

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ & ΥΛΙΚΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

**«Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και
Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της
Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης)»**

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Απόφαση Υπ. Αριθμ. 4489/26-05-2025, Προέδρου ΕΚΔΔΑ

Μέλη της Ομάδας Εργασίας

Συντονίστρια: Σπυριδούλα Βαρτελάτου (κωδ. Ο.Π.Σ: 011707),
Υπεύθυνη Προγραμμάτων ΙΝ.ΕΠ

Συγγραφείς/ Συντάκτριες:

- **Αγγελική Παπάζογλου** (κωδ. Ο.Π.Σ: 015499),
*Κοινωνιολόγος, MSc, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας και
Συμβουλευτικών Υπηρεσιών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας & Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων*
- **Ευφροσύνη Σπανέα** (κωδ. Ο.Π.Σ: 021361),
*Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας, Συστημική Ψυχοθεραπεύτρια στο Συμβουλευτικό Κέντρο
Γυναικών Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*
- **Ευαγγελία Σπαθάρη** (κωδ. Ο.Π.Σ: 021508),
*Κοινωνιολόγος, ΜΑ, Στέλεχος της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων*
- **Άννα Βουγιούκα** (κωδ. Ο.Π.Σ: 019691)
*Κοινωνική Επιστημόνισσα, Ερευνήτρια και Εμπειρογνώμονας σε θέματα Φύλου,
Υπεύθυνη Συνηγορίας Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών Διοτίμα*

ΑΘΗΝΑ, Σεπτέμβριος 2025

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΕΝΟΤΗΤΑ 1. ΣΚΟΠΟΣ & ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	10
ΕΝΟΤΗΤΑ 2. ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ - ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΟΜΑΔΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	12
1. Ασκήσεις γνωριμίας & αυτοπαρουσίασης	13
2. Προσδοκίες - Επιφυλάξεις	14
3. Διαπολιτισμικές εμπειρίες	15
4. Το συμβόλαιο της ομάδας	16
ΕΝΟΤΗΤΑ 3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ. ΟΡΓΑΝΑ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ	18
1. Εισαγωγή	19
2. Ιστορική αναδρομή: Η 14χρονη πορεία της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης	22
3. Διαδικασία προσχώρησης της ΕΕ στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης	29
4. Επετειακά συνέδρια για τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης	31
5. Προοίμιο της Σύμβασης	33
6. Σύντομη παρουσίαση – οι 4 πυλώνες της Σύμβασης	35
7. Ερμηνευτική κατ' άρθρο εννοιολόγηση της Σύμβασης	38
8. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO	48
9. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	49
ΕΝΟΤΗΤΑ 4. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ	54
1. Ερμηνευτική κατ' άρθρο εννοιολόγηση της Σύμβασης	56
2. Η διαδικασία αξιολόγησης της Ελλάδας από την GREVIO	74
3. Συστάσεις της GREVIO και της Επιτροπής των Μερών	75
4. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO σε αναφορά με την ενότητα	77
5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	79
ΕΝΟΤΗΤΑ 5. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ	87
1. Ορισμός της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης	88
1.1. Έμφυλη και Ενδοοικογενειακή Βία: Νομικό Πλαίσιο στην Ελλάδα	93
2. Η ενδοοικογενειακή βία στην Ευρώπη και στην Ελλάδα	99
3. Ενδοοικογενειακή βία: ένα ζήτημα εξουσίας και ελέγχου	104
3.1. Συναισθηματική βία	106
3.2. Τακτικές Απομόνωσης	107
3.3. Πράξεις Εκφοβισμού	108
3.3.1. Ψηφιακός Εκφοβισμός	108
3.4. Υποτίμηση	109
3.5. Οικονομική Βία	110
3.6. Χρήση Ανδρικών Προνομίων	110
4. Ευάλωτες ομάδες	111
4.1. Η Ενδοοικογενειακή Βία κατά των Γυναικών με Αναπηρία	112
4.2. Ενδοοικογενειακή Βία στις Κοινότητες Ρομά	114
4.3. Ενδοοικογενειακή βία και Τρίτη ηλικία	115
4.4. Ενδοοικογενειακή βία σε άτομα της ΛΟΑΤΚΙ + κοινότητας	116

5. Μορφή προς το θύμα	118
6. Δευτερογενής θυματοποίηση: Όταν η βία συνεχίζεται μέσα από τα συστήματα	119
7. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	121
ΕΝΟΤΗΤΑ 6. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΩΣ ΘΥΜΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ	129
1. Η επίδραση της ενδοοικογενειακής βίας στα παιδιά: ερευνητικά ευρήματα και σημασία για την πρόληψη	130
2. Παιδιά και ενδοοικογενειακή βία στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης	131
2.1. Το ελληνικό νομικό πλαίσιο για την στήριξη παιδιών – θυμάτων και μαρτύρων ενδοοικογενειακής βίας	135
2.2. Ακαταδίδωκτο και Υποχρεώσεις Επαγγελματιών σε Περιστατικά Ενδοοικογενειακής Βίας	137
3. Υπηρεσίες για παιδιά – θύματα ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα	138
4. Επίδραση της ενδοοικογενειακής βίας στην ανάπτυξη των παιδιών	142
5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	143
ΕΝΟΤΗΤΑ 7. ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ	146
1. Εισαγωγή	147
1.1. Κανονιστικό πλαίσιο του Κεφαλαίου «Πρόληψη»	147
1.2. Άρθρο 12– Γενικές Υποχρεώσεις	148
1.3. Η σημασία του άρθρου στην πρόληψη της έμφυλης βίας	149
1.4. Η σημασία και τα οφέλη της πρόληψης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών	150
1.5. Τα επίπεδα και η σημασία της πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης της βίας κατά των γυναικών	152
1.5.1. Πρωτογενής Πρόληψη (Primary Prevention)	152
1.5.2. Δευτερογενής πρόληψη (Secondary Prevention)	153
1.5.3. Τριτογενής πρόληψη (Tertiary Prevention)	154
1.6. Το δέντρο της πρόληψης	155
2. Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης	156
2.1. Το άρθρο 13 ως «γέφυρα» μεταξύ πρόληψης, προστασίας και αλλαγής νοοτροπιών	156
2.2. Το κανονιστικό περιεχόμενο του άρθρου 13	157
2.3. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης	158
2.4. Από την ενημέρωση στην ψηφιακή παιδεία	159
2.5. Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης	160
2.6. Κοινωνία πολιτών και συμμετοχικότητα	160
2.7. Αποτελεσματικότητα εκστρατειών ευαισθητοποίησης: τι γνωρίζουμε από την έρευνα	161
2.8. Επιτυχημένες Ευρωπαϊκές και Ελληνικές Καμπάνιες Ευαισθητοποίησης	163
2.9. Συστάσεις της GREVIO προς την Ελλάδα – επίκεντρο: Άρθρο 13 (Ευαισθητοποίηση)	164
3. Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και των μέσων μαζικής ενημέρωσης (Άρθρο 17)	165
3.1. Σύσταση CM/Rec(2019)1 «για την πρόληψη και καταπολέμηση του σεξισμού»: ο κρίσιμος συνδετικός κρίκος	165
3.2. Εξειδίκευση για MME, διαφήμιση και ψηφιακές πλατφόρμες	166
3.3. Ο Ρόλος των MME και των Κοινωνικών Δικτύων στην Ενίσχυση και	167

Εξάλειψη της Έμφυλης Βίας, του Σεξισμού και των Στερεοτύπων	
3.4. Συστάσεις GREVIO προς την Ελλάδα – επίκεντρο: (Άρθρο 17) Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και των μέσων ενημέρωσης	169
4. Εκπαίδευση, Ισότητα των Φύλων και Πρόληψη της Έμφυλης βίας (Άρθρο 14)	170
4.1. Εισαγωγή	170
4.2. Κανονιστικό περιεχόμενο του Άρθρου 14 και στόχοι	170
4.3. Προκλήσεις εφαρμογής	172
4.4. Σχεδιασμός πολιτικών: από την πρόθεση στη μετρήσιμη αλλαγή	172
4.5. Συμπεράσματα	173
4.6. Ενδεικτικές Πολιτικές στην Εκπαίδευση σε συνάφεια με την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης	174
4.7. Συστάσεις της GREVIO για το άρθρο 14	177
5. Εκπαίδευση επαγγελματιών (Άρθρο 15)	177
5.1. Εισαγωγή	177
5.2. Κανονιστικό πλαίσιο του Άρθρου 15	177
5.3. Ποιοι είναι «οι σχετικοί επαγγελματίες» — εύρος και προτεραιοποίηση	178
5.4. Διασύνδεση άρθρου 15 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης με το Άρθρο 36 της Οδηγίας 1385/2024 και το άρθρο 12 της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ	179
5.5. Ο ρόλος του ΕΚΔΔΑ (ΙΝΕΠ) στην επιμόρφωση επαγγελματιών	180
5.6. Συστάσεις της GREVIO για το άρθρο 15	181
6. Προληπτική παρέμβαση και απαγόρευση υποχρεωτικών εναλλακτικών διαδικασιών επίλυσης της διαφοράς (Άρθρα 16 και 48)	182
6.1. Εισαγωγή	182
6.2. Κανονιστικό πλαίσιο άρθρων 16 και 48	182
6.3. Βασικά μοντέλα προγραμμάτων για δράστες	183
6.4. Πιθανά Οφέλη της Ποινικής Διαμεσολάβησης	185
6.5. Πιθανά Οφέλη των Προγραμμάτων για Δράστες	186
6.6. Πρακτικές κατευθύνσεις και πρότυπα ποιότητας	187
6.7. Προτάσεις για αποτελεσματική διαμεσολάβηση	187
6.8. Προτάσεις για αποτελεσματικά προγράμματα	188
6.9. Η Ποινική Διαμεσολάβηση και τα προγράμματα δραστών στην Ελλάδα	189
6.9.1. Φορείς υλοποίησης	190
6.9.2. Εμπειρικά δεδομένα	191
6.10. Προβλήματα που εντοπίζονται στην Ελλάδα	192
6.11. Προτάσεις	193
6.12. Συστάσεις της GREVIO για τα προγράμματα προληπτικής παρέμβασης και θεραπείας (άρθρο 16)	194
7. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	195
ΕΝΟΤΗΤΑ 8. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΥΜΑΤΩΝ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ - ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	199
1. Εισαγωγικές επισημάνσεις	200
2. Ερμηνευτική ανάλυση κατ' άρθρο της προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων έμφυλης βίας	204
2.1. Εισαγωγή	204
2.2. Υποχρεώσεις γενικού χαρακτήρα – Άρθρο 18	208
2.3. Πληροφόρηση – Άρθρο 19	211
2.4. Γενικές υπηρεσίες υποστήριξης – Άρθρο 20	212
2.5. Παροχή συνδρομής σε ατομικές/ συλλογικές καταγγελίες – Άρθρο 21	213

2.6. Ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης – Άρθρο 22	214
2.7. Καταφύγια – Άρθρο 23	215
2.8. Τηλεφωνικές γραμμές παροχής βοήθειας – Άρθρο 24	217
2.9. Παροχή υποστήριξης σε θύματα σεξουαλικής βίας – Άρθρο 25	218
2.10. Παροχή προστασίας και υποστήριξης σε παιδιά μάρτυρες – Άρθρο 26	223
2.11. Αναφορά – Άρθρο 27	223
2.12. Αναφορά από επαγγελματίες – Άρθρο 28	224
3. Δομές και υπηρεσίες προστασίας και υποστήριξη των θυμάτων	225
3.1. Το δημόσιο δίκτυο δομών για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών	225
3.2. Υπηρεσίες που παρέχονται από τις δομές του δημόσιου δικτύου σε θύματα έμφυλης βίας	229
4. Στατιστικά στοιχεία για τις δομές υποστήριξης των θυμάτων έμφυλης βίας	231
4.1. Στοιχεία για την υποστήριξη γυναικών από τα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της ΓΓΙΑΔ	231
4.2. Στοιχεία για την υποστήριξη γυναικών από τους Ξενώνες του Δικτύου της ΓΓΙΑΔ	236
4.3. Στοιχεία για την Γραμμή Υποστήριξης SOS 15900	241
5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	245
ΕΝΟΤΗΤΑ 9. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	250
1. Η εκτίμηση κινδύνου και το νομικό πλαίσιο της Σύμβασης	251
1.1. Νομικό Πλαίσιο στην Ελλάδα για την Εκτίμηση Κινδύνου	252
2. Ο ρόλος της εκτίμησης κινδύνου: σκοποί και χρησιμότητα	252
3. Μοντέλα αξιολόγησης κινδύνου στην ενδοοικογενειακή βία	254
4. Εμπειρικά τεκμηριωμένοι παράγοντες κινδύνου στην συντροφική βία	258
4.1. Παράγοντες Κινδύνου	258
4.2. Ανάλυση κάποιων κρίσιμων παραγόντων κινδύνου	260
4.3. Περιορισμοί της εκτίμησης κινδύνου στην ενδοοικογενειακή βία	264
4.4. Προστατευτικοί παράγοντες	265
5. Διαχείριση κινδύνου	266
5.1. Βασικές Στρατηγικές Διαχείρισης Κινδύνου	266
5.2. Διατομεακή Συνεργασία και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις. Το μοντέλο MARAC	267
5.3. Εξειδικευμένες Στρατηγικές Ανά Κατηγορία Παρέμβασης	268
5.3.1. Επείγοντα μέτρα αποκλεισμού και Περιοριστικοί όροι (άρθρο 52 και 53 της Σύμβασης)	268
5.3.2. Προγράμματα για δράστες (άρθρο 16 της Σύμβασης)	269
5.3.3. Κατάρτιση σχεδίου ασφάλειας (safety planning)	270
5.3.4. Ξενώνες Φιλοξενίας και Safe Houses, Συμβουλευτικά Κέντρα	272
5.3.5. Ψηφιακή Εφαρμογή Κομβίου Πανικού	273
6. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	274
ΕΝΟΤΗΤΑ 10. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ I	279
1. Εισαγωγικές επισημάνσεις	280
2. Ερμηνευτική ανάλυση κατ' άρθρο του ουσιαστικού δικαίου	281
3. Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης	296
4. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO	301

5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	302
ΕΝΟΤΗΤΑ 11Α.ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ II - ΔΙΩΞΗ	310
1. Εισαγωγικές επισημάνσεις	310
2. Ερμηνευτική ανάλυση του πυλώνας της Δίωξης	311
3. Αστυνομικές υπηρεσίες αντιμετώπισης της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας	322
4. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO	325
5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες	327
ΕΝΟΤΗΤΑ 11Β. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ	332
1. Εισαγωγικές επισημάνσεις	333
2. Προστασία και υποστήριξη μεταναστριών και αιτουσών άσυλο/ προσφυγισσών που είναι θύματα έμφυλης βίας	335
2.1. Καθεστώς διαμονής – Άρθρο 59	335
2.2. Αιτήσεις ασύλου βασισμένες στο φύλο – Άρθρο 60	343
2.3. Μη επαναπροώθηση – Άρθρο 61	356
2.3.1. Τι σημαίνει η αρχή της μη επαναπροώθησης (<i>non-refoulement</i>)	356
2.3.2. Άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση	358
3. Προτεινόμενη εκπαιδευτική δραστηριότητα	362
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	364
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ (σε διακριτό αρχείο)	377
Παράρτημα I: Κατάλογος προτάσεων και εισηγήσεων της GREVIO για την Ελλάδα	
Παράρτημα II: Συστάσεις της Επιτροπής των Μερών της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης για την Ελλάδα	
Παράρτημα III: Πίνακας τροποποιήσεων Ν. 3500/2006	
Παράρτημα IV: Πίνακας τροποποιήσεων ΠΚ	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εκπαιδευτικό υλικό και το υλικό πιστοποίησης που περιλαμβάνεται στις θεματικές ενότητες που ακολουθούν, εκπονήθηκε και αφορά το επιμορφωτικό πρόγραμμα με τίτλο «**Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης)**» το οποίο υλοποιείται από το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΙΝ.ΕΠ. - Ε.Κ.Δ.Δ.Α.) και απευθύνεται στο σύνολο των στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης που η φύση της εργασίας τους συνδέεται με την ανάγκη επιμόρφωσης σε θέματα έμφυλης ισότητας και καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. **Συγκεκριμένα, απευθύνεται** σε υπαλλήλους, άνδρες και γυναίκες, που εργάζονται σε Υπουργεία, συμπεριλαμβανομένων Γενικών και Ειδικών Γραμματειών, νομικών προσώπων αυτών και αποκεντρωμένων υπηρεσιών τους, Ανεξάρτητες Αρχές, Δημόσιες Αρχές της νομοθετικής λειτουργίας του Κράτους, Δημόσιες Αρχές της δικαστικής λειτουργίας του Κράτους. Εργαζόμενους και εργαζόμενες στην τοπική αυτοδιοίκηση α΄ και β΄ βαθμού, σε Φορείς Παροχής Υπηρεσιών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Περιφερειακά Ιατρεία, πρώην Ιατροκοινωνικά Κέντρα, Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας κλπ) των ΥΠΕ. Επίσης, το παρόν επιμορφωτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε στελέχη που εργάζονται στις υποστηρικτικές δομές του Δικτύου της ΓΓΙΑΔ (Τηλεφωνική Γραμμή ΣΟΣ 15900, 44 Συμβουλευτικά Κέντρα, 20 Ξενώνες Φιλοξενίας), καθώς και στις Ομάδες Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ) των εν λόγω δομών, όπως επίσης και στα στελέχη των αρμόδιων υπηρεσιών και επιστημονικών ομάδων του ΚΕΘΙ και της ΓΓΙΑΔ

Επειδή οι προαπαιτούμενες γνώσεις για το συγκεκριμένο αντικείμενο δεν συνιστούν προϋπόθεση για την συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα και επειδή το πρόγραμμα είναι εντατικό και πλήρες, καλύπτοντας 5 ημέρες και 35 ώρες επιμόρφωσης, **το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει** ευρεία γκάμα ζητημάτων και αρθρώνεται σε 12 θεματικές ενότητες, με στόχο οι τα άτομα που θα επιμορφωθούν να αποκτήσουν όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένες γνώσεις και να εξοικειωθούν με το νομοθετικό πλαίσιο της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας προκειμένου ν αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για την άσκηση των καθηκόντων τους. Στο πλαίσιο αυτό το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις και πολιτικές (policies) αντιμετώπισης, την ανάπτυξη, εξάπλωση και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου, το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη, αρωγή και προστασία των θυμάτων, τη συμβουλευτική υποστήριξη και ενδυνάμωσή των θυμάτων, την ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, καθώς και για τη δικτύωση των υφιστάμενων δομών και υπηρεσιών αρωγής και πρόνοιας. Το σύνολο σχεδόν των ενοτήτων περιλαμβάνει σχετικά εργαλεία ή και ασκήσεις που μπορούν να

αξιοποιηθούν από τις εκπαιδύτριες και τους εκπαιδευτές, καθώς και παραπομπές σε ιστοσελίδες, σχετικά κείμενα, μελέτες, έρευνες και εργαλεία ή οδηγούς, ενώ στο τέλος κάθε ενότητας παρατίθεται η σχετική βιβλιογραφία που αξιοποιήθηκε για τη συγγραφή της.

Οι αρχικές θεματικές ενότητες (1 έως 4) είναι εισαγωγικές και αφορούν τον σκοπό και τους στόχους του προγράμματος (1), τη γνωριμία και συγκρότηση ομάδων συνεργασίας εκ μέρους των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών (2), μια σύντομη ιστορική αναδρομή και την γενική παρουσίαση της Σύμβασης με ιδιαίτερη αναφορά στη διάρθρωση της Σύμβασης, τους σκοπούς, τις αρχές και τις υποχρεώσεις (3) και περιγραφή του γενικού πλαισίου της Σύμβασης με αναφορά στα άρθρα που αφορούν τις ολοκληρωμένες πολιτικές, στη συλλογή δεδομένων και στον διατομεακό συντονισμό πολιτικών μεταξύ συναρμόδιων κρατικών φορέων (4). **Οι επόμενες δύο ενότητες (5 και 6)** εισάγουν συμμετέχουσες/οντες στους ορισμούς της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, όπως αποτυπώνονται στα σχετικά άρθρα της Σύμβασης (5) και στην κατανόηση των μορφών άμεσης και έμμεσης έκθεσης του παιδιού στην ενδοοικογενειακή βία με αναφορά στα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα και το νομικό-κοινωνικό πλαίσιο πρόληψης, προστασίας και υποστήριξης που ορίζει η Σύμβαση καθώς και στις διαθέσιμες δομές στήριξης (6). Η επόμενη ενότητα (7) αφορά την πρόληψη και τις γενικές υποχρεώσεις των κρατών-μελών, την ευαισθητοποίηση μέσα από παρεμβάσεις σε διαφορετικά πεδία καθώς και την προληπτική παρέμβαση και τα προγράμματα εκπαίδευσης των δραστών ενδοοικογενειακής βίας. Στις δυο ενότητες που ακολουθούν (8 και 9) παρουσιάζονται αφενός τα άρθρα της Σύμβασης που περιγράφουν τις υποχρεώσεις γενικού χαρακτήρα σχετικά με την προστασία θυμάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας και των παιδιών τους, καθώς και οι εξειδικευμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες που διαθέτει η Ελλάδα (8) και αφετέρου η εξατομικευμένη αξιολόγηση και το ελληνικό νομικό πλαίσιο που θεσπίζει συγκεκριμένες διαδικασίες και μηχανισμούς εκτίμησης και διαχείρισης του κινδύνου (9). Στις επόμενες ενότητες (10 και 11^A) αναλύονται οι νομοθετικές προβλέψεις για την ποινικοποίηση όλων των μορφών βίας που περιλαμβάνονται στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα της Σύμβασης «Ποινική δίωξη των δραστών» (10), καθώς και οι διατάξεις αναφορικά με τη διερεύνηση των αδικημάτων που προβλέπονται στη Σύμβαση, την προστασία των θυμάτων από τους δράστες, τις δικονομικές εγγυήσεις και διάφορα προστατευτικά για το θύμα μέτρα (11^A). Η ενότητα που ακολουθεί (11^B) αφορά τις προβλέψεις της Σύμβασης για τα δικαιώματα των μεταναστριών και προσφυγισσών/αιτουσών άσυλο που είναι θύματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας. **Το εκπαιδευτικό υλικό ολοκληρώνεται με την τελευταία ενότητα που αφορά την** αξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης (12) η οποία πραγματοποιείται μέσω του σχετικού τεστ αξιολόγησης / πιστοποίησης των γνώσεων και δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος και **περιλαμβάνεται ως διακριτό αρχείο στον φάκελο σχεδιασμού του προγράμματος.** Σημειώνεται επιπρόσθετα ότι σε όλες οι ενότητες γίνεται συνοπτική αναφορά στις συστάσεις της

GREVIO στην Ελλάδα, ενώ το σύνολο των ενοτήτων περιλαμβάνουν διακριτή υποενότητα με προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Τέλος στο επιμορφωτικό υλικό περιλαμβάνονται τα εξής τέσσερα (4) **Παραρτήματα**: ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I: Κατάλογος προτάσεων και εισηγήσεων της GREVIO για την Ελλάδα, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: Συστάσεις της Επιτροπής των Μερών της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης για την Ελλάδα, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III: Πίνακας τροποποιήσεων Ν. 3500/2006 και ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Πίνακας τροποποιήσεων ΠΚ.

Υπεύθυνες για την εκπόνηση του εκπαιδευτικού υλικού ήταν οι εξής: η Α. Παπάζογλου, η οποία συνέγραψε τις ενότητες 3,4,10 και 11Α, η Ε. Σπανέα η οποία συνέγραψε τις ενότητες 5,6 και 9, η Ε. Σπαθάρη η οποία συνέγραψε την ενότητα 7 και η Α. Βουγιούκα η οποία συνέγραψε τις ενότητες 1,2,8 και 11^Β, και ήταν υπεύθυνη για την τελική επιμέλεια και σύνθεση του εκπαιδευτικού υλικού. Συντονίστρια της Ομάδας Εργασίας ήταν η Σπ. Βαρτελάτου, Υπεύθυνη Προγραμμάτων του ΙΝ.ΕΠ.

Με δεδομένο ότι το επιμορφωτικό πρόγραμμα «**Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας**» (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης) συνιστά ένα καινοτόμο εγχείρημα στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης, εφόσον στηρίζεται σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση επιμόρφωσης για το φαινόμενο της έμφυλης βίας όπως ορίζεται στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, απευθύνεται σε ευρεία γκάμα επαγγελματιών, και πραγματοποιείται με πρωτοβουλία και υπό την αιγίδα του ΙΝ.ΕΠ. - Ε.Κ.Δ.Δ.Α. που εγγυάται το υψηλό επίπεδο και την ποιότητα της κατάρτισης, ευελπιστούμε ως ομάδα εργασίας πως το παρόν επιμορφωτικό υλικό, εκτός από πηγή ενημέρωσης και γνώσης, θα αποτελέσει αφορμή για προβληματισμό, ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών και κυρίως αφορμή για την ανάδειξη προτάσεων για την αποτελεσματικότερη αρωγή και υποστήριξη των θυμάτων, και πρωτίστως για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1. ΣΚΟΠΟΣ & ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σκοπός και στόχοι του προγράμματος

Η Σύμβαση Κωνσταντινούπολης αποτελεί ορόσημο στις διεκδικήσεις του γυναικείου και φεμινιστικού κινήματος για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, την εξάλειψη της έμφυλης βίας και την προώθηση της ισότητας των φύλων. Η ανάγκη διοργάνωσης του εκπαιδευτικού προγράμματος με τίτλο «Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης)» προέκυψε κατ' αρχάς στο πλαίσιο της κύρωσης της Σύμβασης με τον Ν. 4531/2018 στην Ελλάδα, τη συμπλήρωση 10 χρόνων το 2021 από την υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, και βέβαια το γεγονός ότι η Σύμβαση υπογράφηκε ονόματος της ΕΕ στις 13 Ιουνίου 2017 και η διαδικασία ολοκληρώθηκε με την κατάθεση δύο εγγράφων έγκρισης στις 28 Ιουνίου 2023, ενεργοποιώντας την έναρξη ισχύος της σύμβασης για την ΕΕ στις 1 Οκτωβρίου 2023. Κατά δεύτερον, συνδέεται με την ανάγκη επιμόρφωσης του συνόλου των διαφορετικών επαγγελματιών που απασχολούνται σε πλήθος υπηρεσιών πρώτης γραμμής, διαχείρισης της κρίσης, υποστήριξης, αρωγής και κοινωνικής επανένταξης των θυμάτων βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και σε υπηρεσίες πληροφόρησης και ενημέρωσης. Δηλαδή η σκοπιμότητα του εν λόγω προγράμματος προκύπτει και λόγω της αναγκαιότητας να υλοποιηθούν δράσεις για το σύνολο των επαγγελματιών που συμμετέχουν σε ολόκληρο το φάσμα των υπηρεσιών που άμεσα ή έμμεσα απευθύνονται σε θύματα/ επιζώσες έμφυλης βίας ή/και έχουν τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ενεργητικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου και στην ολοκληρωμένη, θυματοκεντρική υποστήριξη των θυμάτων. Ταυτοχρόνως είναι αλληλένδετη με την ανάγκη συντονισμού και δικτύωσης των συναφών υπηρεσιών της διοίκησης, της αυτοδιοίκησης και των επαγγελματιών που εργάζονται σε αυτές τις υπηρεσίες/ τους φορείς.

Τέλος η ανάγκη διοργάνωσης του εν λόγω προγράμματος επιμόρφωσης προκύπτει και από το γεγονός ότι η αποτελεσματικότητα των συναφών πολιτικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και παγκοσμίως, και παρά την προσέγγιση των τριών (3) Ρ (Prevention/Πρόληψη - Prosecution/Δίωξη - Protection/Προστασία) που έχει θεσπιστεί και από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, τα μέτρα, τις πολιτικές και τα προγράμματα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο δεν έχουν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα όπως αποδεικνύεται και από την πρόσφατη πανευρωπαϊκή έρευνα,¹ με δεδομένο ότι το ένα τρίτο των γυναικών στην ΕΕ έχει υποστεί βία στο σπίτι, στην εργασία ή σε δημόσιους χώρους και ότι η βία κατά των γυναικών παραμένει συχνά

¹ Η έρευνα της ΕΕ για την έμφυλη βία διεξήχθη από κοινού από την Eurostat, τον FRA και το EIGE.
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/gender-based-violence/database>

αόρατη, καθώς μόνο μία στις τέσσερις γυναίκες καταγγέλλει περιστατικά στις αρχές (αστυνομία ή υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, υγείας ή υποστήριξης). Επιπλέον όχι μόνο δεν έχουν κατανοηθεί οι πολλαπλές διαστάσεις της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και οι συναφείς πολιτικές για την καταπολέμησή της δεν έχουν επιτύχει την αναμενόμενη ή προσδοκώμενη μείωση των επιπτώσεων της έμφυλης βίας. Από την άποψη αυτή, επομένως, έχει ιδιαίτερη σημασία η επιμόρφωση όσων απασχολούνται σε συναφείς υπηρεσίες ή και στο κοινωνικό πεδίο και η αναβάθμιση των γνώσεών τους διότι με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η γνωστική βάση της διοίκησης και επομένως και οι δυνατότητες παρέμβασης και δράσης της πολιτείας.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Εκτός από τη σύντομη παρουσίαση του φορέα υλοποίησης, που είναι το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΙΝ.ΕΠ. Ε.Κ.Δ.Δ.Α), η Ενότητα 1. περιλαμβάνει τη σκοπιμότητα του σχεδιασμού και της υλοποίησης του προγράμματος, τους στόχους, το περιεχόμενο και τη διάρθρωση της επιμόρφωσης, που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη υποενότητα, καθώς και τα αναμενόμενα αποτελέσματα για τις υπηρεσίες και φορείς του δημοσίου και της αυτοδιοίκησης στελέχη των οποίων θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα επιμόρφωσης.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχουσες/ χοντες θα έχουν:

- Ενημερωθεί για το προφίλ του φορέα υλοποίησης του προγράμματος.
- Προσδιορίσει τους στόχους, και το περιεχόμενο του επιμορφωτικού προγράμματος.
- Κατανοήσει τους βασικούς άξονες του πλαισίου υλοποίησης.
- Αντιληφθεί τη σκοπιμότητα και τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Έννοιες - κλειδιά

Βία κατά των γυναικών – Ενδοοικογενειακή βία - Έφυλες ανισότητες, δικαιώματα & αρωγή, επιπτώσεις και συνέπειες, πρόληψη, αρμόδιοι φορείς και κοινωνία των πολιτών

ΕΝΟΤΗΤΑ 2. ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ - ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΟΜΑΔΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στόχος

Στόχος της ενότητας είναι η γνωριμία των εισηγητριών/-τών με τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες, η παρουσίαση των φορέων και υπηρεσιών στις οποίες εργάζονται, η συγκρότηση των υποομάδων εργασίας και η επεξήγηση του τρόπου εργασίας και ενεργητικής συμμετοχής στην επιμόρφωση.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει δραστηριότητες και ασκήσεις γνωριμίας και εξοικείωσης των συμμετεχόντων/χουσών με τη διαδικασία, δραστηριότητες σχετικά με τις προσδοκίες και τις επιφυλάξεις τους αναφορικά με το πρόγραμμα επιμόρφωσης και για τη διερεύνηση των διαπολιτισμικών ή πολυπολιτισμικών εμπειριών των μελών της ομάδας, και δραστηριότητες μέσω των οποίων συμμετέχουσες/-οντες καταλήγουν σε κοινή συμφωνία ως προς τη λειτουργία των υποομάδων και σε συναίνεση ως προς βασικά σημεία αναφοράς και εργασίας.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες/-ουσες θα έχουν:

- Γνωριστεί με τις εισηγήτριες και τους εισηγητές.
- Αυτοσυστηθεί και θα έχουν παρουσιάσει την υπηρεσία τους.
- Εντοπίσει κοινά σημεία στην επαγγελματική διαδρομή και εμπειρία τους.
- Συγκροτήσει υποομάδες εργασίας με άτομα από διαφορετικές υπηρεσίες για να υπάρξει ανταλλαγή/ αλληλεπίδραση.
- Συνδιαμορφώσει το συμβόλαιο της ομάδας.

Έννοιες - κλειδιά

Γνωριμία, εξοικείωση, προσδοκίες και επιφυλάξεις, ανταλλαγή εμπειριών, διαπολιτισμικές εμπειρίες, συμβόλαιο ομάδας.

1. Δραστηριότητες γνωριμίας & αυτοπαρουσίασης

Από το σύνολο των ασκήσεων που περιλαμβάνει το κεφάλαιο 1, ο/η εισηγητής/-τρια επιλέγουν και αποφασίζουν αν θα τις πραγματοποιήσουν όλες ή μέρος τους με βάση τον διαθέσιμο χρόνο και τη δυναμική της ομάδας.

1^η Δραστηριότητα - «Πρώτη Γνωριμία»

Συμμετέχουσες/-οντες χωρίζονται σε ζευγάρια με κριτήριο επιλογής ένα άγνωστο πρόσωπο. Διαλέγουν κάποια/-ον που δεν γνωρίζουν καθόλου και στη συνέχεια αφιερώνουν 3-5 λεπτά για να συζητήσουν μεταξύ τους και να αυτοπαρουσιαστούν. Μπορούν να συζητήσουν ό,τι θέλουν αρκεί να έχουν καταφέρει να μάθουν τα ονόματά τους, καθώς και τη σχέση του/της καθένα/-μιάς με το αντικείμενο του επιμορφωτικού προγράμματος. Στη συνέχεια τα ζευγάρια κάθονται σε κύκλο και ο/η ένας/μία παρουσιάζει τον/την άλλο/-η.

Διάρκεια: 20-30 λεπτά

2^η Δραστηριότητα - «Ας γνωριστούμε καλύτερα...»

- α) Τα μέλη της ομάδας καθώς κάθονται σε κύκλο μιλούν με τη σειρά. Κάθε ένας/μία δηλώνει για τον εαυτό του/της **2 αλήθειες** κι **1 ψέμα** (για παράδειγμα: «έχω ένα σκύλο, έχω αλλεργία στους σκύλους και μου αρέσει η ψαρόσουπα»). Οι υπόλοιποι/-ες πρέπει να μαντέψουν ποιο είναι το ψέμα. Εάν τα μέλη της ομάδας ήδη γνωρίζονται, το ψέμα γίνεται δυσκολότερο. Απαιτεί μεγαλύτερη τέχνη δηλαδή! Καμιά φορά το ψέμα, στήνεται αριστοτεχνικά ως προς την αλήθεια – ας πούμε η ψευδής δήλωση στο παράδειγμα της παρένθεσης είναι η τρίτη. Στην άσκηση αυτή συμμετέχει και ο/η εκπαιδευτής/-τρια.

Διάρκεια: 20-30 λεπτά

- β) Αυτό το μέρος της άσκησης αφορά τον εισηγητή / την εισηγήτρια που αποφασίζουν αν θα ήθελαν να την κάνουν.

Λέτε δυο λόγια για τον εαυτό σας χωρίς να σταθείτε αποκλειστικά σε πληροφορίες επαγγελματικού χαρακτήρα – μπορείτε να αναφερθείτε σε τόπους που αγαπάτε ή κάποια ή σε ενδιαφέροντα εκτός εργασίας κ.ο.κ. Στη συνέχεια, ζητάτε από τα μέλη της ομάδας να χωριστούν σε ομάδες και να σας απευθύνουν ως ομάδα τρία (3) ερωτήματα, με αφορμή όσα είπατε/όσα προσδοκούν από εσάς βάσει του ρόλου σας. Προκειμένου να μην αυτολογοκριθούν, πείτε τους εξαρχής ότι μπορούν να σας ρωτήσουν ό,τι θέλουν (ας πούμε μια διευκρίνιση για κάτι που είπατε, κάτι πιο προσωπικό), αφού παράλληλα εσείς διατηρείτε το δικαίωμα να μην απαντήσετε ένα ερώτημα αν νιώθετε πως ερχόσαστε σε δύσκολη θέση. Μόλις ολοκληρώσουν οι υποομάδες μπορούν να επιστρέψουν στον κύκλο και να απευθύνουν ανά υποομάδα τα ερωτήματά τους.

Διάρκεια: 20-30 λεπτά

2. Προσδοκίες - Επιφυλάξεις

3^η Δραστηριότητα - «Προσδοκίες και Επιφυλάξεις»

- α) Μοιράζετε σε όλους/όλες μια λευκή σελίδα και ζητάτε να κάνουν το εξής: Στην οριζόντια πλευρά και στο κέντρο βάζετε ένα θετικό σύμβολο (+) και γράφετε μια λέξη που εκφράζει την κυριότερη προσδοκία σας από το πρόγραμμα επιμόρφωσης. Στη συνέχεια γυρίζετε σελίδα και γράφετε στο κέντρο ένα αρνητικό σύμβολο (-). Σε αυτήν την πλευρά γράφετε μία λέξη που εκφράζει την κυριότερη επιφύλαξή σας σχετικά με τη συμμετοχή σας στο πρόγραμμα επιμόρφωσης.
- β) Όταν ολοκληρώσετε το πρώτο μέρος, δημιουργείτε έναν μεγάλο κύκλο με τα χαρτιά σας γύρω από το τραπέζι, ώστε όλες/όλοι να μπορούν να διαβάσουν τι έχει γραφτεί από κάθε συμμετέχοντα/ συμμετέχουσα ως προσδοκία και αμέσως μετά ως επιφύλαξη. Στη συνέχεια αγγίζετε με όποιον τρόπο μπορείτε δύο από τις γραμμένες σελίδες που αντιπροσωπεύουν με μεγαλύτερη επιτυχία τις προσδοκίες και μετά τις επιφυλάξεις σας. Αφού όλα τα μέλη της ομάδας πάρουν θέση, παρατηρείτε τις θέσεις που έχετε καταλάβει ως προς τις προσδοκίες και ως προς τις επιφυλάξεις σας.

Γίνονται ανατροφοδοτικές παρατηρήσεις και στη συνέχεια τα μέλη παίρνουν ξανά τις θέσεις τους στις καρέκλες. Με την ολοκλήρωση της άσκησης μπορείτε να προσθέσετε κάτι σε σχέση με ό,τι γράψατε ή παρατηρήσατε.

Διάρκεια: 30 λεπτά

3. Διαπολιτισμικές εμπειρίες

4^η Δραστηριότητα - «Διερευνώντας τις διαπολιτισμικές ή πολυπολιτισμικές μας εμπειρίες»

Στόχος της άσκησης είναι η διερεύνηση προσωπικών εμπειριών σε δια/πολυπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις και η ανάδειξη σημαντικών πτυχών τους. Κάθε μέλος της ομάδας απαντά τις ερωτήσεις που ακολουθούν με βάση την προσωπική του/ της εμπειρία.

Ως ενήλικες, μέσα από τους διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους σας, ως επαγγελματίες, εργαζόμενοι/εργαζόμενες, πολίτες και πολίτιδες κ.λπ., μπορεί να έχετε εμπειρία στην αλληλεπίδραση με ανθρώπους από διαφορετικά εθνικά ή πολιτισμικά υπόβαθρα. Προσπαθήστε να ανακαλέσετε μια τέτοια εμπειρία, επικεντρωθείτε σε αυτό το συγκεκριμένο παράδειγμα και συμπληρώσετε τις προτάσεις που ακολουθούν.

Ερωτήσεις ανατροφοδότησης:

α. Οι πολιτισμικές διαφορές μπορεί να προκάλεσαν....
β. Κατά την αλληλεπίδραση/συνεργασία σας, καταφέρατε να....
γ. Κάτι που σας έκανε να αισθανθείτε άβολα ήταν...
δ. Κάτι που σας έκανε να αισθανθείτε βολικά ήταν....
ε. Γενικά η αλληλεπίδραση με άτομα από διαφορετικά εθνικά και/ή πολιτιστικά υπόβαθρα μπορεί να...

Διάρκεια: 20 λεπτά

4. Το συμβόλαιο της ομάδας

5^η Δραστηριότητα - «Συν-δημιουργώντας το Συμβόλαιο της Ομάδας»

Στόχος: Κάθε ομάδα οφείλει να καταλήξει σε μια κοινή συμφωνία ως προς τη λειτουργία της. Η συμφωνία αυτή εμπεριέχει τόσο τις προϋποθέσεις που θέτει ο χώρος (και άρα το ίδιο το πρόγραμμα στο οποίο επέλεξαν να συμμετέχουν τα μέλη της ομάδας), όσο και τις ανάγκες των συμμετεχόντων/-ουσών, προκειμένου να υπάρχει μια ελάχιστη συναίνεση ως προς βασικά σημεία αναφοράς.

Οδηγίες:

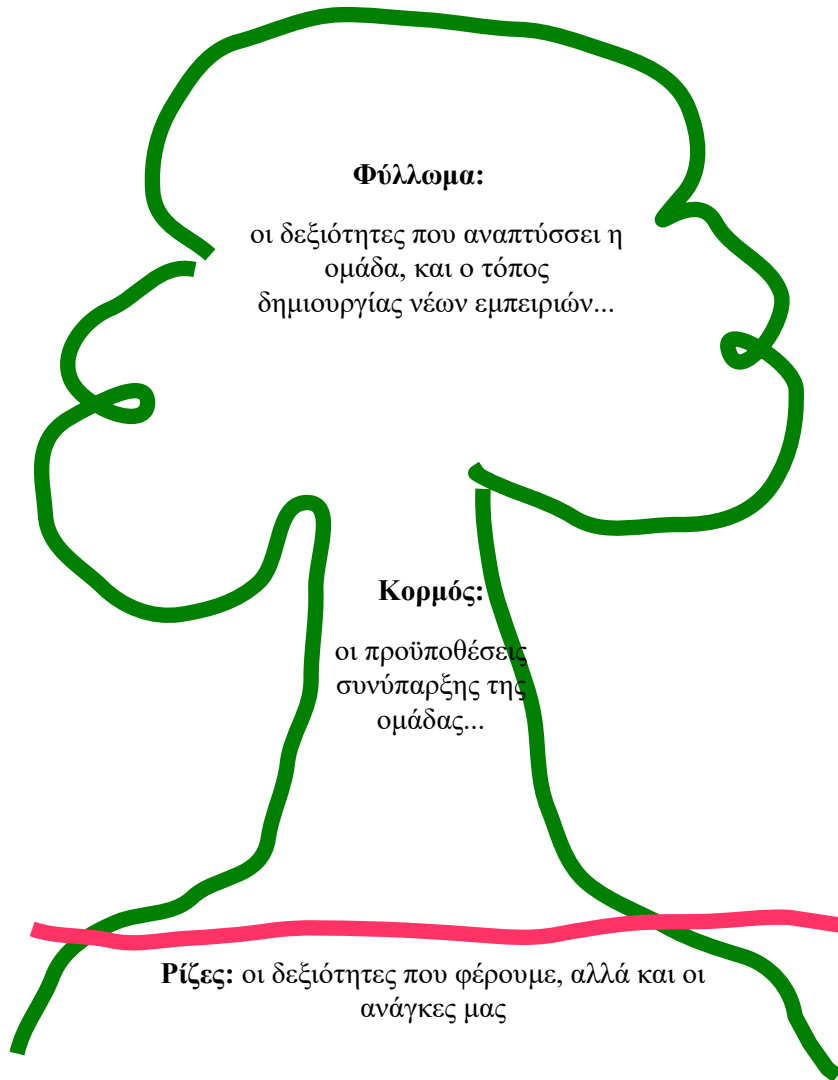
Τοποθετούμε χαρτί του μέτρου πάνω στο οποίο έχουμε ήδη σχεδιάσει ένα περίγραμμα δέντρου με το φύλλωμα, τον κορμό και τις ρίζες. Στο κέντρο της ολομέλειας. Τα μέλη της ομάδας καλούνται να καταγράψουν τα εξής:

- Στον κορμό καταγράφουν τις προϋποθέσεις που θεωρούν απαραίτητες προκειμένου να είναι εφικτή η συμμετοχή τους στην ομάδα (σεβασμός, συνέπεια κ.λπ.). Στις ρίζες καταγράφονται οι δεξιότητες που φέρουν ήδη όπως και οι ανάγκες τους για να τραφούν τα φρούτα που βρίσκονται στο φύλλωμα σωστά (π.χ. εμπιστοσύνη, ανοιχτότητα, αλληλεγγύη, κ.ο.κ.).
- Γράφουν στον κορμό οποιαδήποτε άλλη προϋπόθεση θεωρείται αναγκαία να προστεθεί στο «συμβόλαιο» της ομάδας.
- Το δέντρο της ομάδας κρεμιέται στον τοίχο. Κάθε ένας/μία παίρνει από ένα μικρό χαρτάκι και καταγράφει σε αυτό την αίσθηση ή το συναίσθημα που τους δημιουργείται όταν αντικρίζουν το συλλογικό δέντρο.
- Το δέντρο παραμένει στο χώρο συναντήσεων της ομάδας σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος επιμόρφωσης.
- Στο μέλλον πιθανές δυσκολίες θα γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας βάσει του συμβολαίου αυτού. Για παράδειγμα, εάν η ομάδα «κολλήσει» κάπου και υπάρχει εκνευρισμός, γίνεται έκκληση για υπομονή (εφόσον έχει καταγραφεί στον κορμό) και δίνεται ο απαραίτητος χρόνος για την επεξεργασία της δυσκολίας.

Για την άσκηση αυτή θα χρειαστούν: χαρτιά Α4, χαρτί του μέτρου, μολύβια και γόμες, στυλό, μαρκαδόροι και κερομπογιές, κόλλα και ψαλίδια, χαρτοταινία για την ανάρτηση του δέντρου στον τοίχο

Συνολική διάρκεια άσκησης: 25-30 λεπτά

Το Δέντρο - Συμβόλαιο της Ομάδας

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΕΙΣΑΓΩΓΗ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ. ΟΡΓΑΝΑ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ

Σκοπός

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι η παρουσίαση της ιστορικής αναδρομής και των κύριων σταθμών σε κοινωνικό, πολιτικό και νομικό επίπεδο που προηγήθηκαν της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και συνέβαλαν καθοριστικά στην υιοθέτησή της ως του πρώτου νομικά δεσμευτικού κειμένου για την έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Η διδακτική αυτή ενότητα στοχεύει στο να εισαγάγει τις συμμετέχουσες/οντες στο πλαίσιο διαμόρφωσης της Σύμβασης διασυνδέοντάς την με τις γυναικείες διεκδικήσεις και τη φεμινιστική θεωρία του δικαίου που επηρέασε το Διεθνές Δίκαιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προσδίδοντας σε αυτό έμφυλη διάσταση. Ακολούθως, θα παρουσιαστεί η νομική γενεαλογία της Σύμβασης της, η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), οι διαπραγματεύσεις και η πορεία εργασιών της Επιτροπής σύνταξης της Σύμβασης (CAVHIO). Συγχρόνως, θα παρουσιαστεί η διαδικασία υπογραφής και κύρωσης της Σύμβασης από τα κράτη μέλη, με ιδιαίτερη αναφορά στην Ελλάδα αλλά και στην προσχώρηση της ΕΕ στην Σύμβαση. Η ενότητα αυτή, ως εισαγωγική, περιλαμβάνει την γενική παρουσίαση της Σύμβασης με ιδιαίτερη αναφορά στη διάρθρωσή της, τους σκοπούς, τις αρχές και τις υποχρεώσεις ενώ θα γίνει αναφορά στους ορισμούς και στην εννοιολόγηση σύμφωνα με την Επεξηγηματική Έκθεση της Σύμβασης. Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται και οι συστάσεις που έχουν υποβληθεί στη χώρα μας για τα θέματα που τίγονται στην παρούσα ενότητα.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Ολοκληρώνοντας την παρούσα διδακτική ενότητα οι συμμετέχοντες/ουσες θα έχουν ενημερωθεί για την ιστορικότητα της Σύμβασης, τους σταθμούς και τα ορόσημα αυτής ενώ θα αποκτήσουν γνώση και των σκοπών και αρχών της Σύμβασης και του πλαισίου υποχρεώσεων που τίθενται για τα κράτη μέλη που την υπογράφουν και κυρώνουν. Για τους λόγους αυτούς, αναμένεται να κατανοούν τους παράγοντες που κάνουν πρωτοποριακή τη συγκεκριμένη Σύμβαση και πως αυτή επιδρά σε θεσμικό και πολιτικό επίπεδο στη χώρα μας.

Λέξεις – κλειδιά

Βία ως μορφή διάκρισης και παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κοινωνικό φύλο, δέουσα επιμέλεια, βία: ιδιωτικό – δημόσιο θέμα, το «προσωπικό είναι πολιτικό», προσχώρηση ΕΕ στη Σύμβαση, ορισμοί, επετειακά συνέδρια

1. Εισαγωγή

Το φαινόμενο της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας απασχολεί διαχρονικά τους διεθνείς και ευρωπαϊκούς θεσμούς και τις σύγχρονες κοινωνίες. Ιδιαίτερα μέσα στις συνθήκες της κρίσης της πανδημίας του κορωνοϊού με την οποία βρέθηκαν αντιμέτωπες όλες οι κοινωνίες στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και διεθνώς το φαινόμενο αυτό επιτάχθηκε και έπληξε δυσανάλογα και όσες γυναίκες και κορίτσια βρίσκονταν σε ευάλωτη θέση (γυναίκες πρόσφυγες, μετανάστριες, Ρομά, γυναίκες με αναπηρία).

Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, όλα αυτά τα χρόνια έγιναν προσπάθειες για να ποινικοποιηθούν τα αδικήματα της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, να τιμωρηθούν οι δράστες και να χαραχθούν πολιτικές πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου. Κορωνίδα αυτών των προσπαθειών είναι η υπογραφή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, γνωστής ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Πριν αναφερθούμε στην Σύμβαση αυτή καθαυτή θα πρέπει να κάνουμε μία μικρή αναφορά στην εξέλιξη της θεωρητικής σκέψης σε επίπεδο φεμινιστικής θεωρίας δικαίου η οποία *«συνέβαλε ώστε να αρθεί η αντίληψη ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί μία ιδιωτική υπόθεση και ως εκ τούτου συναντούσε την αδιαφορία του δικαίου σε ολόκληρο τον δυτικό κόσμο μέχρι αρκετά πρόσφατα – μόλις κατά τη δεκαετία του 1970 θεσμοθετούνται στην Αγγλία οι πρώτες νομικές/ποινικές διατάξεις που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία»* (Τσακιστράκη, 2022: 41). Η φεμινιστική θεωρία του δικαίου εμπνεόμενη από το β' κύμα φεμινισμού και τα σύγχρονα διαταξικά φεμινιστικά κινήματα άσκησε κριτική στη φιλελεύθερη δικαιοκή σκέψη που απέκλειε τη γυναικεία εμπειρία, εν προκειμένω της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, από το ρυθμιστικό του πλαίσιο βασιζόμενη σε ένα ουδετερόφυλο και ατομοκεντρικό μοντέλο. Όπως, ισχυρίζεται η Τσακιστράκη (2022: 37) *«ο ριζοσπαστικός φεμινισμός αναγιγνώσκει το δίκαιο ως βασικό παράγοντα αναπαραγωγής του πατριαρχικού θεσμικού οικοδομήματος»*. Στον αντίποδα αυτής της πρακτικής η φεμινιστική θεωρία του δικαίου ήρθε αντιμέτωπη με την πρόκληση να αναδείξει τη βία κατά των γυναικών ως φαινόμενο που αφορά το δημόσιο χώρο και όχι τον ιδιωτικό. Η πρώτη πρόκληση ήταν η απόδειξη και η αποκάλυψη ότι η βία κατά των

γυναικών δεν αποτελούσε ένα μεμονωμένο και αποσπασματικό αλλά ένα εκτεταμένο κοινωνικό φαινόμενο που πλήττει όλες τις κοινωνίες και ως εκ τούτου, δεν αποτελεί ιδιωτικό ζήτημα αλλά χρήζει θεσμικής ρύθμισης και πολιτικών πρόληψης και αντιμετώπισης από την Πολιτεία. Αν επ’ αυτού, λάβουμε υπόψη ότι η ενδοοικογενειακή βία και ο βιασμός στο γάμο είχαν κανονικοποιηθεί συνδεδεμένα εν πολλοίς με την μοίρα των έγγαμων γυναικών που περνούσε από γενιά σε γενιά και ότι οι γυναίκες υπέμεναν χωρίς να καταγγέλλουν (άλλωστε αυτό σε σημαντικό αυτό ισχύει και σήμερα) αλλά και την σύνδεση με την παραδοσιακή θέση των γυναικών στα του οίκου της καταλαβαίνουμε πόσο δύσκολη αλλά και πόσο σημαντική ήταν η αντιστροφή του παραδείγματος στο δίκαιο. Και λόγω των ανωτέρω, εξηγείται η βαθιά ριζωμένη κληρονομιά της ανοχής και αναπαραγωγής της βίας κατά των γυναικών. Το σύνθημα των γυναικείων και φεμινιστικών κινημάτων της δεκαετίας 1970-1980 «**το προσωπικό είναι πολιτικό**» απέκτησε μεγάλη σημασία και επικαιρότητα: «[...] κατά το νεωτερικό δικαιοπολιτικό συγκείμενο, οι γυναίκες δεν υφίσταντο ανισότητα μόνο στον δημόσιο χώρο, όπου στερούνταν των πολιτικών δικαιωμάτων και της ιδιότητας του πολίτη, αλλά και στον ιδιωτικό, ο οποίος ήταν δικαίως δομημένος στη βάση μίας ανάλογης έμφυλης ασυμμετρίας, ώστε να απαγορεύει στις γυναίκες την άσκηση αστικών δικαιωμάτων, χωρίς την άδεια ή τη συγκατάθεση του συζύγου τους» (Τσακιστράκη, 2022: 51-52). Υπεισέρχεται λοιπόν σταδιακά και με αγώνες το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών ως θέμα δημοσίου ενδιαφέροντος και ως ζήτημα δικαιοσύνης που απαιτεί ρύθμιση και θεσμικούς κανόνες. Το δεύτερο βήμα, έγινε με την ενσωμάτωση στο Διεθνές Δίκαιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της έμφυλης διάστασης. Στο πλαίσιο αυτό, το υποκείμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να αντιπροσωπεύει εξίσου τους άνδρες και τις γυναίκες και να απηχεί τις βιωμένες έμφυλες εμπειρίες τους. Μέχρι να φθάσουμε στο σημείο όπου οι διακρίσεις λόγω φύλου να συνδεθούν με την έμφυλη βία δεν καλύπτονταν από το εννοιολογικό πλαίσιο της πρώτης γενιάς ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλες οι μορφές βίας που τελούνταν στον ιδιωτικό χώρο από μη κρατικούς δρώντες. Τα στοιχεία εκείνα που οδήγησαν σε μία στροφή σκέψης στο Δίκαιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ήταν η έκταση του φαινομένου (δεν πρόκειται για ατομική μεμονωμένη υπόθεση) αλλά για εκτεταμένο κοινωνικό φαινόμενο που έχει τις ρίζες του στις έμφυλες ανισότητες και διακρίσεις που δημιουργεί προσκόμματα στην επίτευξη της ουσιαστικής

ισότητας *«Επομένως το εννοιολογικό εύρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να επεκταθεί σε πράξεις που τελούνται στον ιδιωτικό χώρο από τρίτους, μη κρατικούς δρώντες»* (Τσακιστράκη, 2022: 73).

Σημαντικό ορόσημο στην κατεύθυνση αυτή αποτέλεσε η Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (World Conference on Human Rights) που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη 14–25 Ιουνίου 1993, με τη συμμετοχή 171 κρατών, διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ. Κατέληξε στη Διακήρυξη και Πρόγραμμα Δράσης της Βιέννης (Vienna Declaration and Programme of Action – VDPA).

Κύρια Σημεία αναφορικά με την υιοθέτηση των Γυναικείων Δικαιωμάτων ως Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων:

- Τα δικαιώματα των γυναικών και των κοριτσιών αποτελούν αναπόσπαστο, αδιαίρετο και αναφαίρετο τμήμα των καθολικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Καταδικάστηκε η βία κατά των γυναικών σε όλες τις μορφές της – σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, εντός και εκτός οικογένειας, καθώς και σε καταστάσεις ένοπλων συγκρούσεων.
- Αναγνωρίστηκε ότι οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων των γυναικών σε καιρό πολέμου (όπως οι μαζικοί βιασμοί στη Βοσνία) αποτελούν σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.
- Ζητήθηκε η ενίσχυση του ρόλου της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW) και η καθολική κύρωση της Σύμβασης του 1979.
- Υπογραμμίστηκε η ανάγκη για ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλα τα πεδία των πολιτικών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Ενισχύθηκε η ιδέα για τη δημιουργία Ειδικής Εισηγήτριας για τη Βία κατά των Γυναικών, η οποία ιδρύθηκε το 1994.

Η Διάσκεψη της Βιέννης (1993) αποτέλεσε ορόσημο καθώς αναγνώρισε καθολικά ότι «τα δικαιώματα των γυναικών είναι ανθρώπινα δικαιώματα». Η παρακαταθήκη της ενίσχυσε τα παγκόσμια γυναικεία κινήματα και επηρέασε καθοριστικά την 4η Παγκόσμια Διάσκεψη του Πεκίνου (1995).

Κατά την 4^η Παγκόσμια Διάσκεψη του Πεκίνου το 1995 τα ανθρώπινα δικαιώματα μορφοποιούνται ως κατάλογος που αρθρώνεται επί τη βάση της ζωής των γυναικών (δικαίωμα στην υγεία, την εκπαίδευση, τα αναπαραγωγικά δικαιώματα και βεβαίως δικαίωμα σε μία ζωή χωρίς βία).

2. Ιστορική αναδρομή: Η 14χρονη πορεία της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

Στις 11 Μαΐου 2025 συμπληρώθηκαν 14 χρόνια από την υπογραφή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας γνωστής ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Πρόκειται για **το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο**, για τα κράτη μέλη που την έχουν κυρώσει, το οποίο ορίζει τις μορφές βίας κατά των γυναικών και παρουσιάζει ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την πρόληψή της, την προστασία των θυμάτων, καθώς και για την παύση της ατιμωρησίας των δραστών. Αποτελεί ορόσημο στις διεκδικήσεις του γυναικείου και φεμινιστικού κινήματος για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, την εξάλειψη της έμφυλης βίας και την προώθηση της ισότητας των φύλων.

Κατά τη διάρκεια της 3ης Συνάντησης Κορυφής των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης που πραγματοποιήθηκε στη Βαρσοβία τον Μάιο του 2005 διαπιστώθηκε η ανάγκη να ενισχυθεί η δράση του Οργανισμού στον τομέα της πρόληψης και καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας και μάλιστα στη σχετική Διακήρυξη καταγράφηκε η δέσμευση για την επίτευξη της πραγματικής ισότητας των φύλων και την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας².

Η Εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της Ενδοοικογενειακής Βίας (2006- 2008), που ακολούθησε, αποκάλυψε την ανάγκη για ένα νομικά δεσμευτικό εργαλείο που θα

² https://www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_decl_varsovie_EN.asp

αποτρέπει τη βία κατά των γυναικών, θα προστατεύει τα θύματα αυτής της βίας και θα τιμωρεί τους δράστες.

Τον Δεκέμβριο του 2008, αποφασίστηκε η συγκρότηση **Ad Hoc Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (CAHVIO)**³ προκειμένου να προετοιμάσει τη σχετική Σύμβαση. Την Επιτροπή αυτή στελέχωσαν εκπρόσωποι κυβερνήσεων των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι οποίοι ήταν εμπειρογνώμονες σε θέματα ισότητας των φύλων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παράλληλα, υπήρχαν και συμμετέχοντες με καθεστώς παρατηρητή, δηλ. χωρίς δικαίωμα ψήφου: εκπρόσωποι οργάνων του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του ΟΗΕ, καθώς και διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως το Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών, η Διεθνής Αμνηστία, το WAVE⁴, ο ILGA⁵. Σημαντική υπήρξε η συμβολή των δύο καθηγητριών, επιστημονικών εμπειρογνομόνων της CAHVIO, των κυριών Renee Romkens και Christine Chinkin.

Η CAHVIO συνεδρίασε εννέα φορές μεταξύ 2008 και 2011. Τον Δεκέμβριο του 2010 ολοκλήρωσε το σχέδιο κειμένου της Σύμβασης, και το υπέβαλε προς έγκριση στην Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. **Στις 11 Μαΐου 2011** η σύμβαση άνοιξε προς υπογραφή στην Κωνσταντινούπολη. Τον Ιανουάριο του 2011 η Επιτροπή ολοκλήρωσε τις εργασίες της, παραδίδοντας την Επεξηγηματική Έκθεση (Explanatory Memorandum)⁶. Στις 12 Μαρτίου 2012 η Τουρκία έγινε η πρώτη χώρα που κύρωσε τη Σύμβαση. Μετά τη 10η κύρωσή της, από την Ανδόρα στις 22 Απριλίου 2014, η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ την 1η Αυγούστου 2014.

Στο στάδιο της επεξεργασίας της Σύμβασης, υπήρξαν μεγάλες αμφισβητήσεις ως προς το πεδίο εφαρμογής της και το τελικό κείμενο είναι σημείο συμβιβασμού μετά από διαπραγματεύσεις που έλαβαν χώρα. Ένα θέμα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει και απαντήσει η CAHVIO ήταν εάν θα ενσωματώσει την έμφυλη διάσταση στη βία κατά

³ <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/cahvio>

⁴ [Women against violence Europe. WAVE Network.https://www.wave-network.org/wave-network/](https://www.wave-network.org/wave-network/)

⁵ [ILGA Europe. Rainbow Europe.\(2020\). https://www.ilga-europe.org/rainboweurope/2020](https://www.ilga-europe.org/rainboweurope/2020)

⁶ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d383a>

των γυναικών (gender-specific issue) ή αν θα το χειριστεί ως ουδέτερο φύλου ζήτημα (gender-neutral issue). Η υιοθέτηση της θέσης ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και είναι μορφή διάκρισης οδηγεί στην απαίτηση υιοθέτησης μέτρων με έμφυλη διάσταση.

Κατά την κα Chinkin, Καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου στο LSE και επιστημονική υπεύθυνη της CAHVIO, **διεθνή νομικά πρότυπα που επιβάλλουν την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών ως μορφής διάκρισης κατά των γυναικών** βρίσκουμε μεταξύ άλλων:

- στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων, σκληρής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) σε συνδυασμό με το άρθρο 14 (απαγόρευση διακρίσεων) και
- στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών – Γενική Σύσταση 19 της Επιτροπής CEDAW.

Από την άλλη, ιδιαίτερα σημαντική πηγή έμπνευσης για τη διαμόρφωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης υπήρξε η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: *«Σύμφωνα με την κρίση του ΕΔΔΑ , υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν να προσβάλουν τέσσερα θεμελιώδη άρθρα της ΕΣΔΑ: το άρθρο 2 (δικαίωμα στη ζωή), το άρθρο 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης), το άρθρο 8 (σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και το άρθρο 14 (απαγόρευση των διακρίσεων)»* (Τσακιστράκη, 2022: 113). Από το 2007 και μετά η νομολογία του ΕΔΔΑ ασχολείται ευθέως με τη βία κατά των γυναικών διαπιστώνοντας παραβάσεις της ΕΣΔΑ.

Σημαντικός σταθμός στη νομολογία αποτελεί η **υπόθεση Oruz κατά Τουρκίας** τονίζοντας το δεσμευτικό χαρακτήρα της CEDAW και την αμοιβαία εφαρμοσιμότητα διεθνών και περιφερειακών προτύπων. Μελετώντας τη συγκεκριμένη νομολογία υπό το πρίσμα του αν η θεσμοθέτηση ουδετερόφιλων νόμων αρκούν για την προστασία των γυναικών από τη βία που έχουν υποστεί την απάντηση δίνει η νομολογία στην περίπτωση της υπόθεσης Oruz κατά Τουρκίας. Στην υπόθεση αυτή η Τουρκία

καταδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων γιατί απέτυχε να προστατέψει δύο γυναίκες, μάνα και κόρη, οι οποίες τελικά δολοφονήθηκαν από τον σύζυγο της κόρης, μετά από πολλά περιστατικά απειλών και βίας, τα οποία όμως ήταν γνωστά στις Αρχές. Η υπόθεση αυτή είναι σημαντική για το πώς διαρθρώνει και αναλύει τη νομική φύση της βίας κατά των γυναικών ως διάκρισης και το πώς εξηγεί την υποχρέωση δέουσας επιμέλειας του κράτους και για πράξεις όχι μόνο κρατικών αλλά και μη κρατικών παραγόντων.

Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μεταξύ άλλων ανέφερε ότι η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ ρητά αναγνωρίζει τη σχέση μεταξύ έμφυλης βίας και διάκρισης, τονίζοντας στο Ψήφισμα 2003/45 ότι «όλες οι μορφές βίας κατά των γυναικών συμβαίνουν στο πλαίσιο της *de jure* και *de facto* διάκρισης κατά των γυναικών και της χαμηλότερης κοινωνικής θέσης που χορηγείται στις γυναίκες, η οποία επιδεινώνεται από τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες όταν αναζητούν βοήθεια από το κράτος».

Από τα παραπάνω συνάγει ότι η αποτυχία του κράτους να προστατέψει τις γυναίκες κατά της ενδοοικογενειακής βίας παραβιάζει το δικαίωμά τους σε ίση προστασία από το νόμο και αυτή η αποτυχία δεν είναι απαραίτητο να είναι σκόπιμη.

Συμπέρανε λοιπόν ότι η παθητική συμπεριφορά των αρχών, ανεξάρτητα από το ότι δεν ήταν σκόπιμη, δημιούργησε πρόσφορο κλίμα για ενδοοικογενειακή βία και κατέληξε ότι η βία που υπέστησαν μάνα και κόρη μπορεί να θεωρηθεί έμφυλη βία, η οποία είναι μορφή διάκρισης κατά των γυναικών.

Αυτό υπογραμμίζει ότι από μόνη της η ύπαρξη ή ακόμα και η δικαστική εφαρμογή ουδέτερων ως προς το φύλο νόμων δεν είναι αρκετή για να απαλλάξει τα κράτη από τις υποχρεώσεις τους σχετικά με την πρόληψη, προστασία και δίωξη της βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας. Το δικαστήριο τόνισε ότι η ύπαρξη ενός γενικού νόμου κατά της επίθεσης και άλλων μορφών βίας δεν συνιστά επαρκή προστασία για τις γυναίκες.

Συμπέρανε ότι παρά τις μεταρρυθμίσεις που εφάρμοσε η κυβέρνηση τα τελευταία χρόνια, η συνολική μη ανταπόκριση του δικαστικού συστήματος και η ατιμωρησία

που απολαμβάνουν οι επιτιθέμενοι, όπως φάνηκε στη συγκεκριμένη υπόθεση, δείχνουν ότι υπήρξε ανεπαρκής δέσμευση για ανάληψη δράσης για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Από τη διάρθρωση των νομικών αρχών από το Δικαστήριο εξάγονται τα εξής συμπεράσματα ως προς τις διακρίσεις και τη βία κατά των γυναικών:

- Η αντιμετώπιση των δομικών ανισοτήτων που προκαλούνται από τις διακρίσεις κατά των γυναικών είναι προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας.
- Οι ουδέτεροι ως προς το φύλο νόμοι είναι ανεπαρκείς για να απαλλάξουν τα κράτη από την υποχρέωση δέουσας επιμέλειας προς τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών θυμάτων βίας.

Ως προς την έννοια της έμφυλης βίας διαμορφώνεται η αναγνώριση ότι η ενδοοικογενειακή βία επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες καθώς πηγαινει πέρα από την απλή αναγνώριση ότι επηρεάζονται περισσότερες γυναίκες από άνδρες σε επίπεδο αριθμών. Υπάρχουν επίσης διαφορές ως προς τα αποτελέσματα και τις συνέπειες, που με τη σειρά τους απαιτούν προσδιορισμένους ως προς το φύλο, νομικούς μηχανισμούς πρόληψης, διερεύνησης και δίωξης.

Τα κράτη έχουν θετική υποχρέωση να αναγνωρίσουν τη βία κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, ως μορφή διάκρισης κατά των γυναικών που απαιτεί θετικά μέτρα για να αντιμετωπιστεί με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου.

Η Ελλάδα τοποθετήθηκε σαφώς, όπως και η πλειοψηφία των κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, υπέρ της σύναψης Σύμβασης που σκοπό έχει την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες και ως εκ τούτου, προκρίνεται η έμφυλη διάσταση της βίας.

Η βία κατά των γυναικών συνιστά συστηματική και διαδεδομένη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και έχει τις ρίζες της στις ιστορικά άνισες σχέσεις

εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών και στις επίμονες διακρίσεις κατά των γυναικών. Αναγνωρίζοντας αυτή την πραγματικότητα, άλλωστε, η Ελλάδα υλοποιούσε ήδη από το 2009 το «Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών», το οποίο μάλιστα σήμερα έχει ενισχυθεί και διευρυνθεί και ως προς την ομάδα-στόχο και ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Το τελικό κείμενο της Σύμβασης αποτελεί προϊόν συμβιβασμού. Προήλθε μετά από τρεις αναγνώσεις και πάμπολλες τροποποιήσεις του αρχικού σχεδίου.

Στην πορεία των συνεδριάσεων και επιδιώκοντας συναινετικές αποφάσεις, τα άρθρα είχαν κατηγοριοποιηθεί σε συμφωνημένα (agreed), σχεδόν συμφωνημένα (almost agreed) και με σημαντικές διαφοροποιήσεις (significant differences).

Οι διαπραγματεύσεις ξεκινούσαν με τις διατάξεις που παρουσίαζαν μεγαλύτερες δυσκολίες. Επί δύο χρόνια δούλεψαν από κοινού εμπειρογνώμονες τόσο της ισότητας των φύλων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και της νομικής επιστήμης και κατέληξαν σε ένα κείμενο που σκοπό έχει να προστατέψει τις γυναίκες από τη βία που ασκείται εναντίον τους, επιτρέποντας ταυτόχρονα στα κράτη που το επιθυμούν να επεκτείνουν τη παρεχόμενη προστασία σε όλα τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας.

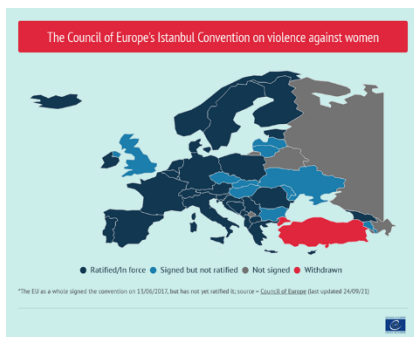
Κάποια ζητήματα αποφασίστηκαν με ενδεικτική ψήφο. Εκείνα τα οποία δεν κατέστη δυνατόν να συμφωνηθούν με οποιοδήποτε τρόπο περιλήφθηκαν στο άρθρο 78 παρ. 2 περί επιφυλάξεων. Το ζητούμενο ήταν η δημιουργία ενός συνεκτικού και συγκροτημένου θεσμικού πλαισίου, που βέβαια θα μπορούσε να κυρωθεί από τις διάφορες χώρες.

Η δυνατότητα των επιφυλάξεων δεν εξασθενίζει την αποτελεσματικότητα της Σύμβασης, αφού δίνει τη δυνατότητα σε περισσότερες χώρες να προσχωρήσουν σε αυτή, χωρίς ταυτόχρονα να έχουν γίνει δυσανάλογες υποχωρήσεις στη διατύπωση των συγκεκριμένων διατάξεων.

Το άρθρο 78 παρ. 2 αποτελεί προϊόν συμβιβασμού. Ισορροπεί ανάμεσα στην ανάγκη θέσπισης ενός νομοθετικού εργαλείου που θα συνάδει με τα διεθνώς αποδεκτά standards υποστήριξης και προστασίας των γυναικών θυμάτων βίας (ΟΗΕ, Ευρωπαϊκό

Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κ.λπ.) και στην ανάγκη το εργαλείο αυτό να ενσωματωθεί σε όσο το δυνατόν περισσότερα εθνικά δίκαια.

Η χώρα μας ήταν από τις πρώτες που το 2011 υπέγραψε αυτή τη σημαντική Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία εγγυάται την προστασία όλων ανεξαιρέτως των γυναικών (ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, εθνικότητας/εθνότητας, φυλής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, γλώσσας, πολιτισμικών χαρακτηριστικών, θρησκείας, νομικού καθεστώτος, κ.λπ.), και την θέσπιση ουσιαστικών μέτρων πρόληψης, προστασίας, υποστήριξης και αποκατάστασης.

Στην ομάδα αυτή των πρώτων χωρών που υπέγραψαν τη Σύμβαση στις 11-5-2011, εκτός από την Ελλάδα, ήταν οι: Αυστρία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ισλανδία, Λουξεμβούργο, Μαυροβούνιο, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία, Σουηδία, Τουρκία.

Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης με τον Ν.4531/2018 (ΦΕΚ 62Α΄) μαζί με τον εφαρμοστικό της νόμο που διευκολύνει την άμεση υλοποίησή της. **Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ στη χώρα μας από 1-10-2018.** Δεκατέσσερα χρόνια μετά την υπογραφή της Σύμβασης τριάντα εννέα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης την έχουν κυρώσει, σαράντα έξι την έχουν υπογράψει-μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση- και χρησιμοποιείται ως βάση δράσης από πολλές χώρες εκτός Ευρώπης. Τον Ιούλιο 2021 υπήρξε και μία αποχώρηση εκ μέρους της Τουρκίας. Τα τελευταία 14 χρόνια, η Σύμβαση έχει κατευθύνει πολλά κράτη στην προσπάθεια τους να βελτιώσουν τη νομοθεσία και τις πολιτικές τους με σκοπό την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Σημαντικός σταθμός στην πορεία αυτή αποτελεί αδιαμφισβήτητα η προσχώρηση της ΕΕ στην Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.

Η σύμβαση υπογράφηκε εξ ονόματος της ΕΕ στις 13 Ιουνίου 2017 και η διαδικασία ολοκληρώθηκε με την κατάθεση δύο εγγράφων έγκρισης στις 28 Ιουνίου 2023, ενεργοποιώντας την έναρξη ισχύος της σύμβασης για την ΕΕ στις 1 Οκτωβρίου 2023.

Οι αποφάσεις (ΕΕ) 2017/865 και 2017/866 εξουσιοδοτούν την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) να υπογράψει τη σύμβαση. Οι αποφάσεις (ΕΕ) 2023/1075 και 2023/1076 επικυρώνουν τη σύμβαση εξ ονόματος της ΕΕ.

Η ΕΕ δεσμεύεται πλέον από φιλόδοξους και ολοκληρωμένους κανόνες για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας στους τομείς της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, σε θέματα ασύλου και μη επαναπροώθησης, καθώς και όσον αφορά τα θεσμικά όργανα και τη δημόσια διοίκηση. Αποτελεί μία πολύ σημαντική πολιτική κίνηση με συμβολικό περιεχόμενο

Τα έξι κράτη μέλη της ΕΕ (Βουλγαρία, Τσεχία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Σλοβακία) που δεν έχουν ακόμη επικυρώσει τη σύμβαση θα δεσμεύονται μόνο από το κεκτημένο της ΕΕ, το οποίο εφαρμόζει τη σύμβαση.

Οποιοδήποτε άλλο θέμα καλύπτεται από τη Σύμβαση παραμένει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης προστασία της σύμβασης για τις γυναίκες σε αυτά τα έξι κράτη μέλη, τα τελευταία, θα πρέπει να επικυρώσουν τα ίδια τη Σύμβαση σε συνεργασία με την ΕΕ.

3. Διαδικασία προσχώρησης της ΕΕ στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Τα τελευταία 10 χρόνια, η Σύμβαση έχει κατευθύνει πολλά κράτη στην προσπάθεια τους να βελτιώσουν τη νομοθεσία και τις πολιτικές τους με σκοπό την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Σημαντικός σταθμός στην πορεία αυτή αποτελεί αδιαμφισβήτητα η προσχώρηση της ΕΕ στην Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης⁷. Η Σύμβαση **υπογράφηκε** εξ ονόματος της ΕΕ στις **13 Ιουνίου 2017** και η διαδικασία ολοκληρώθηκε με την κατάθεση δύο εγγράφων έγκρισης στις 28 Ιουνίου 2023, ενεργοποιώντας την έναρξη ισχύος της σύμβασης για την ΕΕ στις 1 Οκτωβρίου 2023.

Οι αποφάσεις [\(ΕΕ\) 2017/865](#) και [2017/866](#) εξουσιοδοτούν την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) να υπογράψει τη σύμβαση. Οι αποφάσεις [\(ΕΕ\) 2023/1075](#) και [2023/1076](#) επικυρώνουν τη σύμβαση εξ ονόματος της ΕΕ.

⁷<https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/eu-accession-to-the-istanbul-convention.html?fromSummary=13>

Η ΕΕ δεσμεύεται πλέον από φιλόδοξους και ολοκληρωμένους κανόνες για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας στους τομείς της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, σε θέματα ασύλου και μη επαναπροώθησης, καθώς και όσον αφορά τα θεσμικά όργανα και τη δημόσια διοίκηση. Αποτελεί μία πολύ σημαντική πολιτική κίνηση με συμβολικό περιεχόμενο.

Τα έξι κράτη μέλη της ΕΕ (Βουλγαρία, Τσεχία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Σλοβακία) που δεν έχουν ακόμη επικυρώσει τη σύμβαση θα δεσμεύονται μόνο από το κεκτημένο της ΕΕ, το οποίο εφαρμόζει τη Σύμβαση. Οποιοδήποτε άλλο θέμα καλύπτεται από τη σύμβαση παραμένει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης προστασία της σύμβασης για τις γυναίκες σε αυτά τα έξι κράτη μέλη, τα τελευταία, θα πρέπει να επικυρώσουν τα ίδια τη σύμβαση σε συνεργασία με την ΕΕ.

Μετά την **έναρξη ισχύος** της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση την **1η Οκτωβρίου 2023**, η GREVIO διαβίβασε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το ερωτηματολόγιο της βασικής αξιολόγησης.

Το εν λόγω ερωτηματολόγιο αναπτύχθηκε αρχικά για τη βασική αξιολόγηση όλων των συμβαλλομένων μερών της Σύμβασης, αλλά προσαρμόστηκε πρόσφατα από την GREVIO υπό το πρίσμα του υπερεθνικού χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι πλέον διαθέσιμο στην ειδική ιστοσελίδα της GREVIO. Οι ερωτήσεις είναι διατυπωμένες έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι δράσεις που αναλαμβάνονται σε επίπεδο θεσμικών οργάνων, φορέων και οργανισμών της ΕΕ και τυχόν νομοθετικά ή άλλα μέτρα που λαμβάνονται από την ΕΕ για την ανάθεση υποχρεώσεων στα κράτη μέλη της ΕΕ και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής τους. Αν και είναι ευρέως διατυπωμένες, πρέπει να κατανοηθεί ότι αφορούν μόνο τους τομείς στους οποίους η ΕΕ έχει αρμοδιότητα να ενεργεί μέσω νομοθετικών, πολιτικών, στρατηγικών ή άλλων μέτρων. Σε απάντηση του ερωτηματολογίου, η ΕΕ αναμένεται να υποβάλει ενοποιημένη έκθεση στο GREVIO έως τα τέλη Νοεμβρίου 2025, ενώ στη συνέχεια θα προγραμματιστεί

επίσκεψη αξιολόγησης στα θεσμικά όργανα, τους οργανισμούς και τις υπηρεσίες της ΕΕ για το 2026.

Η βασική έκθεση αξιολόγησης της GREVIO, η οποία αναμένεται να δημοσιευθεί το 2027, θα προσφέρει μια ολοκληρωμένη και λεπτομερή αξιολόγηση του επιπέδου συμμόρφωσης των νομοθετικών, πολιτικών, στρατηγικών ή άλλων μέτρων της ΕΕ με τις διατάξεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

4. Επετειακά συνέδρια για τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

2021

Με αφορμή τη συμπλήρωση 10 ετών από την υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης διοργανώθηκε στις 11 Μαΐου 2021 το διαδικτυακό συνέδριο με θέμα: *«Έμφυλη Ισότητα και η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης: Μία δεκαετία δράσεων»*.

2024

Το 2024 στις 30 Μαΐου, η διάσκεψη υψηλού επιπέδου *«Ενωμένοι γύρω από την ισότητα των φύλων: δημιουργώντας χώρο για τις γυναίκες και τα κορίτσια»* σηματοδότησε επίσημα τη 10η επέτειο από την έναρξη ισχύος της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης).

Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις

Σύμφωνα με το κείμενο συμπερασμάτων των ημερίδων, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στους στόχους που θέτει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ως το πιο ολοκληρωμένο νομικό

μέσο για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών, καθώς επίσης και στο γεγονός ότι τα κράτη που συμμετέχουν στη Σύμβαση έχουν κάνει σημαντικά βήματα στην εθνική τους νομοθεσία, στην αναβάθμιση των προτύπων που χρησιμοποιούν και στις πολιτικές τους προκειμένου να ανταποκριθούν στις επιταγές που θέτει η Σύμβαση.

Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στον αγώνα για την έμφυλη ισότητα και το δικαίωμα των γυναικών και κοριτσιών σε μία ζωή χωρίς βία αλλά και τη θετική επίδραση που έχει η εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στα κράτη μέλη. Πέρα από τον εορτασμό των επιτευγμάτων της Σύμβασης, υπήρξε και η αναγνώριση εκ μέρους της ΓΓ του Συμβουλίου της Ευρώπης κ. Marija Pejčinović Burić, ότι «κάτι πήγε στραβά» όσον αφορά την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών από την έμφυλη βία.

Περιστατικά συντροφικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας συνεχίζουν να συμβαίνουν και η πανδημία Covid-19 έχει δείξει πώς εύκολα η κατάσταση μπορεί να επιδεινωθεί.

Επιπλέον, η Σύμβαση, όπως επισημάνθηκε, δέχεται επίθεση από κινήματα κατά της έμφυλης ισότητας καθώς και από «παραπλανητικές/ψευδείς πληροφορίες» που τροφοδότησαν την απροθυμία σε ορισμένα κράτη να συμμετάσχουν και στην περίπτωση της Τουρκίας οδήγησαν στην αποχώρησή της.

Ως εκ τούτου, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό για τα κράτη μέλη που έχουν υπογράψει και κυρώσει τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης να αντισταθούν σε αυτές τις αντιδράσεις και να επιδιώξουν να διευρύνουν τον κύκλο των κρατών μερών στη Σύμβαση, τόσο εντός όσο και εκτός του Συμβουλίου της Ευρώπης. Τους τελευταίους μήνες, το Συμβούλιο της Ευρώπης διαπίστωσε ότι υπάρχει μία παρανόηση από την πλευρά ορισμένων κρατών-μελών, τα οποία κρίνουν τη Σύμβαση αντίθετη με τις παραδοσιακές οικογενειακές αρχές και κατά συνέπεια διστάζουν να την κυρώσουν.

Η παρανόηση σχετίζεται με τις αναφορές της Σύμβασης σε κοινωνικά κατασκευασμένους ρόλους και στερεότυπα, στην αρχή της μη διάκρισης στη βάση ταυτότητας φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού, αναφορές που διαστρεβλώνονται σε δήθεν υποχρεωτική αναγνώριση γάμων μεταξύ ομοφύλων ή νομική αναγνώριση περισσότερων φύλων κ.λπ.

Η Bridget O'Loughlin (Εκτελεστική Γραμματέας της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης) απορρίπτει αυτές τις παρανοήσεις σε ένα βίντεο που ανάρτησε το Συμβούλιο της Ευρώπης τον Μάρτιο του 2018⁸, όπου ισχυρίζεται σαφώς ότι η Σύμβαση δεν σχεδιάστηκε για να αναγκάσει τις γυναίκες ή τους άνδρες να ζήσουν με ορισμένους τρόπους.

Ο κεντρικός άξονας της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, όπως επισημαίνει το Συμβούλιο της Ευρώπης, είναι ότι οι γυναίκες είναι ισότιμες με τους άντρες και δεν είναι υποδεέστερα όντα στα οποία επιτρέπεται να ασκείται οποιαδήποτε μορφής βία. Επίσης, η Σύμβαση υποστηρίζει ότι οι γυναίκες και οι άντρες θα πρέπει να έχουν ισότιμα δικαιώματα και πρόσβαση στη κοινωνία.

5. Προοίμιο της Σύμβασης

Το προοίμιο επιβεβαιώνει τη δέσμευση των υπογραφόντων μερών για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Υπενθυμίζει μόνο τις σημαντικότερες διεθνείς νομικές πράξεις που αφορούν άμεσα το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και των Ηνωμένων Εθνών.

Το προοίμιο της Σύμβασης αναφέρεται σε σειρά διεθνείς συμβάσεις που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα: στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ([ΕΣΔΑ](#)) (ETS No 5, 1950) και των Πρωτοκόλλων της, στον [Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη](#) (ETS No 35, 1961), όπως αναθεωρήθηκε το 1996 (ETS No 163), στη [Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων](#) (CETS No 197, 2005), καθώς και στη [Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών κατά της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης και Σεξουαλικής Κακοποίησης](#) (CETS No 201, 2007). Επίσης, στο προοίμιο, εκτός από το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966), και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (1966), υπάρχει αναφορά στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των γυναικών ([CEDAW](#), 1979) και το Προαιρετικό Πρωτόκολλό της (1999), στη Γενική Σύσταση υπ' αριθμ. 19 της Επιτροπής CEDAW για τη βία κατά των γυναικών, στη [Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού](#) (1989) και τα Προαιρετικά Πρωτόκολλά της (2000), καθώς και στη [Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων](#)

⁸ <https://vimeo.com/258975674>

[με αναπηρίες](#) (2006). Όλες αυτές οι συμβάσεις αποτελούν το συνολικότερο διεθνές δικαίκο πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται και από το οποίο αντλεί η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης προκειμένου στη συνέχεια να ορίσει τα συγκεκριμένα μέτρα προστασίας των θυμάτων βίας κατά των γυναικών και των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Στο πλαίσιο αυτό είναι χαρακτηριστικό ότι το δεύτερο μέρος του ορισμού για τη βία κατά των γυναικών (Άρθρο 3) είναι το ίδιο με εκείνο που περιλαμβάνεται στη Σύσταση (2002)5 για την προστασία των γυναικών από τη βία του Συμβουλίου της Ευρώπης [[Rec \(2000/5 on the protection of women against violence](#)], στη Γενική Σύσταση αρ. 19 της Επιτροπής CEDAW για τη βία κατά των γυναικών (1992), καθώς και στο Άρθρο 1 της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Βίας κατά των Γυναικών. Μάλιστα η Σύμβαση επεκτείνει αυτόν τον ορισμό προκειμένου να συμπεριλάβει και την έννοια της «οικονομικής βλάβης», η οποία μπορεί να σχετίζεται (και) με την ψυχολογική βία. Επίσης, βασιζόμενη στην προαναφερόμενη Σύσταση (2002)5 για την προστασία των γυναικών από τη βία η Σύμβαση θέτει, για πρώτη φορά στην Ευρώπη, νομικά δεσμευτικά πρότυπα όχι μόνο για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και για την προστασία των θυμάτων και την τιμωρία των δραστών. Καλύπτει ένα σημαντικό κενό στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και ενθαρρύνει τα Συμβαλλόμενα Μέρη να επεκτείνουν την προστασία της σε όλα τα θύματα, εντάσσοντας παράλληλα την εξάλειψη της έμφυλης βίας στο ευρύτερο πλαίσιο της επίτευξης της ουσιαστικής ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και, ως εκ τούτου, ενισχύοντας σημαντικά την αναγνώριση της βίας κατά των γυναικών ως μορφής διακριτικής μεταχείρισης (CoE, 2011:4). 25.

Το προοίμιο αναγνωρίζει τη **δομική φύση** του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών και καθορίζει τον βασικό στόχο της Σύμβασης: τη δημιουργία μιας Ευρώπης απαλλαγμένης από τη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία. Για τον σκοπό αυτόν, εδραιώνει σταθερά τη σύνδεση μεταξύ της επίτευξης της ισότητας των φύλων και της εξάλειψης της βίας κατά των γυναικών. Βάσει αυτής της παραδοχής, αναγνωρίζει τη διαρθρωτική φύση της βίας κατά των γυναικών και ότι αποτελεί εκδήλωση των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Ως εκ

τούτου, η Σύμβαση εφιστά την προσοχή στις ρίζες και στις αιτίες του φαινομένου και υπ' αυτή την έννοια η βία κατά των γυναικών δεν ενδιαφέρει από μία στενά νομική έννοια αλλά κυρίως ενδιαφέρουν οι κοινωνικοί και παράγοντες που δημιουργούν και ανατροφοδοτούν το φαινόμενο αυτό (Τσακιστράκη, 2022: 135-136). Ο δομικός χαρακτήρας της έμφυλης βίας σημαίνει ότι δεν πρόκειται για ατομικές πράξεις βίας με μεμονωμένο, εξατομικευμένο, περιστασιακό ή τυχαίο χαρακτήρα.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας βασίζεται στην αντίληψη ότι η βία κατά των γυναικών είναι μια μορφή έμφυλης βίας που διαπράττεται κατά των γυναικών επειδή είναι γυναίκες.

Είναι υποχρέωση του κράτους να αντιμετωπίσει πλήρως σε όλες τις μορφές της και να λάβει μέτρα για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, την προστασία των θυμάτων και τη δίωξη των δραστών. Σε διαφορετική περίπτωση, το κράτος έχει ευθύνη.

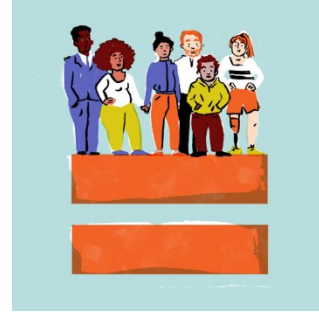
Η Σύμβαση δεν αφήνει καμία αμφιβολία: δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, αν οι γυναίκες υπόκεινται σε μεγάλης κλίμακας έμφυλη βία και οι κρατικές υπηρεσίες και τα θεσμικά όργανα δεν ενεργούν όπως αρμόζει σε αυτές τις περιστάσεις.

Ως εκ τούτου, η βία κατά των γυναικών καθίσταται ζήτημα που άπτεται της κοινωνικής δικαιοσύνης και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

6. Σύντομη παρουσίαση – Οι 4 πυλώνες της Σύμβασης

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, γνωστή και ως «Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης», βασίζεται στην αντίληψη ότι η βία κατά των γυναικών είναι μια μορφή βίας με βάση το φύλο που διαπράττεται κατά των γυναικών επειδή είναι γυναίκες. Αποτελεί υποχρέωση του κράτους να την αντιμετωπίσει πλήρως σε όλες τις μορφές της και να λάβει μέτρα για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, την προστασία των θυμάτων της και τη δίωξη των δραστών. Αν δεν το πράξει αυτό, θα καταστεί ευθύνη του

κράτους. Η Σύμβαση δεν αφήνει καμία αμφιβολία: δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών εάν οι γυναίκες βιώνουν σε μεγάλη κλίμακα βία λόγω φύλου και οι κρατικές υπηρεσίες και θεσμοί κάνουν τα στραβά μάτια.

Η Σύμβαση:

- αναγνωρίζει τη **βία κατά των γυναικών** ως **παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων** και ως **μορφή διάκρισης κατά των γυναικών**.
- βασίζεται σε μια **θυματοκεντρική προσέγγιση**,
- προσφέρει πρακτικά εργαλεία για τη διασφάλιση της προστασίας των γυναικών και των κοριτσιών, την ασφάλεια και την ενδυνάμωσή τους.
- διασυνδέει όλα τα ανωτέρω με τον ευρύτερο στόχο της επίτευξης της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών.
- έχει κατευθύνει πολλά κράτη στην προσπάθεια τους να βελτιώσουν τη νομοθεσία και τις πολιτικές τους με σκοπό την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Η διάρθρωση της Σύμβασης:

Η Σύμβαση περιέχει **81 άρθρα** χωρισμένα σε **12 κεφάλαια** και συνοδεύεται από **Επεξηγηματική Έκθεση 387 σημείων**. Η διάρθρωσή της ακολουθεί τη δομή των πιο πρόσφατων συμβάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Βασίζεται στα “τέσσερα P”:

- Prevention - Πρόληψη του φαινομένου,
- Protection - Προστασία και υποστήριξη των θυμάτων
- Prosecution - Ποινική δίωξη των παραβατών,
- Policies - Πολιτικές συνεκτικές και ολοκληρωμένες.

Για κάθε τομέα προβλέπονται συγκεκριμένα μέτρα και πολιτικές. Περιλαμβάνονται επίσης διατάξεις ουσιαστικού δικαίου, δικονομικού δικαίου, διατάξεις για τη

Μετανάστευση και το Άσυλο, για τη διεθνή συνεργασία και τον μηχανισμό παρακολούθησης.

4P

Πρόληψη

- Ευαισθητοποίηση, Εκπαίδευση, Εκπαίδευση επαγγελματιών, Προγράμματα θυτών, ΜΜΕ, έμφυλα στερεότυπα, ενδυνάμωση γυναικών

Προστασία

- Πληροφόρηση, εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης και στοχευμένη πληροφόρηση, προστασία και υποστήριξη παιδιών μαρτύρων παιδιών, δομές (τηλεφωνικές γραμμές SOS, ΣΚ, ΞΦ,

Ποινική δίωξη δραστών

- Ποινικοποίηση βίας κατά των γυναικών, Αποτελεσματική δίωξη, Προστασία θυμάτων καθόλη τη διαδικασία, Εκτίμηση κινδύνου,

Συντονισμένες διατομεακές πολιτικές

- Έρευνα και συλλογή στοιχείων, Έμφυλη οπτική στη νομοθεσία και πολιτικές διατομεακή συνεργασία, Συνεργασία με την ΚτΠ και ΜΚΟ, Συντονισμένες ενέργειες, Παρακολούθηση εφαρμογής μέτρων

- **Προοίμιο**
- **Κεφάλαιο I (άρ. 1-6)** – Σκοποί, ορισμοί, ισότητα και μη διακριτική μεταχείριση, γενικές υποχρεώσεις
- **Κεφάλαιο II (άρ. 7-11)** – Ολοκληρωμένες πολιτικές και συλλογή δεδομένων
- **Κεφάλαιο III (12-17)** – Πρόληψη
- **Κεφάλαιο IV (18-28)** – Προστασία και υποστήριξη
- **Κεφάλαιο V (29-48)** – Ουσιαστικό δίκαιο
- **Κεφάλαιο VI (49-58)** – Ανάκριση, ποινική δίωξη, δικονομικό δίκαιο και προστατευτικά μέτρα

- **Κεφάλαιο VII (59-61)** – Μετανάστευση και άσυλο
- **Κεφάλαιο VIII (62- 65)** – Διεθνής συνεργασία
- **Κεφάλαιο IX (66-70)** – Μηχανισμός Παρακολούθησης
- **Τα κεφάλαια X, XI, XII και XIII** αναφέρονται στη σχέση της Σύμβασης με άλλα διεθνή κείμενα, τους όρους τροποποίησης της Σύμβασης καθώς και τις τελικές διατάξεις (υπογραφή και θέση σε εφαρμογή, προσχώρηση, επιφύλαξη, καταγγελία κ.λπ.)

Η Σύμβαση στοχεύει:

- Στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών
- Στην ανάπτυξη διοικητικών πρακτικών που αποσκοπούν στην πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας
- Στην προστασία όλων των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας

7. Ερμηνευτική κατ' άρθρο εννοιολόγηση της Σύμβασης

Κεφάλαιο I - Σκοποί, ορισμοί, ισότητα και μη-διακριτική μεταχείριση, γενικές υποχρεώσεις

Άρθρο 1 Σκοποί της Σύμβασης

Στο **άρθρο 1** αναλύονται οι σκοποί Σύμβασης. Συγκεκριμένα:

- Η προστασία των γυναικών από όλες τις μορφές βίας, καθώς και την πρόληψη, δίωξη και εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.
- Η εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών και θα προωθήσει την ουσιαστική ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.
- Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός πολιτικών για την προστασία και την παροχή βοήθειας σε όλα τα θύματα βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας ώστε να τους δοθεί η δυνατότητα να ξαναχτίσουν τη ζωή τους. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να βασίζεται σε μια προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Η ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας η οποία δεν περιορίζεται στη νομική συνεργασία σε ποινικές και αστικές υποθέσεις, αλλά επεκτείνεται στην ανταλλαγή

πληροφοριών για την πρόληψη ποινικών αδικημάτων που θεσπίζονται δυνάμει της σύμβασης και για την εξασφάλιση της προστασίας από άμεση βλάβη.

- Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του δι-υπηρεσιακού συντονισμού.
- Η θέσπιση ειδικού μηχανισμού παρακολούθησης. Αυτό αποτελεί μέσο διασφάλισης της συμμόρφωσης των μερών με τη Σύμβαση και εγγύηση της μακροπρόθεσμης αποτελεσματικότητας της.

Άρθρο 2 Πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης

Το **άρθρο 2** αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης είναι εξαιρετικά σημαντικό, διότι καθορίζει τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη και κατά συνέπεια τις ευθύνες που θα τους ζητηθούν.

«Η παρούσα Σύμβαση θα εφαρμόζεται αναφορικά με όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία έχει δυσανάλογη επίπτωση επί των γυναικών».

Η υποχρεωτικότητα λοιπόν της Σύμβασης αφορά όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών. Εδώ η ενδοοικογενειακή βία αντιμετωπίζεται ως μορφή βίας κατά των γυναικών, όχι γιατί αφορά μόνο σε γυναίκες, αλλά γιατί τις πλήττει δυσανάλογα, όχι μόνο ποσοτικά, δηλ. σε αριθμούς, αλλά και ποιοτικά, δηλ. ως προς τις συνέπειες και τα αποτελέσματα.

«Τα μέρη ενθαρρύνονται σε εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης αναφορικά με όλα τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Τα μέρη θα καταβάλλουν ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τις γυναίκες θύματα βίας που συνδέεται με το φύλο κατά την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης».

Η παράγραφος αυτή δεν εισάγει υποχρέωση. Τα κράτη ενθαρρύνονται, δεν υποχρεούνται, να εφαρμόσουν την Σύμβαση αναφορικά με τα λοιπά θύματα της ενδοοικογενειακής βίας. Αυτό σημαίνει ότι ο μηχανισμός παρακολούθησης της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης δεν θα ελέγξει τη χώρα ως προς το βαθμό υλοποίησης αυτής της παραγράφου. Είναι συνεπώς στη διακριτική ευχέρεια της χώρας, το αν θα αναλάβει δράση για τα άλλα, πλην των γυναικών, θύματα της ενδοοικογενειακής βίας (άνδρες και παιδιά).

«Η παρούσα Σύμβαση θα τυγχάνει εφαρμογής τόσο σε περιόδους ειρήνης όσο και σε περιστάσεις ενόπλων συγκρούσεων».

Η παράγραφος αυτή προβλέπει τη συνέχιση της εφαρμογής της σύμβασης κατά τη διάρκεια ένοπλης σύρραξης ως συμπληρωματικής προς τις αρχές του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του διεθνούς ποινικού δικαίου.

Άρθρο 3 Ορισμοί

Στο πλαίσιο της Σύμβασης ο όρος «**βία κατά των γυναικών**»

- νοείται ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μία μορφή διάκρισης κατά των γυναικών και σημαίνει όλες τις πράξεις μίας βίας βασιζόμενης στο φύλο οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα ή ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα, φυσική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέλεσης τοιούτων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη αποστέρηση της ελευθερίας, είτε αυτή συμβαίνει στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό βίο.
- βασίζεται στο φύλο που σημαίνει τη βία η οποία καταφέρεται εναντίον μιας γυναίκας για μόνο το λόγο ότι είναι γυναίκα ή η οποία επηρεάζει τη γυναίκα κατά τρόπο δυσανάλογο.

Ο όρος «**ενδοοικογενειακή βία**» σημαίνει όλες τις πράξεις φυσικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας οι οποίες συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή οικογενειακής μονάδας ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, ανεξάρτητα ή όχι του κατά πόσο ο δράστης μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια κατοικία με το θύμα. Συνιστά μορφή βίας η οποία πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες και, ως εκ τούτου, είναι σαφώς έμφυλη.

Η Σύμβαση επεκτείνει τον ορισμό της ψυχολογικής βίας ώστε να συμπεριληφθεί και η οικονομική βία με την έννοια της «οικονομικής βλάβης» που μπορεί να σχετίζεται με την ψυχολογική βία.

Η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει κυρίως δύο είδη βίας: τη βία μεταξύ συντρόφων μεταξύ νυν ή πρώην συζύγων ή συντρόφων και τη βία μεταξύ γενεών, η οποία συνήθως

συμβαίνει μεταξύ γονέων και παιδιών. Πρόκειται για έναν ουδέτερο ως προς το φύλο ορισμό που περιλαμβάνει τα θύματα και τους δράστες και των δύο φύλων (Επεξηγηματική Έκθεση: 41)

Ο όρος «φύλο» υποδηλοί τους κοινωνικά δομημένους ρόλους, συμπεριφορές, δραστηριότητες και ιδιότητες (χαρακτηριστικά γνωρίσματα) τις οποίες μια δεδομένη κοινωνία θεωρεί προσήκουσες και ενδεδειγμένες για τις γυναίκες και τους άνδρες. Σύμφωνα με την Τσακιστράκη «ο προκείμενος ορισμός εισάγει την έννοια του κοινωνικού φύλου (gender) αντί του βιολογικού φύλου (sex), για πρώτη φορά και ως νομική έννοια στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, με σκοπό να υπογραμμίσει τους πολιτισμικούς και κοινωνικούς επικαθορισμούς του φύλου, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, στερεότυπα και ρόλους με τους οποίους επενδύεται ιστορικά η θηλυκότητα και η αρρενωπότητα και οι οποίοι καταλήγουν να διαμορφώνουν ένα σύστημα δομικής ασυμμετρίας των έμφυλων σχέσεων στην κοινωνία» (Τσακιστράκη, 2022: 169).

Έρευνες έχουν δείξει ότι ορισμένοι ρόλοι ή στερεότυπα αναπαράγουν ανεπιθύμητες και επιβλαβείς πρακτικές και συμβάλλουν στο να γίνει αποδεκτή η βία κατά των γυναικών. Για να ξεπεραστούν αυτοί οι ρόλοι των φύλων, το άρθρο 12 παράγραφος 1 ορίζει την εξάλειψη των προκαταλήψεων, των εθίμων, των παραδόσεων και άλλων πρακτικών που βασίζονται στην ιδέα της κατωτερότητας των γυναικών ή σε στερεότυπους ρόλους των φύλων ως γενική υποχρέωση πρόληψης της βίας. Αλλού, η Σύμβαση ζητεί μια έμφυλη κατανόηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας ως βάση για όλα τα μέτρα προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων. Αυτό σημαίνει ότι αυτές οι μορφές βίας πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της επικρατούσας ανισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών, των υφιστάμενων στερεοτύπων, των ρόλων των φύλων και των διακρίσεων κατά των γυναικών, προκειμένου να αντιμετωπιστεί επαρκώς η πολυπλοκότητα του φαινομένου. Ο όρος «φύλο» σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό δεν προορίζεται να αντικαταστήσει τους όρους «γυναίκες» και «άνδρες» που χρησιμοποιούνται στη Σύμβαση (Επεξηγηματική Έκθεση: 43).

Ο όρος «**βία με βάση το φύλο κατά των γυναικών**» χρησιμοποιείται σε ολόκληρη τη Σύμβαση και αναφέρεται στη βία που στρέφεται κατά μιας γυναίκας επειδή είναι γυναίκα

ή που επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες. Διαφέρει από άλλες μορφές βίας στο γεγονός ότι το φύλο του θύματος είναι το πρωταρχικό κίνητρο για τις πράξεις βίας που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση. Με άλλα λόγια, η βία με βάση το φύλο αναφέρεται σε κάθε βλάβη που διαπράττεται εναντίον μιας γυναίκας και αυτό είναι τόσο η αιτία όσο και το αποτέλεσμα άνισων σχέσεων εξουσίας που βασίζονται σε αντιληπτές διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών που οδηγούν σε υποδεέστερη θέση των γυναικών τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια σφαίρα. Αυτός ο τύπος βίας είναι βαθιά ριζωμένος στις κοινωνικές και πολιτισμικές δομές, κανόνες και αξίες που διέπουν την κοινωνία και συχνά δικαιώνεται από μια κουλτούρα άρνησης και σιωπής.

Η Σύμβαση περιέχει μεγάλο αριθμό αναφορών στα θύματα. Ο όρος «**θύμα**» αναφέρεται τόσο στα θύματα βίας κατά των γυναικών όσο και στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Ενώ μόνο οι γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των κοριτσιών, μπορούν να είναι θύματα βίας κατά των γυναικών, στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να περιλαμβάνονται άνδρες και γυναίκες, καθώς και παιδιά. Σύμφωνα με άλλες διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ο όρος «**παιδί**» σημαίνει κάθε άτομο ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών. Ο όρος «**θύμα**» θα πρέπει να νοείται σύμφωνα με το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης.⁹

Έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι πολλές από τις μορφές βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση διαπράττονται τόσο κατά των γυναικών όσο και κατά των κοριτσιών ο όρος «**γυναίκες**» περιλαμβάνει κορίτσια ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών ώστε να μην περιοριστεί η εφαρμογή της Σύμβασης μόνο στα ενήλικα θύματα.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στις μορφές βίας που προβλέπονται στη Σύμβαση δεν γίνεται αναφορά στη «**γυναικοκτονία**» που αποτελεί την πιο ακραία εκδήλωση φονικής βίας προς τις γυναίκες λόγω του φύλου τους και των κοινωνικών του υποδηλώσεων.

⁹ Επειδή στο εκπαιδευτικό υλικό σε διάφορα σημεία χρησιμοποιούνται οι όροι θύμα και επιζώσα, διευκρινίζεται ότι ο όρος θύμα είναι ορολογία της ιατρικής και νομικής επιστήμης ενώ ο όρος επιζώσα χρησιμοποιείται στο πλαίσιο των υπηρεσιών προστασίας και αρωγής των ατόμων που έχουν βιώσει έμφυλη βία.

Ομοίως, μία δεύτερη επισήμανση πρέπει να γίνει αναφορά στη διαδικτυακή βία για την οποία επίσης δεν γίνεται ρητή αναφορά στη Σύμβαση. Για το λόγο αυτό, η GREVIO, η ομάδα των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, προχώρησε στις 20 Οκτωβρίου 2021 στην έκδοση της Γενικής Σύστασης No.1 για την ψηφιακή διάσταση της βίας κατά των γυναικών¹⁰ με στόχο να προσφέρει μια πλήρη ανάγνωση των διατάξεων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης υπό το πρίσμα της βίας κατά των γυναικών που διαπράττεται στο διαδίκτυο ή μέσω της χρήσης τεχνολογίας. Με την επινόηση του όρου «ψηφιακή διάσταση της βίας κατά των γυναικών», προσφέρει στα συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης έναν ολοκληρωμένο οδηγό για την εφαρμογή της σύμβασης σε διαδικτυακές πράξεις βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών, καθώς και σε τέτοιες πράξεις που διαπράττονται μέσω της τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογίας που δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί. Ο πρώτος γύρος θεματικής αξιολόγησης της GREVIO που είναι αφιερωμένος στο θέμα **«Οικοδόμηση εμπιστοσύνης με την παροχή στήριξης, προστασίας και δικαιοσύνης»** δείχνει πώς σε ορισμένα μέρη της Σύμβασης αυτή η καθοδήγηση εφαρμόζεται στην πράξη.

Τέλος, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η ενδοοικογενειακή βία δεν κατατάσσεται στις διατάξεις επί των μορφών βίας αλλά αποτελεί διακριτό σκέλος της Σύμβασης. Με τον τρόπο καθίσταται σαφής η σημασία που αποδίδεται στο φαινόμενο αυτό που αν και εξελίσσεται στον ιδιωτικό, οικογενειακό χώρο αποτελεί ζήτημα που άπτεται του Δικαίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η αντιμετώπισή της χρειάζεται ένα ειδικό νομικό πλαίσιο. Στις καινοτομίες της Σύμβασης είναι ο διευρυμένος ορισμός της οικογένειας καθώς και η εννοιολόγηση της ενδοοικογενειακής βίας ως βίας με πολύμορφα χαρακτηριστικά (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική ή οικονομική βία) σε αντίστιξη με τη στερεοτυπική αντίληψη της ενδοοικογενειακής βίας μονοσήμαντα συνδεδεμένης με την πρόκληση σωματικής βίας. Εκτενής ανάλυση γίνεται στην ενότητα 5 του παρόντος.

Άρθρο 4 Θεμελιώδη δικαιώματα, ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων

Στο άρθρο 4 περιλαμβάνεται η αρχή ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζει χωρίς βία στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα. Είναι σημαντικό ότι συμπεριλήφθηκε η ιδιαίτερη

¹⁰ <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

υποχρέωση προώθησης και προστασίας αυτού του δικαιώματος για τις γυναίκες που είναι κυρίως θύματα βίας με βάση το φύλο.

Κατά δεύτερον, αναγνωρίζεται ότι οι διακρίσεις κατά των γυναικών παρέχουν πρόσφορο έδαφος για ανοχή έναντι της βίας κατά των γυναικών. Ως εκ τούτου, η Σύμβαση αναγνωρίζει τη συνάφεια του αγώνα για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας ανδρών και γυναικών και της άρσης των έμφυλων διακρίσεων με τον αγώνα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Στο πλαίσιο αυτό, τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει όχι μόνο να καταδικάζουν όλες τις μορφές διακρίσεων κατά των γυναικών, αλλά και να κατοχυρώνουν την αρχή της ισότητας στο δίκαιο, να διασφαλίζουν την πρακτική υλοποίησή της, καθώς και να απαγορεύουν τις διακρίσεις διά νόμου και να καταργούν κάθε νομοθεσία και πρακτική που εισάγει διακρίσεις ή διακριτική μεταχείριση κατά των γυναικών.

Τέλος, απαγορεύονται οι διακρίσεις κατά την εφαρμογή της Σύμβασης από τα Μέρη.

«Η εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης από τα μέρη, συγκεκριμένα τα μέτρα προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων, θα διασφαλίζονται άνευ διακρίσεων με γνώμονα το φύλο, το γένος, τη φυλή, το χρώμα, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική προέλευση, τη σύνδεση με εθνική μειονότητα, την περιουσία, την καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα του φύλου, την ηλικία, την κατάσταση της υγείας, την αναπηρία, την οικογενειακή κατάσταση, την κατάσταση μετανάστη ή πρόσφυγα, ή άλλη κατάσταση» (παρ.3).

Ο κατάλογος των λόγων απαγόρευσης των διακρίσεων βασίζεται στον κατάλογο του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ, καθώς και στον κατάλογο που περιλαμβάνεται στο Πρωτόκολλο αριθ. 12 της ΕΣΔΑ.

Ορισμένες ομάδες ατόμων μπορεί να βιώσουν διακρίσεις λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους ή της ταυτότητας φύλου τους, πράγμα που σημαίνει ότι το φύλο με το οποίο ταυτίζονται δεν είναι σύμφωνο με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Επιπλέον, γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις και διασταυρούμενες ανισότητες όπως οι μετανάστριες και οι γυναίκες πρόσφυγες μπορούν επίσης να αποκλειστούν από τις υπηρεσίες υποστήριξης λόγω του καθεστώτος διαμονής τους.

Ομοίως, γυναίκες Ρομά, γυναίκες με αναπηρία ή γυναίκες που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες καθώς και επιμέρους ομάδες γυναικών που βρίσκονται σε ευάλωτη θέση.

Ωστόσο, η έκταση της απαγόρευσης των διακρίσεων που περιέχεται στην παράγραφο 3 είναι πολύ πιο περιορισμένη από την απαγόρευση των διακρίσεων κατά των γυναικών που περιέχεται στην παράγραφο 2 αυτού του άρθρου. Απαιτεί από τα συμβαλλόμενα μέρη να απέχουν από τις διακρίσεις κατά την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης, ενώ η παράγραφος 2 καλεί τα μέρη να καταδικάσουν τις διακρίσεις σε τομείς πέρα από το πεδίο εφαρμογής της σύμβασης (Επεξηγηματική Έκθεση: 54).

Η παράγραφος 4 του εν λόγω άρθρου αναφέρεται σε ειδικά μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη και την προστασία των γυναικών από την έμφυλη βία και δεν απευθύνονται στους άνδρες, το οποίο όμως δεν συνιστά μορφή διάκρισης βάσει σχετική νομολογίας. Συγκεκριμένα, η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει καταστήσει σαφές ότι κάθε διάκριση ή διαφορετική μεταχείριση δεν συνιστά διάκριση. Όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, για παράδειγμα στην υπόθεση Abdulaziz, Cabales και Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου, «η διαφορετική μεταχείριση εισάγει διακρίσεις εάν δεν έχει αντικειμενική και εύλογη αιτιολόγηση, δηλαδή εάν δεν επιδιώκει νόμιμο σκοπό ή εάν δεν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού». Το γεγονός ότι οι γυναίκες βιώνουν έμφυλη βία, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι οι άνδρες μπορεί να θεωρηθεί αντικειμενική και εύλογη δικαιολογία για τη χρήση πόρων και τη λήψη ειδικών μέτρων προς όφελος μόνο των γυναικών θυμάτων.

Άρθρο 5 Υποχρεώσεις του κράτους και δέουσα επιμέλεια

Η αρχή της δέουσας επιμέλειας αναδεικνύεται σε κρίσιμο παράγοντα αναφορικά με την αναγνώριση του δικαιώματος των γυναικών σε μία ζωή χωρίς βία στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που επαναφέρει στο δημόσιο προσκήνιο την έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία κατοχυρώνοντας υποχρεώσεις εκ μέρους των κρατικών δρώντων υποκειμένων για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Με τον τρόπο αυτό, η βία κατά των γυναικών παύει να θεωρείται ένα ζήτημα ιδιωτικής φύσης,

«αόρατο» για τη θεσμική ρύθμιση, το δίκαιο, τη χάραξη πολιτικών και τη δίωξη των δραστών. Αποκτά το χαρακτήρα ενός κοινωνικού ζητήματος πάνω στο οποίο θα πρέπει να ενσκήψει η Πολιτεία αναλαμβάνοντας την κρατική ευθύνη.

Στο πλαίσιο, από τις διατάξεις του **άρθρου 5** προκύπτει μία αφενός αρνητική υποχρέωση των κρατών και των κρατικών αξιωματούχων να απέχουν από κάθε πράξη βίας κατά των γυναικών που συμπληρώνεται αφετέρου από μία θετική υποχρέωση τους να προστατεύσουν τα θύματα από πράξεις βίας κατά των γυναικών. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι με το άρθρο 5 περί της δέουσας επιμέλειας προκύπτει για τα κράτη η λεγόμενη κρατική ευθύνη όταν δια των πράξεων ή παραλείψεων τους δεν κατάφεραν να προλάβουν την πρόκληση της βλάβης, την προστασία των θυμάτων, τη δίωξη των δραστών και υιοθέτηση πολιτικών για την εκρίζωση του φαινομένου της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας. Μία άλλη παράμετρος σχετικά με τη δέουσα επιμέλεια¹¹ είναι η έμπρακτη αναγνώριση ότι το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών αποτελεί ένα διαδομένο κοινωνικό φαινόμενο με αρκετές διαστάσεις που εκφεύγει από τα στενά όρια του ιδιωτικού βίου και αποτελεί πλέον αντικείμενο δημοσίου ενδιαφέροντος που θα πρέπει να απασχολεί την Πολιτεία η οποία φέρει και κρατική ευθύνη.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ένα κράτος είναι υπεύθυνο για τη διάπραξη διεθνώς παράνομης πράξης που του καταλογίζεται, μέσω της συμπεριφοράς των λειτουργών του, όπως η αστυνομία, οι υπάλληλοι μετανάστευσης και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το κράτος έχει τόσο αρνητικά όσο και θετικά καθήκοντα: οι κρατικοί αξιωματούχοι πρέπει να σέβονται το νόμο και να απέχουν από τη διάπραξη διεθνώς παράνομων πράξεων και πρέπει να προστατεύουν τα άτομα από τη διάπραξή τους από άλλους μη κρατικούς φορείς. Άρα, με την παρ. 1 του άρθρου 5 το κράτος υποχρεούται να διασφαλίζει ότι όσοι ενεργούν για λογαριασμό του κράτους απέχουν από πράξεις βίας κατά των γυναικών, ενώ η παράγραφος 2 καθορίζει

¹¹ Η απαίτηση δέουσας επιμέλειας έχει υιοθετηθεί σε μια σειρά διεθνών πράξεων, ερμηνειών και αποφάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά τη βία κατά των γυναικών. Αυτές περιλαμβάνουν τη Γενική Σύσταση αριθ. 19 της Επιτροπής CEDAW για τη βία κατά των γυναικών (1992), το άρθρο 4 της Διακήρυξης της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών (1993), τη Σύμβαση για την Πρόληψη της Βίας κατά των Γυναικών (Σύμβαση του Belém do Pará, 1994) που εγκρίθηκε από τον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών, καθώς και τη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec(2002)5 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία των Γυναίκες κατά της βίας (2002).

την υποχρέωση των μερών να επιδεικνύουν τη δέουσα επιμέλεια σε σχέση με πράξεις που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης και διαπράττονται από μη κρατικούς φορείς. Και στις δύο περιπτώσεις, σε αντίθετη περίπτωση θα υπάρξει κρατική ευθύνη.

Η παράμετρος ωστόσο που αναδεικνύεται ως η σημαντικότερη είναι η δέουσα επιμέλεια που πρέπει να επιδειχθεί εκ μέρους των κρατικών δρώντων όχι αφού αλλά προτού έχει τελεσθεί η βία: άρα είναι διακριτή η ανάληψη της κρατικής ευθύνης στο πλέγμα της πρόληψης του φαινομένου το οποίο λαμβάνει αρκετές διαστάσεις όπως θα αναλυθούν διεξοδικά στη σχετική ενότητα 7 του παρόντος.

Τέλος, αξίζει να ειπωθεί ότι η διερεύνηση της άσκησης της δέουσας επιμέλειας εξετάζεται τόσο από την Ειδική Εισηγήτρια για τη Βία κατά των γυναικών, τις Αιτίες και τις Συνέπειες της» του ΟΗΕ όσο και από την GREVIO ενώ αποτελεί βασικό αντικείμενο παραγωγής νομολογίας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με πιο χαρακτηριστική την υπόθεση Oruz κατά Τουρκίας.

Άρθρο 6 Πολιτικές που λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου

«Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση της συμπερίληψης της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου κατά τη διαδικασία εφαρμογής και αξιολόγησης των επιπτώσεων των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης καθώς και την προώθηση και αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών καθώς και την ενδυνάμωση των γυναικών».

Η φύση αυτής της υποχρέωσης του άρθρου 6 είναι διττή. Αφενός, απαιτεί από τα συμβαλλόμενα μέρη να διασφαλίζουν ότι η διάσταση του φύλου εφαρμόζεται όχι μόνο κατά τον σχεδιασμό μέτρων για την εφαρμογή της Σύμβασης, αλλά και κατά την αξιολόγηση των επιπτώσεών τους. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να διενεργείται αξιολόγηση των επιπτώσεων ανάλογα με το φύλο στο στάδιο του σχεδιασμού κάθε μέτρου που λαμβάνει ένα μέρος κατά την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης. Σημαίνει επίσης ότι, κατά το στάδιο της αξιολόγησης, τα μέρη υποχρεούνται να προσδιορίσουν εάν υπάρχει διαφορά μεταξύ των φύλων στον αντίκτυπο των διατάξεων.

«Η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών ανάγεται, υπό αυτό το φως, σε μείζονα στόχο αναφορικά με τη διεκδίκηση της έμφυλης ισότητας. Και αντίστροφα, η ουσιαστική έμφυλη ισότητα ανάγεται σε μείζονα προϋπόθεση για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών» (Τσακιστράκη, 2022: 145).

Λειτουργώντας συμπληρωματικά προς το άρθρο 4 παρ. 2 για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας η εν λόγω διάταξη της Σύμβασης καλεί τα συμβαλλόμενα μέρη να προωθήσουν και να εφαρμόσουν πολιτικές που αποσκοπούν στην επίτευξη ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και στη χειραφέτηση των γυναικών.

8. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO

Η Επιτροπή των Μερών της Σύμβασης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (εφεξής "η Σύμβαση"), ενεργώντας σύμφωνα με το άρθρο 68 παράγραφος 12 της Σύμβασης.¹²

Έχοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 66 παράγραφος 1 της Σύμβασης σχετικά με τον ελεγκτικό ρόλο της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για τη δράση ενάντια στη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία (εφεξής "GREVIO"),

Αφού εξέτασε την Έκθεση Βασικής Αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης από την Ελλάδα, η οποία εγκρίθηκε από την GREVIO κατά την 31η συνεδρίασή της (23-26 Οκτωβρίου 2023), καθώς και τις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης που ελήφθησαν στις 9 Νοεμβρίου 2023,

¹² Κατά τη διατύπωση των συστάσεων της η GREVIO έχει υιοθετήσει τη χρήση διαφορετικών ρημάτων, τα οποία αντιστοιχούν σε διαφορετικά επίπεδα επείγοντος, σημειώνοντας ότι όλα είναι σημαντικά. Συγκεκριμένα, η GREVIO χρησιμοποιεί το ρήμα "παροτρύνει επείγοντως ή καλεί" (*urges*) όταν θεωρεί ότι απαιτείται άμεση δράση ώστε η νομοθεσία ή η πολιτική του κράτους μέρους να συμμορφωθεί με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ή να διασφαλιστεί η εφαρμογή της. Στις περιπτώσεις αυτές οι συστάσεις είναι κατεπείγουσες (βλ. και Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας, 2023). Χρησιμοποιεί το ρήμα "παρακινεί/ ενθαρρύνει έντονα" (*strongly encourages*) όταν έχουν εντοπίσει ελλείψεις που πρέπει να διορθωθούν στο άμεσο μέλλον, προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή της Σύμβασης και στην περίπτωση αυτή οι συστάσεις είναι επείγουσες. Ένα τρίτο επίπεδο επείγοντος δηλώνεται με τη χρήση του ρήματος "παρακινεί/ ενθαρρύνει" (*encourages*), το οποίο χρησιμοποιείται για ελλείψεις που απαιτούν προσοχή, αν και ενδεχομένως σε μεταγενέστερο στάδιο. Στην περίπτωση αυτή οι συστάσεις είναι απλές. Τέλος, το ρήμα "προτρέπει/ προσκαλεί" (*invites*) αναφέρεται σε μικρά κενά στην εφαρμογή. Στην περίπτωση αυτή το κράτος καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο να καλύψει τα κενά με βάση τις προτάσεις της GREVIO που παρέχονται ως κατευθυντήριες γραμμές για τη διαδικασία υλοποίησης (GREVIO, 2023: 4).

Συνιστά στην Ελληνική κυβέρνηση να λάβει τα κάτωθι μέτρα, όπως αυτά αποτυπώνονται και στην Έκθεση Αξιολόγησης της χώρας από την Επιτροπή GREVIO, αναλαμβάνοντας άμεση δράση προκειμένου:

- να διασφαλίσει ότι οι νομικοί ορισμοί όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών είναι σύμφωνοι με τους αντίστοιχους ορισμούς της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και ότι τυχόν αστοχίες στις υφιστάμενες διατάξεις για την ενδοοικογενειακή βία θα αρθούν
- να διασφαλίσει ότι οι νόμοι, οι πολιτικές και τα προγράμματα αντιμετωπίζουν επαρκώς όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και ότι ενσωματώνουν την έμφυλη διάσταση της βίας κατά των γυναικών (**Σύσταση 1** - παράγραφοι 8, 9 και 22 της έκθεσης GREVIO),
- να εντείνει τη δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών που υφίστανται διατομεακές διακρίσεις, λαμβάνοντας μέτρα για την εξάλειψη κάθε διάκρισης εις βάρος αυτών των γυναικών, για την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τα δικαιώματά τους, για τη βελτίωση της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες προστασίας και στήριξης και για τη στήριξη της έρευνας σχετικά με τις μορφές βίας που βιώνουν (**Σύσταση 2** - παράγραφος 18 της έκθεσης GREVIO).

9. Προτεινόμενες Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1 - Πως εφαρμόζεται η αρχή της δέουσας επιμέλειας των κρατών αναφορικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας; Η περίπτωση της γυναικοκτονίας της Κυριακής Γρίβα έξω από το ΑΤ Αγίων Αναργύρων.

Σκοπός της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι συμμετέχουσες/οντες να προβληματιστούν πάνω στα πραγματικά γεγονότα μίας γυναικοκτονίας και να εξετάσουν την υπόθεση υπό τις προβλέψεις του άρθρου 5 της Σύμβασης που αφορά στην άσκηση της δέουσας επιμέλειας των κρατικών φορέων.

Διάρκεια: 20'-30'

Περιγραφή του συμβάντος

Στις 1 Απριλίου 2024, η Κυριακή Γρίβα, 28 ετών, επισκέφθηκε το Αστυνομικό Τμήμα των Αγίων Αναργύρων ζητώντας βοήθεια, καθώς ο πρώην σύντροφός της την παρακολουθούσε. Αντί να προστατευτεί, αγνοήθηκε από τους αστυνομικούς, οι οποίοι της είπαν ότι «τα περιπολικά δεν είναι ταξί». Λίγη ώρα αργότερα, ο δράστης την πλησίασε έξω από το ΑΤ και τη μαχαίρωσε πέντε φορές στην πλάτη, με αποτέλεσμα να χάσει τη ζωή της πριν φτάσει το ασθενοφόρο.

Οι συμμετέχοντες/ουσες συζητώντας στην ολομέλεια ή σε ομάδες καλούνται να απαντήσουν στα εξής ερωτήματα:

1. Βρίσκει εφαρμογή, κατά την κρίση τους, το άρθρο 5 για τη δέουσα επιμέλεια της Σύμβασης
2. Σε αρνητική περίπτωση πως αιτιολογούν την άποψη τους. Σε θετική περίπτωση, να αναφέρουν για ποιους λόγους
3. Πως θα μπορούσε να αποφευχθεί η τραγική αυτή εξέλιξη που στοίχισε τη ζωή μίας νέας κοπέλας με την έγκαιρη και αποτελεσματική δράση της αστυνομίας
4. Τι μας διδάσκει η συγκεκριμένη περίπτωση αναφορικά με το βαθμό ανταπόκρισης και συντονισμού των κρατικών δρώντων

Δραστηριότητα 2 - Μύθοι και πραγματικότητες για τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Σκοπός της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι συμμετέχουσες/οντες να αναγνωρίσουν τους κυρίαρχους μύθους που αναπαράγονται σχετικά με το τι είναι η Σύμβαση και πως επιδρά στις κοινωνίες των κρατών μελών.

Διάρκεια: 30-40΄

Για τη δραστηριότητα αυτή εισαγωγικά μπορούμε να παρουσιάσουμε το ένα βίντεο που ανάρτησε το Συμβούλιο της Ευρώπης τον Μάρτιο του 2018 <https://vimeo.com/258975674> στο οποίο η Bridget O'Loughlin (Εκτελεστική Γραμματέας της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης) εξηγεί το πλαίσιο της Σύμβασης και αποδομεί τις παρανοήσεις ή μύθους που υπάρχουν γύρω από την Σύμβαση.

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε στα συμμετέχοντα άτομα το παρακάτω πινακάκι στο οποίο αποτυπώνονται οι βασικοί μύθοι για τη Σύμβαση και ζητάμε από τα συμμετέχοντα άτομα να σχολιάσουν κάθε μύθο ξεχωριστά εστιάζοντας στις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που υπάρχουν σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Μύθος 1: Η Σύμβαση εισάγει την έννοια του «κοινωνικού φύλου» στις εθνικές νομοθεσίες
Μύθος 2: Η Σύμβαση στοχεύει στο να ρυθμίσει την οικογενειακή ζωή ή την οικογενειακή δομή και αποδομεί την παραδοσιακή οικογένεια.
Μύθος 3: Η Σύμβαση αντιστρατεύεται τις θρησκευτικές παραδόσεις και τη θρησκεία.
Μύθος 4: Η Σύμβαση εισάγει το γάμο των ομόφυλων ζευγαριών στις εθνικές νομοθεσίες μέσα από τις έννοιες του «σεξουαλικού προσανατολισμού» και της «ταυτότητας φύλου»

Σχολιασμός εκ μέρους του/της εισηγητή/τριας:

Δίνουμε ένα ενδεικτικό πλαίσιο σχολιασμού της συγκεκριμένης ενότητας που μπορούν να ακολουθήσουν οι εισηγητές/τριες βάσει των κατευθύνσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης:

Το Συμβούλιο της Ευρώπης διαπίστωσε ότι υπάρχουν παρανοήσεις από την πλευρά ορισμένων κρατών-μελών, τα οποία κρίνουν τη Σύμβαση αντίθετη με τις παραδοσιακές οικογενειακές αρχές και κατά συνέπεια διστάζουν να την κυρώσουν. Ενδεικτική είναι η αποχώρηση της Τουρκίας από την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Κατά το Συμβούλιο της Ευρώπης η Σύμβαση δέχεται επίθεση από αντι-ΛΟΑΤΚΙ κινήματα και κινήματα κατά της έμφυλης ισότητας που διασπείρουν παραπλανητικές και ψευδείς πληροφορίες.

Ο πρώτος μύθος εστιάζει στο «κοινωνικό φύλο» που «απειλεί» τις παραδοσιακές κοινωνίες. Γεγονός ωστόσο είναι πως η Σύμβαση χρησιμοποιεί τον όρο «κοινωνικό φύλο» για να αναφερθεί σε κοινωνικά κατασκευασμένους ρόλους, συμπεριφορές, δραστηριότητες και ιδιότητες που μια δεδομένη κοινωνία θεωρεί κατάλληλες για τις γυναίκες και τους άνδρες. Στο πλαίσιο αυτό, το κοινωνικό φύλο διαμορφώνει τις έμφυλες ταυτότητες που παράγουν δομικές έμφυλες ανισότητες απόρροια των οποίων είναι πρόκληση της βίας κατά των γυναικών.

Ομοίως, ακολουθεί ο μύθος ότι η Σύμβαση είναι μόνο για τις γυναίκες ενώ όπως έχει αναλυθεί η Σύμβαση υιοθετεί την έμφυλη διάσταση έναντι της ουδετερότητας φύλου αναγνωρίζοντας ότι οι γυναίκες θίγονται δυσανάλογα από την έμφυλη βία. Ωστόσο, ενθαρρύνει την εφαρμογή του προστατευτικού της πλαισίου σε όλα τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, συμπεριλαμβανομένων των ανδρών και των παιδιών.

Ο δεύτερος μύθος εστιάζει στην οικογενειακή δομή και στις οικογενειακές σχέσεις.

Η Σύμβαση στοχεύει στην πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, όχι στον επαναπροσδιορισμό των οικογενειακών δομών. Επικεντρώνεται αποκλειστικά στον τερματισμό της βίας εντός των οικογενειών για να αποτελούν ένα ασφαλές περιβάλλον για τις γυναίκες και τα παιδιά.

Ο τρίτος μύθος εστιάζει στις θρησκευτικές παραδόσεις και τη θρησκεία.

Η Σύμβαση ωστόσο δεν καταπιάνεται με θέματα θρησκείας ή πίστης. Επικεντρώνεται στο να διατυπώσει ότι έθιμα, θρησκεία, παραδόσεις ή θέματα «τιμής» δεν μπορούν να αποτελούν τη δικαιολογητική βάση για τη βία κατά των γυναικών.

Ο τέταρτος μύθος αφορά στην εισαγωγή του γάμου μεταξύ ομόφυλων ζευγαριών.

Ωστόσο, η Σύμβαση δεν αντιμετωπίζει ούτε ρυθμίζει τον γάμο ατόμων του ίδιου φύλου, την ταυτότητα φύλου ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό. Δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν το γάμο ομόφυλων ζευγαριών.

Δραστηριότητα 3- Γιατί η βία κατά των γυναικών αποτελεί μορφή έμφυλης διάκρισης;

Σκοπός της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι συμμετέχουσες/οντες να προβληματιστούν γύρω από τον ορισμό της βίας κατά των γυναικών ως μορφής διάκρισης και πως αυτό συνδέεται με το αίτημα της προώθησης και εμπέδωσης της ουσιαστικής ισότητας των φύλων στις σύγχρονες κοινωνίες.

Διάρκεια: 15-20΄

Ενδεικτικές ερωτήσεις που μπορούν να τεθούν στα συμμετέχοντα άτομα για διαβούλευση σε ομάδες ή διάλογο στην ολομέλεια είναι:

1.	Η βία κατά των γυναικών αποτελεί ατομική υπόθεση του θύματος ή αφορά όλη την κοινωνία
2.	Πως επιδρούν οι έμφυλες ανισότητες, τα στερεότυπα, τα έθιμα και οι παραδόσεις, οι αντιλήψεις για τους έμφυλους ρόλους ανδρών και γυναικών στην εμφάνιση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας
3.	Ποιες επιπλέον προκλήσεις αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις ως θύματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας
4.	Ποιες οι συνέπειες για τα θύματα από την υιοθέτηση της οπτικής της βίας ως μορφή διάκρισης κατά των γυναικών

Δραστηριότητα 4 - Ένα σημαντικό σύνθημα των γυναικείων και φεμινιστικών κινημάτων τη δεκαετία του '70 που επηρέασε τη φεμινιστική θεωρία του δικαίου και τις μετέπειτα Συμβάσεις είναι ότι το «προσωπικό είναι πολιτικό».

Σκοπός της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι η εξοικείωση των συμμετεχουσών/των με τη συγκεκριμένη προβληματική η οποία αποτέλεσε κρίσιμο σταθμό στο πέρασμα από την αντίληψη ότι η βία αποτελεί «ιδιωτικό» θέμα στη σύγχρονη εννοιολόγηση που υιοθετεί η Σύμβαση ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί μορφή διάκρισης και παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Διάρκεια: 20-30΄

Στην ενότητα αυτή μπορούμε είτε να προχωρήσουμε σε εργασία σε ομάδες είτε να κάνουμε μία μελέτη περίπτωσης με διάλογο.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ

Καλούμε τα συμμετέχοντα άτομα να καταγράψουν τις πιο σημαντικές αλλαγές που επέφερε η οπτική της βίας κατά των γυναικών ως θέμα δημοσίου ενδιαφέροντος που χρήζει δικαιοκίνης μεταχείρισης.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Η Μαρία και ο Νίκος μένουν σε μια πολυκατοικία. Τα βράδια ακούγονται συχνά δυνατές φωνές, κλάματα και θόρυβοι από το διαμέρισμά τους. Μια φορά, οι γείτονες άκουσαν τη Μαρία να φωνάζει «άφησέ με, πονάω!».

Κάποιοι ένοικοι ανησύχησαν, όμως είπαν μεταξύ τους:

- «Δεν είναι δική μας δουλειά.»
- «Αυτά είναι οικογενειακά, δεν πρέπει να ανακατευόμαστε.»

Έτσι, κανείς δεν κάλεσε την αστυνομία ούτε προσπάθησε να ενημερώσει κάποια υπηρεσία.

Λίγες εβδομάδες αργότερα, η Μαρία βρέθηκε σοβαρά τραυματισμένη και χρειάστηκε να μεταφερθεί στο νοσοκομείο. Οι γείτονες συνειδητοποίησαν τότε ότι η σιωπή και η αδράνεια τους επέτρεψαν η βία να συνεχιστεί και να κλιμακωθεί.

Με αυτό το σενάριο μπορούμε να αναδείξουμε ότι:

- ✓ Η αντίληψη ότι η ενδοοικογενειακή βία είναι “ιδιωτική υπόθεση” οδηγεί στη διαίωνιση της κακοποίησης.
- ✓ Οι παρατηρητές/μάρτυρες έχουν ρόλο και ευθύνη να δράσουν (π.χ. καλώντας το 100 ή ενημερώνοντας μια γραμμή βοήθειας).
- ✓ Η αδιαφορία μπορεί να έχει πολύ σοβαρές συνέπειες για το θύμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

Σκοπός

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι η παρουσίαση του τέταρτου πυλώνα της Σύμβασης που αφορά στις «Ολοκληρωμένες και συντονισμένες πολιτικές» μεταξύ συναρμόδιων φορέων της Πολιτείας και σε συνεργασία με οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών με έμφαση στις γυναικείες οργανώσεις..

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Η ενότητα εστιάζει στο κεφάλαιο II της Σύμβασης «Ολοκληρωμένες πολιτικές και συλλογή δεδομένων» με αναφορά στον διατομεακό συντονισμό πολιτικών μεταξύ συναρμόδιων κρατικών φορέων. Συστατικό στοιχείο των συντονισμένων δυνάμεων που πρέπει να καταβληθούν στον αγώνα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών αποτελεί η δράση των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Ο ουσιαστικός ρόλος που επιτελούν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις στην προώθηση δράσεων πρόληψης του φαινομένου της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας αλλά και στον τομέα της

προστασίας και της παροχής εξειδικευμένης υποστήριξης στα θύματα/επιζώσες έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας επιβάλλει τη συνεργασία με τους κρατικούς φορείς, την εμπλοκή τους στα σχέδια πολιτικής και την οικονομική ενίσχυση των δράσεων τους. Επιπροσθέτως, η συλλογή των στατιστικών στοιχείων διαχωρισμένων βάσει φύλου και η ανάπτυξη ερευνών για τη μελέτη όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση αποτελεί επίσης ένα πεδίο που θα αναπτυχθεί στην ενότητα αυτή. Κλείνοντας, θα γίνει αναλυτική αναφορά τόσο στον εθνικό συντονιστικό φορέα που είναι επιφορτισμένος με την παρακολούθηση της Σύμβασης όσο και στους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς παρακολούθησης της Σύμβασης και τη διαδικασία αξιολόγησης και παραλαβής συστάσεων από τους αρμόδιους μηχανισμούς (GREVIO και Επιτροπή των Μερών). Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται οι συστάσεις που έχουν υποβληθεί στη χώρα μας για τα θέματα που τίγονται στην παρούσα ενότητα (κεφ. ΙΙ, άρθρα 7-11 και κεφ. ΙΧ, άρθρα 66-70).

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης ενότητας οι συμμεχόντες/ουσες θα έχουν αποκτήσει γνώσεις για τον διατομεακό συντονισμό πολιτικών, υπηρεσιών και οργανώσεων στο πλαίσιο της πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας ώστε να μπορούν να σχεδιάζουν συντονισμένες πολιτικές και δράσεις, να εμπλέκουν φορείς και να αξιολογούν τα αποτελέσματα. Θα κατανοούν πως η έρευνα και η συλλογή στατιστικών δεδομένων με βάση το φύλο μπορεί να ανατροφοδοτήσει τις σχεδιαζόμενες πολιτικές και να αποτυπώσει τη διάσταση και τις παραμέτρους του φαινομένου της έμφυλης βίας. Ταυτοχρόνως, θα γνωρίσουν τους μηχανισμούς παρακολούθησης της Σύμβασης και τη διαδικασία και τα στάδια αξιολόγησης.

Λέξεις – κλειδιά

Διατομεακός και δι-υπηρεσιακός συντονισμός, συλλογή στατιστικών στοιχείων, μηχανισμοί παρακολούθησης της Σύμβασης, μη κυβερνητικές οργανώσεις, πόροι (ανθρώπινοι και υλικοί) διαδικασία αξιολόγησης, συστάσεις

1. Ερμηνευτική κατ' άρθρο εννοιολόγηση της Σύμβασης

Κεφάλαιο II – Ολοκληρωμένες πολιτικές και συλλογή δεδομένων

Στο κεφάλαιο αυτό δίνεται έμφαση στον ολιστικό χαρακτήρα των προβλέψεων της Σύμβασης και στον διατομεακό συντονισμό για την αποτελεσματική αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από την Σύμβαση.

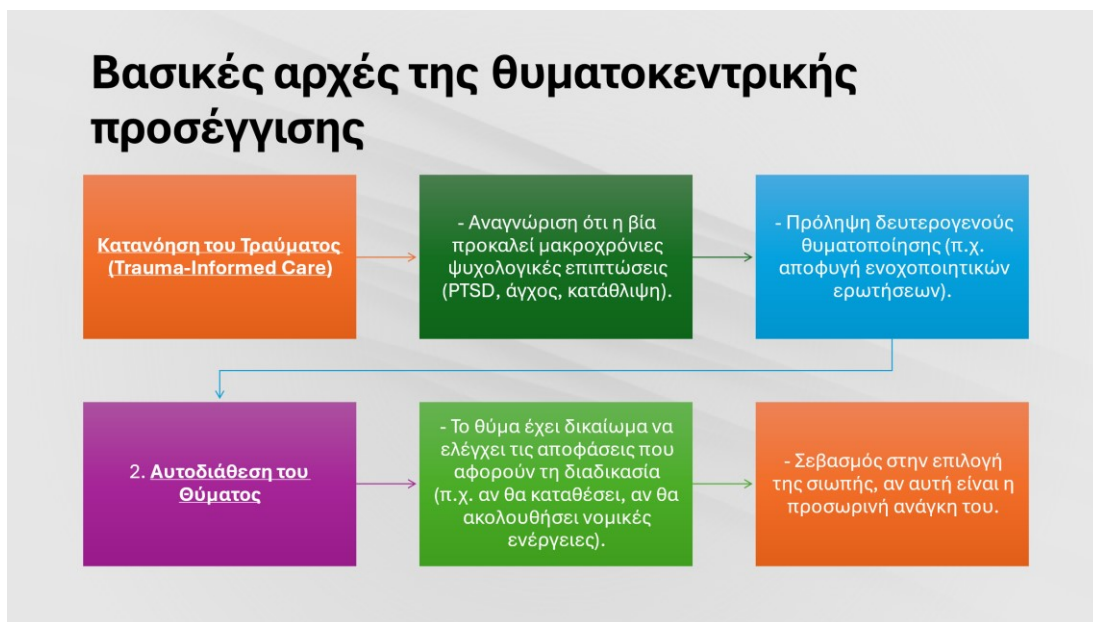
Άρθρο 7 Συνεκτικές και συντονισμένες πολιτικές

Το **άρθρο 7** καλεί τα συμβαλλόμενα μέρη να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν πολιτικές που θα περιλαμβάνουν μία σειρά μέτρων που πρέπει να ληφθούν από διάφορους φορείς και υπηρεσίες και οι οποίες, στο σύνολό τους, προσφέρουν μια ολιστική απάντηση στη βία κατά των γυναικών. Η υποχρέωση αυτή αναπτύσσεται περαιτέρω θέτοντας τα από τα μέρη στην υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι όλες οι πολιτικές εφαρμόζονται μέσω αποτελεσματικής δι-υπηρεσιακής συνεργασίας. Παραδείγματα ορθής πρακτικής σε ορισμένα κράτη μέλη δείχνουν ότι τα αποτελέσματα ενισχύονται όταν εξασφαλίζεται ο διατομεακός συντονισμός και η διαθεματική προσέγγιση: Υπηρεσίες επιβολής του νόμου, δικαστικό σώμα, γυναικείες μη κυβερνητικές οργανώσεις, υπηρεσίες προστασίας γυναικών και παιδιών και άλλοι σχετικοί εταίροι ενώνουν τις δυνάμεις τους σε ένα κοινό στόχο όπως για παράδειγμα τη διενέργεια ακριβούς εκτίμησης κινδύνου ή την κατάρτιση σχεδίου ασφάλειας. Αυτός ο τύπος συνεργασίας είναι δομημένος και απαιτεί κατευθυντήριες γραμμές και πρωτόκολλα που πρέπει να ακολουθούν όλοι οι οργανισμοί, καθώς και επαρκή κατάρτιση των επαγγελματιών σχετικά με τη χρήση και τα οφέλη τους.

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 7 *«τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι πολιτικές που αναφέρονται στην παράγραφο 1 τοποθετούν τα δικαιώματα του θύματος στο επίκεντρο όλων των μέτρων και εφαρμόζονται μέσω αποτελεσματικής συνεργασίας, μεταξύ όλων των σχετικών φορέων, ιδρυμάτων και οργανισμών»*. Με τον τρόπο αυτό καθιερώνεται η θυματοκεντρική προσέγγιση όλων των πολιτικών και μέτρων προκειμένου να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των θυμάτων έμφυλης βίας. Στόχος της Σύμβασης είναι να αποτιμά τη βία κατά των γυναικών όχι με μία αποστασιοποιημένη

νομική οπτική προσλαμβάνοντάς την μόνο στο πλαίσιο της αξιόποινης πράξης αλλά να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες εμπειρίες και το βίωμα των γυναικών δημιουργώντας συνθήκες ασφάλειας, προστασίας και σεβασμού και ενσυναίσθησης.

Με άλλα λόγια, η θυματοκεντρική προσέγγιση (victim-centered approach) αποτελεί μια ολιστική μέθοδο υποστήριξης θυμάτων έμφυλης βίας, που τοποθετεί τις ανάγκες, τα δικαιώματα και την εμπειρία του θύματος στο κέντρο όλων των διαδικασιών. Σε αντίθεση με παραδοσιακά συστήματα που εστιάζουν αποκλειστικά στην ποινική δίωξη, αυτή η προσέγγιση στοχεύει στη ψυχολογική, νομική και κοινωνική αποκατάσταση του θύματος.

Τέλος, η παράγραφος 3 ζητεί τη συμμετοχή «όλων των σχετικών παραγόντων, όπως οι κυβερνητικές υπηρεσίες, τα εθνικά, περιφερειακά και τοπικά κοινοβούλια και αρχές, οι εθνικοί οργανισμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών». Πρόκειται για έναν μη εξαντλητικό κατάλογο φορέων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην κοινή προσπάθεια ενάντια στη βία κατά των γυναικών εισφέροντας τη διαφορετική εμπειρογνωμοσύνη τους. Επίσης, προβλέπεται η ανάληψη δράσης σε όλα τα επίπεδα διοίκησης: κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό ανοίγοντας περαιτέρω τον συντονισμό φορέων και οργανώσεων ώστε οι υπηρεσίες να καθίστανται προσβάσιμες και

η ενημέρωση των θυμάτων να είναι επίσης πιο προσβάσιμη και εγγύτερη στις γυναίκες που την έχουν ανάγκη.

Μονακό

Δίκτυο με εκπαιδευμένα πρόσωπα αναφοράς σε όλες τις υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των πολιτικών έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.

Σουηδία

Καθιέρωση της Υπηρεσίας Έμφυλης Ισότητας ενός κρατικού φορέα αρμόδιου για τον συντονισμό όλων των συναρμόδιων υπηρεσιών για την εφαρμογή πολιτικών έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.

Αυστρία

Διατομεακή συνεργασία και συνεργασία με φεμινιστικές οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που προσφέρουν υπηρεσίες σε θύματα έμφυλης βίας που οδήγησε σε καινοτόμες νομοθετικές παρεμβάσεις.

Ένας άλλος τρόπος διασφάλισης των στοιχείων των συνολικών και συντονισμένων πολιτικών, αφενός, και της συμμετοχής όλων των σχετικών θεσμικών οργάνων και οργανισμών, αφετέρου, θα ήταν η κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης.

Κατ' εφαρμογή του άρθρου 10 του ν.4604/2019 (Α'50) με το οποίο προβλέπεται η ενσωμάτωση της αρχής της ισότητας των φύλων και της ένταξης της διάστασης του φύλου στις δημόσιες πολιτικές των Υπουργείων εκπονήθηκε το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025**¹³ από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο μετά τη δημόσια διαβούλευσή του. Ακολουθώντας τη μεθοδολογία προηγούμενων σχεδίων δράσης (2007-2013 και 2014-2020) το ΕΣΔΙΦ 2021-2025 περιλαμβάνει ένα πλέγμα δράσεων για την έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία, συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική και πολιτική ζωή, τη γυναικεία εργασία και οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών, και για την εφαρμογή του gender mainstreaming, δηλαδή της οριζόντιας ενσωμάτωσης της οπτικής του φύλου σε όλες τις πολιτικές (συνεργασίες με υπουργεία και αυτοδιοίκηση, προώθηση ισότητας σε

¹³ <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/12/%CE%95%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%A6-2021-2025.pdf>

εκπαίδευση, πολιτισμό, υγεία, επιστήμη, έρευνα, ΜΜΕ, προϋπολογισμούς, βελτίωση θέσης γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις και άρση του κοινωνικού αποκλεισμού τους). Διαρθρώνεται σε 4 άξονες:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
1	Πρόληψη και καταπολέμηση έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας
2	Ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας
3	Ισότιμη συμμετοχή γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων/ ηγετικούς ρόλους
4	Ενσωμάτωση διάστασης φύλου σε τομεακές πολιτικές

Στο πλαίσιο αυτό, συμπράττουν με δράσεις διάφορα Υπουργεία και πολλές δράσεις γίνονται στο πλαίσιο συνεργασιών με ερευνητικά κέντρα, μη κυβερνητικές οργανώσεις ή διεθνείς οργανισμούς.

Άρθρο 8 Χρηματοδοτικοί πόροι

Το άρθρο 8 αποσκοπεί στη διασφάλιση της διάθεσης κατάλληλων οικονομικών και ανθρώπινων πόρων τόσο για τις δραστηριότητες που διεξάγονται από τις δημόσιες αρχές όσο και για τις δραστηριότητες των σχετικών μη κυβερνητικών οργανώσεων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Σε όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, υπάρχει διαφορετική πρακτική όσον αφορά την κρατική χρηματοδότηση μη κυβερνητικών οργανώσεων (εφεξής ΜΚΟ) που εμπλέκονται στην πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης. Ως εκ τούτου, η υποχρέωση που επιβάλλεται στα συμβαλλόμενα μέρη συνίσταται στη διάθεση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων για δραστηριότητες που διεξάγονται από ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών (Επεξηγηματική Έκθεση: 66). Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές οικονομικές συνθήκες που ισχύουν σε κάθε συμβαλλόμενο κράτος η Σύμβαση επιλέγει να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής αυτής της υποχρέωσης στην κατανομή των κατάλληλων πόρων. Αυτό σημαίνει ότι οι πόροι που

διατίθενται πρέπει να είναι κατάλληλοι για τον στόχο που έχει τεθεί ή το μέτρο που πρόκειται να εφαρμοστεί.

Άρθρο 9 Μη κυβερνητικές οργανώσεις και κοινωνία των πολιτών

Σε πολλά κράτη μέλη, η συντριπτική πλειονότητα των υπηρεσιών για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και των υπηρεσιών για τα θύματα άλλων διαφόρων μορφών βίας κατά των γυναικών, παρέχονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις ή οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Έχουν μακρά παράδοση στην παροχή καταφυγίου, νομικών συμβουλών, ιατρικής και ψυχολογικής συμβουλευτικής, καθώς και στη λειτουργία ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών και άλλων βασικών υπηρεσιών.

Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να τονίσει τη σημαντική συμβολή αυτών των διαφόρων οργανώσεων στην πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης. Ως εκ τούτου, απαιτεί από τα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης να αναγνωρίσουν το έργο τους, για παράδειγμα, αξιοποιώντας την εμπειρογνωμοσύνη τους και εμπλέκοντάς τα ως εταίρους στη συνεργασία πολλών υπηρεσιών ή στην εφαρμογή ολοκληρωμένων κυβερνητικών πολιτικών που απαιτεί το άρθρο 7. Πέρα από την αναγνώριση αυτή, το άρθρο αυτό απαιτεί από τα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης να ενθαρρύνουν ενεργά και να υποστηρίζουν το έργο αυτών των ειδικών ΜΚΟ και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να τους δοθεί η δυνατότητα να εκτελούν το έργο τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Πεδία συνεργασίας Τομείς δραστηριοποίησης οργανώσεων της ΚτΠ:

Έρευνα – Μελέτη

Στατιστικά στοιχεία

Ανταπόκριση στο πεδίο με παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών

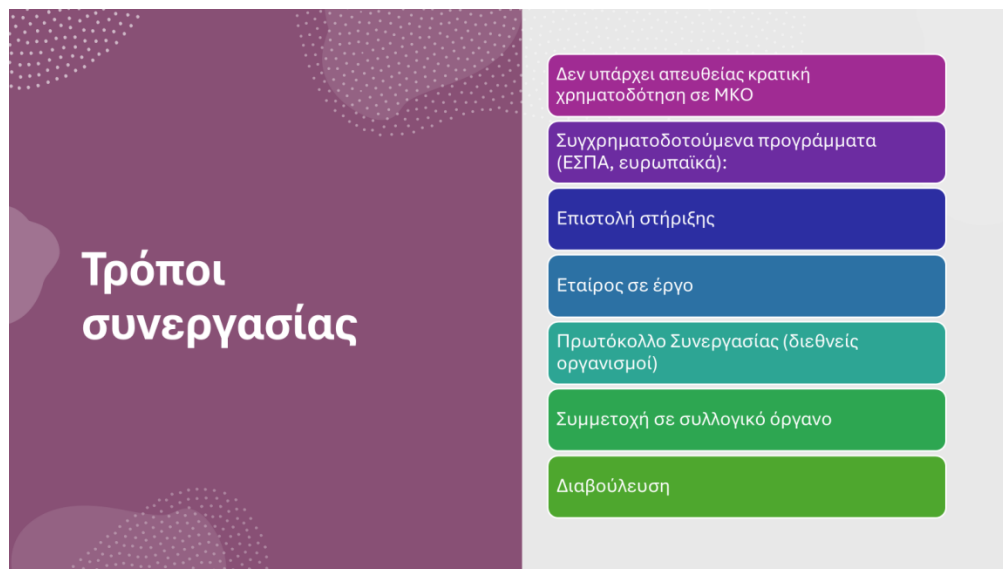
Δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης/καμπάνιες

Δράσεις επιμόρφωσης

Παραγωγή εργαλείων

Παραγωγή συστάσεων πολιτικής

Στην Ελλάδα οι υπηρεσίες παροχής ενημέρωσης, συμβουλευτικής στήριξης και φιλοξενίας γίνονται κατά κύριο λόγο από το Δίκτυο Δομών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε συνεργασία με τους ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού, το ΚΕΘΙ και το ΕΚΚΑ και συμπληρωματικά σε συνεργασία με εξειδικευμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις. Στο πλαίσιο αυτό, δεν προβλέπεται από το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας απευθείας χρηματοδότηση προς ΜΚΟ για την παροχή αντίστοιχων υπηρεσιών και η συνεργασία λαμβάνει χώρα σε διαφορετικά πλαίσια ως ακολούθως:

Άρθρο 10 Συντονιστικό όργανο

Ο σκοπός του άρθρου 10 είναι η υποχρέωση των συμβαλλόμενων μερών να ανατεθούν σε ένα ή περισσότερα επίσημα κυβερνητικά όργανα τέσσερα συγκεκριμένα καθήκοντα:

των πολιτικών και των μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης. Αυτό μπορεί να γίνει με τη σύσταση νέων θεσμικών φορέων της κυβέρνησης ή με την ανάθεση των καθηκόντων αυτών σε ήδη υφισταμένους φορείς και Υπηρεσίες.

Το μέγεθος, το προσωπικό και η χρηματοδότηση αποφασίζονται από τα μέρη, καθώς και σε ποια οντότητα θα είναι υπόλογη και τυχόν υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων που θα έχει. Όσον αφορά τα καθήκοντα εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης, το όργανο αυτό θα πρέπει να υπάρχει στο αντίστοιχο επίπεδο της δομής ενός μέρους που είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή των μέτρων.

Ο ρόλος του αρμόδιου φορέα είναι να διασφαλίζει ότι λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της Σύμβασης και ότι τα μέτρα αυτά δεν λειτουργούν αποσπασματικά αλλά συντονισμένα. Επιπλέον, αποσκοπούν στη διασφάλιση της πραγματικής εφαρμογής τυχόν νέων πολιτικών και μέτρων. Επίσης, θα πρέπει να διασφαλίζεται η συντονισμένη προσπάθεια των επιμέρους αρμόδιων φορέων. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, μπορεί να αποφασισθεί και υλοποιηθεί ειδικό σχέδιο δράσης για τη βία κατά των γυναικών με μετρήσιμους στόχους και κατευθύνσεις ή να συσταθεί και συγκροτηθεί Επιτροπή για τη διασφάλιση του διατομεακού συντονισμού.

Το έργο παρακολούθησης που ανατίθεται στα όργανα αυτά περιορίζεται στην παρακολούθηση του τρόπου και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και των μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης σε εθνικό ή/και περιφερειακό και

τοπικό επίπεδο. Δεν επεκτείνεται στον έλεγχο της συμμόρφωσης με τη σύμβαση στο σύνολό της, η οποία αποτελεί καθήκον του ανεξάρτητου, διεθνούς μηχανισμού παρακολούθησης που έχει συσταθεί στο κεφάλαιο IX της σύμβασης (Μηχανισμοί παρακολούθησης της Σύμβασης).

Τέλος, η αξιολόγηση των πολιτικών και των μέτρων που έχουν ανατεθεί στους φορείς αυτούς περιλαμβάνει την επιστημονική αξιολόγηση μιας συγκεκριμένης πολιτικής ή μέτρου, προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον ανταποκρίνεται στις ανάγκες των θυμάτων και εκπληρώνει τον σκοπό της, καθώς και να αποκαλυφθούν ακούσιες συνέπειες. Αυτό θα απαιτήσει αξιόπιστα διοικητικά και πληθυσμιακά δεδομένα, τα οποία το άρθρο 11 υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης να συλλέξουν. Ως εκ τούτου, για το λόγο αυτό, ανατίθεται στους οργανισμούς που δημιουργούνται βάσει του παρόντος άρθρου το καθήκον του συντονισμού της συλλογής των απαραίτητων δεδομένων και της ανάλυσης και διάδοσης των αποτελεσμάτων της. Μία καλή πρακτική που ορισμένα μέρη ακολουθούν, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα, είναι η δημιουργία Παρατηρητηρίου Ισότητας το οποίο έχει αρμοδιότητα τη συλλογή διοικητικών δεδομένων και την ανάλυση στατιστικών στοιχείων.

Η παράγραφος 2 του παρόντος άρθρου εξουσιοδοτεί τους οργανισμούς αυτούς να λαμβάνουν πληροφορίες στο πλαίσιο της παρούσας Σύμβασης, τις οποίες το αντίστοιχο μέρος έχει λάβει σύμφωνα με το κεφάλαιο VIII (Διεθνής Συνεργασία). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, για λόγους προστασίας των δεδομένων, η άδεια περιορίζεται στη λήψη πληροφοριών γενικού χαρακτήρα (σύμφωνα με το άρθρο 65 της Σύμβασης). Ως εκ τούτου, η υποχρέωση περιορίζεται στη διασφάλιση ότι οι φορείς που δημιουργούνται δυνάμει του παρόντος άρθρου ενημερώνονται, με γενικό τρόπο και χωρίς αναφορές σε μεμονωμένες περιπτώσεις, σχετικά με τις δραστηριότητες διεθνούς συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε αστικές και ποινικές υποθέσεις. Σκοπός είναι να τους δοθεί η δυνατότητα να εκπληρώσουν τον ρόλο της (Επεξηγηματική Έκθεση: 72).

Τέλος, προβλέπεται ότι τα μέρη θα διασφαλίζουν ότι οι φορείς που καθορίζονται ή συνιστώνται σύμφωνα με το παρόν άρθρο θα έχουν τη δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας και σφυρηλάτησης σχέσεων με τους ομολόγους τους άλλων μερών.

Σύμφωνα με το ν. 4531/2018 (Α' 62) με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση από την πλευρά της ελληνικής Πολιτείας ορίστηκε **αρμόδιος φορέας για τον συντονισμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των μέτρων και πολιτικών που υιοθετούνται στο πεδίο που καλύπτει η Σύμβαση καθώς και για το συντονισμό της συλλογής στοιχείων ορίζεται η Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.**

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 του ν. 4531/2018 (Α' 62) περιλαμβάνονται οι εξής σχετικές παράγραφοι:

7. Στην παρ. 1 του άρθρου 24 του π.δ. 141/2017 (Α' 180) προστίθεται τελευταίο εδάφιο ως εξής: *«Επίσης η Διεύθυνση Σχεδιασμού, Δημιουργίας Προτύπων και Παρακολούθησης Πολιτικών Ισότητας των Φύλων είναι υπεύθυνη για το συντονισμό της συλλογής στοιχείων κάθε μορφής βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και για την ανάλυση, επεξεργασία και δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων.».*

8. Στην περίπτωση γ' της παρ. 3 του άρθρου 24 του π.δ. 141/2017 (Α' 180) προστίθενται υποπερίπτωση γη' και γθ' ως εξής: *«γη. τη συλλογή αναλυτικών σχετικών στατιστικών στοιχείων κατά τακτά χρονικά διαστήματα σε περιπτώσεις όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, γθ. την υποστήριξη της έρευνας στον τομέα όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας με στόχο τη μελέτη των βασικών αιτιών και επενεργειών της, τη συχνότητα εμφάνισης και των δεικτών καταδίκης, καθώς και της αποτελεσματικότητας των μέτρων που έχουν ληφθεί προς το σκοπό της εφαρμογής της ανωτέρω Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης.».*

9. Στο τέλος της παρ. 1 του άρθρου 25 του π.δ. 141/2017 (Α' 180) προστίθεται εδάφιο ως εξής: *«Η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Συμβουλευτικών Υπηρεσιών είναι αρμόδια για το συντονισμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών και μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης κάθε μορφής βίας που καλύπτεται*

από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.».

10. Στην περίπτωση α' της παρ. 3 του άρθρου 25 του π.δ. 141/2017 (Α' 180) προστίθεται υποπερίπτωση αιγ' ως εξής: *«αιγ. Την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών και μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης κάθε μορφής βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.».*

Άρθρο 11 Συλλογή δεδομένων και έρευνα

Η συστηματική και επαρκής συλλογή δεδομένων έχει αναγνωριστεί εδώ και καιρό ως ουσιώδης συνιστώσα της αποτελεσματικής χάραξης πολιτικής στον τομέα της πρόληψης και της καταπολέμησης όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης. Παρά την αναγνώριση αυτή, τα παραδείγματα συστηματικής συλλογής διοικητικών ή πληθυσμιακών δεδομένων στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι λίγα. Επιπλέον, τα διαθέσιμα δεδομένα σπάνια είναι συγκρίσιμα μεταξύ των χωρών ούτε με την πάροδο του χρόνου, με αποτέλεσμα την περιορισμένη κατανόηση της έκτασης και της εξέλιξης του προβλήματος. Η πρόληψη και η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας απαιτεί τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής. Αυτό συνεπάγεται αποτελεσματική τεκμηρίωση του μεγέθους της βίας με την παραγωγή **αξιόπιστων, συγκριτικών δεδομένων** για την καθοδήγηση της πολιτικής και την παρακολούθηση της εφαρμογής των μέτρων για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει την υποχρέωση να εξεταστεί η σημασία της τακτικής συλλογής αντιπροσωπευτικών και συγκρίσιμων δεδομένων για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης. Καθορίζει το είδος των δεδομένων που θα πρέπει να συλλέγονται, να αναλύονται και να προετοιμάζονται για διάδοση από το συντονιστικό όργανο ή φορείς που δημιουργούνται σύμφωνα με το άρθρο 10 και παρέχονται στην ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων (GREVIO) που είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης. Επιπλέον, υπογραμμίζει την ανάγκη υποστήριξης της έρευνας στον τομέα της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Επεξηγηματική

Έκθεση: 74). Με την υποχρέωση αυτή τα μέρη θα έχουν τη δυνατότητα αφενός εκτιμώντας τα δεδομένα να χαράξουν και εφαρμόσουν πολιτικές και δράσεις που θα ανταποκρίνονται στο φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών ενώ αφετέρου θα μπορούν να αναλύουν και αξιολογούν τον αντίκτυπο και την αποτελεσματικότητα αυτών των πολιτικών στις γυναίκες θύματα κάθε μορφής βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση. Τα διοικητικά δεδομένα των αρμόδιων Υπηρεσιών που εμπλέκονται στην ανταπόκριση (εξειδικευμένες υπηρεσίες: συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες φιλοξενίας, τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης, γενικές υπηρεσίες: υγειονομικοί φορείς, κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες μη κυβερνητικών οργανώσεων, υπηρεσίες υποδοχής και ασύλου) και στην δίωξη των ποινικών υποθέσεων (Υπηρεσίες επιβολής του νόμου: αστυνομία, δικαστικές αρχές) διαχωρισμένα βάσει φύλου και σχέση θύματος δράστη μπορούν να συμβάλουν σε μία πρώτη αποτίμηση του φαινομένου.

Κατά συνέπεια, οι δημόσιες αρχές, όπως το δικαστικό σώμα, η αστυνομία και οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, θα πρέπει να δημιουργήσουν συστήματα δεδομένων που υπερβαίνουν την εσωτερική καταγραφή των αναγκών του οργανισμού τα οποία θα μπορούν να διαλειτουργούν με άλλες βάσεις δεδομένων. Και πάλι, προκειμένου να καταδειχθεί εάν έχει σημειωθεί βελτίωση ή μείωση της αποτελεσματικότητας των μέτρων και των πολιτικών πρόληψης, προστασίας και δίωξης, θα πρέπει να συλλέγονται σε τακτά χρονικά διαστήματα σχετικά στατιστικά, διοικητικά και δικαστικά δεδομένα. Η χρησιμότητα και η συνάφεια τέτοιων δεδομένων εξαρτάται κυρίως από την ποιότητα της καταγραφής τους. Η επιλογή των κατηγοριών δεδομένων που χρησιμοποιούνται αφήνεται στα συμβαλλόμενα μέρη αλλά, ως ελάχιστη απαίτηση, η Σύμβαση ορίζει ότι τα καταγεγραμμένα δεδομένα για το θύμα και τον δράστη θα πρέπει να αναλύονται κατά φύλο, ηλικία, είδος βίας, καθώς και τη σχέση του δράστη με το θύμα, γεωγραφική θέση, καθώς και άλλους παράγοντες που θεωρούνται σχετικοί από τα μέρη, όπως η αναπηρία¹⁴. Τα καταγεγραμμένα δεδομένα θα πρέπει επίσης να περιέχουν πληροφορίες σχετικά με τα ποσοστά καταδίκης των δραστών όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού των εντολών προστασίας που εκδόθηκαν.

¹⁴ [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-DC\(2008\)Study_en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-DC(2008)Study_en.pdf)

Στο άρθρο 11 περιλαμβάνεται και η υποχρέωση για τα συμβαλλόμενα μέρη να υποστηρίξουν την έρευνα στον τομέα όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή απαιτεί από τα μέρη να αναλάβουν να υποστηρίξουν τις ερευνητικές προσπάθειες προκειμένου να επιδιώξουν περαιτέρω γνώση των βαθύτερων αιτίων και αποτελεσμάτων του προβλήματος, των περιστατικών και των ποσοστών καταδίκης, καθώς και της αποτελεσματικότητας των μέτρων που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή της Σύμβασης.

Η παράγραφος 2 περιγράφει λεπτομερώς την υποχρέωση των μερών να καταβάλλουν προσπάθειες για τη διεξαγωγή ερευνών με βάση τον πληθυσμό. Αυτό συνεπάγεται τη συλλογή δεδομένων που είναι στατιστικά αντιπροσωπευτικά του πληθυσμού-στόχου, ώστε να μπορούν εύκολα να γενικευτούν στον μεγαλύτερο πληθυσμό. Οι έρευνες με βάση τον πληθυσμό μπορούν να παράσχουν γενικότερες κοινωνιολογικά προσανατολισμένες γνώσεις σχετικά με την επικράτηση, τη φύση, τους καθοριστικούς παράγοντες και τις συνέπειες όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης. Μπορούν επίσης να παρέχουν αξιόπιστα δεδομένα σχετικά με τις εμπειρίες βίας των θυμάτων, τους λόγους για τους οποίους δεν υπέβαλαν καταγγελία, τις υπηρεσίες που έλαβαν, καθώς και τις απόψεις και τη στάση των θυμάτων έναντι αυτής της βίας. Τα Μέρη είναι επιπλέον υποχρεωμένα να διεξάγουν τέτοιες έρευνες σε τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να κάνουν μια σχετική και συγκριτική αξιολόγηση της επικράτησης και των τάσεων σε όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης, παρακολουθώντας τις εξελίξεις διαχρονικά. Στην περίπτωση αυτή, η επιλογή του μεγέθους του δείγματος πληθυσμού και η κανονικότητα των μελετών αυτών επαφίεται στα μέρη. Ανάλογα με το μέρος, το πεδίο εφαρμογής των ερευνών μπορεί να είναι εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό. (Επεξηγηματική Έκθεση: 78).

Η Σύμβαση προβλέπει, για την καλύτερη αποτύπωση και ανάγνωση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, τα μέρη να μεριμνούν τόσο για την συλλογή διοικητικών και δικαστικών δεδομένων όσο και για την διεξαγωγή ερευνών στον πληθυσμό για να χαράσσονται αποτελεσματικές πολιτικές με βάση την κοινωνική ανάλυση του φαινομένου ταυτόχρονα με τους δείκτες των Υπηρεσιών. Η χρήση και των

δύο τύπων μεθόδων συλλογής δεδομένων σε συνδυασμό μπορεί να βοηθήσει στην απόκτηση μιας εις βάθος εικόνας του προβλήματος.

Ωστόσο, η έλλειψη εναρμόνισης των στατιστικών δεδομένων και η έλλειψη κοινών ορισμών δυσκολεύουν τη συγκρισιμότητα των στοιχείων που παράγονται.

Όπως ορίζεται στο άρθρο 65, η διαδικασία συλλογής, αποθήκευσης και μετατροπής των συλλεγόμενων δεδομένων θα πρέπει να συμμορφώνεται με τα πρότυπα για την προστασία των δεδομένων, όπως περιέχονται στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των ατόμων έναντι της αυτόματης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (ETS αριθ. 108), ώστε να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα και ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής των θυμάτων, δράστες και άλλα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Τα πρότυπα που ορίζονται στο άρθρο 65 δεν εφαρμόζονται μόνο σε περιπτώσεις διακρατικής ανταλλαγής δεδομένων, αλλά σε όλες τις διαδικασίες συλλογής, αποθήκευσης και μετατροπής των συλλεγόμενων δεδομένων (Επεξηγηματική Έκθεση: 81).

Τέλος, τα κράτη μέλη οφείλουν να παρέχουν στην ομάδα των εμπειρογνομόνων (GREVIO) πληροφορίες που συλλέγησαν σύμφωνα με το παρόν άρθρο και να διασφαλίζουν ότι η πληροφόρηση που συλλέγεται σύμφωνα με το παρόν άρθρο καθίσταται προσιτή στο ευρύ κοινό.

Τα τελευταία χρόνια καταβάλλεται συντονισμένη προσπάθεια σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης να υποστηριχθεί η έρευνα και η συλλογή στατιστικών δεδομένων.

Μετά την 1η πανευρωπαϊκή έρευνα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. (FRA) για τη βία κατά των γυναικών που δημοσιεύτηκε το 2014¹⁵, με στόχο να καλύψει την έλλειψη ολοκληρωμένων, αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων στον

¹⁵ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_el.pdf

τομέα αυτό, το 2023 ολοκληρώθηκε η **2η πανευρωπαϊκή έρευνα** υπό τον τίτλο: «**EU Survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV)**» η οποία διενεργήθηκε από το 2020 έως το 2024 από τη Eurostat (τη στατιστική υπηρεσία της ΕΕ), τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE). Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα¹⁶ το ένα τρίτο των γυναικών στην ΕΕ έχει υποστεί βία στο σπίτι, στην εργασία ή σε δημόσιους χώρους. Οι νέες γυναίκες αναφέρουν ότι έχουν υποστεί υψηλότερα επίπεδα σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία καθώς και άλλες μορφές βίας από ό,τι οι γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας. Ωστόσο, η βία κατά των γυναικών παραμένει συχνά αόρατη, καθώς μόνο μία στις τέσσερις γυναίκες καταγγέλλει περιστατικά στις αρχές (αστυνομία ή υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, υγείας ή υποστήριξης).

Στην Ελλάδα, ήταν το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) ο αρμόδιος φορέας για την υλοποίηση της έρευνας στο ελληνικό πλαίσιο, υπό τον τίτλο «Έμφυλες σχέσεις, ασφάλεια και ευημερία των γυναικών»¹⁷. Στόχος της έρευνας ήταν να χαρτογραφήσει την έκταση συγκεκριμένων μορφών βίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες 18-74 ετών στην Ελλάδα, εντός συγκεκριμένης χρονικής περιόδου (τελευταίοι 12 μήνες) και/ή κατά τη διάρκεια της ζωής τους, ώστε να προσφέρει μια εμπεριστατωμένη και αξιόπιστη στατιστική καταγραφή, με απώτερο στόχο την ανάπτυξη πολιτικών που επιδιώκουν την εξάλειψη της έμφυλης βίας. Η πανελλαδική έρευνα ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2022 και ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2023 συγκεντρώνοντας ένα πολύ μεγάλο δείγμα με περισσότερα από 11.500 ερωτηματολόγια, ξεπερνώντας και τον ποσοτικό στόχο που είχε τεθεί αρχικά, τα οποία είναι σύμφωνα με τα ποιοτικά κριτήρια της EUROSTAT και αντιπροσωπευτικά. (ΕΚΚΕ, 2023). Τα κύρια ευρήματα της έρευνας είναι μεταξύ άλλων τα εξής:

1. Σωματική και Ψυχολογική Βία: Περίπου 1 στις 3 γυναίκες στην Ελλάδα (32%) ανέφεραν ότι έχουν υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική βία κατά τη διάρκεια της ζωής

¹⁶ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender_based_violence_survey_key_results.pdf

¹⁷ <https://www.ekke.gr/research/outcomes/deliverables-files/42>

τους. Η ψυχολογική βία (εκφοβισμός, εξευτελισμός, έλεγχος) είναι ακόμα πιο διαδεδομένη, με ποσοστά που φτάνουν το 45-50%.

2. Σεξουαλική Βία: Το 12% των γυναικών ανέφεραν ότι έχουν βιώσει σεξουαλική βία, ενώ το 5% ανέφερε βιασμό ή απόπειρα βιασμού.

3. Ενδοοικογενειακή Βία: Σε σχέσεις ερωτικού συντρόφου, το 22% των γυναικών ανέφεραν βία από τον τωρινό ή πρώην σύντροφό τους. Το 30% των φόνων γυναικών στην Ελλάδα σχετίζεται με ενδοοικογενειακή βία.

4. Διαδικτυακή Βία και Βία σε εργασιακό περιβάλλον: Το 18% ανέφερε σεξουαλική παρενόχληση στον εργασιακό χώρο. Η διαδικτυακή βία (cyberstalking, revenge porn) αυξάνεται, με 1 στις 10 γυναίκες να την αντιμετωπίζει.

5. Κοινωνικές και Θεσμικές Αντιδράσεις: Μόνο το 15% των θυμάτων καταγγέλλουν την βία στην αστυνομία, λόγω φόβου, ντροπής ή δυσπιστίας στις αρχές. Οι γυναίκες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και οικονομική εξάρτηση είναι πιο ευάλωτες.

Σε συνέχεια της ανωτέρω πανευρωπαϊκής έρευνας για τη βία κατά των γυναικών αναμένεται να παραχθεί και δημοσιοποιηθεί έως το τέλος του 2025 μία έκθεση με ανάλυση των στοιχείων της έρευνας με τη συνεργασία του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA), του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Ισότητας των Φύλων (EIGE) και της EUROSTAT. Η ΕΕ προτίθεται να χρηματοδοτήσει εκ νέου τους εθνικούς φορείς ώστε να μπορέσουν να ξανακάνουν έρευνα πληθυσμού για τη βία κατά των γυναικών το 2028. Ενώ, το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Ισότητας των Φύλων συνεργάζεται με τους εθνικούς φορείς και τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες για τη συλλογή και εναρμόνιση των δεικτών για τη βία κατά των γυναικών με στόχο τα στοιχεία που συλλέγονται να είναι κοινά και συγκρίσιμα. Για την καλύτερη παρακολούθηση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών σκοπός είναι τα στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες πεδίου και τα διοικητικά στοιχεία των υπηρεσιών και φορέων να συνδυάζονται.

Κεφάλαιο IX – Μηχανισμός παρακολούθησης

Το παρόν κεφάλαιο της Σύμβασης καθιερώνει τους μηχανισμούς και τη διαδικασία παρακολούθησης της εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Μηχανισμοί παρακολούθησης της εφαρμογής της Σύμβασης

Επιτροπή των Μερών του ΣτΕ: πολιτικό όργανο με εκπροσώπους των κυβερνήσεων των ΚΜ που έχουν υπογράψει την Σύμβαση

GREVIO: ανεξάρτητος μηχανισμός ελέγχου και παρακολούθησης της Εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης αποτελούμενος από εμπειρογνώμονες

Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ορίζεται ως αρχή παρακολούθησης της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

Άρθρο 66 Ομάδα εμπειρογνομόνων σχετικά με τη δράση κατά της βίας εναντίον γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας

Με το άρθρο 66 Ομάδα Ανεξάρτητων Εμπειρογνομόνων για τη δράση κατά της βίας εναντίον των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, αποκαλούμενη ως GREVIO, είναι αρμόδια να παρακολουθεί την εφαρμογή της Σύμβασης από τα συμβαλλόμενα Μέρη. Η GREVIO αποτελείται από έναν ελάχιστο αριθμό 10 μελών και έναν μέγιστο 15 μελών λαμβάνοντας υπόψη το φύλο και τη γεωγραφική κατανομή, καθώς και την διεπιστημονική εξειδίκευση. Τα μέλη της θα εκλέγονται από την Επιτροπή των Μερών μεταξύ υποψηφίων που έχουν προταθεί από τα Μέρη για μια θητεία 4 ετών, άπαξ ανανεούμενης, και έχουν επιλεγεί μεταξύ πολιτών των Μερών.

Άρθρο 67 Επιτροπή των Μερών

Η Επιτροπή των Μερών, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των Μερών της Σύμβασης, είναι ένας επιπλέον μηχανισμός παρακολούθησης της εφαρμογής της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης).

Η Επιτροπή των Μερών μπορεί να εγκρίνει, με βάση τις εκθέσεις και τα συμπεράσματα της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για τη δράση κατά της βίας εναντίον των Γυναικών και

της Ενδοοικογενειακής Βίας (GREVIO), ειδικές συστάσεις που απευθύνονται στα ενδιαφερόμενα μέρη.

Τέλος, βάσει του άρθρου 10 της Σύμβασης από την πλευρά της ελληνικής Πολιτείας, όπως έχει ήδη αναφερθεί αρμόδιος φορέας για τον συντονισμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των μέτρων και πολιτικών που υιοθετούνται στο πεδίο που καλύπτει η Σύμβαση καθώς και για τη συλλογή στατιστικών δεδομένων ορίζεται η Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

Άρθρο 68 Διαδικασία

Μετά την παρέλευση δύο ετών από την κύρωση της Σύμβασης από ένα κράτος μέλος ξεκινά η διαδικασία αξιολόγησης της εφαρμογής της Σύμβασης στη συγκεκριμένη χώρα καθώς και της προόδου που έχει επιτευχθεί για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Η διαδικασία αυτή γίνεται με την αποστολή ενός ερωτηματολογίου από πλευράς της GREVIO στο υπό αξιολόγηση κράτος μέλος που καλύπτει όλα τα κεφάλαια της Σύμβασης.

Μετά την αποστολή του ερωτηματολογίου και τη συμπλήρωση αυτού από το κ-μ ακολουθεί η αποστολή των απαντήσεων από το κ-μ και μετά επιτόπια επίσκεψη (evaluation visit) της αντιπροσωπείας της GREVIO στη χώρα.

Στη συνέχεια, η GREVIO καταρτίζει σχέδιο έκθεσης που περιλαμβάνει την ανάλυσή της αναφορικά με την εφαρμογή των διατάξεων πάνω στις οποίες εδράζεται η αξιολόγηση, καθώς και των υποδείξεων και προτάσεών της που αφορούν τον τρόπο κατά τον οποίο το η χώρα δύναται να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που έχουν εντοπιστεί.

Η GREVIO μπορεί να λάβει πληροφόρηση σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης και από άλλες πηγές όπως είναι οι ΜΚΟ και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, καθώς και από εθνικά ιδρύματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το σχέδιο έκθεσης διαβιβάζεται στη χώρα που αξιολογείται για κατάθεση παρατηρήσεων και σχολίων. Με βάση όλες τις ληφθείσες πληροφορίες η GREVIO υιοθετεί την έκθεσή της και τα συμπεράσματα που αφορούν στα μέτρα που έχουν ληφθεί από τη χώρα, με σκοπό την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης.

Η **τελική Έκθεση Αξιολόγησης** (Final Report) και τα συμπεράσματα αποστέλλονται στη χώρα και στην Επιτροπή των Μερών και στη συνέχεια μετά από την υιοθέτησή τους δημοσιοποιούνται μαζί με τα ενδεχόμενα σχόλια της χώρας.

Η έκθεση της GREVIO κοινοποιείται στο εθνικό κοινοβούλιο.

Η Επιτροπή των Μερών υιοθετεί τις πιο επείγουσες και άμεσες συστάσεις της GREVIO και βάσει αυτών αναμένεται η επαναξιολόγηση της χώρας σε τακτή ημερομηνία.

Άρθρο 69 Γενικές συστάσεις

Η GREVIO δύναται να εγκρίνει, όπου απαιτείται, τις γενικές συστάσεις που αφορούν στην εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η **GREVIO έχει εγκρίνει την Γενική Σύσταση υπ' αριθμόν 1 αναφορικά με την ψηφιακή διάσταση της βίας κατά των γυναικών** η οποία επικεντρώνεται στις νέες μορφές βίας που προκύπτουν στο ψηφιακό περιβάλλον και την ανάγκη αντιμετώπισής τους, σύμφωνα με τις αρχές της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Βασικά στοιχεία της Γενικής Σύστασης 1 της GREVIO:

- **Ψηφιακή βία:** Καλύπτει διάφορες μορφές βίας που συμβαίνουν μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, όπως διαδικτυακός εκφοβισμός, παρενόχληση, εξαναγκαστική

διάδοση προσωπικών εικόνων (revenge porn), και η παρακολούθηση και έλεγχος μέσω ψηφιακών μέσων.

- **Αντιμετώπιση:** Η Σύσταση προτρέπει τα κράτη-μέλη να υιοθετήσουν νομοθετικά και άλλα μέτρα για την πρόληψη και αντιμετώπιση της ψηφιακής βίας, την προστασία των θυμάτων και την τιμωρία των δραστών.
- **Σύνδεση με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης:** Τονίζει την ανάγκη να ενσωματωθεί η ψηφιακή διάσταση της βίας στις εθνικές πολιτικές και πρακτικές, στο πλαίσιο της ευρύτερης καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Άρθρο 70 Συμμετοχή των Κοινοβουλίων στην παρακολούθηση

Σύμφωνα με το παρόν **άρθρο 70** τα εθνικά κοινοβούλια θα προσκαλούνται να συμμετάσχουν στην παρακολούθηση των μέτρων που έχουν ληφθεί για την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης.

1. Τα Μέρη θα υποβάλλουν τις εκθέσεις της GREVIO στα εθνικά τους κοινοβούλια.
2. Η κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης θα προσκαλείται προκειμένου να ενεργήσει τακτική απογραφή της εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης.

2. Η διαδικασία αξιολόγησης της Ελλάδας από την GREVIO¹⁸

Ειδικότερα, η χώρα μας με καθυστέρηση ενός έτους λόγω πανδημίας έλαβε το φθινόπωρο του 2021 το σχετικό ερωτηματολόγιο η συμπλήρωση του οποίου συντονίστηκε από την Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με τη συγκρότηση διυπουργικής επιτροπής στην οποία συμμετείχαν και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών που εξειδικεύονται στα θέματα της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.

Ακολούθησε η γραπτή διαδικασία μεταξύ των συναρμόδιων Υπουργείων και η αποστολή συμπληρωμένου του ερωτηματολογίου. Μετά την αποστολή του ερωτηματολογίου τον

¹⁸ <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>

Φεβρουάριο 2022 ακολούθησε η επιτόπια επίσκεψη (evaluation visit) της αντιπροσωπείας της GREVIO στη χώρα μας.

Στη συνέχεια, η GREVIO κατάρτισε σχέδιο έκθεσης που περιλάμβανε την ανάλυσή της αναφορικά με την εφαρμογή των διατάξεων πάνω στις οποίες εδράζεται η αξιολόγηση, καθώς και των υποδείξεων και προτάσεών της που αφορούν τον τρόπο κατά τον οποίο το η χώρα δύναται να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που έχουν εντοπιστεί.

Η GREVIO έλαβε πληροφόρηση σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης από ΜΚΟ και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, καθώς και από εθνικά ιδρύματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (shadow reports, επιτόπιες συναντήσεις).

Το σχέδιο έκθεσης διαβιβάστηκε στη χώρα μας για κατάθεση παρατηρήσεων και σχολίων. Με βάση όλες τις ληφθείσες πληροφορίες η GREVIO υιοθετεί την έκθεσή της και τα συμπεράσματα που αφορούν στα μέτρα που έχουν ληφθεί από τη χώρα, με σκοπό την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης. Η έκθεση αυτή και τα συμπεράσματα αποστέλλονται στη χώρα και στην Επιτροπή των Μερών. Η έκθεση και τα συμπεράσματα της GREVIO δημοσιοποιούνται μετά από την υιοθέτησή τους μαζί με τα ενδεχόμενα σχόλια της χώρας.

Η 1η Έκθεση Αξιολόγησης της Επιτροπής GREVIO για τη χώρα μας δημοσιεύτηκε στις 14/11/2023 και στη συνέχεια (5/12/2023), όπως προβλέπει ο μηχανισμός παρακολούθησης, υιοθετήθηκαν και μας κοινοποιήθηκαν οι αντίστοιχες Συστάσεις της Επιτροπής των Μερών.

3. Συστάσεις της GREVIO και της Επιτροπής των Μερών

Το σύνολο των Συστάσεων που έλαβε η Ελληνική Πολιτεία από την **GREVIO** είναι **67** τον αριθμό και καλύπτει όλα τα κεφάλαια της Σύμβασης ως είθισται στο πλαίσιο της αρχικής αξιολόγησης. Από τις συστάσεις αυτές **19** που είχαν πιο επείγοντα και άμεσο χαρακτήρα διαβιβάστηκαν στο δεύτερο πολιτικό όργανο παρακολούθησης της Σύμβασης και υιοθετήθηκαν στη συνεδρίαση της **Επιτροπής των Μερών** τον Δεκέμβριο 2023. Πιο

αναλυτική παρουσίαση υπάρχει στο κείμενο της ελληνικής μετάφρασης που βρίσκεται στο Παράρτημα του παρόντος.

Μεταξύ των πιο κρίσιμων Συστάσεων που έλαβε η Ελληνική Πολιτεία αναφέρονται στους πίνακες που ακολουθούν:

Συστάσεις λάβαμε για:

Συστάσεις λάβαμε για:

- Τυποποιημένες διαδικασίες παραπομπών και διατομεακά πρωτόκολλα
- Εκπαιδεύσεις προσωπικού
- Αναβάθμιση της συλλογής στατιστικών δεδομένων
- Ενίσχυση με οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους τη ΓΓΙΑΔ
- Χρηματοδότηση των γυναικείων οργανώσεων και των μκο
- Επαρκής στέγαση και προγράμματα έκτακτης φιλοξενίας
- Εξυπηρέτηση των παιδιών θυμάτων ή μαρτύρων βίας με βάση τις ανάγκες τους

Συστάσεις λάβαμε για:

Εγκαιρη πρόσβαση σε ιατροδικαστικές υπηρεσίες

Διασφάλιση της κοινής κατανόησης του ορισμού του βιασμού και της σεξουαλικής βίας ως αδικήματα που βασίζονται στην απουσία συναίνεσης, καθώς και οι κατάλληλες κυρώσεις για όλες τις σεξουαλικές πράξεις που διαπράττονται χωρίς τη συναίνεση του θύματος

Πλέγμα προτάσεων για γυναίκες πρόσφυγες, αιτούσες άσυλο και μετέναστριες (αρνητικές συνέπειες συμφωνίας με Τουρκία, παραπομπές, στέγαση, αποτελεσματική πρόσβαση στην υπηρεσία ασύλου, αρχή της μη επαναπροώθησης)

Η παράθεση των Συστάσεων στο πλαίσιο του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού γίνεται διακριτά σε κάθε ενότητα με αναφορά στη σχετική Σύσταση.

4. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO σε αναφορά με την ενότητα 4

Η Επιτροπή των Μερών της Σύμβασης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (εφεξής "η Σύμβαση"), ενεργώντας σύμφωνα με το άρθρο 68 παράγραφος 12 της Σύμβασης,

Έχοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 66 παράγραφος 1 της Σύμβασης σχετικά με τον ελεγκτικό ρόλο της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για τη δράση ενάντια στη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία (εφεξής "GREVIO"),

Αφού εξέτασε την Έκθεση Βασικής Αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης από την Ελλάδα, η οποία εγκρίθηκε από την GREVIO κατά την 31η συνεδρίασή της (23-26 Οκτωβρίου 2023), καθώς και τις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης που ελήφθησαν στις 9 Νοεμβρίου 2023,

Συνιστά στην Ελληνική κυβέρνηση να λάβει τα κάτωθι μέτρα, όπως αυτά αποτυπώνονται και στην Έκθεση Αξιολόγησης της χώρας από την Επιτροπή GREVIO, αναλαμβάνοντας άμεση δράση προκειμένου:

- να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, προωθώντας τον αυξημένο συντονισμό και τη μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ πολιτικών και μέτρων σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο (παράγραφος 28 - Έκθεση GREVIO) και διαθέτοντας κατάλληλους οικονομικούς πόρους για τη βιώσιμη και μακροπρόθεσμη εφαρμογή των πολιτικών αυτών (παράγραφος 33 - Έκθεση GREVIO) **(Σύσταση 3)**
- να διασφαλίσει βιώσιμη χρηματοδότηση για τις γυναικείες οργανώσεις που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης σε γυναίκες θύματα βίας (παράγραφος 38 - Έκθεση GREVIO), και να εντείνουν τις διαβουλεύσεις με οργανώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών, προκειμένου να συμπεριληφθούν οι απόψεις και οι εμπειρίες τους στο σχεδιασμό νομοθεσίας, πολιτικών και μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών (παράγραφος 39 - Έκθεση GREVIO) **(Σύσταση 3).**
- να υποστηρίξει περαιτέρω το έργο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως εθνικού συντονιστικού μηχανισμού για την παρακολούθηση της Σύμβασης, διαθέτοντας τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους για τη βιωσιμότητα του έργου της- και να διασφαλίσει την ανεξάρτητη παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών της σε τακτική βάση **(Σύσταση 4 - παράγραφος 47 - Έκθεση GREVIO).**
- να βελτιώσει περαιτέρω τη συλλογή δεδομένων για όλες τις μορφές βίας, δημιουργώντας συστήματα συλλογής δεδομένων για τα θύματα βίας με ανάλυση ανά φύλο και ηλικία θύματος και δράστη, ανά μορφή βίας, ανά σχέση θύματος-δράστη και ανά γεωγραφική περιοχή **(Σύσταση 5):**
- ✓ να εισαγάγει ένα σύστημα που θα επιτρέπει την παρακολούθηση των περιστατικών βίας κατά των γυναικών σε όλα τα στάδια των διαδικασιών από αστυνομικές και δικαστικές αρχές
- ✓ να συλλέξει στοιχεία για τις δικαστικές αποφάσεις που έχουν λάβει ρητά υπόψη περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και αφορούν ζητήματα επιμέλειας/δικαιώματος επίσκεψης/κατοικίας των παιδιών

- ✓ να συλλέξει στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των αιτήσεων ασύλου για λόγους έμφυλης βίας (παράγραφος 57 – Έκθεση GREVIO)
- ✓ να διεξάγει έρευνα για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, μεταξύ άλλων σε σχέση με συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων που ενδέχεται να υπόκεινται σε διατομεακές διακρίσεις και να επενδύσει στην αξιολόγηση των υφιστάμενων πολιτικών, νόμων και πρακτικών (παράγραφος 64 – Έκθεση GREVIO)

5. Προτεινόμενες Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1- Μελέτη περίπτωσης δι-υπηρεσιακός συντονισμός στο πεδίο

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/ουσες να διερευνήσουν τους καθοριστικούς παράγοντες που διασφαλίζουν τη συνεργασία, τη διάρκεια και τον συντονισμό μεταξύ συναρμόδιων φορέων.

Διάρκεια: 30΄

Μελέτη περίπτωσης:

Έστω ότι ένα θύμα σεξουαλικής βίας που απευθύνεται πρώτα στο τοπικό αστυνομικό τμήμα. Ο αστυνομικός δεν ακολουθεί σωστά τις διαδικασίες καταγραφής ή δεν ενημερώνει άμεσα τις υπόλοιπες υπηρεσίες όπως την κοινωνική υπηρεσία ή την ιατροδικαστική υπηρεσία. Παρόλο που το θύμα χρειάζεται ψυχολογική υποστήριξη και ιατρική εξέταση, αυτές οι υπηρεσίες δεν ενημερώνονται εγκαίρως ή δεν υπάρχει συντονισμένη επικοινωνία.

Με βάση την μελέτη περίπτωσης καλούνται τα συμμετέχοντα άτομα να χωριστούν σε ομάδες οι οποίες αναλαμβάνουν να εξετάσουν τα εξής:

ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β
Ποιο είναι το αποτέλεσμα και οι συνέπειες της ελλιπούς υποστήριξης του θύματος από τον αστυνομικό της αρμόδιας αρχής;	Πως δι-υπηρεσιακός συντονισμός θα συνέβαλε στην καλύτερη υποστήριξη του θύματος σεξουαλικής βίας; Ποια είναι τα βήματα που θα έπρεπε να ακολουθήσει ο αστυνομικός;

Για την ΟΜΑΔΑ Α αναφέρουμε ενδεικτικά σημεία αναφορικά με το αποτέλεσμα μίας ελλιπούς ανταπόκρισης:

- ✓ Το θύμα λαμβάνει αποσπασματική βοήθεια και όχι ολοκληρωμένη υποστήριξη.
- ✓ Καθυστερούν οι ιατροδικαστικές εξετάσεις και η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων.
- ✓ Οι υπηρεσίες δεν ανταλλάσσουν πληροφορίες εγκαίρως, με αποτέλεσμα κινδύνους για την ασφάλεια του θύματος ή την αποτελεσματικότητα της έρευνας.

Οι συνέπειες της ελλιπούς υποστήριξης που θα μπορούν να συζητηθούν με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες είναι οι:

- ✓ Μείωση της αποτελεσματικότητας της δικαστικής διαδικασίας.
- ✓ Αίσθημα εγκατάλειψης και αποστασιοποίησης του θύματος.
- ✓ Δυσκολία στην εξασφάλιση δικαίωσης και προστασίας.

Για τον ΟΜΑΔΑ Β αναφέρουμε ενδεικτικά τα βήματα που οι αστυνομικοί στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης ανταπόκρισης μπορούν να ακολουθήσουν:

- ✓ Ακολουθούν αυστηρά πρωτόκολλα καταγραφής και άμεσης ενημέρωσης όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, όπως ιατροδικαστική, κοινωνική υπηρεσία και ψυχολόγους.
- ✓ Εκτελούν πρωταρχική ατομική αξιολόγηση και διασφαλίζουν τη μη επαναθυματοποίηση του θύματος καθώς και της ασφάλειας, προσφέροντας ψυχολογική υποστήριξη και ασφαλή χώρο.
- ✓ Επικοινωνούν άμεσα και αποτελεσματικά με την ιατροδικαστική υπηρεσία για τον διορισμό άμεσων ιατρικών εξετάσεων και συλλογή αποδεικτικών στοιχείων.
- ✓ Συντονίζουν την κοινωνική υπηρεσία και ψυχολόγους για την παροχή συνεχούς ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης, καθώς και ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα του θύματος.
- ✓ Καταγράφουν όλα τα δεδομένα και αποδεικτικά στοιχεία σε ενιαίο σύστημα, που είναι προσβάσιμο σε όλες τις υπηρεσίες με σεβασμό στην ιδιωτικότητα.

- ✓ Οργανώνουν συναντήσεις/συμβούλια συντονισμού ανά τακτά χρονικά διαστήματα για την ανασκόπηση της κατάστασης και την προσαρμογή των ενεργειών.

Ως εκ τούτου:

- ✓ Το θύμα λαμβάνει ολοκληρωμένη και άμεση υποστήριξη.
- ✓ Οι υπηρεσίες συνεργάζονται αποτελεσματικά, ανταλλάσσοντας πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο.
- ✓ Η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων γίνεται έγκαιρα και η έρευνα κινείται γρήγορα και αποτελεσματικά.
- ✓ Το θύμα αισθάνεται ασφάλεια και υποστήριξη, αυξάνοντας τις πιθανότητες δικαίωσης

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με διαλογική συζήτηση επ' αυτών στην ολομέλεια.

Δραστηριότητα 2 - Συνεργασία και συντονισμός πολιτικών και δράσεων για τη βία κατά των γυναικών

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι τα συμμετέχοντα άτομα να ενημερωθούν για ένα παράδειγμα καλής πρακτικής που παρουσιάστηκε στο διήμερο σεμινάριο αμοιβαίας μάθησης και ανταλλαγής καλών πρακτικών της ΕΕ για την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης που έλαβε χώρα στην Κοπεγχάγη 22-23/9/2022.

Μελέτη περίπτωσης: Δανία: «Συμμαχία ενάντια στη σεξουαλική παρενόχληση»

Η κυβέρνηση της Δανίας ξεκίνησε ένα κύκλο τριμερών διαπραγματεύσεων μεταξύ κυβέρνησης-τριτοβάθμιων σωματείων εργοδοτών και τριτοβάθμιων σωματείων εργαζομένων αντιμετωπίζοντας τη σεξουαλική παρενόχληση ως θέμα πολιτισμικό δίνοντας έμφαση στην αλλαγή της κουλτούρας αλλά και σε νομοθετικές παρεμβάσεις.

Οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν σε 5 άξονες πολιτικής παρέμβασης:

1. Αποσαφήνιση των κανονισμών αναφορικά με τη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης και μεγαλύτερες αποζημιώσεις στα θύματα:

- Καθιέρωση ευθύνης στους εργοδότες για τη διασφάλιση ενός υγιούς επαγγελματικού περιβάλλοντος απαλλαγμένου από βία και παρενόχληση
- Καθιέρωση ευθύνης στους εργαζόμενους να καταγγέλλουν περιστατικά που υφίστανται ή τίθενται σε γνώση τους

2. Έμφαση για την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και στον χώρο των αυτοαπασχολούμενων και των μικρών επιχειρήσεων: Συνεργασία μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων για ένα υγιές εργασιακό περιβάλλον

3. Εμπλουτισμός της γνώσης για το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης: Κατευθυντήριες οδηγίες

4. Έμφαση στους/στις νέους/ες στην επαγγελματική εκπαίδευση: Στήριξη και ενθάρρυνση καταγγελίας περιστατικών

5. Συμμαχία ενάντια στην σεξουαλική παρενόχληση: Συμμαχία φορέων στους χώρους εργασίας, στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό κ.α.

Η «Συμμαχία ενάντια στη σεξουαλική παρενόχληση» ήταν ο 5ος πυλώνας παρέμβασης που προέκυψε από τις τριμερείς διαπραγματεύσεις δανικής κυβέρνησης-εργοδοτών και εργαζομένων. Ο στόχος της Συμμαχίας είναι να προωθήσει τη διαρκή αλλαγή κουλτούρας διατηρώντας την εστίαση στην πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και των πρωτοβουλιών ενάντια στην παρενόχληση. Η εντολή της υπερβαίνει τον χώρο εργασίας, με σκοπό να απευθύνεται στην κοινωνία γενικότερα.

Το Υπουργείο Ισότητας των Φύλων διοργανώνει και προεδρεύει των συνεδριάσεων της Συμμαχίας δύο φορές το χρόνο, με τη συμμετοχή του Υπουργείου Ίσων Ευκαιριών, διασφαλίζοντας έτσι πολιτική δέσμευση υψηλού επιπέδου.

Η συμμετοχή στη Συμμαχία με την ιδιότητα του μέλους είναι ανοιχτή σε όλους τους ενδιαφερόμενους οργανισμούς που δεσμεύονται να αναλάβουν δράση για την προώθηση της πολιτισμικής αλλαγής, την ανταλλαγή γνώσεων και τη συμμετοχή σε κοινά έργα.

Τα σημερινά 28 μέλη περιλαμβάνουν εκπροσώπους:

- Των Ενώσεων και Ομοσπονδιών εργαζομένων και εργοδοτών

- Των Πανεπιστημίων
- Των Αθλητικών ενώσεων και ομοσπονδιών
- Του Δανικού Συμβουλίου Νέων
- Του Δανικού Συμβουλίου Γυναικών
- Των Γυναικείων Οργανώσεων
- Του Κέντρου Γνώσης για το φύλο και την ισότητα
- Του Ινστιτούτου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η Συμμαχία διέθετε:

- Γραμμή χρηματοδότησης για συγκεκριμένα έργα.
- Δυνατότητα στα μέλη να υποβάλουν αίτηση για χρηματοδότηση για εργαλεία και υλικά που αφορούν συγκεκριμένους τομείς ή/και για δραστηριότητες ευαισθητοποίησης, όπως εκστρατείες, συνέδρια και εκδηλώσεις.
- Σχεδιασμό κοινής εκστρατείας της Συμμαχίας για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση ως κοινωνικό ζήτημα και τον τρόπο με τον οποίο όλοι οι εμπλεκόμενοι (εργοδότες, εργαζόμενοι, πολίτες) μπορούν να ανταποκριθούν. Εκπόνηση μελέτης σχετικά με τις στάσεις για τη συγκέντρωση στοιχείων και την τεκμηρίωση των μελλοντικών εργασιών.
- Εκπαίδευση διευθυντών και στελεχών εταιρειών με τέσσερις ενότητες που προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τη νομοθεσία, την πολιτική προσωπικού για την πρόληψη και τον τρόπο αντιμετώπισης των περιπτώσεων παρενόχλησης, καθώς και την ανάγκη για μακροπρόθεσμη αλλαγή νοοτροπίας. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι διαδικτυακό και περιλαμβάνει αυτοδιαγνωστικά τεστ. Οι μάνατζερ πρέπει να ηγούνται της δράσης εντός των οργανισμών, ως πρότυπα – δεν αρκεί να λένε απλώς «η πόρτα μου είναι ανοιχτή». Έντεκα εταιρείες είχαν συμμετάσχει μέχρι τη στιγμή του σεμιναρίου και 1.500 διευθυντές είχαν προσκληθεί για εκπαίδευση. Ως αποτέλεσμα, το 82% των διευθυντών ανθρώπινου δυναμικού έχουν αναθεωρήσει τις πολιτικές των εταιρειών τους για τη σεξουαλική παρενόχληση τα τελευταία δύο χρόνια (2020-2022).
- Απολογισμό δράσης που θα παρουσιαστεί σε μια διάσκεψη

- Ιστότοπο: <https://seksuelchikane.dk/en/> που χρησιμεύει ως κόμβος γνώσης και εμπειρίας.

Στη συνέχεια ζητάμε από τα συμμετέχοντα μέλη να καταγράψουν τα συστατικά στοιχεία μίας ολοκληρωμένης συντονιστικής δράσης αρμόδιων αρχών και φορέων. Ακολουθεί διάλογος στην ολομέλεια.

Δραστηριότητα 3 - Εκπόνηση σχεδίου δράσης για την έμφυλη βία

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι συμμετέχουσες/οντες να εξοικειωθούν με τα σχέδια πολιτικής για την έμφυλη βία (μεθοδολογία εκπόνησης, παρακολούθηση, επικαιροποίηση, αποτίμηση και αξιολόγηση). Σκοπός είναι να αναδειχθεί ο ολιστικός χαρακτήρας των πολιτικών, η συμπερίληψη και η διαθεματικότητα, ο συντονισμός σε διάφορα επίπεδα της διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, η συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

Διάρκεια: 30΄

Οι συμμετέχοντες/ουσες χωρίζονται σε δύο ομάδες και στο τέλος συνθέτουν τις δύο εργασίες. Αρχικά παρουσιάζεται και στις δύο ομάδες η παρακάτω καρτέλα:

ΠΛΑΝΟ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ
Βήμα 1: Αξιολόγηση και Καθορισμός του Πλαισίου
Βήμα 2: Σχεδιασμός και Οργάνωση
Βήμα 3: Υλοποίηση και Παρακολούθηση
Βήμα 4: Αξιολόγηση και Βελτίωση

Στη συνέχεια η ΟΜΑΔΑ Α χρησιμοποιώντας τις γνώσεις που έχει λάβει σε αυτή την ενότητα καλείτε να δουλέψει το 1^ο και το 4^ο βήμα του σχεδίου δράσης ενώ η ΟΜΑΔΑ Β το 2^ο και το 4^ο.

Ενδεικτικά για το:

Βήμα 1:

- ✓ Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης. Αξιοποίηση στατιστικών δεδομένων, ερευνών, κειμένων πολιτικής κλπ.
- ✓ Μελέτη των αναγκών του φορέα και των αδυναμιών. Καταγραφή των υφιστάμενων πόρων (ανθρώπινο δυναμικό, οικονομικοί πόροι, εξοπλισμός).
- ✓ Ομάδες απεύθυνσης (π.χ. εργαζόμενοι, επαγγελματίες πρώτης γραμμής, θύματα έμφλης βίας κλπ)
- ✓ Δυνητικοί εταίροι και συνεργασίες φορέων

Βήμα 2: Σχεδιασμός και Οργάνωση

- ✓ Καθορισμός των πυλώνων/αξόνων προτεραιότητας (κατ' αναλογία των 4P)
- ✓ Καθορισμός στόχων και δράσεων
- ✓ Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης δράσεων
- ✓ Χρηματοδότηση σχεδίου δράσης

Βήμα 3: Υλοποίηση και Παρακολούθηση

- ✓ Υλοποίηση του σχεδίου
- ✓ Παρακολούθηση προόδου εργασιών – περιοδικές εκθέσεις αναφορών
- ✓ Διαχείριση και αντιμετώπιση προβλημάτων
- ✓ Επικαιροποίηση – Αναθεώρηση σχεδίου δράσης

Βήμα 4: Αποτίμηση και Αξιολόγηση

- ✓ Περιοδική αποτίμηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του σχεδίου δράσης
- ✓ Προτάσεις βελτιώσεων και ενσωμάτωση συστάσεων πολιτικής
- ✓ Αξιολόγηση από εξωτερικό αξιολογητή

Σημαντικά σημεία που επίσης αναμένονται να αναδειχθούν είναι η διαθεματικότητα στις δράσεις και η συμπερίληψη, οι τρόποι διαβούλευσης του με μη κυβερνητικές οργανώσεις, άλλους κρατικούς φορείς κλπ., ο συντονισμός δράσεων, συνεργατικά σχήματα κλπ.

Δραστηριότητα 4 - Συστάσεις GREVIO για την εξασφάλιση ολοκληρωμένων και συντονισμένων πολιτικών στο πεδίο της ανταπόκρισης παροχής υπηρεσιών σε θύματα βίας

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/ουσες να προβληματιστούν πάνω στη Σύσταση 8 της Επιτροπής των Μερών αναφορικά με τον δι-υπηρεσιακό συντονισμό, συμπεριλαμβανομένου και του συντονισμού συναρμόδιων φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων. Επίσης, να διερευνήσουν τους καθοριστικούς παράγοντες που διασφαλίζουν τη συνεργασία, τη διάρκεια και τον συντονισμό μεταξύ συναρμόδιων φορέων. Με τη δραστηριότητα αυτή επιδιώκεται η εξοικείωση με και η εφαρμογή στα δικά τους διοικητικά καθήκοντα των ενδεδειγμένων τρόπων συνεργασίας και συντονισμού της δημόσιας δράσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.

Διάρκεια: 20΄

Στα συμμετέχοντα άτομα δίνεται η κάτωθι καρτέλα με την Σύσταση 8 και αφού χωριστούν σε ομάδες καταγράφει η μεν πρώτη ομάδα την μέχρι τώρα εμπειρία από το δι-υπηρεσιακό συντονισμό που ακολουθεί ή όχι η Υπηρεσία τους, η δε δεύτερη ομάδα καταγράφει τα μέτρα που πρέπει να αναληφθούν από την Ελληνική Πολιτεία κατ' εφαρμογή της Σύστασης. Ακολουθεί η παρουσίαση στην ολομέλεια και η διαλογική συζήτηση αναφορικά με τις προϋποθέσεις ενός καλού δι-υπηρεσιακού συντονισμού και τα αποτελέσματα αυτού για τις Υπηρεσίες και για θύματα έμφυλης βίας.

Σύσταση 8 Επιτροπής των Μερών

Συνιστά στην Ελληνική Κυβέρνηση να λάβει τα κάτωθι μέτρα, όπως αυτά αποτυπώνονται και στην Έκθεση Αξιολόγησης της χώρας από την Επιτροπή GREVIO, αναλαμβάνοντας **άμεση δράση** προκειμένου:

να εντείνει τον συντονισμό της ανταπόκρισης στις ανάγκες των γυναικών θυμάτων όλων των μορφών βίας, δημιουργώντας θεσμοθετημένες δομές συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ όλων των σχετικών φορέων (παράγραφος 113).

ΕΝΟΤΗΤΑ 5. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Στόχος

Στόχος της ενότητας είναι η εμβάθυνση στην κατανόηση της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών ως μορφής έμφυλης βίας, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, και η αναγνώριση των πολλαπλών εκφάνσεών της, με ιδιαίτερη έμφαση στην ψυχολογική βία και τον εξαναγκαστικό έλεγχο (coercive control). Παράλληλα, επιδιώκεται η ανάδειξη του κοινωνικού και ατομικού αντίκτυπου της βίας, η καλλιέργεια κριτικής στάσης απέναντι στα έμφυλα στερεότυπα και η ανάπτυξη δεξιοτήτων για μια θυματοκεντρική, ενδυναμωτική και αποτελεσματική υποστήριξη των θυμάτων.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Ο σκοπός της παρούσας εκπαιδευτικής ενότητας είναι να αναδείξει τη σημασία του ορισμού της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, όπως αυτός αποτυπώνεται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, προκειμένου να διαμορφωθεί μια κοινή και σαφής βάση κατανόησης του φαινομένου. Η Σύμβαση, ως ένα διεθνώς δεσμευτικό νομικό κείμενο για τη βία κατά των γυναικών, αναγνωρίζει ότι η ενδοοικογενειακή βία δεν είναι μεμονωμένο περιστατικό αλλά συστημική έκφραση έμφυλης ανισότητας, με σοβαρές συνέπειες για τα θύματα και την κοινωνία. Μέσα από τη διερεύνηση των νομικών ορισμών, των κοινωνικών στάσεων και των στερεοτύπων που συντηρούν τη βία, οι συμμετέχοντες καλούνται να αναπτύξουν κριτική σκέψη, ευαισθησία, καθώς και δεξιότητες για θυματοκεντρική προσέγγιση της βίας κατά των γυναικών.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι συμμετέχουσες και οι συμμετέχοντες θα έχουν κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης προσεγγίζει την ενδοοικογενειακή βία ως μορφή έμφυλης βίας (άρθρο 2 ΣτΚ) και θα αναγνωρίζουν τις διαφορετικές εκφάνσεις της βίας κατά των γυναικών, όπως τίθενται από την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Ιδιαίτερη μνεία θα γίνει στην ψυχολογική βία και ειδικά στον εξαναγκαστικό έλεγχο. Παράλληλα, οι επιμορφωνόμενοι θα κατανοούν τον βαθύ αντίκτυπο της βίας όχι μόνο στα ίδια τα θύματα αλλά και στην κοινωνία συνολικά, θα αντιλαμβάνονται την ισότητα των φύλων ως κρίσιμο παράγοντα για την πρόληψη της βίας και θα αποκτήσουν επίγνωση της ιδιαίτερης ευαλωτότητας συγκεκριμένων ομάδων γυναικών και κοριτσιών που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο θυματοποίησης.

Σε πρακτικό επίπεδο, οι συμμετέχουσες και οι συμμετέχοντες θα εξοικειωθούν με μια θυματοκεντρική προσέγγιση που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα, δίνοντας προτεραιότητα στην ασφάλεια, την εμπιστοσύνη και την αξιοπρέπεια του θύματος. Θα κατανοούν φαινόμενα όπως η μομφή προς το θύμα (victim blaming) και η δευτερογενής θυματοποίηση, διερευνώντας τους ψυχολογικούς μηχανισμούς και τις κοινωνικές στάσεις που τα συντηρούν, καθώς και τις σοβαρές επιπτώσεις τους στην ψυχολογική κατάσταση και την απομόνωση των γυναικών. Παράλληλα, θα καλλιεργούν κριτική στάση απέναντι στα έμφυλα στερεότυπα και θα αναπτύσσουν δεξιότητες ενδυνάμωσης και ολιστικής υποστήριξης, ώστε να συμβάλλουν σε μια ουσιαστικά υποστηρικτική και αποτελεσματική παρέμβαση.

Έννοιες - κλειδιά

Έμφυλη βία -Ενδοοικογενειακή βία-Εξαναγκαστικός έλεγχος- Ευαλωτότητα ειδικών ομάδων γυναικών και κοριτσιών Μομφή προς το θύμα-Δευτερογενής Θυματοποίηση- - Θυματοκεντρική προσέγγιση.

1. Ορισμός της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας — ευρύτερα γνωστή ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης — αποτελεί ένα διεθνώς δεσμευτικό νομικό κείμενο που αντιμετωπίζει συνολικά την πρόληψη, προστασία και δίωξη της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.

Η Σύμβαση αναγνωρίζει τη βία κατά των γυναικών ως ένα σαφώς έμφυλο φαινόμενο, το οποίο πηγάζει από τις ιστορικά άνισες σχέσεις ισχύος μεταξύ γυναικών και ανδρών. Όπως αναφέρεται στο Προοίμιο:

- Η βία κατά των γυναικών είναι «απόδειξη των ιστορικά άνισων σχέσεων ισχύος μεταξύ γυναικών και ανδρών, που οδήγησαν στην κυριαρχία και τη διάκριση κατά των γυναικών από τους άνδρες και στην παρεμπόδιση της πλήρους προώθησής τους» (Προοίμιο).
- Ορίζεται επίσης ως «παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μορφή διάκρισης κατά των γυναικών» (Άρθρο 3, παρ. α).

- Συνιστά «εμπόδιο για την επίτευξη της ισότητας μεταξύ των φύλων» (Προοίμιο).

Η βία κατά των γυναικών πρέπει να αντιμετωπίζεται μέσα στο πλαίσιο των υφιστάμενων κοινωνικών ανισοτήτων, των έμφυλων στερεοτύπων, των προκαθορισμένων ρόλων και των διακρίσεων που συνεχίζουν να επηρεάζουν τη θέση των γυναικών. Βασισμένη στο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η Σύμβαση αναγνωρίζει τη δομική φύση της βίας αυτής: είναι ταυτόχρονα αιτία και συνέπεια της ανισότητας, και λειτουργεί ως μηχανισμός καταπίεσης, στερώντας από πολλές γυναίκες την ελευθερία, την αυτονομία και την πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων τους. Πρόκειται, επομένως, για ένα βασικό εμπόδιο στην πρόοδό τους.

Τα άρθρα 33 έως 39 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης προσδιορίζουν τις εξής μορφές βίας που θα πρέπει να θεωρούνται ποινικά αδικήματα:

- **Σωματική βία:** Αναφέρεται σε βλάβη του σώματος που υφίσταται ως αποτέλεσμα άμεσης και παράνομης σωματικής δύναμης. Περιλαμβάνει επίσης βία που οδηγεί στον θάνατο του θύματος.
- **Ψυχολογική βία:** Αναφέρεται σε οποιαδήποτε εκούσια συμπεριφορά που υπονομεύει σοβαρά την ψυχολογική ακεραιότητα ενός άλλου ατόμου μέσω εξαναγκασμού ή απειλών.
- **Καταδίωξη/Παρακολούθηση (Stalking):** Οποιαδήποτε μορφή άμεσου ή έμμεσου ελέγχου και παρακολούθησης του θύματος, με ή χωρίς σωματική επαφή. Συνήθως λαμβάνει χώρα μετά τη λήξη της σχέσης, αλλά μπορεί να συμβεί και κατά τη διάρκεια αυτής. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, απειλές και παρενόχληση, διαδικτυακή ή εκτός διαδικτύου, ακολουθώντας το άτομο ή κατασκοπεύοντάς το, προκαλώντας φόβο για την ασφάλειά του.
- **Σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού:** Περιλαμβάνει όλες τις μορφές σεξουαλικών πράξεων που πραγματοποιούνται σε άλλο άτομο χωρίς τη σαφή, ελεύθερη συναίνεσή του και εκτελούνται σκόπιμα. Περιλαμβάνει μη συναινετική κολπική, πρωκτική ή στοματική διείσδυση με οποιοδήποτε μέρος του σώματος ή αντικείμενο, άλλες μη συναινετικές πράξεις σεξουαλικού χαρακτήρα, καθώς και την υποχρέωση άλλου ατόμου να συμμετάσχει σε μη

συναινετικές πράξεις με τρίτο άτομο. Καλύπτονται επίσης οι ανεπιθύμητες πράξεις σεξουαλικής φύσης μεταξύ συζύγων.

- **Αναγκαστικός γάμος:** Αναφέρεται στη σωματική και ψυχολογική πίεση που ασκείται σε ένα άτομο για να συνάψει γάμο χωρίς τη θέλησή του. Περιλαμβάνεται και η προσέλευση ενός ατόμου στο εξωτερικό με σκοπό τον εξαναγκασμό σε γάμο.
- **Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων:** Περιλαμβάνει την εκτέλεση, τη βοήθεια στην εκτέλεση, την υποκίνηση, τον εξαναγκασμό ή την προμήθεια κοπής, ραφής ή αφαίρεσης μέρους ή όλου των εξωτερικών γυναικείων γεννητικών οργάνων για μη θεραπευτικούς λόγους.
- **Αναγκαστική άμβλωση και αναγκαστική στείρωση:** Αναφέρονται στη διακοπή μιας κύησης ή στην παρεμπόδιση της φυσικής αναπαραγωγικής ικανότητας μιας γυναίκας ή κοριτσιού χωρίς τη προηγούμενη και ενημερωμένη συναίνεσή της.
- **Σεξουαλική παρενόχληση:** περιλαμβάνει οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, ψυχολογικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της προσωπικότητας ενός προσώπου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος γύρω από αυτό.

Όσον αφορά συγκεκριμένα την ενδοοικογενειακή βία, παρά την αυξανόμενη δημόσια ευαισθητοποίηση και τις διακηρυγμένες δεσμεύσεις πολλών κρατών για την εξάλειψη της ενδοοικογενειακής βίας, το φαινόμενο εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις πλέον διαδεδομένες και επίμονες μορφές έμφυλης βίας. Γυναίκες όλων των ηλικιών, κοινωνικών τάξεων και πολιτισμικών υποβάθρων συνεχίζουν να υφίστανται κακοποίηση στο πλαίσιο των οικογενειακών και διαπροσωπικών τους σχέσεων, τόσο εντός όσο και εκτός Ευρώπης.

Για την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας, είναι καθοριστικής σημασίας η σαφής κατανόηση του φαινομένου και η υιοθέτηση ενός κοινού, νομικά δεσμευτικού ορισμού. Ο ορισμός που δίνεται από την Σύμβαση (Άρθρο 3, παράγραφος β), είναι ο εξής:

«Ενδοοικογενειακή βία» νοείται κάθε πράξη σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας που λαμβάνει χώρα εντός της οικογένειας ή της οικιακής μονάδας ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, ανεξαρτήτως του αν ο αυτουργός μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια κατοικία με το θύμα».

Η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα κακοποιητικών και εξαναγκαστικών συμπεριφορών, με σκοπό την εγκαθίδρυση και διατήρηση ελέγχου του δράστη πάνω στο θύμα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ότι η ενδοοικογενειακή βία δεν αποτελεί μεμονωμένο περιστατικό, αλλά συχνά είναι συστηματική, επαναλαμβανόμενη και κλιμακούμενη, με σοβαρές συνέπειες για τη σωματική και ψυχική υγεία των θυμάτων. Η φυσική βία αποτελεί συχνά την κορύφωση μιας μακράς περιόδου ψυχολογικής κακοποίησης.

Επιπλέον, ο ορισμός της ενδοοικογενειακής βίας δεν περιορίζεται στον ιδιωτικό χώρο ούτε απαιτεί την ύπαρξη νομικού ή βιολογικού δεσμού. Καλύπτει όλες τις μορφές κακοποίησης στο πλαίσιο της οικογενειακής ή διαπροσωπικής συνύπαρξης, είτε αφορά τωρινούς είτε πρώην συζύγους, συντρόφους ή άλλα μέλη της οικιακής μονάδας.

Αν και τα περισσότερα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας καταγράφονται ως ανδρική κακοποίηση σε βάρος γυναικών, η Σύμβαση αναγνωρίζει και άλλες μορφές, όπως κακοποίηση από γυναίκες ή σε ομόφυλες σχέσεις.

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στο φαινόμενο της συνέχισης της βίας και μετά τη λήξη της σχέσης. Η εμπειρία δείχνει ότι η ενδοοικογενειακή βία δεν τερματίζεται απαραίτητα με τη φυσική ή νομική διάλυση του δεσμού. Συχνά επιμένει ή και εντείνεται, ιδίως όταν υπάρχουν παιδιά, δικαστικές διεκδικήσεις για επιμέλεια ή ζητήματα στέγασης.

Ο σαφής και ολιστικός ορισμός της ενδοοικογενειακής βίας που προσφέρει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης θεμελιώνει κοινή βάση κατανόησης για τις κυβερνήσεις, τους φορείς και τους επαγγελματίες, συμβάλλοντας στον σχεδιασμό στοχευμένων πολιτικών πρόληψης, προστασίας και καταστολής της βίας κατά των γυναικών, αναγνωρίζοντάς την ως συστημική έκφραση της έμφυλης ανισότητας.

ΣΧΟΛΙΟ: Ορολογία

Αν και ο όρος «θύματα» ενδοοικογενειακής βίας χρησιμοποιείται καθ' όλη τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, αναγνωρίζεται ότι υπάρχει συζήτηση ως προς το κατά πόσο ο όρος «επιζώσες» είναι καταλληλότερος. Όπως σχολιάζει η Burton (2008), «ο όρος “επιζώσα” ίσως φέρει πιο θετικούς συνειρμούς από τον όρο “θύμα”· υποδηλώνει τους πολλούς τρόπους με τους οποίους οι γυναίκες αντιμετωπίζουν την ενδοοικογενειακή βία και τη δύναμη που επιδεικνύουν στην αντίστασή τους σε αυτήν».

Ωστόσο, όπως επισημαίνει η Lewis (2004), «πολλές γυναίκες δεν αισθάνονται ως επιζώσες σε ορισμένες φάσεις της ζωής τους και... κάποιες δεν επιβιώνουν από τη βία των ανδρών». Είναι κρίσιμο να θυμόμαστε ότι ένας σημαντικός αριθμός γυναικών δολοφονείται ως αποτέλεσμα της ενδοοικογενειακής βίας.

Ερωτήσεις προς στοχασμό:

- Πώς επηρεάζει η λέξη «θύμα» την αντίληψη για μια γυναίκα που έχει υποστεί βία;
- Τι διαφορετικό φέρνει ο όρος «επιζώσα» στον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τη γυναίκα αυτή, αλλά και το σύστημα υποστήριξης γύρω της;

ΣΧΟΛΙΟ: Φύλο και νομική ουδετερότητα

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις γυναίκες και τα κορίτσια, στο μέτρο που αυτές βιώνουν έμφυλη βία. Ο λόγος για την επικέντρωση στις γυναίκες και τα κορίτσια είναι ότι αυτές -όπως φαίνεται στο παρακάτω κεφάλαιο- εκτίθενται κατά κύριο λόγο στις μορφές βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση και ότι οι μορφές αυτές αποτελούν εκδήλωση των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Όμως, αυτό δεν σημαίνει ότι η Σύμβαση δεν προσφέρει ισότιμη προστασία, ανεξαρτήτως φύλου. Με την εξαίρεση των διατάξεων που αφορούν τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, την εξαναγκαστική στείρωση και την εξαναγκαστική άμβλωση, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης έχει συνταχθεί με ουδέτερη ως προς το φύλο γλώσσα και οι διατάξεις της ισχύουν εξίσου και για τα δύο φύλα. Αυτό σημαίνει ότι κάθε διάταξή

της μπορεί να εφαρμοστεί με σκοπό την υποστήριξη και την προστασία αγοριών και ανδρών που βιώνουν οποιαδήποτε από τις μορφές βίας που καλύπτει η σύμβαση.

1.1. Έμφυλη και Ενδοοικογενειακή Βία: Νομικό Πλαίσιο στην Ελλάδα

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί σοβαρό κοινωνικό και ποινικό φαινόμενο, το οποίο στην Ελλάδα ρυθμίζεται θεσμικά από τον Ν. 3500/2006 «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α'232), όπως έχει τροποποιηθεί από τον Ν. 4531/2018, τον Ν. 5090/2024 και τον Ν. 5172/2025. Η ενδοοικογενειακή βία αναγνωρίζεται ως αυτεπαγγέλτως διωκόμενο έγκλημα (άρθρο 17, Ν. 3500/2006), γεγονός που σημαίνει ότι η ποινική δίωξη κινείται χωρίς να απαιτείται η κατάθεση έγκλησης ή παράβολου από το θύμα, αναδεικνύοντας έτσι τη βαρύτητα του αδικήματος.

Μορφές Ενδοοικογενειακής Βίας

Ο νόμος και οι τροποποιήσεις του περιγράφουν τις ακόλουθες κατηγορίες βίας:

- **Σωματική βία:** περιλαμβάνει κάθε μορφή σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας, από απλές σωματικές βλάβες μέχρι επικίνδυνες ή βαριές σωματικές βλάβες. Επίσης, καλύπτει περιπτώσεις μεθοδευμένης πρόκλησης σωματικού ή ψυχικού πόνου, παρατεταμένης απομόνωσης ή στέρησης βασικών αναγκών (άρθρο 6–7 του Ν. 3500/2006).
- **Ψυχολογική βία:** περιλαμβάνει απειλές, εξαναγκασμό σε πράξη ή παράλειψη, παράνομη βία και συμπεριφορές που προκαλούν τρόμο, φόβο ή έντονη αναστάτωση στο θύμα (άρθρο 9 του Ν. 3500/2006).
- **Σεξουαλική βία:** περιλαμβάνει τον βιασμό, την προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας, την ασέλγεια και τον εξαναγκασμό σε ανεπιθύμητη σεξουαλική πράξη ακόμη και εντός γάμου ή συμβίωσης (άρθρο 8 του Ν. 3500/2006).

Πρόσωπα που Προστατεύονται

Ο νόμος δεν περιορίζεται μόνο στους συζύγους ή στα άτομα που συγκατοικούν. Ως μέλη της οικογένειας θεωρούνται:

- Οι σύζυγοι, ανεξάρτητα αν υπάρχει συγκατοίκηση, πρόσωπα που συνδέονται μεταξύ τους με σύμφωνο συμβίωσης (εν ισχύ ή λυμένου), οι μόνιμοι σύντροφοι, καθώς και τα τέκνα τους (κοινά ή ενός εκ των δύο).
- Οι γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, τα εξ υιοθεσίας τέκνα, καθώς και συγγενείς μέχρι τετάρτου βαθμού εφόσον συνοικούν (άρθρο 1, π. 2 του Ν. 3500/2006).
- Πρόσωπα που δέχονται υπηρεσίες από επιτρόπους, δικαστικούς συμπαραστάτες ή ανάδοχους γονείς και αποτελούν θύματα πράξεων βίας από τους παραπάνω (νέα ρύθμιση με τον Ν. 5090/2024).

Ο Ν. 3500/2006 αποτέλεσε τομή στην ελληνική έννομη τάξη, καθώς για πρώτη φορά αναγνωρίστηκε θεσμικά ότι η άσκηση οποιασδήποτε μορφής βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται απολύτως. Ειδική μέριμνα λήφθηκε για την προστασία των ανηλίκων, με την απαγόρευση χρήσης της σωματικής βίας ως μέσου σωφρονισμού αλλά και της άσκησης βίας ενώπιον παιδιού. Ο νόμος εισήγαγε την ποινική διαμεσολάβηση σε υποθέσεις ήπιων μορφών βίας, ενώ προέβλεψε αυστηρότερες ποινές για ιδιαίτερα επιβαρυντικές περιπτώσεις, όπως η απειλή ή ο εξαναγκασμός σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή, καθώς και ο εξαναγκασμός σε ερωτική πράξη.

Η ποινική δίωξη διώκεται πλέον αυτεπαγγέλτως ακόμη και στα πλημμελήματα, που σημαίνει ότι δεν απαιτείται καταγγελία από το θύμα. Μόλις το περιστατικό έλθει εις γνώση των διωκτικών αρχών, σχηματίζεται δικογραφία και προωθείται στον αρμόδιο εισαγγελέα που κινεί την ποινική δίωξη. Το γεγονός ότι τα αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας διώκονται αυτεπαγγέλτως σημαίνει ότι δεν υπάρχει δυνατότητα υπαναχώρησης, εφόσον υποβληθεί καταγγελία στις αστυνομικές αρχές.

Στις περιπτώσεις που η καταγγελία υποβάλλεται στις αστυνομικές Υπηρεσίες, εντός των ορίων που προβλέπονται από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για το αυτόφωρο, οι αρμόδιες Υπηρεσίες αναζητούν τον φερόμενο ως δράστη, για να τον συλλάβουν και να τον οδηγήσουν στον αρμόδιο Εισαγγελέα, ο οποίος θα αποφασίσει για την περαιτέρω δικαστική εξέλιξη της υπόθεσης.

Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι για την υποβολή καταγγελίας για περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας δεν απαιτείται να προσκομιστεί παράβολο και δεν προβλέπεται κανένα είδος οικονομικής επιβάρυνσης για την καταγγέλλουσα/τον καταγγέλλοντα.

Στο άρθρο 41 του Ν. 3907/2011, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 του Ν. 4531/2018 (Α'62) ορίζεται ότι, τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, που δεν διαθέτουν έγγραφα νόμιμης παραμονής τους στη χώρα, προστατεύονται από την απέλαση και έχουν δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση, για έκδοση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους (άρθρο 44 του Ν. 3386/2005 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει). Επομένως, κάθε αλλοδαπός που είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας θα πρέπει να απευθύνεται στο τοπικό Αστυνομικό Τμήμα/Γραφείο Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας και να υποβάλει έγκληση (καταγγελία), καθώς επίσης να αναζητά βοήθεια από την Ελληνική Αστυνομία, όποτε το χρειάζεται.

Επιπλέον, το άρθρο 23 καθιέρωσε την υποχρέωση εκπαιδευτικών να ενημερώνουν αμελλητί τις αρμόδιες αρχές σε περίπτωση εντοπισμού περιστατικού βίας, αναδεικνύοντας τον παιδαγωγικό χώρο σε κρίσιμο σημείο πρώιμης παρέμβασης (για τις υποχρεώσεις των επαγγελματιών όταν διαπιστώνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος ανηλίκου έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, όπως και για το ακαταδίκωτο βλ. κεφάλαιο 8.1.) Να επισημάνουμε όμως εδώ ότι όσον αφορά την υποχρέωση των επαγγελματιών υγείας όταν έρχονται σε επαφή με ενήλικο θύμα ενδοοικογενειακής βίας (σύμφωνα με το άρθρο 23 του Ν. 3500/2006, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 20 του Ν. 5172/2025), οι φαρμακοποιοί, οι φυσικοθεραπευτές και οι ιατροί οφείλουν να αναφέρουν περιστατικά, εφόσον υπάρχουν σοβαρά και αντικειμενικά ευρήματα που υποδηλώνουν κακοποίηση. Η υποχρέωση αυτή αποσκοπεί στην προστασία των θυμάτων και στη διευκόλυνση της έγκαιρης παρέμβασης των αρμόδιων αρχών.

Με τον Ν. 5090/2024 επήλθαν ουσιαστικές τροποποιήσεις στον Ν. 3500/2006, που εκσυγχρονίζουν το πλαίσιο προστασίας. Επεκτάθηκε η έννοια των προστατευόμενων προσώπων ώστε να περιλαμβάνει άτομα που λαμβάνουν υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας, αναγνωρίστηκε ρητά η ψυχολογική βία σε βάρος ανηλίκων. Παράλληλα, αυξήθηκε το

ποσό αποζημίωσης προς τα θύματα, τροποποιήθηκαν οι διαδικασίες ποινικής διαμεσολάβησης, ενώ θεσπίστηκε η δυνατότητα διεύρυνσης περιοριστικών όρων, ιδίως όταν συντρέχει σοβαρός κίνδυνος για την ασφάλεια του θύματος. Ο νόμος καθιέρωσε επίσης την ατομική αξιολόγηση θυμάτων, με σκοπό τη συστηματική εκτίμηση και διαχείριση του κινδύνου, καθώς και την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης. Προβλέφθηκε η επέκταση του δικτύου φορέων του δημόσιου τομέα που παρέχουν άμεση υποστήριξη και ενημέρωση, ενώ καθιερώθηκε υποχρέωση συνεργασίας και ενημέρωσης από επαγγελματίες πρώτης γραμμής, με παράλληλη κατοχύρωση του ακαταδίωκτου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Τέλος, οι καινοτομίες του Ν. 5172/2025 στον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας εστιάζουν στην ενίσχυση της προστασίας των θυμάτων και στην εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με το ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο. Ο νόμος εισάγει τις έννοιες της «βίας κατά των γυναικών», που καλύπτει κάθε μορφή έμφυλης βίας ανεξάρτητα από την οικογενειακή σχέση, και της «εξ οικείων βίας», η οποία περιλαμβάνει πράξεις εξαναγκαστικού ελέγχου ή βίας από πρόσωπα του οικείου περιβάλλοντος, ανεξάρτητα από συγκατοίκηση. Επιπλέον, καθορίζει τον όρο «σύντροφος» ως πρόσωπο με το οποίο το θύμα διατηρεί σταθερή προσωπική σχέση, ανεξάρτητα από τη συγκατοίκηση. Οι διατάξεις αυτές διευρύνουν σημαντικά τα μέτρα προστασίας, προβλέπουν σαφή μέτρα ασφαλείας, νομική στήριξη και υποχρεωτική ενημέρωση από επαγγελματίες και δημόσιους φορείς, ενισχύοντας την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας.

Άλλη σημαντική μεταβολή που εισάγει ο Ν. 5172/2025 αφορά την ενίσχυση της προστασίας των ανηλίκων θυμάτων. Ειδικότερα, με την τροποποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 19 του Ν. 3500/2006, δίνεται έμφαση στην προστασία τους κατά την εξέτασή τους ως μαρτύρων, σύμφωνα με το άρθρο 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Παράλληλα, η νέα παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου παρέχει τη δυνατότητα εξέτασης του θύματος στο δικαστήριο μέσω τεχνολογικών μέσων (άρθρο 238Α ΚΠΔ) ή απλής ανάγνωσης της κατάθεσής του, κατόπιν σχετικής αίτησης, όταν συντρέχουν λόγοι προστασίας της ψυχικής ή σωματικής υγείας του. Με αυτόν τον τρόπο, ενισχύεται ακόμα περισσότερο η θέση των ανηλίκων και ενηλίκων θυμάτων, διασφαλίζοντας ότι η

συμμετοχή τους στη δίκη δεν επιβαρύνει την ψυχολογική τους κατάσταση και προστατεύει τα δικαιώματά τους.

Συνολικά, ο Ν. 5172/2025 διευρύνει τα μέτρα προστασίας, αποσαφηνίζει κρίσιμες έννοιες και θεσπίζει πρόσθετες διαδικαστικές διατάξεις για την προστασία των θυμάτων, επιβεβαιώνοντας ότι η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης και δημόσιας ασφάλειας και όχι ιδιωτική υπόθεση, και εναρμονίζει το ελληνικό δίκαιο με τις δεσμεύσεις της Ελλάδας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες μορφές έμφυλης βίας, ο σημαντικότερος νόμος είναι ο 4531/2018, με τίτλο «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας». Η προσαρμογή έγινε μέσω των άρθρων: 33 (ψυχολογική βία), 34 (μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση – stalking), 35 (σωματική βία), 36 (σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού) και 40 (σεξουαλική παρενόχληση). Παράλληλα, τροποποιήθηκαν σχετικά άρθρα του Ποινικού Κώδικα, όπως τα άρθρα 337 (προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας), 336 (βιασμός), 343 (κατάχρηση σε γενετήσια πράξη) και 57 (δικαίωμα στην προσωπικότητα).

Ακολούθησε ο νόμος 4604/2019, «Πρώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας», ο οποίος προβλέπει την υποχρέωση του κράτους να ενσωματώσει οργανικά στο δημόσιο τομέα το πανελλαδικό Δίκτυο Δομών Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας κατά των Γυναικών (Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών, Ξενώνες φιλοξενίας, Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900).

Το ελληνικό ποινικό δίκαιο καλύπτει ένα σύγχρονο και εξειδικευμένο νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας. Ο **ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων** τιμωρείται αυστηρά (άρθρο 315 ΠΚ, ν. 4619/2019) με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών ή κάθειρξη σε σοβαρότερες περιπτώσεις. Η **αναγκαστική σύναψη γάμου ή συμφώνου συμβίωσης** υπάγεται στις διατάξεις περί παράνομης βίας (άρθρο 330), με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών και χρηματική ποινή για χρήση βίας, απειλής,

εξαπάτησης ή κατάχρησης εξουσίας, με ιδιαίτερα επιβαρυντικές περιστάσεις όταν συμμετέχουν μέλη της οικογένειας ή όπλα.

Τα άρθρα 330 και 333 ΠΚ τιμωρούν την **παράνομη βία και την απειλή**, καλύπτοντας εξαναγκαστική συμπεριφορά, παρακολούθηση, επιτήρηση και επίμονη καταδίωξη του θύματος, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, με στόχο τον έλεγχο ή τον τρόμο, ενώ προβλέπουν ποινές φυλάκισης έως τρία έτη όταν τα θύματα είναι ανήλικα ή ευάλωτα πρόσωπα.

Με την τροποποίηση του άρθρου 333 ΠΚ (ν. 4531/2018) ποινικοποιήθηκε, πέρα από την απειλή, και το «stalking», δηλαδή η **επίμονη παρακολούθηση ή καταδίωξη** που προκαλεί τρόμο ή ανησυχία. Το αδίκημα αυτό τελείται είτε μέσω συνεχούς επαφής με τηλεπικοινωνιακά ή ηλεκτρονικά μέσα (π.χ. μηνύματα, τηλεφωνήματα), είτε με επανειλημμένες επισκέψεις στο οικογενειακό, κοινωνικό ή εργασιακό περιβάλλον του θύματος, παρά την εκπεφρασμένη αντίθετη βούλησή του, προσφέροντας ουσιαστική νομική προστασία στην προσωπική του σφαίρα.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη **σεξουαλική βία και τον βιασμό**, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού εντός γάμου ή συμβίωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 336 ΠΚ, ο βιασμός αφορά πλέον και την αναγκαστική σεξουαλική πράξη μεταξύ συζύγων ή συντρόφων, ανεξαρτήτως συγγένειας ή συναισθηματικού δεσμού, και τιμωρείται με αυστηρή κάθειρξη. Ο Νόμος 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία ενισχύει την ποινική προστασία σε περιπτώσεις βίας μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, καθιστώντας σαφές ότι κάθε μορφή σεξουαλικής βίας εντός γάμου ή συμβίωσης συνιστά ποινικό αδίκημα, με ιδιαίτερα αυστηρές ποινές όταν το θύμα είναι ανήλικο ή ευάλωτο. Πρόκειται για αναγνώριση ενός θεμελιώδους δικαιώματος: ότι το σώμα μιας γυναίκας δεν ανήκει σε κανέναν, ούτε καν στον σύζυγό της, και ότι η συναίνεση είναι πάντοτε απαραίτητη. Επιπλέον, τα άρθρα 337 και 343 ΠΚ καλύπτουν την προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας και την κατάχρηση σε γενετήσια πράξη μέσω απειλής, εξαναγκασμού ή κατάχρησης εξουσίας, διασφαλίζοντας πλήρη προστασία του θύματος στο πλαίσιο της οικογένειας και της συμβίωσης.

Τέλος, ο Ν. 4808/2021, που αποτελεί κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO), ενισχύει την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας και της **σεξουαλικής παρενόχλησης** στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, υποχρεώνοντας τους εργοδότες να διαχειρίζονται καταγγελίες, να παρέχουν ενημέρωση και εκπαίδευση στους εργαζόμενους, να διασφαλίζουν εμπιστευτικότητα και αξιοπρέπεια, να αξιολογούν ψυχοκοινωνικούς κινδύνους και να παρέχουν ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη στα θύματα, εξασφαλίζοντας ουσιαστική προστασία της προσωπικής και εργασιακής ασφάλειας.

2. Η ενδοοικογενειακή βία στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα εκτεταμένο και επίμονο κοινωνικό φαινόμενο που επηρεάζει σημαντικό ποσοστό γυναικών σε παγκόσμιο επίπεδο, περιλαμβανομένων όλων των κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Πρόκειται για ένα "αθέατο έγκλημα", καθώς πολλά θύματα διστάζουν να το καταγγείλουν, γεγονός που δυσχεραίνει την ακριβή αποτύπωση της έκτασης του φαινομένου. Οι επίσημες καταγγελίες στην αστυνομία αποτελούν μόνον ένα μικρό ποσοστό των περιστατικών που στην πραγματικότητα λαμβάνουν χώρα.

Η Επεξηγηματική Έκθεση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης-Προοίμιο-επισημαίνει ότι, παρόλο που και άνδρες ή παιδιά μπορεί να είναι θύματα, η ενδοοικογενειακή βία πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες. Υπολογίζεται ότι μεταξύ 12% και 15% των γυναικών στην Ευρώπη έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία μετά την ηλικία των 16 ετών, ενώ πολλές συνεχίζουν να βιώνουν κακοποίηση ακόμη και μετά τη λήξη της σχέσης τους με τον κακοποιητικό σύντροφο.

Σημαντικά ευρήματα καταγράφονται από τα ευρήματα της έρευνας της ΕΕ σχετικά με την έμφυλη βία, η οποία διενεργήθηκε από το 2020 έως το 2024 από τη Eurostat (τη στατιστική υπηρεσία της ΕΕ), τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE).

Τα αποτελέσματα [της έρευνας της ΕΕ για την έμφυλη βία](#) αντιπροσωπεύουν γυναίκες ηλικίας 18 έως 74 ετών από όλη την ΕΕ, ενώ η έρευνα καλύπτει εμπειρίες σωματικής,

σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας από μη σύντροφο καθώς και τη σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα:

- **1 στις 3 γυναίκες στην ΕΕ έχει υποστεί σωματική βία, σεξουαλική βία ή απειλές στην ενήλικη ζωή της.**
- **1 στις 6 γυναίκες στην ΕΕ έχει υποστεί σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού, στην ενήλικη ζωή της.**
- Το σπίτι δεν είναι πάντα ασφαλές για πολλές γυναίκες: **1 στις 5 γυναίκες έχει υποστεί σωματική ή σεξουαλική βία από τον σύντροφό της, συγγενή ή άλλο μέλος του νοικοκυριού.**
- **1 στις 3 γυναίκες έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία.** Οι γυναίκες νεαρότερης ηλικίας αναφέρουν μεγαλύτερη συχνότητα περιστατικών, καθώς 2 στις 5 έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας τους.

Επίσης είναι περιορισμένες οι καταγγελίες περιστατικών βίας: Παρόλο που πολλές από τις γυναίκες που έχουν υποστεί βία έχουν μιλήσει σε κάποιο κοντινό τους πρόσωπο για το θέμα, **μόνο 1 στις 5 έχει επικοινωνήσει με φορέα παροχής υγειονομικής περίθαλψης ή κοινωνικών υπηρεσιών και μόλις 1 στις 8 έχει καταγγείλει το περιστατικό στην αστυνομία.**

Επιπρόσθετα, ευρήματα από άλλες διεθνείς έρευνες επικυρώνουν τα εξής:

- Κάθε μέρα δολοφονούνται 140 γυναίκες ή κορίτσια από κάποιο μέλος της ίδιας τους της οικογένειας. Οι νυν και πρώην σύντροφοι είναι μακράν οι συχνότεροι δράστες των γυναικοκτονιών, και ευθύνονται για το 60 % όλων των ανθρωποκτονιών που σχετίζονται με συντροφικές ή οικογενειακές σχέσεις. Η έκθεση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (United Nations, 2024) επισημαίνει: «Η πλειονότητα των δολοφονιών των αντρών συμβαίνει εκτός της οικογενειακής σφαίρας. Το σπίτι είναι το πιο επικίνδυνο μέρος για τις γυναίκες και τα κορίτσια».

- Το 80–90% των δραστών παρενοχλητικής παρακολούθησης (stalking) είναι άνδρες και το 80% των θυμάτων είναι γυναίκες. (Mullen P. et al., 2009).
- Στις ΗΠΑ, το 43,8% των λεσβιών και το 61,1% των αμφιφυλόφιλων γυναικών έχουν βιώσει βιασμό, σωματική κακοποίηση ή/και παρενόχληση από στενό σύντροφο. Για τους άνδρες, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 26% για τους ομοφυλόφιλους και πάνω από 37% για τους αμφιφυλόφιλους, σε σύγκριση με 29% για τους ετεροφυλόφιλους άνδρες. (Black et al., 2011)

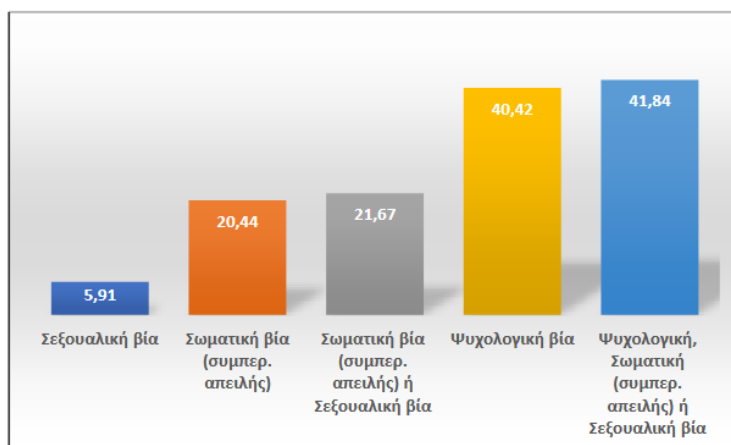
Η κατάσταση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ- Papadopoulos et al., 2023):

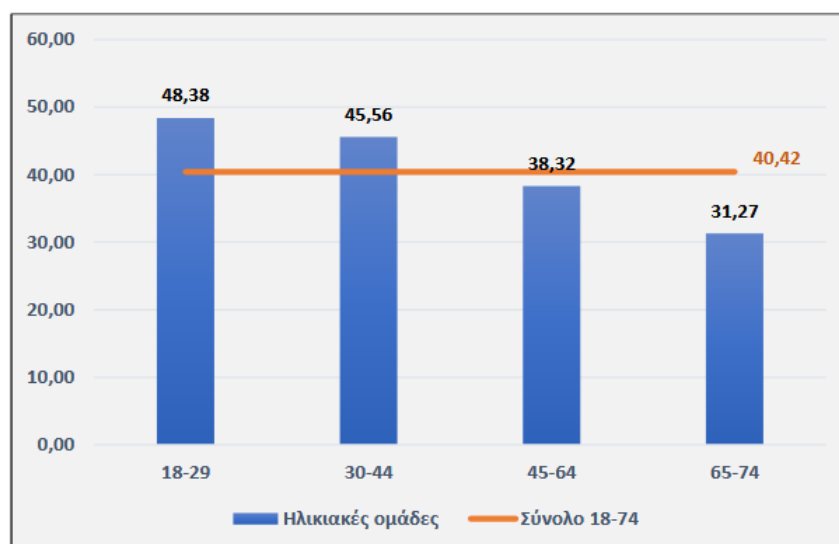
- Το 29,6% των γυναικών δηλώνουν ότι έχουν υποστεί σωματική βία.
- Το 18,1% δηλώνει ότι έχει υποστεί σεξουαλική βία.
- Το 36,5% έχει υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική βία από οποιονδήποτε δράστη.
- Η ψυχολογική βία είναι η συχνότερη μορφή (40,4%), ειδικά εντός στενών συντροφικών σχέσεων.

Από τις 11.557 συμμετέχουσες στην παραπάνω έρευνα, σχεδόν το 42% ανέφερε ότι έχει βιώσει ψυχολογική, σωματική ή σεξουαλική βία από νυν ή πρώην σύντροφο. Ποσοστό 6% έχει υποστεί σεξουαλική βία, ενώ 20,4% έχουν απειληθεί ή υποστεί σωματική κακοποίηση.

Γράφημα 1. Ποσοστό γυναικών (18-74 ετών) που έχουν υποστεί βία από στενό/ή ερωτικό σύντροφο, ανά μορφή βίας (Papadopoulos et al., 2024, σ. 71)

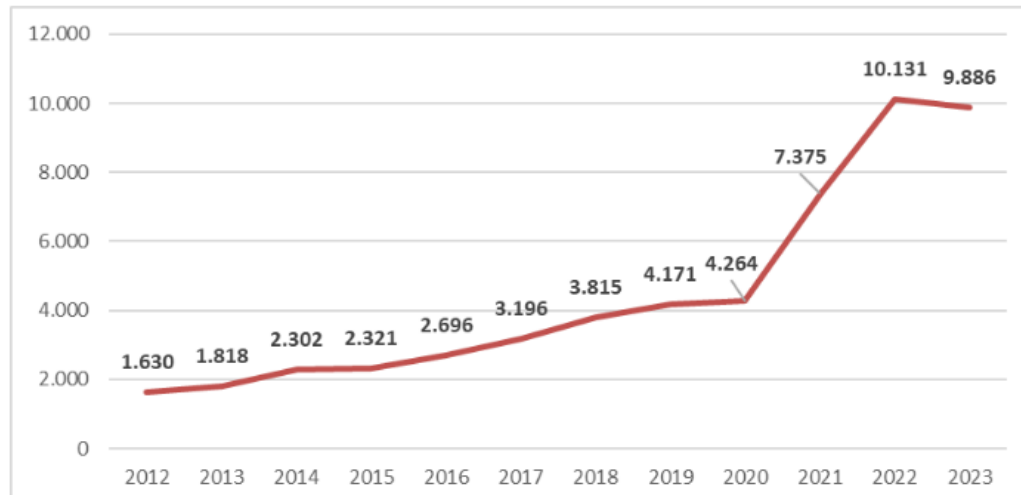
Γράφημα 2. Ποσοστό γυναικών (18-74 ετών) που έχουν υποστεί ψυχολογική βία από στενό/ή ερωτικό σύντροφο, ανά ηλικιακή ομάδα και συνολικά (Papadopoulos et al., 2024, σ. 66)

Η Ελληνική Αστυνομία, μέσω της επιτελικής Υπηρεσίας Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, διαθέτει βάση δεδομένων και καταγράφει αδικήματα σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία. Τα επίσημα στατιστικά δείχνουν σταθερή αύξηση των καταγγελιών τα τελευταία έτη. Όπως παρατηρούμε στο Γράφημα 3, ο αριθμός των γυναικών που κατήγγειλαν ενδοοικογενειακή βία το 2023 στην αστυνομία κυμάνθηκε

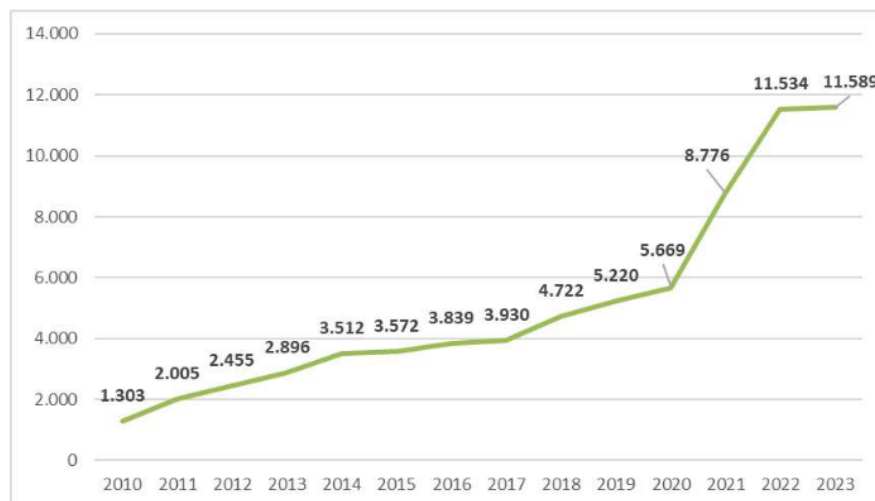
στα ίδια υψηλά επίπεδα με εκείνα του 2022, μειωμένος κατά 2,4%, καθώς 9.886 γυναίκες απευθύνθηκαν στην ΕΛΑΣ.

Γράφημα 3. Αριθμός γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας ανά έτος (2010-2023, ΕΛΑΣ)

Όσον αφορά τον αριθμό καταγγελλόμενων εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ο ετήσιος αριθμός των καταγγελλόμενων εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας το 2023 παραμένει σχεδόν ίδιος με το 2022, καταγράφοντας διπλάσιο αριθμό καταγγελιών σε σχέση με το 2020.

Γράφημα 4. Αριθμός καταγγελλόμενων εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ανά έτος (2010-2023, ΕΛΑΣ)

Η τεκμηρίωση των στοιχείων αυτών επιβεβαιώνει ότι η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί διαρκή κοινωνική πρόκληση που απαιτεί θεσμική εγρήγορση, εκπαίδευση, προστασία των θυμάτων και συντονισμένες δράσεις πρόληψης σε όλα τα επίπεδα.

3. Ενδοοικογενειακή βία: ένα ζήτημα εξουσίας και ελέγχου

Η ενδοοικογενειακή βία δεν αποτελεί απλώς αποτέλεσμα ενδοψυχικών συγκρούσεων, αρρύθμιστων συναισθημάτων ή ψυχικών διαταραχών, όπως η κατάχρηση αλκοόλ ή η ψυχική ασθένεια. Στην ουσία της, πρόκειται για μια σκόπιμη, επαναλαμβανόμενη άσκηση εξουσίας και ελέγχου μέσα σε στενές διαπροσωπικές σχέσεις. Οι δράστες — συχνά άνδρες — επιλέγουν συνειδητά να χρησιμοποιήσουν βία, όχι ως ψυχική εκτόνωση, αλλά ως μέσο υποταγής και κυριαρχίας επί του/της συντρόφου τους.

POWER AND CONTROL WHEEL

Greek Translation - 2022
Translated by Eleni Fotou and Efrosyni Spanou
Proofread and edited by Translation World Ltd (UK)
www.translationworld.org

DOMESTIC ABUSE INTERVENTION PROGRAMS

202 East Superior Street
Duluth, Minnesota 55802
218-722-2781
www.TheDuluthModel.org

Αντιδρούν επιθετικά όταν το άλλο πρόσωπο διεκδικεί αυτονομία, προσωπικές επιλογές ή κοινωνικές σχέσεις, καθώς δεν αποδέχονται την ανεξαρτησία του. Μέσα από τον φόβο, την απομόνωση, τη συναισθηματική χειραγώγηση και τις απειλές, επιχειρούν να διατηρήσουν την κυριαρχική τους θέση μέσα στη σχέση. Η βία, επομένως, δεν είναι απλώς πράξη, αλλά στρατηγική επιβολής.

Χαρακτηριστικό εργαλείο κατανόησης της δυναμικής αυτής αποτελεί ο τροχός εξουσίας και ελέγχου, του Μοντέλου του Ντούλουθ (Duluth Model), που αναπτύχθηκε από το Πρόγραμμα Αντιμετώπισης της Ενδοοικογενειακής βίας (*Domestic Abuse Intervention Project*) στη Μινεσότα. Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα αποτελεί ένα από τα πρώτα και πιο επιδραστικά προγράμματα παρέμβασης σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Το μοντέλο αυτό αποτυπώνει με ακρίβεια το σύστημα κακοποιητικών συμπεριφορών που συγκροτούν τη δομή της ενδοοικογενειακής βίας. Η βία δεν περιορίζεται στη σωματική ή τη σεξουαλική όψη· εκδηλώνεται επίσης μέσα από ψυχολογική πίεση, οικονομική εξάρτηση, κοινωνική απομόνωση και απειλές, οι οποίες ενισχύουν τον έλεγχο του δράστη επί του θύματος.

Ένα κρίσιμο εννοιολογικό εργαλείο για την κατανόηση της κακοποίησης στις συντροφικές σχέσεις είναι αυτή του **εξαναγκαστικού ελέγχου** (*coercive control*). Σε αντίθεση με μια γραμμική ή αποσπασματική ανάγνωση των βίαιων συμπεριφορών, που αντιμετωπίζει την κακοποίηση ως μεμονωμένες σωματικές επιθέσεις ή πράξεις ψυχολογικής επιθετικότητας, το πλαίσιο αυτό αναγνωρίζει την κακοποίηση ως ένα πολύπλευρο και διαρκές σύστημα εξουσίας, ενσωματωμένο στην ίδια τη σχέση. Όπως περιγράφει η Kirkwood (1993), η κακοποίηση μοιάζει με έναν «ιστό» στον οποίο τα επιμέρους νήματα – ψυχολογικός έλεγχος, απειλές, απομόνωση, οικονομική εξάρτηση – υφαίνονται σε μια ενιαία δυναμική που έχει ιδιότητες πέρα από το άθροισμα των επιμέρους πράξεων. Παρόμοια, ο Pitman (2017) εισήγαγε την έννοια της «παγίδας», αναδεικνύοντας τις επικαλυπτόμενες στρατηγικές ελέγχου που διαμορφώνουν έναν ολιστικό μηχανισμό καταναγκασμού.

Ο Dutton (1992) επισημαίνει ότι η κακοποιητική συμπεριφορά δεν εμφανίζεται ως σειρά διακριτών περιστατικών, αλλά αναπτύσσεται ως μέρος της σχέσης, με τον στρατηγικό σκοπό του δράστη για κυριαρχία να συνδέει και να οργανώνει κάθε πράξη. Ακόμα κι αν η σωματική βία παρουσιάζεται σποραδικά, ο φόβος που εγκαθιδρύεται είναι διαρκής. Δεν υπάρχουν περίοδοι «ηρεμίας», μόνο μια συνέχεια φόβου, ελέγχου και διάβρωσης της αυτονομίας του θύματος.

Η έννοια του εξαναγκαστικού ελέγχου επιτρέπει την κατανόηση των εμπειριών των θυμάτων ως συνόλου βιωμάτων και όχι αποσπασματικών γεγονότων, και υπογραμμίζει ότι οι μη σωματικές μορφές βίας – ψυχολογική πίεση, υποτίμηση, απομόνωση, καταστρατήγηση της οικονομικής και συναισθηματικής ανεξαρτησίας – μπορούν να προκαλέσουν εξίσου ή και περισσότερο τραυματικές συνέπειες από τη σωματική βία.

Ας δούμε πιο διεξοδικά κάποιες μορφές του εξαναγκαστικού ελέγχου, όπως επισημαίνονται και από τον τροχό βίας και εξουσίας του μοντέλου Duluth.

3.1. Συναισθηματική βία

Ο εξαναγκαστικός έλεγχος και η ψυχολογική βία αποτελούν θεμελιώδη χαρακτηριστικά πολλών κακοποιητικών σχέσεων, παρόλο που δεν αφήνουν εμφανή σωματικά σημάδια. Σε αυτές τις σχέσεις, η βία δεν εκδηλώνεται απαραίτητα με χτυπήματα, αλλά με έναν σταδιακό, διαβρωτικό έλεγχο που ασκείται μέσα από τη συναισθηματική αποδυνάμωση του θύματος. Η κακοποιητική επικοινωνία διαστρεβλώνει την πραγματικότητα, πλήττει την αυτοεκτίμηση της γυναίκας, την κάνει να αμφισβητεί τον εαυτό της, να νιώθει ένοχη ή τρελή, και την οδηγεί σε μια σταδιακή ψυχική κατήλωση μέσα από φόβο και σύγχυση.

Ο Okun (1986) αναδεικνύει τις τακτικές των δραστών – απομόνωση, διαστρέβλωση της αντίληψης, αστάθεια στις ανταμοιβές και τις τιμωρίες, πρόκληση εξουθένωσης – ως αντίστοιχες με εκείνες που χρησιμοποιούνται για την «αναμόρφωση της σκέψης» σε αυταρχικά καθεστώτα. Η Διεθνής Αμνηστία (1973), βασισμένη στις μελέτες του Alfred D. Biderman για αιχμαλώτους πολέμου και πολιτικούς κρατούμενους, διαμόρφωσε έναν «χάρτη εξαναγκασμού» που αποτυπώνει αυτές ακριβώς τις τακτικές – τακτικές που επαναλαμβάνονται στις οικιακές συνθήκες μιας βίαιης σχέσης.

Η ψυχολογική βία, αν και μη σωματική, αποδεικνύεται εξίσου – αν όχι περισσότερο – επιβλαβής. Έρευνες δείχνουν ότι τα θύματα εξαναγκαστικού ελέγχου βιώνουν ανάλογα επίπεδα φόβου με εκείνα που υφίστανται σωματική κακοποίηση (Kirkwood, 1993; Williamson, 2010), ενώ παρουσιάζουν παρόμοιες στρατηγικές επιβίωσης και αναζήτησης βοήθειας (Crossman, Hardesty, & Raffaelli, 2016; Pitman, 2017). Ο Stark

(2012) υπογραμμίζει ότι το επίπεδο ελέγχου που ασκεί ο δράστης είναι πιο ενδεικτικό της επικινδυνότητας από ό,τι η ίδια η σωματική βία.

Παρά τη σοβαρότητά του, ο εξαναγκαστικός έλεγχος συχνά παραβλέπεται από το σύστημα. Η έλλειψη εκπαίδευσης οδηγεί συχνά τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής, να προσλαμβάνουν τις επανειλημμένες κλήσεις των θυμάτων ως υπερβολικές. Συμπεριφορές όπως οι κακόβουλες επικοινωνίες, η καταγραφή της κάθε κίνησης, ή η παρεμπόδιση της κοινωνικής ζωής της γυναίκας, υποβαθμίζονται ως δευτερεύουσες. Ωστόσο, είναι αυτές οι λεπτοφυείς, συνεχείς παρεμβάσεις που καθιστούν τη γυναίκα όλο και πιο εγκλωβισμένη και εξαρτημένη.

Ο εξαναγκαστικός έλεγχος δεν είναι απλώς μία μορφή βίας· είναι μια στρατηγική ψυχικού και κοινωνικού εγκλεισμού, που στοχεύει να αδρανοποιήσει το θύμα από μέσα προς τα έξω.

3.2. Τακτικές Απομόνωσης

Χαρακτηριστικό των κακοποιητικών σχέσεων είναι ο οργανωμένος αποκλεισμός του θύματος από την προηγούμενη κοινωνική ζωή και τις δραστηριότητες του. Ο δράστης ενδέχεται να επιθυμεί να ελέγξει τις επαφές του θύματος με άλλα πρόσωπα εμφανώς ή με πιο λεπτοφυείς και επίβουλους τρόπους να προσπαθεί να υποσκάψει την εμπιστοσύνη και την τρυφερότητα που δείχνει το θύμα σε κάποιους ανθρώπους. Ενδέχεται ακόμη να ψεύδεται για πράγματα που φίλοι ή μέλη της οικογένειάς του θύματος έχουν ισχυριστεί ή έχουν πράξει, όπως να διατείνεται πως η καλύτερή φίλη του θύματος τον φλέρταρε ή πως άκουσε την αδελφή του θύματος να την χαρακτηρίζει ως ανόητη. Με τον καιρό, τα συνεχή αρνητικά του σχόλια μπορεί να προκαλέσουν στο θύμα δυσπιστία ακόμη και απέναντι στα πιο οικεία του πρόσωπα.

Τι καταφέρνει ο δράστης απομονώνοντας το θύμα:

- Αύξηση της χειραγώγησης του νου του θύματος καθώς δεν υπάρχουν εναλλακτικές απόψεις. Το θύμα κατακλύζεται από τα επίβουλα λόγια και την παρουσία του δράστη, ενώ ο δικός του ψυχισμός συρρικνώνεται.

- Αύξηση της δέσμευσης και εξάρτησης του θύματος. Το θύμα καταλήγει να δέχεται μικρότερη στήριξη από άλλους ανθρώπους. Νιώθει μόνο. Η σκέψη μιας μοναχικής ζωής ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα θλιβερή και τρομακτική για να την αντιμετωπίσει το θύμα. Είναι πιο πιθανό να τείνει να πιστέψει πως ίσως να είναι ωφελιμότερη η συντήρηση μιας μη υγιούς σχέσης από την ανυπαρξία σχέσης.
- Όταν κανείς εκτίθεται σε κακοποιητική συμπεριφορά και φρονεί πως δεν υπάρχει άλλη διέξοδος, τότε αρχίζει και να προσαρμόζεται. Μαθαίνει να ανέχεται τις συγκεκριμένες συμπεριφορές. Ο συμβιβασμός αυτός είναι που επιτρέπει και στη κακοποιητική σχέση να αποκτά διάρκεια.

3.3. Πράξεις Εκφοβισμού

Ο εκφοβισμός περιλαμβάνει συμπεριφορές που δημιουργούν μια αίσθηση απειλής της σωματικής ακεραιότητας του θύματος και στοχεύουν να του προκαλέσουν φόβο και υποταγή. Ενδεικτικές συμπεριφορές εκφοβισμού είναι οι κάτωθι:

- Απειλή να σκοτώσει ή να χτυπήσει την γυναίκα ή κάποιον συγγενή της, γρονθοκοπήματα στους τοίχους, βίαιη συμπεριφορά απέναντι σε κατοικίδια, απειλή αυτοκτονίας του θύτη.
- Βία προς αντικείμενα (πχ να χτυπάει κανείς τους τοίχους, να πετάει πράγματα, να σπάει πράγματα αξίας για το θύμα). Το μήνυμα που μεταφέρεται είναι: «Κοίταξε την δύναμή μου. Πρόσεξε τι μπορώ να σου κάνω». Η απειλή και η εχθρότητα διαφαίνονται πολύ καθαρότερα όταν ο σύντροφος «παίζει» με κάποιο μαχαίρι μπροστά στη γυναίκα ή οδηγεί πολύ επικίνδυνα.. Κάποιοι κακοποιούν τα οικιακά ζώα της/του συντρόφου. Ο στόχος παρόμοιων συμπεριφορών είναι να προκαλέσουν στον σύντροφο φόβο.

3.3.1. Ψηφιακός Εκφοβισμός

Οι νέες τεχνολογίες επικοινωνίας αποτελούν κεντρική πτυχή της κοινωνική ζωή των νέων, συμπεριλαμβανομένων των συντροφικών σχέσεών τους. Ωστόσο, οι νέες τεχνολογίες παρέχουν επίσης έναν μηχανισμό μέσω του οποίου η εκμετάλλευση και ο

έλεγχος μπορούν να επεκταθούν σε όλες τις πτυχές της ζωής. Αναφέρουμε ενδεικτικά μια έρευνα (Zweig et al., 2013) σε 5500 χιλιάδες νέους που έδειξε ότι τουλάχιστον το ένα τέταρτο είχε βιώσει εκφοβισμό σε διαδικτυακό ραντεβού τον τελευταίο χρόνο, με τα κορίτσια να αναφέρουν διπλάσια ποσοστά από ότι τα αγόρια. Αυτή η χρήση νέων τεχνολογιών για τον έλεγχο των συντρόφων αποτελεί πρόκληση για την προστασία των θυμάτων.

Παρατηρείται επίσης το φαινόμενο του «sexting» (πρακτική αποστολής και παραλαβής μηνυμάτων με σεξουαλικό περιεχόμενο) που σχετίζεται με την βία στις συντροφικές σχέσεις των νέων (Bianchi et al. 2018; Kernsmith, Victor, & Smith-Darden 2018).

Μορφές που μπορεί να λάβει ο ψηφιακός εκφοβισμός:

- Απειλή για κοινοποίηση ή διασπορά χαρακτηρισμών για τη σεξουαλική ζωή ή τον προσανατολισμό του ατόμου, μέσω διαδικτύου
- Απειλή για κοινοποίηση ή και ανάρτηση προσωπικών, σεξουαλικά υπαινικτικών φωτογραφιών του ατόμου, χωρίς την άδειά του
- Καταιγιστική αποστολή μηνυμάτων SMS
- Λοιδορία, παρενόχληση ή υποτίμηση μέσω μηνυμάτων
- Φόβος για αντίποινα αν δεν αποκριθούν άμεσα σε μήνυμα
- Έλεγχος μέσω της χρήσης τεχνολογίας

3.4. Υποτίμηση

Σταδιακή και συστηματική επίθεση στην ταυτότητα του συντρόφου, που αποσκοπεί στο να θιγεί η αυτοεκτίμηση, να φανεί ότι το θύμα δεν έχει καμία αξία. Η υποτίμηση παίρνει την αμφιβολία, προσβολών και χλευασμού για την διανοητική κατάσταση του θύματος (πχ είσαι τρελή, είσαι χαζή) καθώς και για τις ικανότητες της (είσαι άχρηστη, ανίκανη), την εμφάνισή (καθημερινή κοροϊδία για την σωματική της εμφάνιση-ότι κανείς άλλος δεν θα την θέλει έτσι όπως είναι), δυσμενείς συγκρίσεις με άλλους, προσβολές για την οικογένεια ή τους φίλους του θύματος κτλ

Οι άνθρωποι που παραμένουν καιρό σε μια κακοποιητική σχέση αναπτύσσουν αρνητική εικόνα εαυτού τους ως ένα ον ανήμπορο, ανίκανο, ανεπιθύμητο και κατεστραμμένο.

Μια διαβρωτική μορφή υποτίμησης είναι η **ταπείνωση** και γελοιοποίηση του θύματος, που συχνά μπορεί να συμβεί μπροστά σε τρίτους. Συχνά οι ταπεινώσεις είναι σεξουαλικού περιεχομένου. Αποσκοπεί στην δημιουργία του αισθήματος ντροπής και στην αίσθηση ότι το θύμα υποφέρει και γελοιοποιείται. Το αίσθημα μεγάλης ντροπής που συνοδεύει αυτές τις συμπεριφορές, αποτρέπει το θύμα να μοιραστεί αυτά τα βιώματά του με άλλους.

3.5. Οικονομική Βία

Η οικονομική βία σε μια κακοποιητική σχέση εκδηλώνεται μέσα από μορφές χρηματικής πίεσης και ελέγχου που στερούν από τη γυναίκα την αυτονομία της και την εξαρτούν πλήρως από τον σύντροφό της. Συχνά, της ασκείται πίεση να εγκαταλείψει την εργασία της, με προσχήματα όπως ότι τα παιδιά τη χρειάζονται στο σπίτι ή ότι η οικογενειακή φροντίδα χωλαίνει. Ο σύντροφος μπορεί να ελέγχει πλήρως τα οικονομικά — τους λογαριασμούς, τα εισοδήματα, ακόμη και τα βασικά έξοδα — αρνούμενος να δώσει χρήματα ή δίνοντάς τα με φειδώ. Συχνά βλέπουμε εργαζόμενες γυναίκες που δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση ούτε καν στις καταθέσεις τους. Επιπλέον, μπορεί να καταστρέψει περιουσιακά στοιχεία της, όπως αυτοκίνητο ή κειμήλια, ή να την πείσει να γίνει εγγυήτρια σε δάνειο ή να του μεταβιβάσει την περιουσία της. Πρόκειται για μια μορφή κακοποίησης που διαβρώνει την αξιοπρέπεια και την ασφάλεια της γυναίκας σε όλα τα επίπεδα, ενώ αφαιρεί από την γυναίκα την αυτονομία της, με σκοπό να οδηγηθεί σε μια κατάσταση όπου δεν θα έχει περιθώρια κινήσεων αν εκδηλώσει επιθυμία χωρισμού.

3.6. Χρήση Ανδρικών Προνομίων

Σε μια κακοποιητική σχέση, η χρήση των ανδρικών προνομίων εμφανίζεται ως μια δομημένη και βαθιά ριζωμένη μορφή εξουσίας, που λειτουργεί προς όφελος του άνδρα και εις βάρος της αυτονομίας, της ισοτιμίας και της αξιοπρέπειας της γυναίκας. Ο κακοποιητικός σύντροφος υιοθετεί εξ αρχής μια στάση κυριαρχίας, θέτοντας παράλογες προσδοκίες για τον ρόλο της γυναίκας, που απαιτούν την πλήρη αφοσίωσή της σε

εκείνον, εις βάρος της προσωπικής της ταυτότητας, των ονείρων, των ενδιαφερόντων και των κοινωνικών της σχέσεων.

Μέσα από την επίκληση της ευαλωτότητας («σε έχω ανάγκη»), διεκδικεί μια σχέση εξάρτησης, η οποία όμως σύντομα αποκαλύπτει τη βάση της: την αίσθηση αυτονομίας υπεροχής και δικαιώματος ελέγχου. Εκδηλώνεται με συμπεριφορές που την υποβιβάζουν σε υπηρέτρια — δεν της επιτρέπει να ξεκουραστεί, ενώ ο ίδιος απολαμβάνει άνεση και απραξία· απαιτεί την ικανοποίηση των σεξουαλικών του επιθυμιών ανεξαρτήτως της επιθυμίας της· γίνεται έξαλλος όταν εκείνη δείχνει φροντίδα σε τρίτους, ακόμη και στους γονείς της ή στο ίδιο τους το παιδί.

Παράλληλα, διεκδικεί το μονοπώλιο των αποφάσεων και του ορισμού του σωστού, ενεργώντας ως «αφέντης του σπιτιού» και απορρίπτοντας κάθε μορφή λογοδοσίας ή κριτικής προς το πρόσωπό του. Την ίδια στιγμή, απαιτεί απόλυτη διαφάνεια και υπακοή από τη σύντροφό του, ελέγχοντας κάθε της κίνηση. Σταδιακά, η γυναίκα μαθαίνει να οργανώνει ολόκληρη τη ζωή της γύρω από την ικανοποίηση του συζύγου, παραμερίζοντας τις δικές της ανάγκες αλλά και εκείνες των παιδιών της, τα οποία συχνά παραμένουν συναισθηματικά ή πρακτικά αφρόντιστα.

Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια ενός κακοποιητικού συζύγου προς τη γυναίκα του, μετά από 45 χρόνια γάμου:

- *«Είναι υποχρέωσή σου να προσφέρεις στην οικογένεια και να με φροντίζεις.»*
Όταν εκείνη του επισημαίνει ότι δεν τη στήριξε όταν αρρώστησε και ότι της δημιουργεί τεράστιες δυσκολίες, η απάντηση έρχεται ωμά αποκαλυπτική:
- *«Εγώ την δική μου υποχρέωση την έβγαλα πριν χρόνια... όταν σε παντρεύτηκα.»*

Πρόκειται για μια θεμελιακή παραβίαση της ισότητας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, που βαθαίνει μέσα στο χρόνο, μετατρέποντας τη συντροφική σχέση σε δομή υποδούλωσης.

4. Ευάλωτες ομάδες

Πέρα από την ευαλωτότητα μιας γυναίκας στο να βιώσει κάποια μορφή έμφυλης βίας, η ένταξη σε κάποια ιδιαίτερα ευάλωτη κοινωνική ομάδα μπορεί να περιορίσει ακόμη περισσότερο την πρόσβαση ορισμένων γυναικών σε βασικά δικαιώματα. Αυτό σημαίνει

ότι δεν υπάρχουν μόνο σημαντικές διαφορές ανάμεσα στον τρόπο με τον οποίο οι γυναίκες και οι άνδρες βιώνουν και επηρεάζονται από τη βία, αλλά και σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών γυναικών. Για παράδειγμα, οι γυναίκες που ζουν σε αγροτικές ή απομακρυσμένες περιοχές, οι ηλικιωμένες γυναίκες, οι γυναίκες με αναπηρία, οι ομοφυλόφιλες/ αμφιφυλόφιλες/ διεμφυλικές γυναίκες, οι μετανάστριες (περιλαμβανομένων προσφυγισσών, αιτουσών ασύλου και άτυπα διαμενουσών γυναικών), καθώς και γυναίκες που ανήκουν σε ορισμένες εθνοτικές, μειονοτικές ή θρησκευτικές ομάδες, είναι πιο δομικά μειονεκτούσες. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε ένα σύνολο συγκεκριμένων μειονεκτημάτων σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, αλλά και στην έλλειψη ευαισθητοποίησης από πλευράς των αρμόδιων φορέων για τις ιδιαίτερες ανάγκες αυτών των γυναικών. Συχνά, οι γυναίκες αυτές υφίστανται επιπλέον μεροληπτική αντιμετώπιση, γεγονός που οδηγεί σε προκατάληψη και έλλειψη ευαισθησίας από πλευράς των αρχών επιβολής του νόμου και των λειτουργών της δικαιοσύνης.

4.1. Η Ενδοοικογενειακή Βία κατά των Γυναικών με Αναπηρία

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα σύνθετο και πολυεπίπεδο φαινόμενο, το οποίο αποκτά ιδιαίτερη οξύτητα όταν αφορά γυναίκες με αναπηρία. Σύμφωνα με διεθνείς μελέτες, οι γυναίκες αυτές είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε σοβαρές μορφές βίας, όπως η σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, καθώς και η παραμέληση (Plummer & Findley, 2011· Copel, 2006). Σε σύγκριση τόσο με άνδρες με αναπηρία όσο και με γυναίκες χωρίς αναπηρία, διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο να υποστούν μακροχρόνια κακοποίηση, γεγονός που συνδέεται με τη φτώχεια, την κοινωνική απομόνωση και τη δομική εξάρτηση από άλλους για την κάλυψη βασικών αναγκών φροντίδας (Martin et al., 2006).

Η αυξημένη εξάρτηση από τρίτους, η περιορισμένη σωματική αυτονομία, η απουσία οικονομικής ανεξαρτησίας και η κοινωνική περιθωριοποίηση συνθέτουν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο η γυναίκα με αναπηρία καθίσταται ιδιαίτερα ευάλωτη στη βία. Η κυρίαρχη πολιτισμική υποτίμηση των ατόμων με αναπηρία, και ιδιαίτερα η άρνηση ή η παραγνώριση της σεξουαλικότητας των γυναικών με αναπηρία, επιτείνει την τάση αποπροσωποποίησης, κάτι που ευνοεί την άσκηση κακοποιητικών πρακτικών. Όπως υποστηρίζουν ορισμένοι ερευνητές, η βία εις βάρος των γυναικών με αναπηρία συνιστά

ταυτόχρονα μορφή έμφυλης βίας και βίας που σχετίζεται με την αναπηρία, αναδεικνύοντας τη διατομεακή φύση του φαινομένου (Plummer & Findley, 2011).

Οι μορφές ενδοοικογενειακής βίας που βιώνουν οι γυναίκες με αναπηρία παρουσιάζουν ιδιαίτερη πολυπλοκότητα και συχνά αποκλίνουν από τα τυπικά πρότυπα κακοποίησης. Σωματική βία μπορεί να εκδηλώνεται όχι μόνο ως χτυπήματα ή επιθέσεις, αλλά και μέσα από τη στέρηση τροφής, νερού, φαρμακευτικής αγωγής ή απαραίτητων υπηρεσιών υποστήριξης, καθώς και μέσω της χρήσης φυσικών περιορισμών ή της καταστροφής βοηθητικού εξοπλισμού. Σεξουαλική βία περιλαμβάνει μορφές όπως η απρεπής επαφή κατά τη φροντίδα, η επιβολή ελέγχου στις αναπαραγωγικές επιλογές και η εξαναγκαστική σεξουαλική συνενούρηση.

Η συναισθηματική κακοποίηση συχνά εκφράζεται μέσω της λεκτικής υποτίμησης, της απομόνωσης, της άρνησης της αναπηρίας, της απόσυρσης φροντίδας ή της απειλής εγκλεισμού. Επιπλέον, η απειλή βίας προς ζώα συντροφιάς ή άλλα μέλη της οικογένειας ενισχύει την ψυχολογική καταστολή του θύματος. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η οικονομική βία, που εκδηλώνεται ως έλεγχος ή στέρηση χρημάτων, άρνηση κάλυψης βασικών εξόδων για φάρμακα ή εξοπλισμό, και καταχρηστική διαχείριση επενδύσεων ή περιουσιακών στοιχείων.

Ιδιαίτερα επώδυνα είναι η χειραγώγηση και ο καταναγκασμός που βασίζονται στις ανισότητες ισχύος μεταξύ ανθρώπων με και χωρίς αναπηρία. Παραδείγματα περιλαμβάνουν την άρνηση χορήγησης βοηθητικών προσαρμογών, τη χρήση της φαρμακευτικής αγωγής ως μέσο τιμωρίας, την ειρωνεία ή την προσβολή της αναπηρίας, την υποτίμηση των ικανοτήτων της γυναίκας, ή ακόμα και τη σκόπιμη μετακίνηση αντικειμένων στο χώρο με στόχο να αποπροσανατολιστεί ή να περιοριστεί η κινητικότητά της.

Η ενδοοικογενειακή βία εις βάρος των γυναικών με αναπηρία απαιτεί συνεπώς μια ευαίσθητη και πολυδιάστατη προσέγγιση, η οποία να λαμβάνει υπόψη τόσο τις έμφυλες ανισότητες όσο και τις ιδιαιτερότητες της αναπηρίας. Η διατομεακή ανάλυση και η δημιουργία εξειδικευμένων υποστηρικτικών δομών, που να ενσωματώνουν τη φωνή των

ίδιων των γυναικών με αναπηρία, αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την πρόληψη και την καταπολέμηση της κακοποίησης.

4.2. Ενδοοικογενειακή Βία στις Κοινότητες Ρομά

Οι γυναίκες από τις κοινότητες των Ρομά βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο να υποστούν ενδοοικογενειακή και σεξουαλική βία, καθώς και πρόωρους ή καταναγκαστικούς γάμους. Οι μορφές βίας εις βάρος τους παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αόρατες, καθώς οι περισσότερες περιπτώσεις δεν καταγγέλλονται ούτε φτάνουν στις αρχές. Η υποαναφορά αυτή οφείλεται σε έναν συνδυασμό πολιτισμικών, κοινωνικών και θεσμικών παραγόντων (Council of Europe, 2016).

Στις κοινότητες των Ρομά, ο οικογενειακός δεσμός λειτουργεί ως κεντρικός άξονας ταυτότητας και κοινωνικής συνοχής, ιδίως σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η στενή συγκατοίκηση πολλών γενεών ενισχύει την αλληλεγγύη αλλά δυσχεραίνει τη διάκριση κακοποιητικών συμπεριφορών, ιδιαίτερα όταν η βία εκδηλώνεται στο πλαίσιο της οικογένειας. Η γυναίκα, ήδη από την παιδική της ηλικία, φέρει το βάρος της τιμής της οικογένειας και καλείται να υιοθετήσει γρήγορα τον ρόλο της ενήλικης, συχνά μέσα από πρώιμους γάμους και μητρότητα ήδη από τα 14 ή 15 έτη .

Η θέση της γυναίκας Ρομά ορίζεται μέσα από πατριαρχικά πρότυπα: ο άνδρας έχει προνομιακή θέση, ενώ η υπακοή και ο σεβασμός προς τον σύζυγο θεωρούνται καθοριστικά. Η έλλειψη αυτού του σεβασμού —ή ακόμη και η υποψία απουσίας του— συχνά χρησιμοποιείται ως «δικαιολογία» για την άσκηση βίας. Στις πιο κλειστές κοινότητες, η σεξουαλική σχέση ενδέχεται να θεωρηθεί αυτομάτως ως γάμος, με κοινωνική ισχύ, ενώ η έννοια της συναίνεσης συχνά απουσιάζει. Οι περιπτώσεις προξενιών, οικονομικών ανταλλαγών και γάμων με ανήλικες, παρότι δεν αποτελούν γνήσια πολιτισμική πρακτική των Ρομά, συνεχίζουν να υφίστανται, συχνά χωρίς δυνατότητα επιλογής από τα ίδια τα κορίτσια.

Πολλές γυναίκες δεν αναγνωρίζουν καν ότι η σχέση τους είναι κακοποιητική, καθώς έχουν μάθει να ανήκουν πρώτα στον πατέρα και έπειτα στον σύζυγο. Η αναφορά της βίας μπορεί να προκαλέσει όχι μόνο την οργή του δράστη, αλλά και την απόρριψη από

την ίδια την οικογένεια και την κοινότητα. Ο φόβος κοινωνικού στιγματισμού, η οικονομική εξάρτηση, η έλλειψη εκπαίδευσης και η κοινωνική απομόνωση καθιστούν την αποχώρηση από μια βίαιη σχέση σχεδόν αδύνατη. Για πολλές γυναίκες, η παραμονή στη βία μοιάζει με λιγότερο επικίνδυνη επιλογή σε σχέση με τη φτώχεια και την αστεγία.

Ταυτόχρονα, οι γυναίκες αυτές βιώνουν έναν διπλό αποκλεισμό: ως γυναίκες μέσα σε μια πατριαρχική κουλτούρα, αλλά και ως μέλη μιας κοινότητας που δέχεται συστηματική κοινωνική περιθωριοποίηση και ρατσιστικές προκαταλήψεις. Η γενικευμένη καχυποψία της πολιτείας απέναντι στους Ρομά —οι οποίοι συχνά αντιμετωπίζονται περισσότερο ως ύποπτοι παρά ως θύματα/επιζώσες— επιτείνει την αποξένωση. Ο φόβος επιπλέον στιγματισμού από τις αρχές, η δυσπιστία απέναντι στην αστυνομία και το δικαστικό σύστημα, καθώς και ο φόβος για αφαίρεση της επιμέλειας των παιδιών, αποτρέπουν πολλές γυναίκες από το να αναζητήσουν νομική προστασία. Σε πολλές περιπτώσεις, φραγμός αποτελεί και η ίδια η γλώσσα (Στοιχεία που αντλήθηκαν μέσω προσωπικής επαφής στα πλαίσια ερευνητικού έργου με τον Σύλλογο Γυναικών Ρομά Δενδροποτάμου, 2022).

Για την αντιμετώπιση αυτών των μορφών βίας απαιτείται διαθεσμική προσέγγιση, με τη συνεργασία αστυνομικών, εισαγγελικών αρχών, κοινωνικών λειτουργών και εκπροσώπων της κοινότητας. Η ενδυνάμωση των γυναικών Ρομά και ο σεβασμός της πολιτισμικής τους ταυτότητας πρέπει να συνδυάζονται με σαφή διάκριση ανάμεσα σε πολιτισμικές πρακτικές και καταστάσεις καταπίεσης. Η συμμετοχή της ίδιας της κοινότητας στον σχεδιασμό πολιτικών πρόληψης και υποστήριξης είναι ουσιώδης για την καλλιέργεια εμπιστοσύνης και τη σταδιακή αλλαγή στερεοτύπων —τόσο εντός όσο και εκτός των κοινοτήτων Ρομά.

4.3. Ενδοοικογενειακή βία και Τρίτη ηλικία

Η ενδοοικογενειακή βία στην τρίτη ηλικία αποτελεί ένα φαινόμενο σύνθετο και σε μεγάλο βαθμό παραγνωρισμένο. Παρά το γεγονός ότι αφορά μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα, οι ηλικιωμένοι που υφίστανται βία συχνά δεν αναγνωρίζονται ως θύματα, ιδίως όταν η κακοποίηση πλαισιώνεται γενικά ως "κακοποίηση ηλικιωμένων" και όχι ως

ενδοοικογενειακή βία. Η διαρκής εννοιολογική σύγχυση έχει ως αποτέλεσμα την υποκαταγραφή των περιστατικών και την αποδυνάμωση των πολιτικών και υπηρεσιών προστασίας, ιδιαίτερα όταν αγνοείται η διάσταση του φύλου ή η χρόνια δυναμική εξουσίας μέσα στις οικογενειακές σχέσεις.

Η κακοποίηση των ηλικιωμένων περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα μορφών βίας — σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, οικονομική, παραμέληση ή εγκατάλειψη — και συνήθως λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο μιας σχέσης εμπιστοσύνης, όπως με τον/τη σύζυγο, το παιδί ή τον φροντιστή. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, περίπου το 15,7% των ηλικιωμένων έχουν βιώσει κάποια μορφή κακοποίησης, με τις επιπτώσεις να είναι ιδιαίτερα σοβαρές, τόσο σωματικά όσο και ψυχικά, καθώς η ανάκαμψη σε αυτές τις ηλικίες είναι δυσκολότερη και συχνά μακροχρόνια. Παράγοντες όπως η εξάρτηση λόγω αναπηρίας ή άνοιας, η κοινωνική απομόνωση, η ψυχική και σωματική επιβάρυνση των φροντιστών, αλλά και η φτωχή οικονομική κατάσταση επιτείνουν τον κίνδυνο (Wydall, 2001).

Η ελλιπής έρευνα και η ανεπαρκής καταγραφή των εμπειριών των ηλικιωμένων θυμάτων βίας, ιδίως σε περιπτώσεις που ξεκινούν σε προχωρημένη ηλικία, έχουν δημιουργήσει ένα επικίνδυνο κενό στην κατανόηση και αντιμετώπιση του φαινομένου. Οι υπηρεσίες συχνά δεν ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες αυτής της ηλικιακής ομάδας, ενώ οι πολιτικές προστασίας βασίζονται σε δεδομένα που αποκλείουν επιζώσες άνω των 59 ετών ή παραγνωρίζουν έμφυλες, φυλετικές και σεξουαλικές ταυτότητες. Απαιτείται επειγόντως ενίσχυση της ευαισθητοποίησης, της έρευνας και της πολιτικής δέσμευσης ώστε να διασφαλιστεί ότι οι ηλικιωμένοι επιζώντες βίας δεν μένουν αόρατοι μέσα στο ίδιο τους το σπίτι.

4.4. Ενδοοικογενειακή βία σε άτομα της ΛΟΑΤΚΙ + κοινότητας

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί μια σοβαρή και επιζήμια εμπειρία για όλα τα θύματα, ανεξαρτήτως φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού. Αν και παραδοσιακά η ενδοοικογενειακή βία έχει προσεγγιστεί μέσα από ένα έμφυλο μοντέλο, η σύγχρονη έρευνα αποκαλύπτει μια πολύ πιο σύνθετη πραγματικότητα. Τα ποσοστά κακοποίησης

εντός των ΛΟΑΤΚΙ+ σχέσεων κυμαίνονται μεταξύ 25% και 50%, ενώ το 41% των ομοφυλόφιλων ανδρών δηλώνουν ότι υπήρξαν θύματα σωματικής βίας (Carvalho, Lewis, Derlega, Winstead and Viggiano., 2011), Halpern et al., 2004). Η εμφάνιση βίας και από τα δυο μέλη της σχέσης σε ορισμένες περιπτώσεις, είτε συμμετρικά είτε ως απόκριση, καθώς και οι ποικίλες μορφές που μπορεί να λάβει η κακοποίηση – από τη σωματική έως την ψυχολογική, σεξουαλική ή οικονομική – αναδεικνύει την ανάγκη για προσεκτική αξιολόγηση της σχέσης εξουσίας και των μοτίβων κακοποίησης.

Ωστόσο, επιζήσαντες της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην αναζήτηση βοήθειας. Οι βασικές δυσκολίες περιλαμβάνουν: α) τη χαμηλή κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της συντροφικής βίας εντός των ΛΟΑΤΚΙ+ σχέσεων από τις υπηρεσίες υποστήριξης, β) το στίγμα που σχετίζεται με τον σεξουαλικό ή έμφυλο αυτοπροσδιορισμό καθώς και με το ίδιο το βίωμα της κακοποίησης, και γ) τις ευρύτερες συστημικές ανισότητες (Calton, Cattaneo, and Gebhard, 2016). Πολλά άτομα αποφεύγουν να καταφύγουν σε κρατικές ή επίσημες υπηρεσίες, είτε λόγω φόβου διάκρισης είτε γιατί δεν αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στο κυρίαρχο αφήγημα περί θύματος, το οποίο συνδέεται συχνά με την εικόνα της ετεροφυλόφιλης γυναίκας που κακοποιείται από άνδρα σύντροφο.

Ιδιαίτερα οι ομοφυλόφιλοι άνδρες και τα διεμφυλικά άτομα αναφέρουν συχνά ντροπή, φόβο αποκάλυψης της ταυτότητάς τους και έλλειψη εμπιστοσύνης σε φορείς που έχουν ιστορικά συμβάλει στην περιθωριοποίησή τους (Laskey and Bolam, 2019).

Αυτά τα εμπόδια έχουν σοβαρές συνέπειες: οδηγούν στην απομόνωση των θυμάτων, στην καθυστέρηση ή αποφυγή αναζήτησης υποστήριξης και στην ενίσχυση του τραύματος. Οι υπάρχουσες υπηρεσίες, σχεδιασμένες συχνά με βάση τις ανάγκες των ετεροφυλόφιλων γυναικών, αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Είναι επομένως κρίσιμο να δημιουργηθούν ευαισθητοποιημένα, εξειδικευμένα και περιεκτικά πλαίσια στήριξης, που να αναγνωρίζουν τις ποικίλες μορφές και εμπειρίες της κακοποίησης και να μην απαιτούν την αποκάλυψη του σεξουαλικού ή έμφυλου προσανατολισμού ως προϋπόθεση για την πρόσβαση σε

προστασία ή υπηρεσίες.. Μόνο έτσι μπορεί να διασφαλιστεί ότι η φωνή κάθε θύματος, ανεξαρτήτως ταυτότητας, θα ακουστεί και θα αντιμετωπιστεί με σεβασμό και επάρκεια.

5. Μομφή προς το θύμα

Βίαιες συμπεριφορές συχνά συνοδεύονται από ένα κοινωνικό κλίμα που αποσιωπά ή υποβαθμίζει τη βία, αποδίδοντας την ευθύνη στο ίδιο το θύμα. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται επίρριψη ευθύνης στο θύμα (*victim blaming*) και αποτελεί μια μορφή δευτερογενούς κακοποίησης, που επιτείνει τον πόνο και την απομόνωση του θύματος. Αντί να στραφεί η προσοχή στον δράστη και την ευθύνη του, η κοινωνία, οι οικείοι του θύματος, ακόμη και οι επαγγελματίες τείνουν να αμφισβητούν, να κρίνουν ή να κατηγορούν εκείνη που έχει υποστεί τη βία.

Μερικά συχνά παραδείγματα επίρριψης ευθύνης στο θύμα είναι τα εξής:

- «Γιατί δεν έφυγε νωρίτερα;»
- «Δεν την κακοποιεί σωματικά, άρα δεν είναι και τόσο σοβαρό.»
- «Κάτι θα του είπε για να τον φέρει στα όριά του.»
- «Μάλλον τον προκαλεί.»
- «Υπερβάλλει, όλοι οι άντρες έτσι φωνάζουν.»
- «Δεν φαίνεται για κακοποιημένη. Βγαίνει έξω, είναι περιποιημένη.»
- «Τώρα το θυμήθηκε; Γιατί δεν μίλησε νωρίτερα;»

Αυτές οι στάσεις υπονομεύουν τη σοβαρότητα της βίας, δικαιολογούν τη συμπεριφορά του δράστη και ωθούν το θύμα στη σιωπή, δημιουργώντας ένα περιβάλλον που συντηρεί τον κύκλο της κακοποίησης. Η αναγνώριση και η αποδόμηση αυτών των στάσεων αποτελεί κρίσιμο βήμα για κάθε επαγγελματία που εργάζεται με θύματα έμφυλης ή ενδοοικογενειακής βίας.

Η μομφή προς το θύμα αποτελεί ένα δεδομένο και βαθιά ριζωμένο κοινωνικό φαινόμενο, που στηρίζεται σε λανθασμένες πεποιθήσεις για τη βία, τον δράστη και το ίδιο το θύμα. Πίσω από την τάση αυτή κρύβονται συγκεκριμένοι ψυχολογικοί μηχανισμοί (Council of Europe, 2016) που οδηγούν τους ανθρώπους να αποδίδουν ευθύνη στο άτομο που υπέστη κακοποίηση, αντί στον θύτη.

1. Η υπόθεση του Δίκαιου Κόσμου (Just World Hypothesis): Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι ο κόσμος είναι δίκαιος και ασφαλής – ότι στους καλούς ανθρώπους συμβαίνουν καλά πράγματα, ενώ στους κακούς, κακά. Όταν λοιπόν κάποια γυναίκα υφίσταται κακοποίηση, η πεποίθηση αυτή τους οδηγεί να θεωρούν πως «κάτι έκανε» και «το άξιζε»— π.χ. «ήταν προκλητική», «ήταν άπιστη» ή «τον πρόσβαλε».

2. Η θεωρία της απόδοσης σφάλματος (Attribution Error Theory): Οι άνθρωποι τείνουν να αποδίδουν τις πράξεις ή τις εμπειρίες των άλλων σε εσωτερικά χαρακτηριστικά (π.χ. προσωπικότητα, συμπεριφορά) και όχι σε εξωτερικές συνθήκες. Έτσι, η κακοποίηση αποδίδεται στο θύμα — «δεν φεύγει γιατί είναι αδύναμη» — αντί να ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα ενός περιβάλλοντος βίας και ελέγχου.

3. Η θεωρία της μη ευαλωτότητας (Invulnerability Theory): Ορισμένοι αποδίδουν ευθύνη στο θύμα για να προστατεύσουν τον εαυτό τους από το αίσθημα ευαλωτότητας. Πρόκειται για έναν ψυχολογικό μηχανισμό που έχει περιγραφεί ως «θεωρία της μη ευαλωτότητας» και συνδέεται στενά με την «υπόθεση του δίκαιου κόσμου». Μέσα από αυτήν τη στάση, οι άνθρωποι διατηρούν την ψευδαίσθηση ότι ελέγχουν πλήρως τις συνθήκες της ζωής τους και ότι οι ίδιοι δεν κινδυνεύουν, εφόσον τηρούν «σωστές» συμπεριφορές. Έτσι, πιστεύουν πως αν δεν ενεργήσουν όπως το θύμα, δεν θα τους συμβεί ποτέ κάτι κακό. Για παράδειγμα: «εκείνη βιάστηκε γιατί γύριζε μόνη στο σκοτάδι· εγώ δεν το κάνω αυτό, άρα δεν κινδυνεύω». Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγουν την άβολη συνειδητοποίηση ότι η βία μπορεί να πλήξει οποιονδήποτε, ανεξάρτητα από τις επιλογές του.

Η κατανόηση αυτών των μηχανισμών είναι κρίσιμη για την αποδόμηση της επίρριψης ευθύνης στα θύματα και την ενίσχυση της ουσιαστικής υποστήριξής τους.

6. Δευτερογενής θυματοποίηση: Όταν η βία συνεχίζεται μέσα από τα συστήματα

Ο όρος *δευτερογενής θυματοποίηση* διαμορφώθηκε τη δεκαετία του 1980 από γυναικείες οργανώσεις που στήριζαν επιζώσες έμφυλης βίας, προκειμένου να περιγράψουν την επιπλέον τραυματική εμπειρία που συχνά υφίστανται οι γυναίκες κατά την επαφή τους με τα θεσμικά όργανα, όπως η αστυνομία ή το δικαστικό σύστημα.

Πρόκειται για ένα είδος ψυχολογικού τραύματος που προκαλείται όχι από τον ίδιο τον δράστη, αλλά από τις αντιδράσεις και τις συμπεριφορές επαγγελματιών, θεσμών, μέσων ενημέρωσης, ακόμη και της ίδιας της κοινότητας ή της οικογένειας του θύματος.

Η δευτερογενής θυματοποίηση μπορεί να είναι είτε *συνειδητή* είτε *ασυνείδητη* και εκδηλώνεται μέσα από:

- μομφή προς το θύμα,
- έλλειψη εμπιστοσύνης ή πίστης στα λόγια της,
- έλλειψη ενσυναίσθησης ή ευαισθησίας,
- προσβλητικές ερωτήσεις,
- απαξιωτικά ή επικριτικά σχόλια,
- στήριξη ή δικαιολόγηση του δράστη,
- χορήγηση βοήθειας υπό όρους,
- ή παράλειψη ουσιαστικής πληροφόρησης.

Οι επιπτώσεις αυτής της στάσης είναι σοβαρές:

- η εμπιστοσύνη της γυναίκας στο σύστημα καταρρέει,
- μειώνεται η πιθανότητα να ζητήσει βοήθεια στο μέλλον,
- αυξάνεται ο κίνδυνος επανατραυματισμού,
- και εντείνεται το αίσθημα απομόνωσης και ντροπής.

Αντί για υποστήριξη και προστασία, η γυναίκα νιώθει ότι αμφισβητείται, εκτίθεται ή ακόμη και τιμωρείται για τη βία που υπέστη.

Η δευτερογενής θυματοποίηση υπονομεύει κάθε προσέγγιση που τοποθετεί το θύμα στο επίκεντρο της φροντίδας και καθιστά την παρέμβαση αναποτελεσματική ή και επιζήμια. Γι' αυτό είναι κρίσιμη η ενσυνείδητη στάση όλων όσων εργάζονται σε θέσεις υποστήριξης ή απόφασης, ώστε να εξασφαλίζεται η *πραγματική ασφάλεια*, η *εμπιστοσύνη* και η *αξιοπρέπεια* των επιζωσών.

7. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Ι. Προτεινόμενες δραστηριότητες που αφορούν την αναγνώριση μορφών εξαναγκαστικού ελέγχου σε μαρτυρίες γυναικών που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία

Αναγνώριση Τακτικών Ελέγχου σε Κακοποιητικές Σχέσεις- «Χτίζοντας την κυριαρχία – βήμα προς βήμα»

Στόχος της δραστηριότητας:

Οι εκπαιδευόμενοι/ες να:

- αναγνωρίζουν τις διαφορετικές μορφές κακοποιητικής συμπεριφοράς σύμφωνα με τον Τροχό Εξουσίας και Ελέγχου της Ντούλουθ (Duluth),
- κατανοούν την προοδευτική φύση της κακοποίησης,
- προβληματιστούν πάνω στον κοινωνικό ρόλο της σιωπής και της ανοχής απέναντι στη βία.

Μελέτη Περίπτωσης:

«Από την αρχή κιόλας της σχέσης η Παναγιώτα ένιωσε ότι «κάτι πήγαινε στραβά» με τον Μάρκο. Ίσως ήταν η έντονη νευρικότητά του, ίσως ο μεγάλος έλεγχος και η δυσπιστία που έδειχνε για τα κίνητρά της. Την έπαιρνε συνέχεια τηλέφωνο ακόμη και σε ακατάλληλες ώρες για να ελέγξει πού βρίσκεται και κάθε φορά που έβγαιναν οι δυο τους έτεινε να είναι καχύποπτος απέναντι στους άλλους άνδρες. Η Παναγιώτα θεώρησε ότι αυτές οι τάσεις ζήλιας θα μπορούσαν να είναι μια μορφή ενδιαφέροντος απέναντί της και ότι αν η ίδια του έδειχνε πόσο τον αγαπούσε κι έμενε περισσότερο στο σπίτι, τότε ίσως θα μπορούσε και η ανασφάλειά του να υποχωρήσει. Από τον πρώτο χρόνο όμως του γάμου, άρχισαν οι σταδιακές υποτιμήσεις απέναντι στο πρόσωπό της. Την κορόιδευε καθημερινά για το «επίπεδο» στήθος της και όταν φτιαχνόταν και μακιγιαριζόταν για να βγει έξω, της έλεγε «ότι μοιάζει με καραγκιόζη» και ότι όλοι θα γελούν μαζί της. Σε μια έξαρση θυμού, όταν η ίδια είχε μείνει έγκυος, την έπιασε από το λαιμό και την απείλησε «ότι θα την κάνει κομματάκια». Η έκρηξη αυτή θυμού τρομοκράτησε την Παναγιώτα που ξέσπασε σε κλάματα. Ο Μάρκος, βλέποντας την Παναγιώτα υπό κατάρρευση, αμέσως ηρέμησε και προσπάθησε να εξομαλύνει τη μεταξύ τους σχέση. Η Παναγιώτα, προβληματισμένη, εκμυστηρεύτηκε την πράξη βίας στη μητέρα της η οποία την συμβούλευσε: «να μη μιλά μπροστά του, όταν ο ίδιος είναι θυμωμένος... »

Διαχωρίζουμε συμμετέχουσες/ συμμετέχοντες σε μικρές ομάδες και τους ζητάμε να:

- αναγνωρίζουν τουλάχιστον 5 στρατηγικές εξουσίας/ελέγχου από τη βινιέτα (μία για κάθε "ακτίνα" του τροχού),
- τις αντιστοιχίζουν με τις κατηγορίες του Τροχού (π.χ. εκφοβισμός, συναισθηματική κακοποίηση, απομόνωση, ελαχιστοποίηση-άρνηση-ενοχοποίηση, χρήση παιδιών, οικονομικός έλεγχος, ανδρικά προνόμια, σωματική/σεξουαλική βία).

Εναλλακτικές επιλογές:

- Ζητάμε από συμμετέχουσες/συμμετέχοντες να **γράψουν μια σύντομη επιστολή** της Παναγιώτας προς τον εαυτό της, στην αρχή της σχέσης, ως πράξη ενσυναίσθησης και αναστοχασμού.
- Συζητάμε πώς ο **τροχός της ισότητας** (Equality Wheel) διαφοροποιείται και τι θα σήμαινε να βρίσκεται σε μια ισότιμη σχέση.
(https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2023/09/Greek-Equality.pdf?utm_source=chatgpt.com)

Άσκηση με παιχνίδι ρόλων

Χωρίζονται ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα παίζει ένα ρόλο από διαφορετική φάση ή πλευρά της ιστορίας.

Ρόλοι ανά ομάδα

1. Η Παναγιώτα

Περιγράφει τις εμπειρίες της – από την αρχή της σχέσης μέχρι την κορύφωση της βίας. Πρέπει να αποδώσει την εσωτερική της σύγχυση, την προσπάθεια να εξηγήσει/δικαιολογήσει τον Μάρκο, και την αβεβαιότητά της για το τι να κάνει.

2. Ο Μάρκος

Εκφράζει με ρεαλιστικό τρόπο στάσεις ελέγχου, ζήλιας και εξουσιαστικής νοοτροπίας, όπως π.χ. ερωτήσεις ελέγχου, ειρωνείες, επιθέσεις στην αυτοεκτίμηση.

3. Η μητέρα της Παναγιώτας (παραδοσιακή στάση)

Εκφράζει συμβουλές που βασίζονται στην ανοχή της βίας για λόγους οικογενειακής συνοχής, π.χ. «να μην του μιλάς όταν είναι θυμωμένος», «οι άντρες έτσι είναι», «να προσέχεις τι φοράς».

4. Σύμβουλος/φίλη (ενσυναίσθηση και ενδυνάμωση)

Παρουσιάζει μια υποστηρικτική στάση, προσφέροντας ακρόαση, αναγνώριση, και βοηθώντας την Παναγιώτα να αναγνωρίσει ότι η βία δεν είναι ευθύνη της.

- Οι ομάδες αναλαμβάνουν τους ρόλους και ετοιμάζουν μια **σύντομη σκηνή (3–5 λεπτών)** που δείχνει:
 - ο μια κρίσιμη στιγμή στη σχέση,
 - ο έναν διάλογο που αποκαλύπτει μοτίβα ελέγχου,
 - ο ή μια σύγκρουση ανάμεσα σε κακοποιητική συμπεριφορά και υποστήριξη.

Ενθαρρύνεται η χρήση αυθεντικού λόγου και ρεαλιστικών διαλόγων. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν σημειώσεις αλλά να μην διαβάζουν. Το ζητούμενο είναι η **βιωματική εμπλοκή**.

Κάθε ομάδα παρουσιάζει τη σκηνή της.

- Ο/η συντονιστής/συντονίστρια κρατά σημειώσεις και ενθαρρύνει το ακροατήριο να **παρατηρεί**:
 - ο Ποιες στρατηγικές εξουσίας χρησιμοποιήθηκαν;
 - ο Πώς αντέδρασε η Παναγιώτα;
 - ο Πώς λειτούργησαν η σιωπή, η ενοχή ή η κοινωνική ανοχή;

II. Προτεινόμενη δραστηριότητα: μαρτυρίες γυναικών που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία

Στόχος: κατανόηση της βιωματικής πραγματικότητας του εξαναγκαστικού ελέγχου και στην πρόσληψη της κακοποίησης ως πλέγμα και όχι ως μεμονωμένα επεισόδια

«Εργαζόμουν, αλλά τα λεφτά που κέρδιζα τα έπαιρνε εκείνος και τα διαχειριζόταν μόνος του. Μου απαγόρευε να πηγαίνω στην πατρίδα μου, παρόλο που είχα δικά μου χρήματα. Μου έλεγε ότι δεν αξίζω τίποτα, ότι είμαι τεμπέλα και πως καλύτερα να ήμουν πόρνη στους δρόμους να δουλεύω. Μου απαγόρευε να δω φίλους και με κατηγορούσε ότι έχω «εραστές» ακόμα και όταν έβγαινα με άλλες μητέρες στο πάρκο.»

«Με πίεζε να κάνουμε σεξ ακόμα και όταν δεν ήθελα. Μου έλεγε «Εγώ είμαι ο άντρας εδώ». Ένιωθα σαν αντικείμενο, σαν ένα χαρτί που το τσαλάκωναν και το πετούσαν στα σκουπίδια. Το σεξ δεν ήταν ποτέ χαρά, αλλά υποχρέωση. Μετά τα περιστατικά βίας, ήθελε να προσποιούμαστε πως δεν συνέβη τίποτα, σαν να ήθελε να ξεχάσω τον πόνο.»

«Πήρε το κινητό μου και παρακολουθούσε όλες τις συνομιλίες μου με φίλες. Έβαλε κοριό στο σπίτι για να ακούει τι λέγαμε όταν ερχόντουσαν επισκέψεις. Μου τηλεφωνούσε συνέχεια για να ξέρει που ήμουν και με ποιον. Όταν δεν απαντούσα, γινόταν έξαλλος. Έλεγε ότι πρέπει να του δίνω αναφορά συνεχώς.»

«Με έβριζε συνέχεια...χωρίς λόγο...κάθε μέρα...κάθε λεπτό. Μια φορά πέρασαν δυο εβδομάδες και εγώ δεν μιλούσα και τα μάξενά μέσα μου. Ήμασταν στην κουζίνα και άρχισε να με βρίζει, η κόρη μου ήταν μπροστά, και εγώ έπεσα κάτω ξέσπασα με λυγμούς μπροστά στα πόδια της και έκλαιγα δυνατά χωρίς να μπορώ να σταματήσω. Εκείνη έκανε την κίνηση να με σηκώσει».

«Όταν αρρώσταινε και ήταν κουρασμένος τον έκανα μπάνιο σαν μικρό παιδί και μασάζ κάθε βράδυ. Ενώ όταν αρρώσταινα εγώ ερχόταν από την δουλειά και μου έλεγε : «ακόμη ζεις; Δεν έχεις πεθάνει;»

«Τον Ιανουάριο του 2020 ξεκίνησα μια νέα δουλειά. Μου την πρότεινε η φίλη μου- η «πόρνη» όπως την αποκαλούσε. Δούλεψα μόλις δύο εβδομάδες και ξαφνικά μπήκαμε σε καραντίνα. Πριν κλείσουμε, πρόλαβα να κάνω τα χαρτιά για τα επιδόματα. Όταν ήρθε η ώρα να πάρω τα χρήματα από το κράτος, δεν μπορώ να ξεχάσω το πρόσωπό του — το χαμόγελο ενός τοκογλύφου που απολαμβάνει να αρπάζει τα λεφτά από το θύμα του — καθώς έπαιρνε τα 800 ευρώ. Μου έδωσε μόνο 50 για το σούπερ μάρκετ, και αυτό ήταν. Πριν ακόμα ανοίξουν τα μαγαζιά, μου πήρε την κάρτα.

Από την άλλη χρονιά άρχισα να δουλεύω ασταμάτητα, πρωί-βράδυ. Τα λεφτά μπαίνανε στην τράπεζα, αλλά εγώ του έδινά μόνο όσα έπαιρνα στο χέρι. Εκείνος όμως θύμωνε — γιατί δεν του έδινά τα χρήματα που μπαίνανε στην κάρτα. Η ένταση φούντωνε. Ήξερα ότι θα ακολουθούσε έντονο ξέσπασμα πάνω στο σώμα μου».

1η Δραστηριότητα - Ταυτοποιήστε τη Μορφή Ελέγχου

Σκοπός: Κατανόηση της πολυμορφίας του εξαναγκαστικού ελέγχου.

Υλοποίηση:

- Δίνουμε στις ομάδες τις βινιέτες (ή αποσπάσματα από αυτές)
- Δίνουμε επίσης τον «Τροχό Εξαναγκαστικού Ελέγχου» με τους 8 βασικούς τομείς:
 - ο Συναισθηματική κακοποίηση
 - ο Απομόνωση
 - ο Άρνηση ευθυνών – ενοχοποίηση
 - ο Χρήση παιδιών
 - ο Ανδρικά προνόμια
 - ο Οικονομική κακοποίηση
 - ο Εξαναγκασμός και απειλές
 - ο Εκφοβισμός

Ερώτημα: Σε ποιον τομέα του τροχού θα εντάσσατε τη συγκεκριμένη εμπειρία; Υπάρχουν επικαλύψεις; Τι βλέπετε να επαναλαμβάνεται;

2η Δραστηριότητα - Δημιουργία «Χάρτη Αντίστασης» ή «Φωνής»

Σκοπός: Ανάδειξη του εσωτερικού βιώματος και της εσωτερικής αντοχής και επιβίωσης των επιζωσών. Επίσης, αντιμετώπιση του στερεοτύπου ότι η βία είναι μόνο ό,τι αφήνει μώλωπες. Αναγνώριση των «αόρατων πληγών»

Υλοποίηση:

- Οι συμμετέχοντες γράφουν ή δραματοποιούν την εσωτερική φωνή μιας γυναίκας μέσα στη βινιέτα.
- Ενώ οι βινιέτες δεν περιέχουν σωματική βία-μπορούμε να φανταστούμε το ψυχικό πόνο της γυναίκας;

Εναλλακτικό Σενάριο – «Αν είχε υποστήριξη;»

Σκοπός: Ορατότητα των παραγόντων που εμποδίζουν ή διευκολύνουν την αποδέσμευση

Υλοποίηση:

- Δίνεται σε κάθε ομάδα μία βινιέτα και ξαναγράφει την ιστορία με παρέμβαση κοινωνικών υποστηρικτικών δομών (π.χ. ξενώνας, συμβουλευτικά κέντρα, γραμμή βοήθειας, αστυνομία με ευαισθησία).
- Ποιο θα ήταν το πρώτο της βήμα; Ποια εσωτερική ή εξωτερική στήριξη θα τη βοηθούσε;
- Να φανταστούν παράγοντες που παρεμποδίζουν την γυναίκα να διαφύγει από την κακοποιητική σχέση.

III. Προτεινόμενες δραστηριότητες για την έμφυλη βία σε ευάλωτες ομάδες

1η Δραστηριότητα – Μελέτη περίπτωσης: Έμφυλη Βία και Αναπηρία: Η ιστορία της Έλλης

«Η Έλλη ήταν μια γυναίκα με κινητική αναπηρία και μερική κώφωση. Γνώρισε τον Νίκο σε μια από τις πιο ευάλωτες στιγμές της ζωής της, μετά από έναν χωρισμό. Εκείνος μπήκε ξαφνικά με τρυφερότητα και έντονο ενθουσιασμό, μιλώντας γρήγορα για αγάπη, για ένα μέλλον μαζί, για γάμο — ο κόσμος του ολόκληρος, όπως της έλεγε. Την έπεισε να αφήσει πίσω το δικό της σπίτι και να μετακομίσει σε μια γκαρσονιέρα στην πολυκατοικία της οικογένειάς του, γεμάτη υποσχέσεις και ελπίδες.

Μόλις λίγους μήνες μετά, η Έλλη ανακάλυψε πως ο Νίκος διατηρούσε παράλληλη σχέση με την πρώην σύντροφό του. Η Έλλη πληγώθηκε ανεξίτηλα, αλλά παρέμεινε στην σχέση. Ξεκίνησαν οι καυγάδες — από τις φωνές σταδιακά γεννήθηκε η βία. Ο Νίκος γινόταν όλο και πιο ζηλιάρης, πιο απειλητικός. Έσπαγε πόρτες, γροθιές κατέστρεφαν αντικείμενα. Εκείνη προσπαθούσε να τον καθησυχάσει, να τον «συνετίσει» όπως έλεγε, παραβλέποντας τον δικό της φόβο.

Η βία όμως δεν ήταν μόνο σωματική. Σταδιακά άρχισε να της στερεί την ελευθερία. Έλεγε τα οικονομικά της, καθόριζε με ποιον θα μιλούσε, παρακολουθούσε κάθε της βήμα. Της έκρυβε το μπαστούνι της ή μετακινούσε αντικείμενα, παγιδεύοντάς την στο ίδιο της το σπίτι. Της φώναζε, την πρόσβαλλε με τη λέξη «σακάτισσα», της έλεγε πως δεν την ήθελε κανείς έτσι όπως ήταν — ως άλλη μια φορά τη θύμιζε την αναπηρία της σαν να ήταν

κατάρτα. Και ύστερα, ξαφνικά, μεταμορφωνόταν. Ζητούσε συγγνώμη, της έλεγε πως ήταν η πιο όμορφη γυναίκα στον κόσμο.

Πριν μερικούς μήνες αποφάσισε να φύγει. Εκείνος όμως την πολιόρκησε με δάκρυα, με λόγια που όπως μας είπε «έκαιγαν την ψυχή της», την έκανε να πιστέψει πως δεν μπορούσε να ζήσει χωρίς εκείνη. Η βία κορυφώθηκε — πιο αδίστακτη. Σε ένα τελευταίο ξέσπασμα, της τράβηξε με βίαιη ένταση τα μαλλιά και, σαν μέσο τιμωρίας, της άρπαξε τα ακουστικά βαρηκοΐας. Τα κράτησε κλειδωμένα για μέρες, γνωρίζοντας καλά ότι χωρίς αυτά, η επικοινωνία της Έλλης με τον έξω κόσμο θα περιοριζόταν δραματικά».

Συζήτηση σε Μικρές Ομάδες

Κάθε ομάδα απαντά στα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποιες μορφές βίας βλέπετε να εμφανίζονται στην ιστορία; (σωματική, ψυχολογική, οικονομική, κοινωνική, άλλες)
- Πώς η αναπηρία της Έλλης επηρεάζει την εμπειρία της από τη βία;
- Ποια είναι τα εμπόδια που αντιμετωπίζει η Έλλη για να φύγει από αυτή τη σχέση;
- Ποια στερεότυπα ή προκαταλήψεις φαίνεται να χρησιμοποιεί ο Νίκος για να ελέγχει την Έλλη;
- Πώς θα μπορούσαν οι φίλοι ή η κοινότητα να στηρίξουν την Έλλη;

2η Δραστηριότητα – Ανάλυση Σεναρίων

Παρουσίαση δυο υποθετικών σεναρίων:

- Σενάριο Α: Η Έλλη μιλά σε έναν φίλο της για όσα συμβαίνουν. Πώς μπορεί να τη βοηθήσει;
- Σενάριο Β: Ένας γείτονας ακούει φωνές και υποψιάζεται βία. Τι μπορεί να κάνει για να βοηθήσει με ασφάλεια;

Οι ομάδες συζητούν και προτείνουν δράσεις.

Καταγραφή και Συζήτηση στην Ολομέλεια

Κάθε ομάδα παρουσιάζει τις απαντήσεις και προτάσεις της.

Μπορεί η άσκηση να διανθιστεί με αποσπάσματα από το ντοκυμαντέρ «SAFEable: Προσβασιμότητα και Συμπερίληψη στην Ενημέρωση και Προστασία από την Έμφυλη Βία», σε σκηνοθεσία της Νιόβης Αναζίκου, που υλοποιήθηκε από το Κέντρο Διοτίμα και την liminal. Περισσότερες πληροφορίες: <https://diotima.org.gr/safeable/>

IV. Προτεινόμενη δραστηριότητα για τη δευτερογενή θυματοποίηση

Διανείμετε σε συμμετέχουσες και συμμετέχοντες τις κάτωθι φράσεις που υπονοούν *επίρριψη ευθύνης* στο θύμα:

- «Έλα τώρα, απλώς ένα οικογενειακό καβγαδάκι είναι, δεν έγινε και τίποτα σοβαρό.»
- «Δεν μπορεί να είναι και τόσο τραγικά τα πράγματα — αν ήταν, θα είχες φύγει.»
- «Εσύ τι έκανες και τον έφερες στο σημείο να σε χτυπήσει;»
- «Αφού δεν σε έχει χτυπήσει, δεν το λες και κακοποίηση, έτσι δεν είναι;»
- «Γιατί δεν τον αφήνεις απλά να τελειώνει αυτή η ιστορία;»
- «Δε μπορώ να το πιστέψω αυτό για τον Κώστα— πάντα φαίνεται τόσο τρυφερός και στοργικός μαζί σου.»
- «Θα φταίει το στρες από τη δουλειά του, αλλιώς δεν εξηγείται.»
- «Σταμάτα να τον ζαλίζεις συνέχεια, γι' αυτό γίνεται έτσι!»
- «Άμα κόψει το ποτό ή τα ναρκωτικά, θα σταματήσει και τα ξεσπάσματα.»

Ζητήστε τους να συζητήσουν σε μικρές ομάδες ποιο είναι το μήνυμα που λαμβάνει το θύμα όταν ακούει κάθε φράση και ποια συναισθήματα πιθανώς του προκαλεί (π.χ. ενοχή, ντροπή, σιωπή).

Μετά από 10-15 λεπτά, κάθε ομάδα καλείται να μοιραστεί 2-3 παραδείγματα με την ολομέλεια και να προτείνει εναλλακτικούς τρόπους διατύπωσης που θα ήταν υποστηρικτικοί και ενδυναμωτικοί.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΩΣ ΘΥΜΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Στόχος

Στόχος της ενότητας είναι οι συμμετέχοντες/ουσες να κατανοήσουν τις μορφές άμεσης και έμμεσης έκθεσης του παιδιού στην ενδοοικογενειακή βία, να ενημερωθούν για τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα και το νομικό-κοινωνικό πλαίσιο πρόληψης, προστασίας και υποστήριξης σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, καθώς και να γνωρίσουν τις διαθέσιμες δομές στήριξης.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Στην ενότητα αυτή, οι επιμορφούμενες/-οι ενημερώνονται για την άμεση και έμμεση έκθεση των παιδιών στην ενδοοικογενειακή βία και τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα σχετικά με τις επιπτώσεις της, ακόμη και κατά την περίοδο της μητρότητας. Εξετάζεται το νομικό και κοινωνικό πλαίσιο πρόληψης, προστασίας και υποστήριξης των παιδιών σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, ενώ παρέχονται πληροφορίες για τις διαθέσιμες δομές προστασίας και στήριξης παιδιών στην Ελλάδα, καθώς και για την επίδραση της βίας στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι επιμορφούμενες/-οι θα θέλαμε να κατανοήσουν ότι η ενδοοικογενειακή βία δεν επηρεάζει μόνο τη γυναίκα, αλλά έχει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στα παιδιά, ήδη από την εμβρυϊκή ηλικία έως την ενηλικίωση, και θα ενημερωθούν για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες αυτής της έκθεσης. Θα πληροφορηθούν για το νομικό και κοινωνικό πλαίσιο πρόληψης, προστασίας και υποστήριξης των παιδιών σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και την ελληνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων επιμέλειας και δικαιωμάτων επικοινωνίας. Επιπλέον, θα αποκτήσουν γνώση των διαθέσιμων υπηρεσιών και δομών υποστήριξης παιδιών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και των ελλείψεων σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες. Τέλος θα ευαισθητοποιηθούν σχετικά με την επίδραση της βίας στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών ανάλογα με το ηλικιακό τους στάδιο. Η παρουσίαση μελέτης περίπτωσης και η ομαδική εργασία θα ενισχύσουν την πρακτική

κατανόηση των συνεπειών της βίας, των ρόλων που αναλαμβάνουν τα παιδιά στην οικογένειά τους και των στρατηγικών επιβίωσης που υιοθετούν.

Λέξεις - κλειδιά

Παιδική κακοποίηση -Παιδιά ως μάρτυρες και θύματα- Άμεση και έμμεση έκθεση - - Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού-Νομικό πλαίσιο προστασίας παιδιών

1. Η Επίδραση της Ενδοοικογενειακής Βίας στα Παιδιά: Ερευνητικά Ευρήματα και Σημασία για την Πρόληψη

Η ενδοοικογενειακή βία δεν περιορίζεται στην κακοποίηση της γυναίκας, αλλά επηρεάζει άμεσα και έμμεσα τα παιδιά, ήδη από την εμβρυϊκή ηλικία έως και την ενηλικίωση. Μια σειρά από ερευνητικά δεδομένα υπογραμμίζουν τη στενή διασύνδεση μεταξύ της βίας κατά των γυναικών και της κακοποίησης ή έκθεσης των παιδιών στη βία.

Η παρουσία των παιδιών κατά τη διάρκεια των επεισοδίων βίας

Τα περισσότερα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας εκτυλίσσονται ενώ το παιδί βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τη μητέρα, βιώνοντας έτσι τη βία είτε άμεσα είτε ως μάρτυρας (Hughes, 1992). Σύμφωνα με ευρήματα του Walby και Allen (2004), η πιθανότητα κακοποίησης της γυναίκας από τον σύντροφό της διπλασιάζεται όταν τα παιδιά βρίσκονται στο σπίτι, υποδεικνύοντας μια δυναμική έντασης της βίας σε οικογενειακό περιβάλλον.

Έναρξη και επιδείνωση της βίας κατά την εγκυμοσύνη και τη λοχεία

Ένα σταθερό εύρημα στην κλινική και ερευνητική βιβλιογραφία είναι ότι η σωματική βία συχνά ξεκινά κατά την εγκυμοσύνη και επιδεινώνεται στην περίοδο της λοχίας. Το 30% των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας αρχίζει κατά την εγκυμοσύνη (Department of Health, 2005). Σε αυτή τη φάση, αλλάζει και το μοτίβο της βίας, καθώς οι επιθέσεις συχνά στοχεύουν την κοιλιακή χώρα, τους μαστούς και τα γεννητικά όργανα (Bewley & Gibbs, 1992). Στην επιλόχεια περίοδο, αυξάνεται τόσο η συχνότητα όσο και η βαρύτητα της βίας, από 10% σε 19% (Gielen et al., 1994). Το γεγονός αυτό έχει

ιδιαίτερη σημασία για την υγεία της μητέρας και την ψυχοσωματική ανάπτυξη του βρέφους.

Συνάφεια της ενδοοικογενειακής βίας με την παιδική κακοποίηση

Η ενδοοικογενειακή βία σχετίζεται άμεσα με την παιδική κακοποίηση. Παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογένειες με ενδοοικογενειακή βία έχουν 2 έως 4 φορές μεγαλύτερη πιθανότητα να υποστούν σωματική τιμωρία ή κακοποίηση. Ο κίνδυνος αυξάνεται ανάλογα με τη συχνότητα και τη σοβαρότητα της βίας που ασκείται προς τη μητέρα (Cox, Kotch, & Everson, 2003; Lee, Kotch, & Cox, 2004; Rumm, Cummings, Kraus, Bell, & Rivara, 2000). Αυτό καταδεικνύει ότι η βία δεν είναι μεμονωμένο φαινόμενο, αλλά τείνει να διαχέεται εντός της οικογένειας.

Το παιδί ως μάρτυρας της βίας: Μακροπρόθεσμες συνέπειες

Τα παιδιά που γίνονται μάρτυρες της βίας μεταξύ των γονέων διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να αναπαραγάγουν το πρότυπο αυτό στις δικές τους σχέσεις ως ενήλικοι. Σε ανασκόπηση 21 μελετών, διαπιστώθηκε ότι το 34% έως 54% των ανδρών που είχαν εκτεθεί σε συνθήκες ενδοοικογενειακής βίας ως παιδιά, ήταν αργότερα επιθετικοί προς τις συντρόφους τους, σε σύγκριση με ποσοστά 8%-27% σε άνδρες χωρίς παρόμοιο ιστορικό (Delsol & Margolin, 2004). Επιπλέον, όσο εντονότερη είναι η έκθεση στη βία, τόσο υψηλότερη η πιθανότητα το παιδί να καταστεί θύτης ή θύμα σε μελλοντικές συντροφικές σχέσεις (Murrell et al., 2007). Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το εύρημα ότι η απλή μαρτυρία βίας – χωρίς το παιδί να έχει υποστεί άμεσα κακοποίηση – τριπλασιάζει την πιθανότητα να εμπλακεί το ίδιο σε βίαιες σχέσεις ως ενήλικος (Murrell et al., 2007).

2. Παιδιά και Ενδοοικογενειακή Βία στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης αναγνωρίζει ρητά ότι τα παιδιά δεν είναι απλώς παρατηρητές της ενδοοικογενειακής βίας, αλλά ενεργά εμπλεκόμενα μέλη με δικές τους εμπειρίες, ανάγκες και τραύματα. Αυτή η θεμελιώδης αναγνώριση σηματοδοτεί μια κρίσιμη μετατόπιση από την παραδοσιακή αντίληψη του παιδιού ως ουδέτερου ή περιφερειακού θεατή των οικογενειακών συγκρούσεων.

Η σύγχρονη έρευνα επιβεβαιώνει αυτή την αλλαγή προοπτικής. Οι Callaghan και συν. (2018) αποδομούν την παγιωμένη άποψη περί παθητικότητας, αναδεικνύοντας ότι για πολλά παιδιά η βία δεν είναι ένα μεμονωμένο ή εξαιρετικό γεγονός, αλλά το σταθερό και επαναλαμβανόμενο πλαίσιο της καθημερινής τους ζωής.

Σε διεθνή ποιοτική μελέτη, οι Noble-Carr και συνεργάτες (2019) επισημαίνουν ότι η πολυδιάστατη και πολύπλοκη φύση της ενδοοικογενειακής βίας – η οποία μπορεί να περιλαμβάνει σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, λεκτική επιθετικότητα, αλλά και καταναγκαστικό έλεγχο – συχνά δυσχεραίνει την κατανόηση της κατάστασης από τα ίδια τα παιδιά. Παρ' όλα αυτά, το ψυχικό αποτύπωμα είναι βαθύ και διαρκές. Ο απρόβλεπτος και επίμονος χαρακτήρας των βίαιων περιστατικών δημιουργεί ένα σταθερό αίσθημα φόβου και αγωνίας, το οποίο δεν περιορίζεται στο οικογενειακό περιβάλλον, αλλά διαπερνά όλους τους τομείς της ζωής των παιδιών και των νέων.

Τα ίδια τα παιδιά περιγράφουν εμπειρίες ανημπόριας και αδυναμίας, καθώς συχνά αισθάνονται ότι δεν μπορούν να αλλάξουν τις συνθήκες ή να προστατεύσουν τους αγαπημένους τους. Η βία αφήνει πίσω της ένα μόνιμο ίχνος θλίψης, το οποίο τα συνοδεύει ακόμη και όταν σταματήσει η έκθεση στα βίαια επεισόδια. Χαρακτηριστικά είναι τα βιώματα συναισθηματικής απομόνωσης: πολλά παιδιά ανέφεραν ότι κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν μόνα τους τα διάχυτα συναισθήματα φόβου, αδυναμίας και απελπισίας, χωρίς την ύπαρξη ενός προσώπου εμπιστοσύνης στο οποίο να απευθυνθούν.

Η χρήση όρων όπως «εκτεθειμένα» ή «μάρτυρες» για τα παιδιά τείνει να υποβαθμίζει την ενεργή εμπλοκή τους, ενισχύοντας την εικόνα του παθητικού αποδέκτη. Αυτή η γλωσσική και εννοιολογική επιλογή συγκαλύπτει την ανάγκη για εξειδικευμένες παρεμβάσεις που να αναγνωρίζουν τη μοναδικότητα των εμπειριών τους. Όπως τονίζει η Katz (2016), η ενδοοικογενειακή βία δημιουργεί ένα διαρκές κλίμα ανασφάλειας, το οποίο επενεργεί στο ψυχισμό του παιδιού ακόμη και σε περιόδους φαινομενικής ηρεμίας. Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, η βία δεν περιορίζεται στο να είναι έμμεση· τα ίδια τα παιδιά γίνονται άμεσα θύματα λεκτικής, ψυχολογικής ή και σωματικής κακοποίησης. Είτε ως άμεσα είτε ως έμμεσα εμπλεκόμενα, τα παιδιά υποφέρουν. Η προστασία τους δεν είναι απλώς απαραίτητη: είναι ηθική και νομική υποχρέωση κάθε κοινωνίας που σέβεται

τα δικαιώματα του παιδιού. Σε κάθε περίπτωση, τα παιδιά υποφέρουν και χρειάζονται προστασία. Οι συντάκτες της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης είχαν κατά νου και τα δύο σενάρια κατά τη διαπραγμάτευσή της. Υπάρχουν αρκετές διατάξεις που αφορούν τόσο τα παιδιά ως άμεσα θύματα σωματικής, σεξουαλικής ή ψυχολογικής βίας, όσο και τα παιδιά που γίνονται μάρτυρες τέτοιας βίας ανάμεσα στους γονείς τους.

Στον τομέα της **πρόληψης**, η Σύμβαση καλεί τα συμβαλλόμενα κράτη να διεξάγουν ή να προωθούν εκστρατείες ευαισθητοποίησης για τις διάφορες μορφές βίας που καλύπτει – μεταξύ αυτών και η ενδοοικογενειακή βία. Ορίζει ρητά ότι τέτοιες εκστρατείες πρέπει να αναδεικνύουν τις επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στα παιδιά (Άρθρο 13, παρ. 1). Αυτό σημαίνει όχι μόνο ευαισθητοποίηση ως προς τις μακροπρόθεσμες συνέπειες που μπορεί να έχει η βία ανάμεσα στους γονείς στα παιδιά, αλλά και τις επιπτώσεις από σωματική τιμωρία, έλεγχο ή ακόμη και δολοφονία μιας μεγαλύτερης αδελφής στο όνομα της λεγόμενης «οικογενειακής τιμής» στα μικρότερα αδέλφια.

Η Σύμβαση απαιτεί όλα τα **μέτρα προστασίας** να λαμβάνουν υπόψη τη σχέση ανάμεσα στο θύμα, τον δράστη, τα παιδιά και το ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον (Άρθρο 18, παρ. 3). Στόχος είναι η αποφυγή καταστάσεων όπου οι ανάγκες του θύματος αντιμετωπίζονται αποσπασματικά, χωρίς σύνδεση με την κοινωνική του πραγματικότητα. Για παράδειγμα, η μεταφορά μιας κακοποιημένης μητέρας με τα παιδιά της σε ξενώνα μακριά από την κατοικία τους μπορεί να οδηγήσει σε διακοπή της φοίτησης των παιδιών ή σε απομόνωσή τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, απαιτείται προσεκτική ισορροπία. Επίσης, είναι σημαντικό οι ξενώνες να είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι ώστε να υποδέχονται και να υποστηρίζουν τα παιδιά που συνοδεύουν τις μητέρες τους. Δεν αρκεί να προσφέρεται μόνο στέγη· η Σύμβαση απαιτεί εξειδικευμένη υποστήριξη για τα παιδιά, με βάση τις ανάγκες τους (Άρθρα 22, 23 και 26), όπως:

- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη προσαρμοσμένη στην ηλικία τους.
- Σεβασμός στην αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

Επιμέλεια και δικαιώματα επικοινωνίας Η Σύμβαση απαιτεί από τους δικαστές να λαμβάνουν υπόψη τυχόν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας κατά τη λήψη αποφάσεων για την επιμέλεια ή τα δικαιώματα επικοινωνίας (Άρθρο 31). Η Σύμβαση καθιστά σαφές

ότι η βία κατά του παιδιού ή του μη κακοποιητικού φροντιστή πρέπει πάντα να συνυπολογίζεται σε τέτοιες αποφάσεις. Η άσκηση των δικαιωμάτων επίσκεψης ή επιμέλειας δεν πρέπει ποτέ να θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια του παιδιού ή του θύματος.

Παιδιά ως θύματα ή μάρτυρες – δικαστικές διαδικασίες Η Σύμβαση απαιτεί να παρέχεται ειδική προστασία σε παιδιά-θύματα ή παιδιά-μάρτυρες σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας (Άρθρο 56). Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί καθοδηγητική αρχή σε κάθε επαφή με το σύστημα δικαιοσύνης.

Αδικήματα κατά παιδιών Η Σύμβαση αναγνωρίζει όλα τα είδη ενδοοικογενειακής βίας – σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική – και προβλέπει επιβαρυντικές περιστάσεις όταν:

- Το αδίκημα στρέφεται κατά ή μπροστά σε παιδί.
- Ο δράστης είναι συγγενής ή άτομο εξουσίας.
- Υπάρχει προηγούμενο ιστορικό βίας (Άρθρο 46).

Τέλος, η Σύμβαση δεν αναγνωρίζει τα παιδιά μόνο ως θύματα βίας, αλλά τους αποδίδει και ρόλο φορέα αλλαγής. Τα κορίτσια του σήμερα είναι οι γυναίκες του αύριο, όπως και τα αγόρια είναι οι άνδρες του αύριο. Οι στάσεις, οι αντιλήψεις και τα πρότυπα συμπεριφοράς διαμορφώνονται από πολύ νωρίς στη ζωή. Για να σπάσει ο κύκλος της έμφυλης βίας, η Σύμβαση δίνει έμφαση στην εκπαίδευση για την ισότητα των φύλων, τους μη στερεότυπους ρόλους και τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων στις διαπροσωπικές σχέσεις (Άρθρο 14).

Η οικοδόμηση σχέσεων βασισμένων στον αμοιβαίο σεβασμό και την αναγνώριση, αντί στην κυριαρχία και τον έλεγχο, αποτελεί τον πιο αποτελεσματικό τρόπο πρόληψης της έμφυλης βίας. Γι' αυτό, η Σύμβαση καλεί όλα τα μέλη της κοινωνίας, και ειδικά τους άνδρες και τα αγόρια, να συμβάλουν ενεργά στην πρόληψη της βίας (Άρθρο 12).

2.1. Το ελληνικό νομικό πλαίσιο για την στήριξη παιδιών – θυμάτων και μαρτύρων ενδοοικογενειακής βίας

Στην Ελλάδα, ο βασικός νόμος είναι ο Ν. 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία, ο οποίος τροποποιήθηκε πρόσφατα με τον Ν. 5090/2024 και τον Ν. 5172/2025. Όσον αφορά τα παιδιά σύμφωνα με τον νόμο:

- Ανήλικος/-η που εκτίθεται σε βία, ακόμη και αν δεν είναι το άμεσο θύμα, θεωρείται θύμα.
- Απαγορεύεται ρητά κάθε μορφή σωματικής τιμωρίας ανηλίκων ως μέσο «σωφρονισμού».
- Για τα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας η δίωξη γίνεται αυτεπάγγελτα (χωρίς να χρειάζεται καταγγελία από το θύμα).
- Οι εκπαιδευτικοί και άλλοι επαγγελματίες έχουν υποχρέωση να ενημερώνουν άμεσα τις αρχές για περιστατικά βίας (άρθρο 23 Ν. 3500/2006).

Επίσης, με τις πρόσφατες τροποποιήσεις του νόμου (Ν. 5090/2024 και Ν. 5172/2025):

- Οι ποινές γίνονται αυστηρότερες όταν οι πράξεις βίας τελούνται παρουσία ανηλίκων.
- Η προστασία επεκτείνεται και στην ψυχολογική βία, όχι μόνο στη σωματική.
- Θεσπίζεται υποχρέωση για αξιολόγηση και διαχείριση του κινδύνου επανάληψης της βίας και πρόληψης της δευτερογενούς θυματοποίησης.
- Κατοχυρώνεται το «ακαταδίωκτο» για τους επαγγελματίες που αναφέρουν περιστατικά βίας.

Επίσης ο Ν. 5172/2025 ενισχύει την προστασία των ανηλίκων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας κατά την εξέτασή τους ως μαρτύρων. Πλέον, οι ανήλικοι δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεσή τους, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει αναγκαία την εξέτασή τους. Ειδικά για τα ανήλικα θύματα εφαρμόζονται οι εγγυήσεις του άρθρου 227 ΚΠΔ, που προβλέπουν παρουσία παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχιάτρου, εξέταση σε κατάλληλους χώρους, περιορισμένο

αριθμό συνεντεύξεων και αποφυγή καθυστερήσεων, ηλεκτρονική καταγραφή της κατάθεσης και δυνατότητα προβολής της ώστε να αποφεύγεται η εκ νέου κατάθεσή τους.

Όσον αφορά την επιμέλεια, τα δικαιώματα επισκέψεων και την προστασία των παιδιών, όπως αναφέραμε παραπάνω, το Άρθρο 31 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης ορίζει ότι, κατά τη ρύθμιση της επιμέλειας και επικοινωνίας των παιδιών, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα περιστατικά βίας. Προβλέπει, επίσης, ότι η άσκηση δικαιωμάτων επικοινωνίας δεν πρέπει να θέτει σε κίνδυνο το θύμα ή το παιδί. Επίσης το Άρθρο 48 της Σύμβασης αναφέρει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λάβουν νομοθετικά ή άλλα μέτρα ώστε να απαγορεύεται η χρήση εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών (π.χ. διαμεσολάβηση, συμβιβασμός) σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Στην Ελλάδα, το νομοθετικό πλαίσιο για την επιμέλεια μετά τον χωρισμό των γονέων ρυθμίζεται κυρίως από τον Αστικό Κώδικα (ιδίως άρθρα 1514, 1520, 1532 ΑΚ) και τον νόμο 4800/2021, που εισήγαγε τη συνεπιμέλεια ως βασική αρχή:

- Οι γονείς ασκούν από κοινού και εξίσου τη γονική μέριμνα, με δυνατότητα εξειδίκευσης (λειτουργική, χρονική, μεικτή).
- Ο τόπος διαμονής του παιδιού καθορίζεται με έγγραφη συμφωνία.
- Η διαμεσολάβηση είναι υποχρεωτικό βήμα πριν τη δικαστική επίλυση διαφορών, **εκτός από τις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας**, όπου ρητά απαγορεύεται (άρθρο 48 Σύμβασης Κωνσταντινούπολης, άρθρο 6 ν. 4640/2019), λόγω του κινδύνου δευτερογενούς θυματοποίησης.

Έτσι, όταν υπάρχουν ενδείξεις ή διαπιστωμένα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας:

- Το δικαστήριο μπορεί να παρεκκλίνει από τη συνεπιμέλεια, ακόμη και να αναθέσει την επιμέλεια αποκλειστικά στον έναν γονέα ή σε τρίτο πρόσωπο, χωρίς να απαιτείται η πράξη να είναι αξιόποινη ή να έχει διαπιστωθεί με ποινική απόφαση.
- Η επικοινωνία με τον βίαιο γονέα μπορεί να περιοριστεί ή να αποκλειστεί (άρθρο 1520 ΑΚ), με μέτρα όπως: απαγόρευση διανυκτέρευσης, συντομότερη διάρκεια

επίσκεψης, αραιότερα διαστήματα συνάντησης, εποπτευόμενη επικοινωνία, συνάντηση σε δημόσιο χώρο ή μόνο τηλεφωνική επικοινωνία.

- Το δικαστήριο εφαρμόζει την αρχή της αναλογικότητας, επιλέγοντας το ηπιότερο μέσο που προστατεύει το συμφέρον του παιδιού, και μπορεί να επανεξετάσει τα μέτρα εάν ο γονέας θύτης ολοκληρώσει επιστημονικά τεκμηριωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα.
- Σε σοβαρές περιπτώσεις, το δικαστήριο μπορεί να αφαιρέσει τη γονική μέριμνα (άρθρο 1532 ΑΚ).
- Ποινικές διατάξεις (ν. 3500/2006, ΠΚ άρθρα 312, 330, 333) τιμωρούν ειδικά την κακοποίηση ανηλίκων, την έκθεσή τους σε βίαια περιστατικά ή την κακοποίηση προσώπων του οικογενειακού περιβάλλοντος. Ακόμη και η παθητική ανοχή του γονέα όταν ο σύντροφός του ασκεί βία σε ανήλικο μπορεί να θεωρηθεί υπαίτια συμπεριφορά.

Η βασική αρχή που διέπει όλες τις αποφάσεις είναι το συμφέρον του παιδιού, το οποίο υπερέχει έναντι κάθε άλλης σκοπιμότητας, όπως η ισότιμη συμμετοχή και των δύο γονέων στην ανατροφή. Επιπλέον, η νομοθεσία καθορίζει ενδεικτικές περιπτώσεις κακής άσκησης γονικής μέριμνας μετά το χωρισμό, όπως η μη συμμόρφωση με αποφάσεις δικαστηρίων ή η διατάραξη της σχέσης του παιδιού με τον άλλο γονέα, που θεωρούνται σε ευρεία έννοια μορφές ενδοοικογενειακής βίας.

2.2. Ακαταδίωκτο και Υποχρεώσεις Επαγγελματιών σε Περιστατικά Ενδοοικογενειακής Βίας

Σύμφωνα με το άρθρο 23 του Ν. 3500/2006, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 20 του Ν. 5172/2025, επαγγελματίες που αναφέρουν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας απολαμβάνουν πλήρες ακαταδίωκτο. Συγκεκριμένα:

- Δεν κινδυνεύουν με μήνυση, αγωγή, πειθαρχική δίωξη, απόλυση ή άλλη δυσμενή συνέπεια λόγω της αναφοράς τους.

- Εξαίρεση υπάρχει μόνο στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι έκαναν εν γνώσει τους ψευδή αναφορά.
- Μπορούν να κληθούν ως μάρτυρες στο δικαστήριο μόνο εφόσον το περιστατικό δεν αποδεικνύεται με άλλα μέσα.

Επιπλέον, το ίδιο άρθρο (σε συνδυασμό με το άρθρο 20 του Ν. 5172/2025) καθορίζει τις υποχρεώσεις των επαγγελματιών όταν έρχονται σε επαφή με ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ και διαπιστώσουν ή πληροφορηθούν ενδείξεις ενδοοικογενειακής βίας. Οι επαγγελματίες αυτοί περιλαμβάνουν:

- Εκπαιδευτικούς, παιδαγωγούς και μέλη ειδικού εκπαιδευτικού ή βοηθητικού προσωπικού,
- Κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, επιμελητές και προπονητές,
- Φυσικοθεραπευτές, φαρμακοποιούς και ιατρούς.

Η υποχρέωση αναφοράς ισχύει ανεξάρτητα από το επαγγελματικό απόρρητο. Η αναφορά μπορεί να γίνει γραπτώς, ηλεκτρονικά ή προφορικά και πρέπει να συνοδεύεται από σχετική έκθεση. Σε επείγουσες περιπτώσεις, η αναφορά μπορεί να γίνει τηλεφωνικά στην Ελληνική Αστυνομία, καταχωρείται σε αρχείο και ακολουθεί γραπτή αναφορά.

Με τον τρόπο αυτό, ο εκπαιδευτικός ή άλλος επαγγελματίας που έρχεται σε επαφή με παιδιά δεν καλείται απλώς να «παρατηρεί», αλλά έχει νομική και ηθική υποχρέωση να προστατεύσει το παιδί. Ο νόμος παρέχει παράλληλα προστασία μέσω του ακαταδίωκτου, ώστε να μπορεί να δράσει χωρίς φόβο αντιποίνων.

3. Υπηρεσίες για παιδιά θύματα ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα λειτουργεί περιορισμένο δίκτυο υπηρεσιών προστασίας και υποστήριξης παιδιών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες. Υπάρχει έντονη ανάγκη για περισσότερες δομές τόσο για την άμεση αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών όσο και για τη μακροχρόνια παρακολούθηση και στήριξη. Η παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών οφείλει να διασφαλίζει το βέλτιστο συμφέρον του

παιδιού, με άμεση προστασία, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και θεραπευτικές παρεμβάσεις, αποφεύγοντας την επαναλαμβανόμενη αφήγηση, με έγκαιρη ανταπόκριση και κάλυψη τόσο βραχυπρόθεσμων όσο και μακροπρόθεσμων αναγκών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις εξής ειδικευμένες δομές:

Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων – «Σπίτι του Παιδιού»

(Υπουργείο Δικαιοσύνης)

Τα **Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων**, γνωστά ως «Σπίτι του Παιδιού», αποτελούν κρατικές δομές που έχουν ως κύριο αντικείμενο την υποστήριξη των προανακριτικών και ανακριτικών αρχών σε υποθέσεις εγκλημάτων σεξουαλικού υποβάθρου και ενδοοικογενειακής βίας με θύματα ανηλίκους.

Λειτουργία και διαδικασία:

- Τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση σε εγκλήματα σεξουαλικού ή οικογενειακού χαρακτήρα εξετάζονται δικανικά από εξειδικευμένους ψυχολόγους.
- Η εξέταση προηγείται από ατομική αξιολόγηση και προετοιμασία των παιδιών από τους επιμελητές ανηλίκων, σε περιβάλλον φιλικό και προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους.
- Οι παραπομπές στα «Σπίτια του Παιδιού» γίνονται από τον Εισαγγελέα Ανηλίκων, εξασφαλίζοντας την κατάλληλη νομική διαδικασία και προστασία των θυμάτων.

Έχουν θεσμοθετηθεί πέντε Σπίτια του Παιδιού (σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, Πάτρα και Ηράκλειο Κρήτης), ωστόσο σε πλήρη λειτουργία βρίσκονται μόνο τα τρία, στην Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη.

Ξενώνες Φιλοξενίας και Ασφαλείς Ξενώνες για Παιδιά Θύματα

Τα παιδιά που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία φιλοξενούνται μαζί με τις μητέρες τους στους ξενώνες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΓΓΙΑΔ). Η παραμονή είναι προσωρινή, δωρεάν και σε ασφαλές περιβάλλον, διάρκειας

έως έξι μηνών, με δυνατότητα παράτασης όταν απαιτείται. Στο Δίκτυο λειτουργούν 21 ξενώνες, οι οποίοι, μαζί με τα συμβουλευτικά κέντρα και τη γραμμή SOS, συγκροτούν το Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναίκων. Η εισαγωγή γίνεται με τη συγκατάθεση της γυναίκας, ιδίως σε περιπτώσεις υψηλής επικινδυνότητας, και προβλέπει δυο μορφές φιλοξενίας: άμεση σε επείγοντα περιστατικά, κατόπιν παραπομπής με έλεγχο κοινωνικού και ιατρικού ιστορικού. Υπάρχει δε καθεστώς απόρρητου. Η φιλοξενία στους ξενώνες ισχύει για τους εφήβους γιους έως την ηλικία των 13 ετών. Παράλληλα, βάσει Μνημονίου Συνεργασίας (18/1/2024) με την Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων, εξασφαλίζεται η άμεση φιλοξενία γυναικών και των παιδιών τους σε ξενοδοχεία-μέλη της Ομοσπονδίας, σε περιπτώσεις όπου δεν είναι εφικτή η εισαγωγή σε ξενώνα.

Παράλληλα, η **Ελληνική Αστυνομία** υποστηρίζει την άμεση φιλοξενία μέσω safe houses, εξασφαλίζοντας ασφαλή μεταφορά και φύλαξη των θυμάτων και των παιδιών τους. Οι ξενώνες και τα ασφαλή καταφύγια αποτελούν κρίσιμη δομή για την προστασία των παιδιών και την παροχή ασφαλούς περιβάλλοντος κατά την επείγουσα ανάγκη διαφυγής από καταστάσεις βίας.

Γραμμές Άμεσης Υποστήριξης και Συμβουλευτικής

Οι γραμμές βοήθειας αποτελούν συχνά τον πρώτο αποδέκτη των αναγκών των παιδιών και λειτουργούν ως ενδιάμεσοι που ενθαρρύνουν τις καταγγελίες και τις παραπομπές των περιστατικών σε εξειδικευμένους φορείς.

- **Η Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας 1107, του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.),** λειτουργεί δωρεάν σε όλη τη χώρα και στελεχώνεται από εξειδικευμένους κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους. Παρέχει άμεση τηλεφωνική συμβουλευτική, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη σε παιδιά και εφήβους, αλλά και σε γονείς, εκπαιδευτικούς και πολίτες που ανησυχούν για την ασφάλεια ενός ανηλίκου. Δέχεται αναφορές για περιστατικά κακοποίησης, παραμέλησης, εμπορίας, εκμετάλλευσης ή άλλης μορφής θυματοποίησης και τις διαβιβάζει στις αρμόδιες Εισαγγελικές Αρχές, ενώ συνεργάζεται με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς παιδικής προστασίας για την

άμεση αντιμετώπιση επειγόντων περιστατικών. Παράλληλα, διασυνδέει τους ανηλίκους και τις οικογένειές τους με υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, παρέχει ενημέρωση για θέματα ανατροφής, ψυχοκοινωνικής στήριξης, αναδοχής και υιοθεσίας και ενεργοποιεί τους μηχανισμούς κοινωνικής παρέμβασης του ΕΚΚΑ και άλλων αρμόδιων φορέων με στόχο την προστασία και ευημερία των παιδιών.

- Ήδη από το 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ζητήσει από τα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν κοινούς σε όλα κράτη μέλη αριθμούς που να ξεκινούν από το 116 και ονομάζει τις υπηρεσίες αυτές ως ‘υπηρεσίες με κοινωνική αξία’ (services of social value). Ο στόχος αυτής της ενιαίας ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας είναι να γνωρίζουν όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες ότι υπάρχει ένα κοινό πλαίσιο δωρεάν παρεχόμενης συμβουλευτικής και υποστήριξης για περιστατικά που συμβαίνουν σε οποιοδήποτε κράτος μέλος. Εναρμονισμένη με τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις είναι η 24ωρη γραμμή 116 111 για τα παιδιά που λειτουργεί από το 2015 από το Χαμόγελο του Παιδιού, η οποία παρέχει δωρεάν ψυχολογική υποστήριξη σε παιδιά αλλά και σε ενήλικες. ενώ δέχεται όλα τα σχετικά με τη βία κατά των παιδιών αιτήματα και καταγγελίες.

Κοινωνικές Υπηρεσίες και Δικαστική Υποστήριξη

- **Τμήματα Ανηλίκων της Ανεξάρτητης Αρχής Συνηγόρου του Πολίτη:** Αποστολή του Συνηγόρου του Πολίτη είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ δημόσιας διοίκησης και πολιτών, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων τους, τη διασφάλιση της νομιμότητας και την αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ΠΔ 273/1999, ο Συνήγορος έχει επίσης αρμοδιότητα για την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Σε περιπτώσεις παραβίασης αυτών των δικαιωμάτων, μπορεί να απευθυνθεί στον Συνήγορο το ίδιο το παιδί, οι γονείς ή συγγενείς του, καθώς και κάθε τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση γνώση της προσβολής.
- **Κοινωνικές Υπηρεσίες στα Πρωτοδικεία:** Έχουν προβλεφθεί ήδη από τον Ν. 2447/1996 Κοινωνικές Υπηρεσίες στα Πρωτοδικεία, οι οποίες θα υποστηρίζουν τον Εισαγγελέα Ανηλίκων στη διερεύνηση κοινωνικών φακέλων, την αξιολόγηση

περιστατικών κακοποίησης ή παραμέλησης και την προστασία των παιδιών θυμάτων. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχουν υλοποιηθεί.

Συνεργασία με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Πολλοί οργανισμοί και ΜΚΟ συνεργάζονται με τις κρατικές υπηρεσίες για την παραπομπή, ψυχοκοινωνική στήριξη και προστασία των παιδιών. Σημαντικός είναι ο ρόλος τους στην καταγραφή των περιστατικών και στην ευαισθητοποίηση της κοινότητας. Όσον αφορά τα παιδιά μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας αναφέρουμε ενδεικτικά το «**Το Σπίτι του Παιδιού**» του οργανισμού «Χαμόγελο του Παιδιού» (διαφορετικό από τα κρατικά Σπίτια του Παιδιού του Υπ. Δικαιοσύνης) που λειτουργεί ως Κέντρο Ημέρας Ψυχικής Υγείας για παιδιά και εφήβους που έχουν υποστεί κακοποίηση, παραμέληση ή άλλες τραυματικές εμπειρίες.

4. Επίδραση της Ενδοοικογενειακής Βίας στην Ανάπτυξη των Παιδιών

Η έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία έχει βαθιά και μακροχρόνια επίδραση στην ανάπτυξη των παιδιών όλων των ηλικιακών σταδίων. Ειδικά στην **προσχολική ηλικία**, όπου η σκέψη του παιδιού είναι εγωκεντρική και συγκεκριμένη, η αντίληψη της βίας χρωματίζεται από συναισθήματα ενοχής και προσωπικής ευθύνης. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας τείνουν να ερμηνεύουν την πραγματικότητα μέσα από τη δική τους εμπειρία, αποδίδοντας τη βία σε δικές τους πράξεις ή παραλείψεις (Cunningham & Baker, 2007).

Στην ίδια αναπτυξιακή φάση, η συναισθηματική ρύθμιση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη στήριξη των ενηλίκων. Όταν το περιβάλλον δεν προσφέρει σταθερότητα και ασφάλεια, τα παιδιά μπορεί να εκδηλώσουν άγχος, επιθετικότητα ή παλινδρομήσεις, όπως ενούρηση και χρήση βρεφικής γλώσσας. Επιπλέον, η ενδοοικογενειακή βία σχετίζεται με ψυχοσωματικά συμπτώματα (π.χ. πονοκεφάλους, στομαχόπονους) και διαταραχές ύπνου, όπως νυχτερινούς εφιάλτες (Bauer et al., 2013).

Κατά τη **σχολική ηλικία**, τα παιδιά αναπτύσσουν νέες γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες, γεγονός που τα καθιστά πιο ικανά να κατανοούν τις δυναμικές της βίας. Συχνά ανησυχούν για την ασφάλεια των γονέων τους και εμφανίζουν διττά συναισθήματα απέναντι στον κακοποιητικό γονέα, ιδιαίτερα όταν συνυπάρχει ένας

δεσμός αγάπης ή εξάρτησης. Η επιθετικότητα, σε αυτή τη φάση, μπορεί να πάρει λεκτική μορφή, ενώ παρατηρούνται συχνά προβλήματα στις σχέσεις με τους συνομηλίκους και σχολικές δυσκολίες λόγω απόσπασης προσοχής ή έλλειψης ύπνου (Holt et al., 2008).

Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι παιδιά που έχουν εκτεθεί σε βία ενδέχεται να εμφανίσουν μειωμένο δείκτη νοημοσύνης έως και 8 μονάδες σε σύγκριση με συνομηλίκους τους (Delaney-Black et al., 2002; Koenen et al., 2003). Παράλληλα, διαμορφώνουν διαστρεβλωμένες αντιλήψεις για τους ρόλους των φύλων και τις διαπροσωπικές σχέσεις, που ενδέχεται να επηρεάσουν τη μελλοντική τους κοινωνική λειτουργικότητα.

Στην **εφηβεία**, όπου κυριαρχεί η αναζήτηση ταυτότητας, η έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση ρόλων ή ακόμα και σε υιοθέτηση αρνητικής ταυτότητας. Οι έφηβοι τείνουν να αναπτύσσουν μηχανισμούς άμυνας όπως η παντοδυναμία ή η ακύρωση, και ενδέχεται να εκδηλώνουν ριψοκίνδυνες συμπεριφορές ή έντονη εσωστρέφεια. Το σχολείο, παράλληλα, μπορεί να λειτουργεί είτε ως πλαίσιο στήριξης είτε ως χώρος επιπλέον απομόνωσης και εκφοβισμού, οδηγώντας ακόμη και σε σχολική διαρροή (Kernic et al., 2002).

Τέλος, οι έφηβοι υιοθετούν συχνά συγκεκριμένους ρόλους ως απάντηση στη δυσλειτουργική οικογενειακή δυναμική: από φροντιστής ή έμπιστος έως αποδιοπομπαίος τράγος, ρόλοι που αν και προσφέρουν προσωρινή σταθερότητα, επιβαρύνουν την ψυχική τους υγεία και εμποδίζουν την ομαλή ανάπτυξή τους.

5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

1η Δραστηριότητα – Μελέτη Περίπτωσης

Αφήγηση Μυρτώ (15 ετών)

«Είμαι η Μυρτώ, είμαι 15 χρονών και μένω με τη μητέρα μου, τον πατέρα μου και τα δύο μου αδέρφια: τον Θανάση που είναι 12 και τον μικρό, τον Γιαννάκη, που μόλις έγινε 5. Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου, το σπίτι μας δεν ήταν ποτέ ήσυχο. Η ένταση, οι

φωνές, τα ξεσπάσματα του πατέρα μου, ήταν πάντα εκεί. Κάθε μέρα, κάθε βράδυ, ζω με τον φόβο για το πότε θα ξεσπάσει πάλι καυγάς.

Ο πατέρας μου κακοποιεί τη μητέρα μας ψυχολογικά —την μειώνει, τη βρίζει, τη φωνάζει «άχρηστη», «τρελή». Κάποιες φορές, όταν μαλώνουν, παίρνει τα πράγματά της και τα καταστρέφει. Μια φορά θυμάμαι πως της είπε «Αν δεν το βουλώσεις, θα το μετανιώσεις άσχημα», και μετά πήρε το καινούριο μου φόρεμα, που μου είχε κάνει δώρο η μαμά, και το έκανε κομμάτια με ένα ψαλίδι.

Πολλές φορές νιώθω ότι όλο το σπίτι βουλιάζει μέσα σε μια γεμάτη ένταση σιωπή. Φωνές, ουρλιαχτά, και μετά... τίποτα. Μια παγωμένη σιωπή, σαν να μην έγινε ποτέ τίποτα. Κανείς δεν μιλάει. Ο πατέρας μου λέει ότι φταίμε εμείς για τα ξεσπάσματά του. Αν η μαμά δεν ήταν τόσο συναισθηματική, αν δεν τον ρωτούσε γιατί, αν δεν θύμωνε, τότε αυτός δεν θα φώναζε. Έτσι λέει. Και έτσι μάθαμε κι εμείς να σκεφτόμαστε ότι ο μπαμπάς έχει πάντα έναν λόγο.

Ο Θανάσης προσπαθεί να τον πλησιάσει, να κάνει τα πάντα για να τον δει ο πατέρας μας. Αλλά το μόνο που παίρνει είναι απόρριψη. Και θυμό. Τον απορρίπτει, τον προσβάλλει, τον μειώνει. Και όταν μαλώνουν, δεν του μιλάει για μέρες. Μια μέρα, μου είπε ο Θανάσης με απόλυτη σοβαρότητα: «Είμαστε αρκετά μεγάλοι τώρα, πρέπει να σχεδιάσουμε έναν τρόπο να τον σκοτώσουμε». Σοκαρίστηκα. Αλλά τον πίστεψα. Κι όταν μου είπε: «Αν την κάνει ξανά να κλάψει, θα του ρίξω το σφυρί στο κεφάλι», ήξερα ότι το εννοούσε. Ο μικρός μας, ο Γιάννης, άκουσε τυχαία τη συζήτηση και άρχισε να βλέπει εφιάλτες. Τον παίρνει αγκαλιά η μαμά μέσα στη νύχτα γιατί τρέμει.

Κι εγώ; Εγώ δεν έχω λείψει ποτέ από το σπίτι πάνω από δύο ώρες. Δεν πήγα ποτέ σε σχολική εκδρομή. Δεν πάω βόλτα χωρίς άγχος. Όχι γιατί δεν θέλω. Αλλά γιατί δεν μπορώ να αφήσω τη μαμά μόνη μαζί του. Φοβάμαι ότι, αν φύγω, θα γίνει κάτι ανεπανόρθωτο. Πιστεύω ότι μόνο εγώ μπορώ να τον ηρεμήσω, ότι μόνο σε μένα έχει αδυναμία. Κι έτσι κρατιέμαι όρθια, παριστάνω ότι όλα είναι εντάξει.

Τις γιορτές, εκεί που άλλοι άνθρωποι γελάνε και τρώνε μαζί, εμείς τρέμουμε. Ο πατέρας μου θυμώνει χωρίς λόγο, πετάει τα φαγητά, αναποδογυρίζει το τραπέζι. Και μετά απαιτεί να τα μαζέψουμε και να καθίσουμε να φάμε, σαν να μη συνέβη τίποτα. Θυμάμαι να λέω στη μαμά, με δάκρυα: «Σε παρακαλώ, φάε κάτι...» Μόνο και μόνο για να τον αποφύγουμε...».

Διαβάζεται η αφήγηση της Μυρτώς. Οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες χωρίζονται σε μικρές ομάδες και καλούνται να συζητήσουν:

- Ποιες είναι οι συνέπειες της βίας στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών;
- Τι ρόλους έχει αναλάβει η Μυρτώ μέσα στην οικογένεια;
- Ποιες στρατηγικές επιβίωσης εμφανίζουν τα παιδιά;

Ανάλυση σε ολομέλεια και καταγραφή στο χαρτί/πίνακα των "αόρατων" συνεπειών που περιγράφονται

Χάρτης Συμπτωμάτων

Οι εκπαιδευόμενοι/-νες δημιουργούν έναν "χάρτη" πιθανών συμπτωμάτων που μπορεί να εκδηλώσουν τα παιδιά σε διαφορετικές ηλικίες (προσχολική, σχολική, εφηβεία) ως αντίδραση στην ενδοοικογενειακή βία.

Κατηγορίες:

- Συμπεριφορικά
- Συναισθηματικά
- Γνωστικά
- Ψυχοσωματικά
- Σχολικά

Έπειτα, συζητούνται τρόποι παρέμβασης ή παραπομπής.

2η Δραστηριότητα – Η Φωνή του Παιδιού: Αφίσα ή επιστολή

Οι εκπαιδευόμενες/-οι καλούνται να δημιουργήσουν:

- Μια αφίσα ευαισθητοποίησης, βασισμένη στα λόγια της Μυρτώς ή
- Μια επιστολή προς ενήλικα άτομα με θέμα: «Αν με ακούγατε, θα σας έλεγα ότι...»

Η άσκηση ενισχύει τη φωνή των παιδιών ως υποκείμενα και όχι μόνο θύματα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7. Πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας

Στόχος

Στόχος της ενότητας είναι να παρουσιάσει την σημασία της Πρόληψης (Κεφάλαιο III της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης) μέσα από την παρουσίαση του πεδίου εφαρμογής των έξι άρθρων που την απαρτίζουν σε συσχέτιση με τα αντίστοιχα σημεία της επεξηγηματικής έκθεσης της Σύμβασης και παράλληλη παρουσίαση των μέτρων που η Ελλάδα υιοθετεί για την εφαρμογή τους.

Σύντομη Περιγραφή

Η ενότητα πραγματεύεται το Κεφάλαιο III της Σύμβασης τα άρθρα του οποίου αφορούν στην Πρόληψη και τις γενικές υποχρεώσεις των κρατών-μελών ως προς την λήψη των απαραίτητων μέτρων (άρθρο 12), την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης (άρθρο 13), τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και την προώθηση της ισότητας στην εκπαίδευση (άρθρο 14) και τα ΜΜΕ (άρθρο 17) την εκπαίδευση των επαγγελματιών (άρθρο 15) και τέλος την προληπτική παρέμβαση και τα προγράμματα εκπαίδευσης των δραστών ενδοοικογενειακής βίας.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι συμμετέχουσες/χοντες θα έχουν:

- Τα πεδία εφαρμογής των άρθρων 12-17 της Σύμβασης
- Ενημερωθεί για την σημασία της Πρόληψης και τα επίπεδά της (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής πρόληψη)
- Πληροφορηθεί για τις γενικές υποχρεώσεις των κρατών-μελών ως προς την λήψη μέτρων πρόληψης για την αντιμετώπιση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.
- Ενημερωθεί για τις τρόπους σχεδιασμού δράσεων και εκστρατειών ενημέρωσης του κοινού, τα χαρακτηριστικά και τις προϋποθέσεις μιας αποτελεσματικής καμπάνιας.
- Τη σημασία της εκπαίδευσης, των ΜΜΕ και του ιδιωτικού τομέα για την άρση των έμφυλων στερεοτύπων ως μέτρο πρόληψης της βίας κατά των γυναικών.
- Την διττή σημασία της διαρκούς εκπαίδευσης των επαγγελματιών για την αποτροπή της βίας κατά των γυναικών
- Θα πληροφορηθούν για τα προγράμματα εκπαίδευσης των δραστών ενδοοικογενειακής βίας, το νομοθετικό πλαίσιο, τις προδιαγραφές των προγραμμάτων, τις προϋποθέσεις συμμετοχής δραστών σε αυτά.

Λέξεις κλειδιά

Πρόληψη, Δέντρο Πρόληψης, ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση, ΜΜΕ, ιδιωτικός τομέας, εκπαίδευση επαγγελματιών, προγράμματα δραστών, ποινική διαμεσολάβηση

1. Εισαγωγή

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης αποτελεί θεμέλιο λίθο για την ενίσχυση των πρωτοβουλιών πρόληψης και την επίτευξη μιας ασφαλέστερης κοινωνίας για όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια.. Το κεφάλαιο III της πρόληψης (άρθρα 12–17) επιδιώκει την πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή πρόληψη, μετατοπίζοντας το επίκεντρο από την ατομική «παρεκτροπή» στη μετασχηματιστική αλλαγή των κοινωνικών δομών, των θεσμών και των πολιτισμικών πρακτικών. Η προληπτική λογική της Σύμβασης συμπληρώνεται από την αρχή της δέουσας επιμέλειας (άρθρο 5) και την ειδική ρήτρα ότι τα θετικά μέτρα για την προστασία των γυναικών δεν συνιστούν διάκριση άρα συνταγματοποιείται η δυνατότητα λήψης στοχευμένων παρεμβάσεων.

Σύμφωνα με το Άρθρο 12 της Σύμβασης, τα κράτη μέλη οφείλουν να προάγουν την αλλαγή των κοινωνικών και πολιτιστικών προτύπων συμπεριφοράς ανδρών και γυναικών, προκειμένου να εξαλείψουν τις προκαταλήψεις, τα έθιμα, τις παραδόσεις και άλλες πρακτικές που βασίζονται στην αντίληψη της κατωτερότητας των γυναικών ή σε στερεοτυπικούς ρόλους για τα φύλα (Scottish Human Rights Commission, 2024). Η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει ότι η βία κατά των γυναικών δεν είναι μόνο αποτέλεσμα ατομικών πράξεων, αλλά και κοινωνικών και πολιτιστικών παραμέτρων που την επιτρέπουν ή την δικαιολογούν. (European Commission, 2017).

Μέσω του Κεφαλαίου III, παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, αναγνωρίζοντας τη σημασία της κοινωνικής αλλαγής και της ενίσχυσης των θεσμών για την επίτευξη ουσιαστικής ισότητας μεταξύ των φύλων (Council of Europe, 2011; Council of Europe, 2023).

1.1. Κανονιστικό πλαίσιο του Κεφαλαίου «Πρόληψη»

Άρθρο 12 – Γενικές υποχρεώσεις. Οι συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν να «μεταβάλουν» κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα που στηρίζουν τη βία κατά των γυναικών, να προωθούν μη βίαιες διαπροσωπικές σχέσεις και να αντιμετωπίζουν στερεότυπα φύλου, με οριζόντιες, τεκμηριωμένες παρεμβάσεις. (Hester,M., & Lilley S-J., 2014)

Άρθρο 13 – Αύξηση της ευαισθητοποίησης. Συνεχής, πανεθνική ενημέρωση που καθιστά ορατές τις μορφές βίας και τα δικαιώματα των επιζωσών.

Άρθρο 14 – Εκπαίδευση. Υποχρεωτικός ενσωματωμένος σχεδιασμός ισότητας φύλων, σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και πρόληψης βίας στο τυπικό και άτυπο εκπαιδευτικό σύστημα. (Sara De Vido & Frulli, 2023)

Άρθρο 15 – Εκπαίδευση επαγγελματιών. Συστηματική, διεπιστημονική εκπαίδευση (αστυνομία, υγεία, δικαιοσύνη, κοινωνικές υπηρεσίες) με επίκεντρο τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης.

Άρθρο 16 – Προληπτική παρέμβαση κι θεραπευτικά προγράμματα. Τεκμηριωμένα, έμφυλα σχεδιασμένα προγράμματα για δράστες, παράλληλα (όχι αντί) με τη στήριξη των επιζωσών.

Άρθρο 17 – Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέων και των ΜΜΕ. Κώδικες δεοντολογίας, ρύθμιση και αυτορρύθμιση για την αποτροπή σεξισμού, μισογυνικών λόγων και διαδικτυακής κακοποίησης· σύνδεση με την ευρύτερη Σύσταση CM/Rec(2019)1 για την πρόληψη και καταπολέμηση του σεξισμού.

1.2. Άρθρο 12– Γενικές Υποχρεώσεις

Ορισμός και Σκοπός

Η καινοτομία του άρθρου **12** δεν έγκειται μόνο στη νομική ποινικοποίηση της βίας, αλλά στη ρητή υποχρέωση των κρατών-μελών να μετασχηματίσουν βαθιά εδραιωμένες νοοτροπίες. Συμπληρωματικά, το Άρθρο απαιτεί την πρόληψη όλων των μορφών βίας, την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας (ιδιαίτερα ανδρών και αγοριών), την αποτροπή χρήσης πολιτιστικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων, και την προώθηση προγραμμάτων ενδυνάμωσης των γυναικών (Council of Europe, 2011).

Η **Επεξηγηματική Έκθεση (παράγραφοι 83–90)** αναλύει τις πρακτικές διαστάσεις του άρθρου και καθιστά σαφές ότι πρόκειται για ένα πλαίσιο με μακροπρόθεσμο στόχο, το οποίο δεν περιορίζεται σε θεσμικές παρεμβάσεις, αλλά απαιτεί εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση, συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και προώθηση της ισότητας. Στα σημεία 83-90 διευκρινίζεται ότι:

- Στόχος είναι η **καταπολέμηση των προκαταλήψεων** και των στερεοτύπων που συντηρούν την ανισότητα.
- Η δράση των κρατών πρέπει να περιλαμβάνει **εκστρατείες ενημέρωσης και εκπαίδευσης**, τόσο στο ευρύ κοινό όσο και στους επαγγελματίες.
- Προβλέπεται **συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών**, ιδιαίτερα με ΜΚΟ που έχουν εμπειρία στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.
- Τονίζεται ότι απαιτείται **μακροπρόθεσμη και πολυεπίπεδη στρατηγική**, καθώς η αλλαγή κοινωνικών νοοτροπιών δεν επιτυγχάνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- Παράλληλα, υπενθυμίζεται ότι καμία επίκληση πολιτισμικής ή θρησκευτικής παράδοσης δεν μπορεί να δικαιολογήσει την ανοχή πρακτικών που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Έτσι, το άρθρο 12 υπερβαίνει τον στενό ποινικό ορίζοντα της προστασίας και επιχειρεί να θεραπεύσει τις βαθύτερες αιτίες της βίας.

1.3. Η σημασία του άρθρου στην πρόληψη της έμφυλης βίας

Το άρθρο 12, προάγει την **κουλτούρα ισότητας** και τη σταδιακή αποδόμηση της πατριαρχικής δομής που νομιμοποιεί ή κανονικοποιεί τη βία.

Η θεωρητική βάση του άρθρου εδράζεται σε φεμινιστικές προσεγγίσεις που αναγνωρίζουν τη βία κατά των γυναικών ως δομικό στοιχείο κοινωνικών σχέσεων εξουσίας (De Vido, 2017). Η πρόληψη δεν είναι μόνο κρατική υποχρέωση αλλά και **κοινωνική ευθύνη**. Παρέχει μια **προοδευτική και διατομεακή προσέγγιση**. Οδηγεί σε πολιτικές που αφορούν όχι μόνο τα θύματα, αλλά και την κοινωνία στο σύνολό της, προωθώντας την ενεργή εμπλοκή ανδρών και αγοριών στην πρόληψη (Addis, 2023). Η Hester και η Lilley (2014) υπογραμμίζουν ότι με το Άρθρο 12 εγκαθιδρύεται η ιδέα ότι η πρόληψη της βίας απαιτεί και **πολιτισμική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση**.

Το Άρθρο λειτουργεί ως στρατηγικό εργαλείο πρόληψης μέσω:

1. **Αλλαγής νοοτροπίας** και αποδόμησης στερεοτύπων (Council of Europe, 2011; GREVIO, 2018; Śledzińska-Simon, 2013).
2. **Νομοθετικών και πολιτικών μέτρων**, όπως εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση, συμμετοχή και ποινική πρόληψη (European Parliament, 2020; Addis, 2023).

3. **Ενδυνάμωσης των γυναικών** και αντιμετώπισης ευπαθών ομάδων (Council of Europe, 2011).
4. **Συνοχής κοινωνικών δράσεων με την νομική πρακτική**, αναδεικνύοντας την ανάγκη για συγκεκριμένες και ιδεολογικά καθοδηγούμενες ερμηνείες (Hester & Lilley, 2014).
5. **Αντιπαράθεσης με αντι-συμβατικές πολιτικές**, που συχνά προβάλλουν ως αντίβαρο στη Σύμβαση (Berthet, 2022).

Από την άλλη, μελέτες διαπιστώνουν **αοριστία και γενικόλογη διατύπωση, περιορισμένη κανονιστική δύναμη και ελλείψεις σε ζητήματα διαθεματικότητας** (Krizsan & Roggeband, 2018· Nardocci, C, 2025) και καταδεικνύει σημαντικές προκλήσεις. Η Αν και το άρθρο απαιτεί την «εξάλειψη στερεοτύπων», η διατύπωση αφήνει **σημαντικά περιθώρια ερμηνείας**, με αποτέλεσμα τα κράτη να μπορούν να υιοθετούν μέτρα περισσότερο συμβολικού παρά ουσιαστικού χαρακτήρα (Śledzińska-Simon, 2013). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2020) παρατηρεί ανισότητες στην εφαρμογή, ιδίως σε χώρες όπου η **παράδοση και η θρησκεία** εργαλειοποιούνται για να υπονομεύσουν την πρόληψη έμφυλης βίας. Αυτό συνδέεται με την κριτική που εκφράζει ο Berthet (2022), ότι η αντίσταση απέναντι στη Σύμβαση συχνά βασίζεται σε πολιτικές αφηγήσεις που παρουσιάζουν το Άρθρο 12 ως «παρέμβαση» στην εθνική ταυτότητα και στα ήθη.

1.4. Η σημασία και τα οφέλη της πρόληψης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών

Η πρόληψη, όπως κατοχυρώνεται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, δεν αποτελεί απλώς συμπληρωματική δράση αλλά κεντρική στρατηγική για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Τα οφέλη της εκτείνονται πέρα από την προστασία των θυμάτων, συμβάλλοντας στη θεμελίωση πιο δίκαιων κοινωνιών με ισότητα και σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μια πολιτική που επενδύει στην πρόληψη δεν περιορίζεται μόνο στην **αντιμετώπιση των συνεπειών**, αλλά επιδιώκει τη **ριζική αλλαγή κοινωνικών δομών**, την

ενδυνάμωση-χειραφέτηση γυναικών και κοινωνική αλλαγή και την προώθηση της ισότητας των φύλων. Οι πολιτικές πρόληψης λειτουργούν ως εργαλείο αλλαγής στάσεων, συμπεριφορών νοοτροπιών (σεξισμός, victim blaming) και ως βάση για έναν πολιτισμό σεβασμού, συναίνεσης και έμφυλης δικαιοσύνης.

Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και εμπιστοσύνης σε θεσμούς, της προστασίας των ευάλωτων ομάδων (μετανάστριες, προσφύγισσες, Ρομά ΑμεΑ, ΛΟΑΤΚΙ+).

Τα Οφέλη της Πρόληψης στη Χάραξη Πολιτικών για την Έμφυλη Βία

□ Αντιμετώπιση της βίας στη ρίζα της

Καταπολεμούνται τα αίτια: πατριαρχία, σεξισμός, στερεότυπα, ανοχή.

□ Μείωση του κοινωνικού και οικονομικού κόστους

Λιγότερα περιστατικά βίας σημαίνουν λιγότερο φορτίο σε υγεία, δικαιοσύνη, εργασία.

□ Ενίσχυση κοινωνικής συνοχής & εμπιστοσύνης

Εμπιστοσύνη στους θεσμούς, αίσθημα ασφάλειας, κοινωνική αλληλεγγύη.

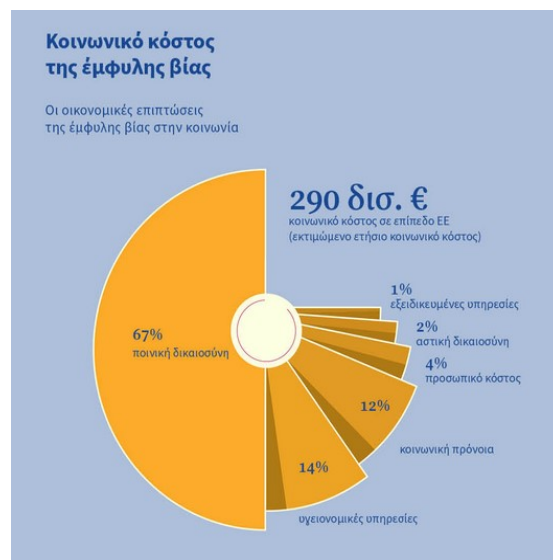
□ Εναρμόνιση με διεθνείς δεσμεύσεις

Σύμβαση Κωνσταντινούπολης, SDG 5, πλαίσια ισότητας ΕΕ.

□ Ενδυνάμωση γυναικών & κοινωνική αλλαγή

Αλλαγή στάσεων – σεβασμός, συναίνεση, δικαιοσύνη και ισότητα.

Μείωση του κοινωνικού και οικονομικού κόστους για τα συστήματα υγείας και πρόνοιας, το νομικό και αστυνομικό σύστημα, τις οικογένειες και τις κοινότητες. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το EIGE (2023), εκτιμά το κόστος της έμφυλης βίας στην Ελλάδα σε 8,8 δισεκατομμύρια ετησίως για το 2021, έναντι 290 δισεκατομμυρίων σε επίπεδο ΕΕ.

1.5. Τα επίπεδα και η σημασία της πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης της βίας κατά των γυναικών

1.5.1. Πρωτογενής Πρόληψη (Primary Prevention)

Αναφέρεται στην αποτροπή του φαινομένου πριν καν εκδηλωθεί. Πρωταρχικό μέλημα είναι να αλλάξουν οι πολιτισμικές νόρμες, στάσεις και δομές που εκτρέφουν την έμφυλη βία.

Παραδείγματα Δράσεων:

- Εκπαιδευτικά προγράμματα κατά στερεοτύπων φύλου στα σχολεία
- Ενημερωτικές καμπάνιες στα ΜΜΕ για την ισότητα και τα δικαιώματα
- Σεξουαλική εκπαίδευση και ενίσχυση συναισθηματικής νοημοσύνης
- Προγράμματα ευαισθητοποίησης ανδρών & εφήβων (π.χ. #HeForShe)

Παραδείγματα καλών πρακτικών:

- Whole-school programmes σε σχολεία, όπως το πρόγραμμα “Respectful Relationships” στην Αυστραλία: αναλύσεις έμφυλων στερεοτύπων, ενίσχυση δεξιοτήτων συναισθηματικής νοημοσύνης και διαπροσωπικής επικοινωνίας, δημιουργία σχολικών πολιτικών ενάντια στη σεξιστική συμπεριφορά. Τα αποτελέσματα έδειξαν μείωση αποδεκτικότητας της βίας, βελτιωμένη κλιμακωτή αναφορά περιστατικών και θετικές αλλαγές στάσεων προς ισότητα.
- Καναδικά προγράμματα καμπάνιας “My Voice”: απευθύνονται σε εφήβους μέσω κοινωνικών μέσων και σχολείων, με μηνύματα για συναίνεση, ισότητα και σεξουαλική αυτονομία. Η ανάλυση απήχησης δείχνει αυξημένη αναγνωρισιμότητα και ευαισθησία, ιδίως σε πόλεις με πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

Ενδεικτικοί Φορείς στην Ελλάδα:

- Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΓΓΙΑΔ)
- ΚΕΘΙ (Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας)
- Φορείς Κοινωνίας των Πολιτών (Κέντρο Διοτίμα – Εκπόνηση Μελετών, ερευνών, Δράσεις πολυεπίπεδες ενημέρωσης, επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης, σε επαγγελματίες, σχολεία και κοινότητες μεταναστριών κτλ, ActionAid Hellas – εκπαιδευτικά εργαστήρια κατά των έμφυλων

ανισοτήτων, WISE Greece & Genderhood – μη τυπική εκπαίδευση για παιδιά και νέους, ΚΜΟΠ, WHEN κτλ).¹⁹

1.5.2. Δευτερογενής πρόληψη (Secondary Prevention)

Εστιάζει στην έγκαιρη αναγνώριση των πρώτων ενδείξεων έμφυλης βίας και στην άμεση παρέμβαση, πριν επιδεινωθεί η βία. Από φεμινιστική οπτική, είναι σημαντικό να αναπτύσσεται ένα πλέγμα υποστήριξης, ώστε οι επιζώσες να μην αισθάνονται απομονωμένες και να μην πέφτουν θύματα δευτερογενούς θυματοποίησης.

Το Άρθρο 15 της Σύμβασης (Εκπαίδευση επαγγελματιών) και το Άρθρο 13 (Αύξηση της ευαισθητοποίησης) αφορούν την δευτερογενή πρόληψη. Συγκεκριμένα, κατάρτιση αστυνομικών, δικαστών, λειτουργών υγείας για αναγνώριση συμπεριφορών, ασφαλή παραπομπή και μέριμνα επιζωσών.

Βασικές πρακτικές:

- Αντι-μεροληπτική (bias) εκπαίδευση· τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση: Τα προγράμματα αυτά επιμορφώνουν αστυνομία και προσωπικό υγείας ώστε να αναγνωρίζουν εμπόδια πρόσβασης και να μειώνουν δευτερογενή θυματοποίηση. Μελέτες δείχνουν ότι όπου αυτά είναι υποχρεωτικά, οι αναφορές βίας αυξάνονται καθώς οι επιζώσες εμπιστεύονται το σύστημα.
- Γραμμές υποστήριξης (hotlines) με άμεση ανταπόκριση και εκπαίδευση ψυχολογικής πρώτης υποστήριξης και έγκαιρης διασύνδεσης με υπηρεσίες έχει μειώσει τον χρόνο ανταπόκρισης και αυξήσει την πρόσβαση θυμάτων σε ασφαλείς δομές.

Παραδείγματα Δράσεων:

- Γραμμές άμεσης βοήθειας Γραμμή ΣΟΣ (π.χ. 15900)
- Δομές φιλοξενίας για γυναίκες που διαφεύγουν από το βίαιο περιβάλλον
- Κατάρτιση επαγγελματιών (αστυνομικών, νοσηλευτών/τριών, εκπαιδευτικών) για αναγνώριση/διαχείριση
- Παρεμβάσεις σε ευάλωτες ομάδες (π.χ. πρόσφυγες, ΑμεΑ)

¹⁹ Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να ανατρέξετε στις ιστοσελίδες των παραπάνω Φορέων. Η αναφορά είναι ενδεικτική και δεν εξαντλεί τους φορείς που υλοποιούν προγράμματα για τα ζητήματα της Σύμβασης.

1.5.3. Τριτογενής πρόληψη (Tertiary Prevention)

Επαναδραστική πρόληψη, αντιμετώπιση των επιπτώσεων της βίας ώστε να αποτραπεί η επανάληψη (recidivism), ενίσχυση και ενδυνάμωση των επιζώσων και ενίσχυση προστασία και ασφάλειας. Περιορισμός **μακροπρόθεσμων συνεπειών** και αποτροπή επανεμφάνισης της βίας (επανένταξη, αποκατάσταση). Μέσω της τριτογενούς πρόληψης διασφαλίζεται ότι οι γυναίκες-επιζώσες συνεχίζουν την ζωή τους χωρίς νέες απειλές· ταυτόχρονα, η δομική αλλαγή συνοδεύεται από πρακτική στήριξη, ώστε να μην επανεμφανιστεί ο κύκλος βίας.

Το **Άρθρο 16** (Προληπτική παρέμβαση και θεραπευτικά προγράμματα) και σε μικρότερο βαθμό το **Άρθρο 13** (Αύξηση ευαισθητοποίησης) **μπορούν να λειτουργήσουν και ως πλαίσιο για την τριτογενή πρόληψη.**

Βέλτιστες πρακτικές:

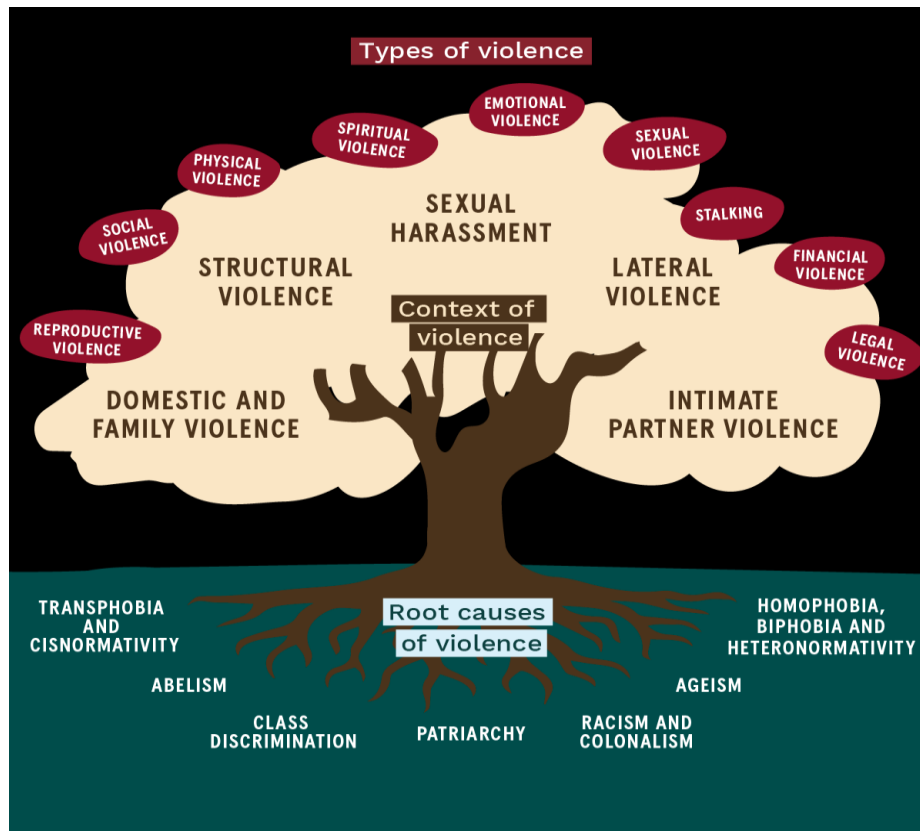
- Πολυεπίπεδα προγράμματα επανένταξης δραστών, με έφεση στην αλλαγή στάσεων (ειδικές ομάδες με σύνθετη θεωρία για την ανδρική υπεροχή (δύναμη και έλεγχο, power and control) και συσσώρευση πληροφοριών σε real time για εκτίμηση κινδύνου, και συνεχή εποπτεία.
- Μεταβίβαση ευθύνης στην υποστήριξη επιζώσων: Συντονιστικά κέντρα που παρέχουν νομική, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη, καθώς και στέγαση και επαγγελματική επανένταξη. Η τραυματοκεντρική τους προσέγγιση φεμινιστική στην ουσία—αποκαθιστά το μέλλον της επιζώσας.

Παραδείγματα Δράσεων:

- Συμβουλευτική αποκατάσταση των θυμάτων
- Ψυχοθεραπεία για επιζώσες
- Επαγγελματική ενδυνάμωση/κατάρτιση γυναικών
- Επανένταξη των θυμάτων στην κοινωνία με αξιοπρέπεια
- Προγράμματα αλλαγής συμπεριφοράς για δράστες

1.6. Το δέντρο της πρόληψης

Το "Δέντρο της Πρόληψης" για τη βία κατά των γυναικών είναι ένα εννοιολογικό μοντέλο, μεταφορικό εργαλείο που χρησιμοποιείται κυρίως στην εκπαίδευση, στην ανάλυση κοινωνικών προβλημάτων και στο σχεδιασμό παρεμβάσεων, ειδικά σε πλαίσια που εφαρμόζουν τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Το δέντρο αυτό οπτικοποιεί τις αιτίες (οι ρίζες αντιπροσωπεύουν τους κοινωνικούς, πολιτισμικούς και συστημικούς παράγοντες που οδηγούν στη GBV, όπως η ανισότητα των φύλων και οι διακριτικές νόρμες (UNICEF, 2018)), τις εκδηλώσεις τις διάφορες μορφές έμφυλης βίας, όπως σωματική, σεξουαλική, συναισθηματική και οικονομική βία (κορμός/κλαδιά) και τις συνέπειες που περιλαμβάνουν ψυχολογικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις στα άτομα και στις κοινότητες (Salter & Day, 2020) (καρποί) της βίας κατά των γυναικών, καθώς και το σημείο παρέμβασης: την πρόληψη.

Πηγή: [Endgbv, 2024](#)

Ακριβώς όπως το δέντρο χρειάζεται **υγιές έδαφος και ρίζες** για να αναπτυχθεί, η πρόληψη ξεκινά από **την αλλαγή των αιτιών**. Εστιάζει α) στην **εκρίζωση των αιτιών** και β) στην **ενδυνάμωση και στον κοινωνικό μετασχηματισμό μέσω πολιτικών (ενδεικτικά)**:

- Εκπαίδευση για τα δικαιώματα από νεαρή ηλικία
- Ενημέρωση μέσω καμπανιών και ΜΜΕ
- Υπηρεσίες υποστήριξης και εύκολη πρόσβαση
- Συμμετοχή και των ανδρών στη λύση
- Δράσεις πολιτισμικής αλλαγής (τέχνη, κοινωνικά πρότυπα)

Η ρίζα του δέντρου αντιπροσωπεύει τα βαθύτερα αίτια της βίας, όπως οι έμφυλες ανισότητες, τα κοινωνικά στερεότυπα και οι πατριαρχικές δομές (Heise, 2011). Ο κορμός αντιστοιχεί στους μηχανισμούς υποστήριξης και ενίσχυσης των θεσμών, ενώ τα κλαδιά και τα φύλλα αναπαριστούν τις συγκεκριμένες δράσεις πρόληψης σε διαφορετικά επίπεδα.

Το **Δέντρο της Πρόληψης** παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα του πώς οι πολιτικές μπορούν να συνδυάσουν ρίζες (αιτίες), κορμό (θεσμούς) και κλαδιά (δράσεις) για την ουσιαστική μείωση της έμφυλης βίας (Garcia-Moreno et al., 2015).

2. Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης

2.1. Το άρθρο 13 ως «γέφυρα» μεταξύ πρόληψης, προστασίας και αλλαγής νοοτροπιών

Το **Άρθρο 13** της Σύμβασης αναδεικνύει τον ρόλο των **εκστρατειών ευαισθητοποίησης και επικοινωνίας** (awareness-raising) ως κεντρικό στοιχείο πρόληψης και αλλαγής κοινωνικών αντιλήψεων. Λειτουργεί ως καταλύτης: μεταφράζει τον κανόνα σε κοινωνική πράξη μέσω συστηματικών, έμφυλα ευαίσθητων δράσεων πληροφόρησης και διαλόγου με το κοινό, οι οποίες αναγνωρίζουν τις ρίζες της βίας σε άνισες σχέσεις ισχύος, στερεότυπα και διαρθρωτικές μορφές ανισότητας (Council of Europe, 2011· Ellsberg et al., 2015).

Η Επεξηγηματική Έκθεση καθιστά σαφή τρία σημεία:

- **Σκοπός:** γενική πληροφόρηση για «όλες» τις μορφές βίας και τα ενδοοικογενειακά φαινόμενα, με έμφυλη οπτική και έμφαση στις επιπτώσεις στα παιδιά και εστίαση στην αποδόμηση κοινωνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων.
- **Εκπόνηση και εταίροι:** κινητοποίηση και συμπράξεις με οργανισμούς ισότητας/ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδιαίτερα γυναικείες ΜΚΟ, αξιοποιώντας την εμπειρία τους σε επιτυχημένες καμπάνιες και προσαρμογή των εκστρατειών στις ανάγκες των πληθυσμιακών ομάδων-στόχων (π.χ. ΜΚΟ, μειονότητες, ΛΟΑΤΚΙ+).
- **Διάυλοι/προσβασιμότητα:** διάχυση «χειροπιαστής» πληροφορίας (τηλέφωνα, ιστοσελίδες, ώρες λειτουργίας), σε έντυπα και ψηφιακά μέσα, με γλωσσική/πολιτισμική προσαρμογή και υποχρέωσης συμμετοχής κοινωνικών φορέων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των εκστρατειών (Council of Europe, 2011b, §91-93).

Τα παραπάνω συνιστούν οδικό χάρτη για κυβερνήσεις: όχι μόνον «τι» να πουν, αλλά «με ποιους» και «πώς» να συνδέσουν την επικοινωνία με υποστήριξη στο πεδίο. Η λογική αυτών των σημείων επιβεβαιώνει το διεπιστημονικό και συμπεριληπτικό χαρακτήρα των εκστρατειών ως μέσων κοινωνικής αλλαγής παρά ως απλών ενημερωτικών δράσεων.

2.2. Το κανονιστικό περιεχόμενο του άρθρου 13

Υποχρέωση διοργάνωσης τακτικών εκστρατειών: κανονιστική «μονιμοποίηση» της πρόληψης

Το άρθρο 13 θεμελιώνει υποχρέωση των κρατών να διεξάγουν «σε τακτική βάση» δημόσιες εκστρατείες ή προγράμματα ευαισθητοποίησης για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών και τις εκφάνσεις της ενδοοικογενειακής βίας. Η έμφαση στην περιοδικότητα (regular basis) μετατρέπει την πρόληψη από αποσπασματική επικοινωνία σε θεσμικά εμπεδωμένο κύκλο παρέμβασης, συντονισμένο με ευρύτερες πολιτικές ισότητας (Council of Europe, 2011). Επίσης, η Επεξηγηματική Έκθεση υπογραμμίζει ότι οι δράσεις ευαισθητοποίησης πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφόρηση για την ισότητα γυναικών και ανδρών, την αμφισβήτηση στερεοτυπικών φυλετικών ρόλων, την

προαγωγή σεβασμού και τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων (§91). Επιπλέον, συστήνεται οι καμπάνιες να αναδεικνύουν τις άμεσες και έμμεσες συνέπειες της βίας στα παιδιά, αντιλαμβανόμενες τη βία ως φαινόμενο που διαπερνά γενεές και κοινωνικά περιβάλλοντα (ό.π.).

Προκρίνεται επίσης η **συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών και ειδικά με γυναικείες/ φεμινιστικές οργανώσεις καθώς και η διάχυση συγκεκριμένων πληροφοριών για τα διαθέσιμα μέτρα** κυβερνητικά και μη (π.χ. φυλλάδια ή ηλεκτρονικό υλικό με στοιχεία επικοινωνίας της αστυνομίας, των κέντρων στήριξης, γραμμών βοήθειας ή καταφυγίων, κ.λπ.). Αυτή η διάσταση γεφυρώνει την ευαισθητοποίηση με την έγκαιρη πρόσβαση σε υποστήριξη, αναγνωρίζοντας ότι η ενημέρωση σώζει χρόνο, μειώνει εμπόδια και μπορεί να περιορίσει τη δευτερογενή θυματοποίηση.

2.3.Εκστρατείες ευαισθητοποίησης

Η πρόληψη της έμφυλης βίας συνδέεται άμεσα με τη δυνατότητα των κοινωνιών να **αναγνωρίζουν και να αποδομούν τα έμφυλα στερεότυπα**. Καμία πολιτική πρόληψης δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική αν δεν συνοδεύεται από συστηματικές εκστρατείες που αποσκοπούν στην αλλαγή των στάσεων, στην πρόληψη της κανονικοποίησης της βίας και στη δημιουργία ασφαλών κοινωνικών περιβαλλόντων (Hester & Lilley, 2014, σ. 23). Η Möschel (2023) επισημαίνει ότι το Άρθρο 13, σε συνδυασμό με τα άρθρα 12–16 της Σύμβασης, επιδιώκει να αλλάξει όχι μόνο μεμονωμένες συμπεριφορές αλλά και τις **δομές εξουσίας** που επιτρέπουν την αναπαραγωγή των έμφυλων ανισοτήτων. Έτσι, οι εκστρατείες πρέπει να έχουν **διαθεματικό χαρακτήρα**, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία, το φύλο, την κοινωνική τάξη και την εθνοτική ταυτότητα των αποδεκτών. Η διεθνής βιβλιογραφία στηρίζει τη λογική του άρθρου 13. Το οικολογικό μοντέλο (Heise, 1998) δείχνει ότι η βία κατά των γυναικών παράγεται από αλληλεπιδρώντα επίπεδα (ατομικό, σχεσιακό, κοινοτικό, κοινωνικό), άρα οι παρεμβάσεις πρέπει να είναι πολυεπίπεδες—με την ευαισθητοποίηση να «δουλεύει» κυρίως στο κοινοτικό/κοινωνικό επίπεδο, αλλά και ως καταλύτης αλλαγής σε ατομικές στάσεις. Οι εκστρατείες που εντάσσονται σε ευρύτερα προγράμματα (π.χ. σχολικά, κοινοτικά, υπηρεσίες) και συνδέονται με πρακτική υποστήριξη έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να επηρεάσουν στάσεις και, σε μεσο-

μακροπρόθεσμο ορίζοντα, συμπεριφορές (Ellsberg et al., 2015· Michau et al., 2015). Οι παρεμβάσεις ιδίως όσες κινητοποιούν τη λεγόμενη «σιωπηρή πλειοψηφία» και bystanders (μάρτυρες/ παρευρισκόμενα άτομα) μπορούν να μειώσουν την ανοχή και να ενισχύσουν την ενεργή αντίδραση, υπό την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούν θετικά, μη στιγματιστικά μηνύματα, διαθεματική προσοχή (intersectionality) και μετρώνται με σαφείς δείκτες (Ellsberg et al., 2015).

Η Sosa (2020) αναλύει το άρθρο 13 ως εργαλείο **φραγμού και απελευθέρωσης**: όχι μόνο ενημερώνει, αλλά δυναμώνει φωνές που αμφισβητούν την ανισότητα. Επικεντρώνεται σε τρία σημεία:

- Η ευαισθητοποίηση θεωρείται διαδικασία **κατασκευής νέων αφηγημάτων** ως αντίδοτο στην κυρίαρχη αφήγηση ανδροκανονικότητας.
- Η παράκαμψη στερεοτύπων μέσω **συνδημιουργίας** περιεχομένου με κοινότητες επιζωσών και γυναικείες MKO — ένα φεμινιστικό αίτημα για συμμετοχή και συν-νομιμοποίηση.
- Το περιεχόμενο των εκστρατειών (π.χ. μηνύματα για **θετική δράση**, ενδυνάμωση, κοινοτική αλληλεγγύη) αντικατοπτρίζει πεδίο **συλλογικής αλλαγής**, όχι απλά ενημέρωσης (Sosa, 2020).

2.4. Από την ενημέρωση στην ψηφιακή παιδεία

Η πρώτη Γενική Σύσταση της GREVIO για την «ψηφιακή διάσταση» της βίας (General Recommendation No. 1) αναδεικνύει εντονότερα την ανάγκη το άρθρο 13 να εκσυγχρονίζεται διαρκώς: οι εκστρατείες οφείλουν να περιλαμβάνουν μορφές έμφυλης βίας που διαμεσολαβούνται από τεχνολογία (μη συναινετική κοινοποίηση εικόνων, διαδικτυακή παρενόχληση, stalking μέσω συνδεδεμένων συσκευών κ.ά.), καθώς και σαφή καθοδήγηση για νομικές/υποστηρικτικές οδούς (GREVIO, 2021). Η GREVIO συνδέει ρητά τα άρθρα 7, 13 και 14: ενημέρωση κοινού, εκπαίδευση για ψηφιακή ασφάλεια/ισότητα, και πρακτική πρόσβαση σε υπηρεσίες (γραμμές, καταφύγια, νομική/ψυχολογική υποστήριξη), με «γέφυρες» και προς τις εισαγγελικές/αστυνομικές αρχές και ικανοτήτων συλλογής ηλεκτρονικών αποδείξεων.

Συνεπώς, η υλοποίηση του άρθρου 13 σήμερα απαιτεί:

- Ενσωμάτωση **ψηφιακού γραμματισμού** και online safety στο περιεχόμενο των εκστρατειών ενημέρωσης/ ευαισθητοποίησης.
- Συνεργασία με **διαμεσολαβητές του Διαδικτύου** (ISPs, πλατφόρμες) για ορατότητα διαύλων αναφοράς και αφαίρεση επιβλαβών περιεχομένων (σε συνάρτηση με CM/Rec(2018)2 και την ανεξαρτησία/λογοδοσία πλατφορμών).
- Προσαρμοσμένη πληροφόρηση για ομάδες με αυξημένη τρωτότητα (π.χ. γυναίκες με αναπηρία, μετανάστριες, ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα), σε πολυγλωσσική και προσβάσιμη μορφή (GREVIO, 2021).

2.5. Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι κρίσιμος παράγοντας διαμόρφωσης κοινωνικών αντιλήψεων. Η Επεξηγηματική Έκθεση της ΣτΚ (σημείο 91) προβλέπει ότι οι καμπάνιες πρέπει να αξιοποιούν τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπο και ψηφιακό Τύπο για να αμφισβητήσουν τις παγιωμένες αντιλήψεις περί «ιδιωτικής υπόθεσης» της βίας. Στην ίδια γραμμή, η [Οδηγία \(ΕΕ\) 2024/1385](#) για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας,²⁰ απαιτεί **εκπαίδευση δημοσιογράφων** και μέσων στην αποφυγή σεξιστικών στερεοτύπων και στην αποτροπή της δευτερογενούς θυματοποίησης μέσω του λόγου (ΕΕ Οδηγία 2024/1385, Άρθρο 36, παρ. 8). Σύμφωνα με την OFVA WOMEN (2015), οι καμπάνιες που συνεργάζονται με ιδιωτικά ΜΜΕ και παράλληλα με δημόσιους θεσμούς έχουν αυξημένη πιθανότητα κοινωνικής απήχησης, καθώς δημιουργούν συνέργειες ανάμεσα σε **κρατικούς και μη κρατικούς φορείς**. Η αξιοποίηση του ιδιωτικού τομέα, ιδίως των μεγάλων ψηφιακών πλατφορμών, μπορεί να ενισχύσει την πρόληψη διαδικτυακής βίας (OFVA WOMEN, 2015, σ. 13).

2.6. Κοινωνία πολιτών και συμμετοχικότητα

Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης είναι αποτελεσματικότερες όταν συνδιαμορφώνονται με οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών εξασφαλίζουν την **πολυφωνία** και την εστίαση

²⁰ Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο της Ελλάδας με τον [Ν. 5172/2025](#) Αντιμετώπιση νέων μορφών βίας κατά των γυναικών - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1385 - Πρόσθετες ρυθμίσεις στον νόμο περί ενδοοικογενειακής βίας, κ.λπ.

στις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων (Ayata & Karan, 2014, σ. 22). Συνοψίζοντας, η συγκριτική εμπειρία αναδεικνύει τη σημασία:

- Μακροπρόθεσμων στρατηγικών
- Συνεργασίας κράτους και κοινωνίας πολιτών.
- Σημασία της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες για τα ζητήματα της ΣτΚ
- Συνεργασίας με ιδιωτικό τομέα και ΜΜΕ

Προκλήσεις

Παρά την πρόοδο, οι εκστρατείες συναντούν:

- Πολιτική αντίσταση
- Παραπληροφόρηση και αντικαμπάνιες
- Ιδεολογική εργαλειοποίηση

2.7. Αποτελεσματικότητα εκστρατειών ευαισθητοποίησης: τι γνωρίζουμε από την έρευνα

Η έρευνα δείχνει ότι οι εκστρατείες μπορούν να βελτιώσουν τη γνώση, να μεταβάλουν στάσεις και να αυξήσουν την πρόθεση δράσης, **ιδίως όταν συνυπάρχουν** με άλλα «δομικά» μέτρα (νομοθεσία, υπηρεσίες, σχολικά προγράμματα), χρησιμοποιούν **θεωρία αλλαγής και πολυεπίπεδη ζεύξη**. Σύνδεση καμπάνιας με μέτρα πχ σχολικής εκπαίδευσης (άρθρο 14), την ενεργοποίηση ΜΜΕ/ιδιωτικού τομέα (άρθρο 17), και τη δρομολόγηση ευκόλων διαύλων πρόσβασης σε υποστήριξη (άρθρα 20–24). Η ευαισθητοποίηση «ανοίγει την πόρτα», αλλά η προστασία/στήριξη δίνουν διέξοδο (Council of Europe, 2011b). Επίσης όταν έχουν **σαφώς προσδιορισμένα κοινά-στόχους** και **διαφοροποιημένα μηνύματα** και συνοδεύονται από **αξιολόγηση** (baseline–endline) (Ellsberg et al., 2015· Michau et al., 2015).

Μηνύματα που «δουλεύουν»

- Από τον «φόβο» στη **δυνατότητα δράσης**: αύξηση αυτο-αποτελεσματικότητας κοινού («πώς να βοηθήσεις με ασφάλεια»).
- Προώθηση **θετικών προτύπων ανδρισμού** και συμμετοχής ανδρών/αγοριών ως συμμάχων.

- Διαθεματική προσέγγιση: αναγνώριση διαφορών τάξης/εθνότητας/αναπηρίας/σεξουαλικού προσανατολισμού, χωρίς στερεοτυπικές αναπαραστάσεις (EIGE, n.d.).

Συν-δημιουργία με επιζώσες και κοινότητες

Συμμετοχικός σχεδιασμός με οργανώσεις γυναικών, συλλόγους μεταναστριών, ενώσεις αναπήρων γυναικών κ.ά. Η συν-ιδιοκτησία βελτιώνει συνάφεια μηνυμάτων και εμπιστοσύνη (Council of Europe, 2011b, §92).

Ψηφιακή ετοιμότητα

Ενσωμάτωση ενοτήτων για αναγνώριση και αντιμετώπιση **ψηφιακής βίας** (π.χ. non-consensual intimate images), οδηγούς αναφοράς σε πλατφόρμες, πληροφορίες για αποδεικτικά ίχνη (GREVIO, 2021).

Αξιολόγηση και διαφάνεια

Δημοσιοποίηση σχεδίων αξιολόγησης, δείκτες, αποτελέσματα και μαθήματα (*learning agenda*). Πρόβλεψη για ανεξάρτητη αξιολόγηση για να αποφευχθεί «επιβεβαιωτική μεροληψία».

Με βάση το οικολογικό μοντέλο (Heise, 1998), οι εκστρατείες του άρθρου 13 πρέπει να δέσουν σε τέσσερα επίπεδα-στόχους: α) ατομικό (στάσεις), β) σχέσεις (οικογένεια, φίλοι), γ) κοινοτικό (δημόσιος διάλογος), δ) κοινωνικό (νόρμες).

Μελέτες όπως του Michau et al. (2015) και (Ellsberg et al., 2015) υπογραμμίζουν ότι:

- Οι εκστρατείες που συνδυάζουν **ποσοτικές/ποιοτικές μετρήσεις**, αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, και **σωστά προσδιορισμένα κοινά-στόχους** έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.
- Το κοινωνικό μάρκετινγκ, με κατάλληλα μηνύματα και επανειλημμένη προβολή, ενισχύει την αλλαγή στάσεων – αλλά χωρίς συνέχεια, η επίδραση είναι βραχύβια.

Αντίθετα, αποσπασματικές, «συνθηματολογικές» καμπάνιες χωρίς διάυλο προς υπηρεσίες ή χωρίς επανάληψη/συνέχεια τείνουν να έχουν βραχύβια ή μη μετρήσιμα αποτελέσματα. Καμπάνιες που εστιάζουν αποκλειστικά στον «φόβο» μπορεί να επιφέρουν **αντενέργεια** (backfire), ενισχύοντας κυνισμό ή στιγματισμό των επιζωσών. Η αναπαραγωγή στερεοτύπων (π.χ. «τέλειο θύμα», «τέρας δράστης») ή η μη αναγνώριση διαθεματικών εμπειριών υπονομεύουν την αποτελεσματικότητα. Γι' αυτό ευρωπαϊκοί

φορείς, όπως το EIGE, εισηγούνται **έμφυλα ευαίσθητη επικοινωνία**, αποφυγή σεξιστικής γλώσσας/εικονοποιίας, προσβασιμότητα και συν-δημιουργία περιεχομένου με τις κοινότητες (EIGE, n.d.).

2.8. Επιτυχημένες Ευρωπαϊκές και Ελληνικές Καμπάνιες Ευαισθητοποίησης

Στην Ισπανία, η εφαρμογή της **Ley Orgánica de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género** (2004), που προηγήθηκε της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, έθεσε τις βάσεις για μια μακροπρόθεσμη στρατηγική ευαισθητοποίησης. Εκστρατείες όπως το «No estás sola» χρηματοδοτήθηκαν από το κράτος και συνδυάστηκαν με εκπαιδευτικά προγράμματα στα σχολεία (Sosa, 2020).

Στη Σουηδία, όπως δείχνουν οι μελέτες του Hester & Lilley (2014), οι καμπάνιες επικεντρώθηκαν όχι μόνο σε ευρεία ενημέρωση, αλλά και στην εκπαίδευση επαγγελματιών και την αλλαγή θεσμικών πρακτικών. Οι εκστρατείες βασίστηκαν σε **evidence-based approaches**, με αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και συνεχή αναπροσαρμογή τους. Αυτό συνάδει με την Οδηγία (ΕΕ) 2024/1385, που επιβάλλει στα κράτη-μέλη να συγκεντρώνουν στατιστικά δεδομένα και να αξιολογούν τις πολιτικές τους (ΕΕ Οδηγία 2024/1385, Άρθρο 44).

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, καμπάνιες όπως η **White Ribbon Campaign** (συμμετοχή ανδρών στην καταπολέμηση της βίας) και η ψηφιακή καμπάνια #NotOkay αξιοποιήθηκαν ευρέως, κινητοποιώντας τόσο θεσμικούς φορείς όσο και οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών. Η Gasmi, Prlja & Jerotić (2017) τονίζουν ότι οι καμπάνιες αυτές ανέδειξαν κοινές ευρωπαϊκές αξίες και επέτρεψαν ανταλλαγή πρακτικών μεταξύ κρατών.

Στην Ελλάδα έχουν υλοποιηθεί σημαντικές καμπάνιες που βρίσκονται σε άμεση συνάφεια με την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, είτε πριν την κύρωσή της είτε και μετά. Ενδεικτικά:

- ΓΓΠΦ: **Δεν είσαι μόνη δεν είσαι η μόνη**, Το πρώτο Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών, 2009-2015 με

- προέκταση του προγράμματος έως το 2019. Πρόγραμμα πολυεπίπεδο, αξιοποίησε πληθώρα εργαλείων για να ευαισθητοποιήσει για το ζήτημα της έμφυλης βίας.
- Τηλεοπτικά σποτ της ΓΓΙΑΔ <https://womensos.gr/tv-spots/> μπορείτε να δείτε και <https://www.youtube.com/@%CE%93.%CE%93.%CE%94.%CE%9F.%CE%A0.%CE%99.%CE%A6-%CF%807%CE%B9/videos> εδώ:
 - Παράλληλα φορείς όπως το ΚΕΘΙ το Κέντρο Διοτίμα, η Women on Top (νυν WHEN), και πλήθος άλλων φορέων υλοποίησαν καμπάνιες και προγράμματα με θέμα την έμφυλη βία. Η ψηφιακή καμπάνια [Don't Skip](#) του Κέντρου Διοτίμα επιδίωξε να ευαισθητοποιήσει την κοινωνία, ιδίως τους νέους ανθρώπους, ώστε να μην προσπερνάει τα καθημερινά περιστατικά έμφυλης βίας και το σεξισμό, να διαμορφώσουμε συλλογικά κουλτούρα μηδενικής ανοχής.

2.9. Συστάσεις της GREVIO προς την Ελλάδα – επίκεντρο: Άρθρο 13 (Ευαισθητοποίηση)

Η GREVIO ενθαρρύνει σθεναρά τις ελληνικές αρχές να προωθήσουν, σε τακτική βάση, την ευαισθητοποίηση και την κατανόηση από το γενικό πληθυσμό των διαφόρων μορφών βίας κατά των γυναικών που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και την έμφυλη διάσταση αυτής της βίας. Για να επιτευχθεί αυτό, οι ελληνικές αρχές θα πρέπει, ειδικότερα: α) . Να οργανώνουν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης που να απευθύνονται σε διάφορες ομάδες του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των ανδρών όλων των ηλικιών, με σκοπό να αλλάξουν οι υποκείμενες πατριαρχικές συμπεριφορές και να προωθήσουν την κατανόηση αυτού του είδους βίας, β) Να εμπλέξουν τη συμμετοχή των ΜΚΟ για τα δικαιώματα των γυναικών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων ευαισθητοποίησης (παράγραφος 71).

3. Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και των μέσων μαζικής ενημέρωσης (Άρθρο 17)

Το άρθρο 17 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης εδράζεται στη βασική διαπίστωση ότι τα μέσα ενημέρωσης, οι πλατφόρμες ΤΠΕ και εν γένει ο ιδιωτικός τομέας δεν είναι απλώς «κανάλια» μετάδοσης, αλλά ενεργοί διαμορφωτές αντιλήψεων, προτύπων και συμπεριφορών που μπορούν να προλαμβάνουν ή να αναπαράγουν έμφυλη βία.

Η Επεξηγηματική Έκθεση (§106) αποσαφηνίζει ότι η «ενθάρρυνση» του ιδιωτικού τομέα και των ΜΜΕ πρέπει να σέβεται την ελευθερία της έκφρασης και την ανεξαρτησία της δημοσιογραφίας, ιδίως από την οπτική της ανεξαρτησίας της αρχισυνταξίας. Η §107 διευρύνει την εικόνα: οι αυτορρυθμιστικοί κανόνες δεν περιορίζονται σε «καλές προθέσεις», αλλά αφορούν πρακτικά πρωτόκολλα (π.χ. αντιμετώπιση σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία, αποφυγή βλαπτικών στερεοτύπων και υποτιμητικών απεικονίσεων, κώδικες δεοντολογίας για δικαιωματοκεντρική, μη σκανδαλοθηρική κάλυψη της έμφυλης βίας). Η §108 απαριθμεί παλαιότερες Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης (π.χ. Rec (84) 17, PACE 1555/2002, 1799/2007, 1931/2010, Resolution 1751/2010) που στοχεύουν στην εξάλειψη των στερεοτύπων και του σεξισμού στα ΜΜΕ και τη διαφήμιση (Council of Europe, 2011b).

Οι παραπάνω παράγραφοι της επεξηγηματικής έκθεσης συνθέτουν μια «δομική αρχιτεκτονική ευθύνης» που γεφυρώνει το κράτος δικαίου με την επαγγελματική αυτορρύθμιση και την εταιρική διακυβέρνηση. Το άρθρο 17 δεν εξαντλείται σε απαγορεύσεις, αλλά προτάσσει προληπτικές, δεοντολογικές και οργανωσιακές λύσεις.

3.1. Σύσταση CM/Rec(2019)1 «για την πρόληψη και καταπολέμηση του σεξισμού»: ο κρίσιμος συνδετικός κρίκος

Η [Σύσταση](#) αυτή παρέχει ένα ολοκληρωμένο ορισμό του σεξισμού ως καθημερινή αντίληψη/πράξη που μειώνει γυναίκα λόγω φύλου, και προτείνει:

- Κατευθυντήριες γραμμές για ΜΜΕ/διαφήμιση/πλατφόρμες·
- Εκπαιδεύσεις επαγγελματιών·
- Μηχανισμούς καταγγελίας και υποστήριξης·
- Παρακολούθηση αναπαραστάσεων·

- Προστασία θυμάτων (Council of Europe, 2019).

Προσφέρει τον πρώτο διεθνώς συμφωνημένο νομικό ορισμό «σεξισμού» και ένα αναλυτικό πακέτο μέτρων για όλα τα πεδία (δημόσιος βίος, εργασία, εκπαίδευση, δικαιοσύνη, ΜΜΕ/ διαδίκτυο, αθλητισμός, πολιτισμός).

Ορίζει τον σεξισμό ως κάθε πράξη, χειρονομία, απεικόνιση, λόγο ή πρακτική βασισμένη στην ιδέα ότι ένα άτομο ή ομάδα είναι κατώτερη λόγω φύλου/έμφυλης ταυτότητας, που προκαλεί ή ενέχει την πιθανότητα να προκαλέσει βλάβη ή επιδεινώνει τη θέση του/της/τους (Council of Europe, 2019).

Η Σύσταση συνδέει τον «καθημερινό σεξισμό» με τη βία κατά των γυναικών ως συνεχές (continuum): τα στερεότυπα και η «κανονικοποίηση» της ταπείνωσης υπονομεύουν την ισότητα και «στρώνουν» το έδαφος για παρενοχλήσεις/βία. Γι' αυτό εισηγείται ένα πλουραλιστικό «σύνολο εργαλείων»: πρόληψη (εκπαίδευση/εκστρατείες, γλωσσικοί οδηγοί, εργασιακές πολιτικές), προστασία (μηχανισμοί αναφοράς/υποστήριξης), δίωξη/κύρωση όπου συντρέχει λόγος, και ιδίως δράσεις για τα ΜΜΕ και το ψηφιακό περιβάλλον (Council of Europe, 2019· Council of Europe, 2024).

3.2.Εξειδίκευση για ΜΜΕ, διαφήμιση και ψηφιακές πλατφόρμες

Η CM/Rec(2019)1 ζητά από κράτη, ρυθμιστές και βιομηχανία να:

- προωθήσουν **κώδικες δεοντολογίας** κατά του σεξισμού σε ΜΜΕ/διαφήμιση/πλατφόρμες,
- θεσπίσουν **μηχανισμούς αναφοράς και παρακολούθησης** (monitoring) συμπεριλαμβανομένων ανεξάρτητων επιτροπών ακροάσεων/διορθωτικών ενεργειών,
- επενδύσουν σε **κατάρτιση** (π.χ. σε γλωσσική ουδετερότητα/συμπερίληψη, αποφυγή αντικειμενοποίησης, ορθή κάλυψη γυναικοκτονιών),
- αναπτύξουν **εργαλεία πλατφορμιακής διακυβέρνησης** για τον περιορισμό του σεξιστικού λόγου και της παρενόχλησης, με εγγυήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα (Council of Europe, 2019· EIGE, 2023).

- Η Σύσταση συνοδεύεται από **κατευθυντήριες γραμμές υλοποίησης** και έχει ήδη ενεργοποιήσει εθνικές πολιτικές (π.χ. Κύπρος, «Νόμος για την καταπολέμηση του σεξισμού», με ρητή αναφορά στη CM/Rec(2019)1) (Republic of Cyprus, 2022).

Διασύνδεση της Σύστασης με το άρθρο 17 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

Το άρθρο 17 θέτει τη βάση για την κινητοποίηση ιδιωτικού τομέα/MME. Η CM/Rec(2019)1 παρέχει το «λεξιλόγιο» και τα **εργαλεία υλοποίησης** (ορισμός, δείκτες, παραδείγματα μέτρων) για να υλοποιηθούν τα §§106–109: ακριβώς οι κώδικες, η κατάρτιση, η παρακολούθηση και οι μηχανισμοί αναφοράς που ζητά η Σύσταση είναι εκείνα που η Επεξηγηματική Έκθεση ονομάζει «policies, guidelines and self-regulatory standards» (Council of Europe, 2011b; Council of Europe, 2019).

3.3. Ο Ρόλος των MME και των Κοινωνικών Δικτύων στην Ενίσχυση και Εξάλειψη της Έμφυλης Βίας, του Σεξισμού και των Στερεοτύπων

Η σχέση των μέσων μαζικής ενημέρωσης (MME) και των κοινωνικών δικτύων με την έμφυλη βία αποτελεί αντικείμενο εντατικής μελέτης τις τελευταίες δεκαετίες. Ενώ παραδοσιακά τα MME κατηγορούνται για την αναπαραγωγή πατριαρχικών στερεοτύπων και την αντικειμενοποίηση του γυναικείου σώματος (Gill, 2007), παράλληλα διαθέτουν τη δυναμική να προωθήσουν αντιπατριαρχικούς λόγους και να γίνουν όχημα κοινωνικής αλλαγής (Banet-Weiser, 2018).

Τα MME και οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης έχουν καταστεί βασικοί μηχανισμοί μέσα από τους οποίους οι αναπαραστάσεις του φύλου συγκροτούνται, αναπαράγονται ή αμφισβητούνται.

Ο ρόλος των MME και των κοινωνικών δικτύων στην **ενίσχυση της έμφυλης βίας**

- Αντικειμενοποίηση-υπερσεξουαλικοποίηση του γυναικείου σώματος
- Στερεότυπα φύλου και ρόλοι
- Αναπαραγωγή κουλτούρας βιασμού /Αναπαράσταση γυναικοκτονιών
- Mansplaining και έμφυλη ασυμμετρία στη δημόσια σφαίρα
- Σεξιστική γλώσσα και λόγος

- Καλλιέργεια και κανονικοποίηση της βίας

Ο ρόλος των ΜΜΕ και των κοινωνικών δικτύων στην **εξάλειψη** της έμφυλης βίας

- **Αντί-πλαίσωση (anti-framing) και αλλαγή αφηγήσεων:** Η συνειδητή επιλογή διαφορετικών πλαισίων αφήγησης (framing) μπορεί να συμβάλει στην ανάδειξη της έμφυλης βίας ως κοινωνικού προβλήματος. Η παρουσίαση των γυναικοκτονιών ως «femicide» έχει λειτουργήσει σε αρκετές χώρες ως καταλύτης για θεσμικές αλλαγές (Russell & Radford, 1992).
- **Feminist counter-publics:** Σύμφωνα με τη Fraser (1990), οι αντι-δημόσιες σφαίρες δημιουργούν χώρους εναλλακτικού λόγου. Σήμερα, τα κοινωνικά δίκτυα προσφέρουν τη δυνατότητα συγκρότησης φεμινιστικών counter-publics, όπου οι γυναίκες μοιράζονται εμπειρίες και αντιστέκονται στη βία (Mendes, Ringrose, & Keller, 2018).
- **Ψηφιακός φεμινισμός και hashtag activism:** Κινήματα όπως το #MeToo και το #NiUnaMenos έδειξαν πώς τα κοινωνικά δίκτυα μπορούν να κινητοποιήσουν εκατομμύρια άτομα, να δημιουργήσουν συλλογική συνείδηση και να πιέσουν για αλλαγές σε θεσμικό επίπεδο (Fileborn & Loney-Howes, 2019).
- **Ενδυνάμωση μέσω ΜΜΕ:** Η προβολή θετικών προτύπων, όπως γυναικών σε ρόλους ηγεσίας, συμβάλλει στην αποδόμηση στερεοτύπων (Dasgupta & Asgari, 2004). Καμπάνιες όπως το “**This Girl Can**” στο Ηνωμένο Βασίλειο ή το **HeForShe** του ΟΗΕ δείχνουν πώς τα ΜΜΕ μπορούν να ενισχύσουν την ενδυνάμωση και την ανδρική συμμετοχή στην ισότητα (Flood, 2019).
- **Συμπεριληπτική γλώσσα:** Η χρήση μη σεξιστικής γλώσσας στα ΜΜΕ και στις ειδήσεις συμβάλλει στην αλλαγή κοινωνικών αντιλήψεων (Lazar, 2005). Πρακτορεία ειδήσεων που υιοθετούν οδηγούς gender-sensitive reporting δείχνουν τον δρόμο προς μια δημοσιογραφία ισότητας.
- **Media literacy και εκπαίδευση:** Η εκπαίδευση του κοινού στην κριτική ανάγνωση των ΜΜΕ (Kellner & Share, 2007) αποτελεί κρίσιμο εργαλείο για την αποδόμηση στερεοτύπων. Μέσα από προγράμματα παιδείας στα σχολεία και καμπάνιες, οι πολίτες μπορούν να μάθουν να εντοπίζουν και να απορρίπτουν σεξιστικές εικόνες.

- **Αλγοριθμική λογοδοσία και πλατφόρμες:** Η διαφάνεια στους αλγόριθμους των κοινωνικών δικτύων μπορεί να συμβάλει στη μείωση της διάδοσης σεξιστικού περιεχομένου. Παράλληλα, πρωτοβουλίες από τις ίδιες τις πλατφόρμες –όπως καμπάνιες συγκεκριμένων μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα– δείχνουν τη δυναμική τους ως φορείς θετικών μηνυμάτων.

Συμπεράσματα

- **Διπλή όψη των ΜΜΕ και των κοινωνικών δικτύων:** ενώ συχνά συμβάλλουν στη διαιώνιση της έμφυλης βίας και των στερεοτύπων μέσω της αντικειμενοποίησης, της σεξιστικής γλώσσας και του προβληματικού framing, παράλληλα προσφέρουν δυνατότητες για **ριζική αλλαγή**.
- Τα ΜΜΕ και τα κοινωνικά δίκτυα δεν είναι ουδέτερα: αποτελούν πεδία πάλης για την ηγεμονία του λόγου γύρω από το φύλο. Η ενεργή συμμετοχή φεμινιστικών κινημάτων, η κριτική παρέμβαση και η κοινωνική λογοδοσία είναι απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε αυτά τα μέσα να λειτουργήσουν ως καταλύτες για την **εξάλειψη της έμφυλης βίας και την επίτευξη ουσιαστικής ισότητας**.

3.4. Συστάσεις GREVIO προς την Ελλάδα – επίκεντρο: (Άρθρο 17) Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και των μέσων ενημέρωσης

Λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό ρόλο των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και στη μείωση του επιπέδου κοινωνικής αποδοχής της βίας κατά των γυναικών, η GREVIO ενθαρρύνει τις ελληνικές αρχές να προωθήσουν την ανάπτυξη ειδικών προτύπων αυτορρύθμισης για μια ισορροπημένη, μη σεξιστική και μη συναισθηματική κάλυψη της βίας κατά των γυναικών και να προωθήσουν την κατάρτιση των δημοσιογράφων σχετικά με τις διάφορες μορφές βίας κατά των γυναικών και της βίας λόγω φύλου και τον τρόπο αναφοράς τους στα μέσα ενημέρωσης. (παράγραφος 102).

Αναγνωρίζοντας τα σημαντικά μέτρα που έλαβαν οι ελληνικές αρχές για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών στον εργασιακό χώρο, η GREVIO τις **ενθαρρύνει** να λάβουν πρόσθετα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες θύματα βίας και παρενόχλησης υποστηρίζονται επαρκώς και να αξιολογήσουν την

εφαρμογή του νέου νομικού πλαισίου συλλέγοντας στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των γυναικών θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία, τις καταγγελίες που υποβάλλονται από τα θύματα και την έκβασή τους (παράγραφος 105).

4. Εκπαίδευση, Ισότητα Φύλων και Πρόληψη της Έμφυλης Βίας (Άρθρο 14)

4.1. Εισαγωγή

Το άρθρο 14 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης εγκαθιδρύει την εκπαίδευση (τυπική και άτυπη/μη τυπική) ως κεντρικό πυλώνα πρόληψης της έμφυλης βίας. Η διάταξη απαιτεί από τα κράτη να εντάξουν διδακτικό υλικό που προάγει την ισότητα των φύλων, καταπολεμά τα στερεότυπα, καλλιεργεί τον αμοιβαίο σεβασμό και τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων, και ενημερώνει για τις μορφές έμφυλης βίας. Η Επεξηγηματική Έκθεση (παρ. 94–97) αποσαφηνίζει το εύρος και τη μεθοδολογία εφαρμογής, επισημαίνοντας τόσο τη συνεκπαίδευση όλων των μαθητών/τριών όσο και την προώθηση των αρχών της Σύμβασης σε χώρους άτυπης μάθησης και στα ΜΜΕ (Explanatory Report, §94–97). Η Σύμβαση υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση που καλύπτει τόσο την **τυπική εκπαίδευση** (formal) όσο και την **άτυπη εκπαίδευση** (informal), αναγνωρίζοντας ότι οι αξίες και τα στερεότυπα καλλιεργούνται όχι μόνο στο σχολείο αλλά και στην κοινωνική και πολιτισμική ζωή. Το Άρθρο 14 της ΣτΚ δεν είναι απλώς ένα τυπικό νομικό κείμενο· λειτουργεί ως **κανονιστικό εργαλείο κοινωνικής αλλαγής**. Η ενσωμάτωση των αρχών της ισότητας στην εκπαίδευση, τόσο τυπική όσο και άτυπη, είναι κρίσιμη για την πρόληψη της βίας σε βάθος χρόνου.

4.2. Κανονιστικό περιεχόμενο του Άρθρου 14 και στόχοι

Το Άρθρο 14 αποτελείται από δύο παραγράφους: Η πρώτη υποχρεώνει τα κράτη να ενσωματώσουν σε όλα τα επίπεδα της επίσημης εκπαίδευσης, κατάλληλα προσαρμοσμένο στις ικανότητες των μαθητών, διδακτικό υλικό που να καλύπτει την ισότητα των φύλων, μη-στερεοτυπικούς ρόλους φύλου, τον αμοιβαίο σεβασμό, τη μη-βίαιη επίλυση συγκρούσεων, την έμφυλη βία και το δικαίωμα στην προσωπική ακεραιότητα.

Η δεύτερη επιβάλλει την προώθηση των ίδιων αρχών και μέσω **άτυπων μορφών εκπαίδευσης**: πολιτιστικές δραστηριότητες, αθλητισμός, ΜΜΕ.

Η διττή αυτή προσέγγιση αντανακλά την κατανόηση ότι η εκπαίδευση είναι πολυεπίπεδη κοινωνική διαδικασία, η οποία δεν περιορίζεται στο σχολικό περιβάλλον αλλά αγγίζει όλες τις διαστάσεις της κοινωνικοποίησης (Council of Europe, 2011).

Σύμφωνα με την **Επεξηγηματική Έκθεση** (παρ. 94–97)

- **Σκοπός: Πρόληψη μέσω εκπαίδευσης** η έγκαιρη διαμόρφωση στάσεων χωρίς στερεότυπα και η ανάπτυξη δεξιοτήτων μη βίαιης επικοινωνίας.
- **Περιεχόμενο και παιδαγωγική**: προσαρμογή στην ηλικιακή ωριμότητα· ένταξη όχι μόνο σε μαθήματα «πολιτειότητας», αλλά οριζόντια σε γλώσσα, ιστορία, λογοτεχνία κ.ο.κ.· προώθηση συνεκπαίδευσης αγοριών και κοριτσιών.
- **Καθολικότητα**: η ενσωμάτωση σχετικού υλικού πρέπει να γίνεται σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης, από το δημοτικό έως το πανεπιστήμιο, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα των μαθητών.
- **Εγκάρσια ένταξη** (mainstreaming) **και προσαρμογή στην ηλικιακή ωριμότητα** σε πολλά μαθήματα, με προσαρμογή στην ψυχοκοινωνική ωριμότητα των μαθητών/τριών (Council of Europe, Explanatory Report, §§94–95). Εμπειρικά, τα **εργαστήρια δεξιοτήτων** (skills labs) και τα προγράμματα **κοινωνικο-συναισθηματικής μάθησης** αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την ενσωμάτωση της μη βίαιης επίλυσης συγκρούσεων, του σεβασμού και της ισότητας (Eurydice, 2022· Digital Skills & Jobs EU, 2021).
- **Συνεκπαίδευση φύλων και αποδόμηση στερεοτύπων**: (π.χ. «κορίτσια στις επιστήμες», «αγόρια στη φροντίδα») αποτελεί ρητή απαίτηση του άρθρου 14 και της Επεξηγηματικής Έκθεσης (Council of Europe, 2011/2014; Explanatory Report, §§94–95· UN Women/UNECA, 2020). Η διεθνής πρακτική δείχνει ότι η **προορατική** παρουσίαση αντεστραμμένων στερεοτυπικών εικόνων στο αναλυτικό πρόγραμμα και στα σχολικά εγχειρίδια ενισχύει την **αυτο-αποτελεσματικότητα** των μαθητών/τριών και διευρύνει τις εκπαιδευτικές φιλοδοξίες (UN Women/UNECA, 2020).

- **Περιεκτικότητα:** τα θέματα δεν περιορίζονται στη βία, αλλά εκτείνονται στην ισότητα των φύλων, τον σεβασμό της διαφορετικότητας και τη μη-βίαιη επικοινωνία.
- **Άτυπη/μη τυπική εκπαίδευση και ΜΜΕ:** οι χώροι νεολαίας, ο αθλητισμός, τα πολιτιστικά/ψυχαγωγικά πλαίσια και τα ΜΜΕ λειτουργούν ως «πυκνωτές κοινωνικοποίησης» όπου η πρόληψη μπορεί να έχει υψηλή απόδοση.
- **Ρήτρα «όπου ενδείκνυται»:** προορισμένη να σεβαστεί την αυτονομία εκπαιδευτικών συστημάτων και την ελευθερία των ΜΜΕ, δεν αίρει τον δεσμευτικό χαρακτήρα του στόχου· επιβάλλει στα κράτη «να βρίσκουν τρόπους» υλοποίησης με κατάλληλα μέσα.

Η έμφαση στην άτυπη εκπαίδευση είναι καινοτομία της Σύμβασης, καθώς ξεπερνά τον σχολικό θεσμό και προσεγγίζει τη διαμόρφωση στάσεων στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (Council of Europe, 2011).

4.3. Προκλήσεις εφαρμογής

Η υλοποίηση του Άρθρου 14 συναντά εμπόδια:

- **Αντιστάσεις κοινωνικές και πολιτικές:** η προώθηση της έμφυλης ισότητας στην εκπαίδευση συχνά προκαλεί αντιδράσεις συντηρητικών ομάδων (Verloo, 2018).
- **Έλλειψη κατάρτισης εκπαιδευτικών:** οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται εξειδικευμένη εκπαίδευση για να χειριστούν αυτά τα θέματα (Lowe, 2022).
- **Περιορισμένη αξιολόγηση:** λείπουν συστηματικοί μηχανισμοί παρακολούθησης των επιπτώσεων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων (GREVIO, 2022).

4.4. Σχεδιασμός πολιτικών: από την πρόθεση στη μετρήσιμη αλλαγή

Με βάση τη διεθνή τεκμηρίωση (Council of Europe, 2021/2022· Sękowska-Kozłowska, 2022), ένα λειτουργικό πλαίσιο πολιτικής για το άρθρο 14 περιλαμβάνει:

- **Σαφή χαρτογράφηση** του Άρθρου 14 στα αναλυτικά προγράμματα (μαθησιακοί στόχοι, ύλη, δείκτες).
- **Υποχρεωτική αρχική και ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση** εκπαιδευτικών για ισότητα φύλων/VAW (συνέργεια με Άρθρο 15)· ανάπτυξη υλικών διδασκαλίας με παραδείγματα αποδόμησης στερεοτύπων.

- **Εθνικές οδηγίες** για αναγνώριση/παραπομπή/προστασία μαθητών/τριών· ορισμός ρόλων «σημείου αναφοράς» σε κάθε σχολική μονάδα (GREVIO, 2023, §§78–80).
- **Συνεργασίες** με ΜΚΟ/τοπικούς φορείς για δράσεις **μη τυπικής εκπαίδευσης** σε αθλητισμό/πολιτισμό/νεολαία· **σταθερή χρηματοδότηση** και διαδικασίες αξιολόγησης.
- **Media literacy** και **δεοντολογία ΜΜΕ**: αυτορρύθμιση/συν-ρύθμιση, κατευθυντήριες για γλώσσα/εικονογραφία φύλου (Council of Europe, 2021).
- **Επικύρωση** (validation) μη τυπικής/άτυπης μάθησης: εργαλεία τεκμηρίωσης/portfolio, αντιστοίχιση με Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (Council Recommendation, 2012; Cedefop, 2015).
- **Στοχευμένες παρεμβάσεις ισότητας στα STEM** και ψηφιακές δεξιότητες κοριτσιών.

4.5. Συμπεράσματα

Το Άρθρο 14 της Σύμβασης, σε συνδυασμό με τις παρ. 94–97 της Επεξηγηματικής Έκθεσης, προσφέρει ένα ισχυρό πλαίσιο για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών μέσω της εκπαίδευσης. Η διπλή αναφορά σε **τυπική και άτυπη εκπαίδευση** αναγνωρίζει την πολυδιάστατη φύση της κοινωνικοποίησης και ενισχύει την προληπτική διάσταση της Σύμβασης.

Ωστόσο, η εφαρμογή παραμένει άνιση. Χρειάζονται:

- συστηματική ενσωμάτωση στο αναλυτικό πρόγραμμα,
- εκπαίδευση εκπαιδευτικών,
- συνέργειες με κοινωνικούς φορείς και ΜΜΕ,
- αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας.

Το άρθρο 14 της ΣτΚ αποτελεί **μηχανισμό** νομιμοποίησης της **εκπαιδευτικής πρόληψης** της έμφυλης βίας, που διατρέχει τη **τυπική** και την **μη τυπική/άτυπη** εκπαίδευση. Η επιτυχία του μετράται όχι μόνο με το **αν** υπάρχει στα χαρτιά, αλλά με το **πώς** ενσωματώνεται σε **προγράμματα, υλικά, επιμορφώσεις, διαδικασίες αναφοράς και μετρήσιμα αποτελέσματα**. Η ελληνική περίπτωση αναδεικνύει ότι το θεσμικό πλαίσιο υπάρχει (Ν. 4604/2019, νέα αναλυτικά προγράμματα, εργαστήρια δεξιοτήτων),

αλλά απαιτείται **συστηματοποίηση, καθοδήγηση και χρηματοδότηση**—ιδίως για τις άτυπες δομές και τα ΜΜΕ—ώστε η **κανονιστική υπόσχεση** του άρθρου 14 να μετατραπεί σε **εκπαιδευτική πραγματικότητα**.

4.6. Ενδεικτικές Πολιτικές στην Εκπαίδευση σε συνάφεια με την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Η ΓΓΙΑΔ έχει ενσωματώσει δράσεις στο **Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων** και για την προώθηση της ισότητας και την πρόληψη της βίας στις εφηβικές σχέσεις στην εκπαίδευση και τις υλοποιεί με πρωτογενείς παρεμβάσεις στο χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα στελέχη του Συμβουλευτικού Κέντρου της ΓΓΙΑΔ δημιούργησαν ένα πρόγραμμα παρέμβασης στα σχολεία όπου στόχος είναι η αναγνώριση των μορφών της βίας στις εφηβικές, συντροφικές σχέσεις, καθώς και η αναγνώριση των τακτικών που χρησιμοποιούνται από τους δράστες για την συναισθηματική παραπλάνηση των θυμάτων και η κατανόηση της δυναμικής που χαρακτηρίζει τις κακοποιητικές σχέσεις. Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές/τριες Γυμνασίου – Λυκείου (14-18 ετών) και για την δημιουργία του, αξιοποιήθηκαν μαρτυρίες από τα περιστατικά που παρακολουθούνταν στο Συμβουλευτικό μας Κέντρο, οι οποίες εμπλουτίστηκαν με οπτικοακουστικό υλικό.

Επίσης, πραγματοποιήθηκαν και συνεχίζουν κατόπιν αιτημάτων επιμορφωτικές δράσεις σε Δήμους (Υλοποιήθηκε πχ σε 90 παιδαγωγούς και υπαλλήλους των Παιδικών Σταθμών του Δήμου Βύρωνα, με θέμα: “Μορφές ενδοοικογενειακής βίας. Τα παιδιά ως θύματα ή μάρτυρες” (08.05). Αντίστοιχη δράση ευαισθητοποίησης είχε πραγματοποιηθεί στον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων της Ευαγγελικής Σχολής Νέας Σμύρνης με θέμα: “Αποπλάνηση των νέων”)

Το Συμβουλευτικό Κέντρο συνεργάζεται με το τμήμα Πρόληψης και Σχεδιασμού του Ο.ΚΑ.ΝΑ, και το τμήμα Εφαρμογής Πρόληψης, για την διοργάνωση εκπαιδεύσεων στα Στελέχη Πρόληψης από όλη την Ελλάδα, έτσι ώστε να λειτουργήσουν ως

πολλαπλασιαστές γνώσης, για μαθητές και εκπαιδευτικούς. Κατά τα έτη 2023 και 2024 έχουν υλοποιηθεί 2 κύκλοι εκπαίδευσης με θέμα: «Οι υγιείς συντροφικές σχέσεις των νέων».

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε συνεργασία με το Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο-Μαιευτήριο «ΕΛΕΝΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ» και τα Γραφεία Αγωγής Υγείας των Δ/νσεων Δ/θμιας Εκπ/σης Αθήνας, πραγματοποιεί πρόγραμμα με τίτλο «Ευαισθητοποίηση μαθητών/τριών Β /θμιας Εκπαίδευσης σε θέματα αντισύλληψης και σεξουαλικής αγωγής» που περιλαμβάνει παρουσιάσεις -εισηγήσεις σε μαθητές/τριες σχολείων, σε θέματα αντισύλληψης και σεξουαλικής αγωγής από εξειδικευμένες συμβούλους-μαίες. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τις εξής **θεματικές**: α) Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση, β) Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα και γ) Αγωγή Υγείας.²¹

Τέλος επίκειται η έναρξη της **Υποδράσης 1^α** με τίτλο με τίτλο: «Δράσεις ενδυνάμωσης και προώθησης της ισότητας στα ΑΕΙ και υποστήριξη Κέντρου Ψυχολογικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης». Το έργο συμβαδίζει πλήρως με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (ΕΣΔΙΦ) 2021-2025 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας αλλά και με τις νέες προτεραιότητες που θα αναπτυχθούν στο υπό εκπόνηση νέο ΕΣΔΙΦ 2026-2030 και εναρμονίζεται με τις προβλέψεις των άρθρων 7, 13,14, 22,25, 33-36, 40 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης), των διατάξεων του άρθρου 4 παρ. 7, 8, 9 και 10 του ν. 4531/2018 (ΦΕΚ 62 Α΄) καθώς και των άρθρων 5, 25, 34, 35, 38, και 40 της νέας Οδηγίας

²¹ Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2014 και λόγω της μεγάλης ανταπόκρισης εκ μέρους των σχολικών μονάδων το πρόγραμμα θα συνεχιστεί και κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2025-2026. Ενδεικτικά: Το σχολικό έτος 2023-2024 πραγματοποιήθηκαν 41 εισηγήσεις σε 24 σχολικές δομές τις οποίες παρακολούθησαν 2006 μαθητές/μαθήτριες. Το σχολικό έτος 2024-2025 πραγματοποιήθηκαν 38 εισηγήσεις σε 22 δομές τις οποίες παρακολούθησαν 1530 μαθητές/μαθήτριες. Ανάλογες Δράσεις πραγματοποιεί και το Κέντρο ερευνών για Θέματα Ισότητας και η Βιβλιοθήκη Ισότητας της ΓΓΙΑΔ. Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφτείτε την ιστοσελίδα της ΓΓΙΑΔ και το σύνδεσμο της <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2024/11/5%CE%B7-etisia-ekthesi-gia-ti-via-kata-twn-gynaikwn.pdf> και την ιστοσελίδα του ΚΕΘΙ. <https://www.kethi.gr/>

2024/1385 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 2024 για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας.

Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού/ΥΠΑΙΘΑ

- **Στελέχωση σχολείων γενικής εκπαίδευσης με Ψυχολόγους και Κοινωνικούς Λειτουργούς.** Με Υπουργική Απόφαση 97442/ΓΔ4/2024 - ΦΕΚ 5003/Β/3-9-2024 καθορίστηκαν αρμοδιότητες για τα σχολικά έτη 2024-2025 και 2025-2026 στο πλαίσιο της πράξης «Ενίσχυση και ενδυνάμωση της κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης και ανθεκτικότητας.
- **Τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων** εισήχθησαν με τον Ν 4692/2020 όπως τροποποιήθηκε με τον Ν 4807/2021 και εφαρμόζονται με την εγκύκλιο με αρ. 94236/ΓΔ4/4-8-21 (ΦΕΚ 3567Β/04-08-2021: «Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών για τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων όλων των τύπων σχολικών μονάδων, Νηπιαγωγείων, Δημοτικών και των Γυμνασίων») Στην εγκύκλιο με αρ. 94236/ΓΔ4/4-8-21 (ΦΕΚ 3567/Β/04-08-2021). Το πρόγραμμα «**Εργαστήρια Δεξιοτήτων**» ξεκίνησε πιλοτικά το 2020–21 και επεκτάθηκε από το 2021–22, περιλαμβάνοντας θεματικές ισότητας, σεβασμού, σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και αντιμετώπισης ρητορικής μίσους/κυβερνοεκφοβισμού (Eurydice, 2022· Digital Skills & Jobs EU, 2021).
- Σε συνεργασία με το ΕΚΔΔΑ, πραγματοποιούνται επιμορφώσεις εκπαιδευτικών σε θέματα που σχετίζονται με την άρση στερεοτύπων έμφυλων διακρίσεων και την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας στην ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα.

Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων (ΕΙΦΚΔ) των ΑΕΙ

Σε κάθε Α.Ε.Ι. **Επιτροπή Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων** (ΕΙΦΚΔ) ως **συμβουλευτικό όργανο** του Ιδρύματος και των οργάνων διοίκησής του. Όλα τα ΑΕΙ έχουν συγκροτήσει ΕΙΦΚΔ και καταρτίσει Σχέδιο Δράσης και υλοποιούν αντίστοιχες δράσεις. (Για περαιτέρω πληροφορίες επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες των ΕΙΦΚΔ).

4.7. Συστάσεις της GREVIO για το άρθρο 14

Η GREVIO **ενθαρρύνει έντονα** τις ελληνικές αρχές να ενισχύσουν τις προσπάθειες για να διασφαλίσουν την πρακτική εφαρμογή της απαίτησης να περιλαμβάνονται στα σχολικά προγράμματα σπουδών ή να μεταδίδονται με άλλο τρόπο γνώσεις σχετικά με τα στοιχεία που απαριθμούνται στο άρθρο 14 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων μορφών βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών λόγω φύλου. (παράγραφος 79). Επίσης η GREVIO **ενθαρρύνει** επίσης **σθεναρά** τις ελληνικές αρχές να θεσπίσουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για τον εντοπισμό και την αναφορά όλων των θυμάτων βίας λόγω φύλου στο σχολείο και σε άτυπες εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των αθλητικών (παράγραφος 80).

5. Εκπαίδευση επαγγελματιών (Άρθρο 15)

5.1. Εισαγωγή

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης τοποθετεί την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση στο πλαίσιο της προληπτικής στρατηγικής για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Council of Europe, 2011). Το Άρθρο 15 απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Κράτη να **«παρέχουν ή να ενισχύουν κατάλληλη κατάρτιση για τους σχετικούς επαγγελματίες»**, με έμφαση στην πρόληψη/εντοπισμό της βίας, στην ισότητα των φύλων, στις ανάγκες και δικαιώματα των θυμάτων και στην αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης. Η Επεξηγηματική Έκθεση (παρ. 98–101) αναλύει το εύρος της υποχρέωσης, την αναγκαιότητα συστηματικής αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης, και την προώθηση της διεπιστημονικής, διατομεακής συνεργασίας (Explanatory Report, 2011).

5.2. Κανονιστικό πλαίσιο του Άρθρου 15

Το Άρθρο 15 διατυπώνει δύο θεμελιώδεις υποχρεώσεις: (α) **παροχή ή ενίσχυση «κατάλληλων» προγραμμάτων κατάρτισης για τους επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με θύματα ή δράστες** και (β) **ενθάρρυνση ώστε η κατάρτιση να περιλαμβάνει την εκπαίδευση συνεργασίας πολλαπλών φορέων (multi-agency cooperation)** με στόχο

την αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών των επαγγελματιών, την ποιότητα της υποστήριξης των θυμάτων και στον έγκαιρο εντοπισμό και παραπομπή υποθέσεων (Explanatory Report, παρ. 98–101).

Στην πράξη, το «κατάλληλο» της κατάρτισης σημαίνει: συστηματική αρχική εκπαίδευση (initial vocational training) και **συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση** (in-service training), με περιεχόμενο που καλύπτει τουλάχιστον (i) μορφές βίας (ενδοοικογενειακή, σεξουαλική, stalking, εμπορία, FGM, καταναγκαστικός γάμος κ.ά.), (ii) ισότητα των φύλων και κατάργηση στερεοτύπων, (iii) ανάγκες/δικαιώματα θυμάτων και (iv) αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης — μαζί με πρακτικά εργαλεία (αναγνώριση, διαχείριση κινδύνου, παραπομπές, προστατευτικά μέτρα). Η Επεξηγηματική Έκθεση τονίζει επίσης την ανάγκη ύπαρξης δεσμευτικών πρωτοκόλλων/οδηγιών που να υποστηρίζουν την εφαρμογή των δεξιοτήτων στο πεδίο.

5.3. Ποιοι είναι «οι σχετικοί επαγγελματίες» — εύρος και προτεραιοποίηση

Η Επεξηγηματική Έκθεση απαριθμεί ενδεικτικά επαγγελματικές ομάδες: δικαστές, εισαγγελείς, δικηγόρους, αστυνομικούς, επαγγελματίες υγείας, κοινωνικούς λειτουργούς, εκπαιδευτικούς (Explanatory Report, παρ. 100). Επίσης υπαινίσσεται την ανάγκη ευρύτερης κάλυψης (π.χ. υπηρεσίες μετανάστευσης, υπηρεσίες για ΑΜΕΑ, προσωπικό σε καταφύγια, μέσα ενημέρωσης) όταν είναι σε επαφή με θύματα. Η πρακτική πρέπει να κατευθύνεται από μια προσέγγιση «όλων των εμπλεκόμενων φορέων» (whole-system), αφού πολλά λάθη ή καθυστερήσεις στην προστασία οφείλονται σε ασυντόνιστες αποκρίσεις των επαγγελματιών (Explanatory Report, παρ. 101).

Η πρόσθετη προβληματική διάσταση αφορά στην αυτονομία των δικαστικών/νομικών επαγγελματιών: η Έκθεση αναγνωρίζει την ανεξαρτησία των δικαστικών λειτουργών και την αυτονομία της οργάνωσης επαγγελματικής κατάρτισης τους, απαιτώντας όμως να γίνεται «διαθέσιμη» η κατάρτιση σε όσους επιθυμούν να την παρακολουθήσουν (Explanatory Report, παρ. 100). Αυτό ανοίγει το ζήτημα της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής αυτονομίας και δημόσιας υποχρέωσης για κατάρτιση σε ευαίσθητα θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- **Συστήματα δικαιοσύνης** (δικαστές, εισαγγελείς, δικηγόροι)
- **Αστυνομία και δυνάμεις ασφαλείας**
- **Υγεία και κοινωνική πρόνοια** (γιατροί, νοσηλευτές, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί)
- **Εκπαιδευτικοί**
- **Υπηρεσίες μετανάστευσης, ασύλου, στέγασης, πρόνοιας ΑμΕΑ**

Η GREVIO έχει επανειλημμένα υπογραμμίσει ότι σε πολλές χώρες η εκπαίδευση περιορίζεται μόνο στην αστυνομία και παραμελεί άλλες καίριες ομάδες (GREVIO, Baseline Reports) ενώ αντίστοιχα επισημαίνει:

- Αποσπασματική εκπαίδευση: χωρίς συνέχεια.
- Έλλειψη υποχρεωτικότητας: ιδίως στο δικαστικό σώμα.
- Περιορισμένο περιεχόμενο: επικέντρωση σε ενδοοικογενειακή βία, αγνόηση άλλων μορφών (FGM, stalking).
- Ανεπαρκής αξιολόγηση: έλλειψη δεδομένων για την αποτελεσματικότητα.
- Έλλειψη πόρων: συχνά εξαρτάται από ευρωπαϊκά προγράμματα.

5.4 Διασύνδεση άρθρου 15 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης με το Άρθρο 36 της Οδηγίας 1385/2024 και το άρθρο 12 της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ

Τα τρία κείμενα — το Άρθρο 15 της Σύμβασης, το Άρθρο 25 της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ και το Άρθρο 36 της Οδηγίας 2024/1385 — **συμπλέκονται και αλληλοενισχύονται**: όλα επιβάλλουν/συνιστούν εκπαίδευση επαγγελματιών που έρχονται σε επαφή με θύματα, αλλά διαφέρουν στο πεδίο εφαρμογής, στο επίπεδο λεπτομέρειας και στο νομικό βάρος για τα κράτη-μέλη.

Άρθρο 25. Οδηγία 2012/29/ΕΕ (Victims' Rights Directive)

Η Οδηγία καθιερώνει ελάχιστα πρότυπα για τα δικαιώματα των θυμάτων· το **Άρθρο 25** υποχρεώνει τα κράτη να εξασφαλίζουν ότι οι «υπάλληλοι που πιθανόν έρχονται σε επαφή με θύματα» (π.χ. αστυνομικοί, προσωπικό δικαστηρίων) λαμβάνουν γενική και εξειδικευμένη κατάρτιση στο κατάλληλο επίπεδο για να αντιλαμβάνονται και να αντιμετωπίζουν τις ανάγκες των θυμάτων με σεβασμό και επαγγελματισμό (EU, 2012). (EUR-Lex).

Άρθρο 36. Οδηγία (ΕΕ) 2024/1385 (VAW Directive)

Το Άρθρο 36 προβλέπει ρητά ότι τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι υπάλληλοι που πιθανόν έρχονται σε επαφή με θύματα (π.χ. αστυνομία, δικαστικό προσωπικό) λαμβάνουν **γενική και εξειδικευμένη κατάρτιση** ώστε να μπορούν να εντοπίζουν, να αποτρέπουν και να αντιμετωπίζουν περιστατικά βίας «με τρόπο ευαίσθητο ως προς το τραύμα, το φύλο και το παιδί/αναπηρία», απαιτώντας επίσης κατάρτιση για δικαστές και εισαγγελείς και σύσταση προς την εκπαίδευση των δικηγόρων (ΕΥ, 2024). Η Οδηγία περιλαμβάνει περισσότερες τεκμηριωμένες απαιτήσεις για περιεχόμενο και ευαισθητοποίηση (π.χ. διασταυρούμενες διακρίσεις, πρόσβαση σε ειδικές υπηρεσίες). (EUR-Lex)

5.5. Ο ρόλος του ΕΚΔΔΑ (ΙΝΕΠ) στην επιμόρφωση επαγγελματιών

Το **Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ)**, μέσω του **Ινστιτούτου Επιμόρφωσης (ΙΝΕΠ)**, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαρκή ανάπτυξη κι επιμόρφωση των επαγγελματιών αναφορικά με την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης δεδομένου ότι σχεδιάζει και υλοποιεί επιμορφωτικά προγράμματα με ανάλογες θεματικές, ανιχνεύει και αξιολογεί ανάγκες των φορέων της Δημόσιας Διοίκησης, παρέχει όχι μόνο εκπαιδευτικά εργαλεία αλλά συνιστά επίσης στρατηγικό εταίρο στη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και των δεξιοτήτων των επαγγελματιών και των φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση της Σύμβασης.

Βάσει Άρθρου 15, το ΕΚΔΔΑ/ΙΝΕΠ έχει σχεδιάσει / υλοποιήσει κυρίως προγράμματα και γενικές επιμορφώσεις που στοχεύουν και συμμετείχαν επαγγελματίες πρώτης γραμμής(αστυνομικοί, υγειονομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, προσωπικό φυλακών, δικαστές/εισαγγελείς/δικηγόροι, εκπαιδευτικοί και στελέχη της δημόσιας διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης που έρχονται σε επαφή με θύματα/δράστες (ΕΚΔΔΑ ανακοινώσεις/κατάλογοι, Εθνικό Σχέδιο).

Βάσει Άρθρου 14, το ΕΚΔΔΑ ενσωματώνει θεματικές ισότητας (μη στερεότυπα, οπτική φύλου, μη σεξιστική γλώσσα) σε πιστοποιημένα προγράμματα/ημερίδες και οδηγούς, με στόχο πρόληψη και ευαισθητοποίηση (π.χ. «Ευαισθητοποίηση Εκπαιδευτικών

πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα διακρίσεων και ισότητας φύλων» «Η Οπτική του Φύλου στην Εργασία», «Ενίσχυση των γυναικών στα κοινά» κτλ.).

Συνδέοντας τα παραπάνω με τις διατάξεις της Σύμβασης:

Τροχιά δράσης της Σύμβασης	Πώς ανταποκρίνεται το ΕΚΔΔΑ / ΙΝΕΠ
Κατάλληλη εκπαίδευση	Με προγράμματα για επαγγελματίες της «πρώτης επαγγελματιών γραμμής», δημόσιους υπαλλήλους, στελέχη διοίκησης (Άρθρο 15) που έρχονται σε επαφή με θύματα ή δράστες.
Πρόληψη μέσω εκπαίδευσης γενικά	Εκδηλώσεις, συνέδρια, διαλέξεις, ημερίδες κτλ, πιστοποιημένα προγράμματα, εκπαιδευτικά υλικά που προωθούν την ισότητα των φύλων, μη στερεότυπους ρόλους, μη βίαιες μορφές επικοινωνίας. (Άρθρο 14)

5.6. Συστάσεις της GREVIO για το άρθρο 15

Η GREVIO προτρέπει τις ελληνικές αρχές να λάβουν πρόσθετα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι όλοι οι επαγγελματίες που εργάζονται με θύματα ή δράστες όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση, και ιδίως οι δικαστικοί λειτουργοί, λαμβάνουν συστηματική και υποχρεωτική αρχική και ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών. Για το σκοπό αυτό, οι ελληνικές αρχές θα πρέπει, ειδικότερα: α) να διασφαλίσουν ότι η αρχική και η ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση για τη βία κατά των γυναικών που παρέχεται σε όλες τις επαγγελματικές κατηγορίες είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, β) να διασφαλίζουν ότι η παρεχόμενη κατάρτιση καλύπτει θέματα όπως τα έμφυλα στερεότυπα, η διαφορά μεταξύ σύγκρουσης και βίας, η ταυτοποίηση των θυμάτων, τα δικαιώματα και οι ανάγκες των θυμάτων, η πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης, ο αντίκτυπος της βίας στα παιδιά που εκτίθενται σε αυτήν και η βία κατά των γυναικών που εκτίθενται σε διατομεακές διακρίσεις, γ) να παρέχονται επαρκή κονδύλια για προγράμματα και πρωτοβουλίες κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παρέχονται από ΜΚΟ, δ) να αξιολογούν τον αντίκτυπο των προγραμμάτων κατάρτισης διάφορες επαγγελματικές ομάδες (παράγραφος 92).

6. Προληπτική παρέμβαση και απαγόρευση υποχρεωτικών εναλλακτικών διαδικασιών επίλυσης της διαφοράς (Άρθρα 16 και 48)

6.1. Εισαγωγή

Τα άρθρα 16 και 48 συναρθρώνονται σε πολιτική πρακτική, εξετάζονται από κοινού και απαιτούν ένα συνεκτικό μοντέλο: τα προγράμματα για δράστες (άρθρο 16) να σχεδιάζονται ως συμπλήρωμα — και όχι ως αντικατάσταση — της ποινικής αντιμετώπισης και των μέτρων προστασίας, με κεντρικό άξονα την ασφάλεια του θύματος. Η απαγόρευση υποχρεωτικής διαμεσολάβησης (άρθρο 48) διασφαλίζει ότι η συμμετοχή των δραστών σε προγράμματα δεν μπορεί να χρησιμοποιούνται για να αποσύρουν την υπόθεση από τη δημόσια σφαίρα και από τη διαδικασία λογοδοσίας. Τα προγράμματα για δράστες πρέπει να ενσωματώσουν αυστηρά πρωτόκολλα παρακολούθησης και ρήτρες άμεσης λήξης της παρέμβασης αν αυξάνεται ο κίνδυνος και η ανάγκη προστασίας για το θύμα.

6.2.Κανονιστικό πλαίσιο άρθρων 16 και 48

Το **άρθρο 16** της Σύμβασης έχει διττό χαρακτήρα και σκοπό: είναι μέρος του μηχανισμού πρόληψης, αλλά και μέρος του μηχανισμού προστασίας των θυμάτων. (ΚΕΘΙ, 2021). Υποχρεώνει τα κράτη-μέρη «να λάβουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα για να θεσπίσουν ή να υποστηρίξουν προγράμματα που διδάσκουν σε δράστες ενδοοικογενειακής βίας να υιοθετούν μη βίαιη συμπεριφορά» και προγράμματα θεραπείας ώστε να μειωθεί η υποτροπή, με ρητή προτεραιότητα στην ασφάλεια και τα δικαιώματα των θυμάτων (Council of Europe, 2011). Μέτρα αντίστοιχα οφείλουν να λάβουν και για τους δράστες σεξουαλικών αδικημάτων

Η Επεξηγηματική Έκθεση επισημαίνει ότι οι τύποι προγραμμάτων ποικίλλουν (προληπτικά/ εκπαιδευτικά, θεραπευτικά για σεξουαλικούς δράστες), ότι τα βασικά στοιχεία θα πρέπει να βασίζονται σε «βέλτιστες πρακτικές» και ότι η συνεργασία με εξειδικευμένες υπηρεσίες θύματος και η αξιολόγηση κινδύνου πρέπει να είναι κεντρικά ζητήματα. μοντέλα και ότι όλα τα μοντέλα πρέπει να σέβονται ορισμένα «θεμελιώδη στοιχεία» (παρ. 102–105). Δεν υποδεικνύεται συγκεκριμένη μεθοδολογία για τις μορφές συνεργασίας. Εντούτοις συνδυάζοντας το άρθρο 16 με το άρθρο 12, στο οποίο γίνεται

αναφορά στην πρόληψη της βίας μέσω της προώθησης της αλλαγής των πεποιθήσεων και των συμπεριφορών των ανδρών και της προσπάθειας για κοινωνική αλλαγή και λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές αρχές της Σύμβασης και την ορισμό που δίνεται για την ενδοοικογενειακή βία, συμπεραίνεται ότι επιβάλλεται στα κράτη-μέλη η νομική υποχρέωση να οργανώσουν και να αναπτύξουν προγράμματα, και σε συντονισμένη συνεργασία με τις εξειδικευμένες υπηρεσίες για τα θύματα, οι δράστες θα ενθαρρύνονται να υιοθετούν μη βίαια πρότυπα συμπεριφοράς, θα βοηθιούνται να συνειδητοποιούν τις πράξεις τους και τις συνέπειές τους, θα αναγνωρίζουν και θα αναλαμβάνουν την ευθύνη τους (accountability) (ΚΕΘΙ, 2021).

Το **άρθρο 48** θεσπίζει την **απαγόρευση της υποχρεωτικής συμμετοχής** σε εναλλακτικές διαδικασίες επίλυσης, όπως η ποινική διαμεσολάβηση «σε σχέση με όλες τις μορφές βίας που καλύπτει η Σύμβαση», ενώ ρυθμίζει και το σημείο ότι τυχόν χρηματικές κυρώσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ικανότητα του δράστη να εκπληρώσει οικονομικές υποχρεώσεις χωρίς να κινδυνεύει να επιβαρυνθεί οικονομικά το θύμα. Η απαγόρευση απορρέει από την ιδιότητα της έμφυλης βίας —όπου υπάρχει ουσιώδης ανισορροπία ισχύος που καθιστά το θύμα ευάλωτο στη μη ισότιμη «διαπραγμάτευση», με κίνδυνο «επανιδιωτικοποίησης» της υπόθεσης και δευτερογενούς θυματοποίησης. Επιπλέον, απαιτείται προσοχή ώστε τα χρηματικά πρόστιμα να μην επιφέρουν οικονομική δυσχέρεια στο θύμα (έμμεση τιμωρία) (Επεξηγηματική Έκθεση παρ. 251–253).

6.3.Βασικά μοντέλα προγραμμάτων για δράστες

Το «Μοντέλο Ντουλούθ» (<i>Duluth model - Psycho-educational approach</i>)
• Προέλευση: Duluth, Minnesota (ΗΠΑ, δεκαετία 1980). • Κεντρική ιδέα: η βία ερμηνεύεται ως εργαλείο εξουσίας και ελέγχου. • Στόχος: η ανάδειξη της ευθύνης του δράστη, αλλαγή πεποιθήσεων/στάσεων, κατανόηση του κύκλου της βίας. • Μέθοδοι: ομαδικές συνεδρίες, χρήση του «Power and Control Wheel». • Κριτική: περιορισμένη αποτελεσματικότητα σε RCTs, κατηγορήθηκε ότι είναι περισσότερο «εκπαιδευτικό» παρά κλινικό. • Συνεισφορά: έθεσε τις βάσεις για τη θυματοκεντρική λογική και κοινωνική αλλαγή (Gondolf, 2012).

Γνωστική – Συμπεριφορική Θεραπεία (<i>Cognitive-Behavioural Therapy / CBT-based models</i>)
• Προέλευση: Γενική παράδοση γνωσιακής-συμπεριφορικής θεραπείας. • Κεντρική ιδέα: η βία πηγάζει από δυσλειτουργικές σκέψεις, πεποιθήσεις και έλλειψη δεξιοτήτων ρύθμισης συναισθήματος. • Στόχος: τροποποίηση γνωστικών σχημάτων, εκμάθηση μη βίαιης επικοινωνίας, έλεγχος θυμού. • Μέθοδοι: ατομικές και ομαδικές συνεδρίες, role-play, homework. • Κριτική: συχνά αγνοεί τη δομική διάσταση φύλου/εξουσίας· ποικίλα αποτελέσματα σε μετα-αναλύσεις (Babcock et al., 2024). • Συνεισφορά: ενσωμάτωση ψυχοθεραπευτικών εργαλείων για αλλαγή συμπεριφοράς.

Συνεντευκτική Παρακίνηση και Στάδια Αλλαγής (<i>Motivational Interviewing (MI) και Stages of Change</i>)
• Προέλευση: Miller & Rollnick (θεραπεία εξαρτήσεων). • Κεντρική ιδέα: η αλλαγή απαιτεί εσωτερικό κίνητρο και προοδευτική μετάβαση στα «στάδια αλλαγής». • Στόχος: αύξηση αναγνώρισης προβλήματος, ενίσχυση δέσμευσης για μη βίαιη συμπεριφορά. • Μέθοδοι: εξατομικευμένες συνεδρίες, συνεργατικό/μη συγκρουσιακό στυλ. • Κριτική: από μόνο του δεν αρκεί· λειτουργεί καλύτερα ως «προσέγγιση-πύλη» πριν ή παράλληλα με πιο δομημένα προγράμματα. • Συνεισφορά: μειώνει τις αποχωρήσεις.
Θεραπευτικά/Κλινικά Μοντέλα (π.χ. Ατομική Ψυχοθεραπεία, Τραυματοκεντρικές Προσεγγίσεις)
• Προέλευση: Κλινικές παραδόσεις (ψυχοδυναμική, τραυματοκεντρική, θεραπεία ζεύγους σε μη-υψηλού κινδύνου περιπτώσεις). • Κεντρική ιδέα: η βία συνδέεται με προσωπικά τραύματα, ψυχοπαθολογία ή διαταραχή συναισθηματικής ρύθμισης. • Στόχος: θεραπεία υποκείμενων διαταραχών, ενίσχυση ενσυναίσθησης. • Μέθοδοι: ατομικές συνεδρίες, μακροχρόνιες θεραπευτικές διαδικασίες. • Κριτική: συχνά αργά αποτελέσματα, περιορισμένη εμπειρική βάση σε σχέση με CBT/Duluth. • Συνεισφορά: αναγνώριση της ανάγκης για πολυεπίπεδη και εξατομικευμένη προσέγγιση.

Αποκαταστατική Δικαιοσύνη και Κύκλοι Ειρήνης (*Restorative Justice & Circles of Peace*)

- **Προέλευση:** Αποκαταστατική δικαιοσύνη, Καναδάς/ΗΠΑ.
- **Κεντρική ιδέα:** εθελοντική συμμετοχή θύματος και δράστη, στόχος η ανάληψη ευθύνης, αποκατάσταση βλάβης, συμφωνίες αλλαγής.
- **Στόχος:** προσωπική μεταμόρφωση δράστη, αίσθηση δικαίωσης για το θύμα.
- **Μέθοδοι:** «κύκλοι ειρήνης» με διαμεσολαβητές, εθελοντική συμμετοχή, συνεχή έλεγχο κινδύνου.
- **Κριτική:** πολύ ευαίσθητο μοντέλο· ενδείκνυται μόνο υπό αυστηρές συνθήκες ασφάλειας (CoE Guidance, 2024).
- **Συνεισφορά:** άνοιξε τη συζήτηση για ασφαλείς μορφές εναλλακτικής/αποκαταστατικής δικαιοσύνης.

Υβριδικά/Διατομεακά Μοντέλα (*Hybrid / Multi-Agency Models*)

- **Προέλευση:** Ευρωπαϊκή εμπειρία (π.χ. Σκανδιναβικές χώρες, Ενωμένο Βασίλειο).
- **Κεντρική ιδέα:** συνδυασμός θεωρητικών μοντέλων (CBT, Duluth, MI) με πολυτομεακή συνεργασία (αστυνομία, κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες θυμάτων).
- **Στόχος:** ολιστική διαχείριση κινδύνου, αλλαγή συμπεριφοράς δράστη, ταυτόχρονη υποστήριξη θύματος.
- **Μέθοδοι:** συντονισμένα δίκτυα, case management, monitoring.
- **Κριτική:** απαιτεί σημαντικούς πόρους και υψηλή θεσμική συνεργασία.
- **Συνεισφορά:** θεωρείται το πιο «σύγχρονο» πρότυπο, σε συμφωνία με το πνεύμα του άρθρου 16 της Σύμβασης και τις προδιαγραφές της GREVIO.

6.4. Πιθανά Οφέλη της Ποινικής Διαμεσολάβησης

1. Μείωση της υποτροπής

Ο δράστης δεσμεύεται να παρακολουθήσει πρόγραμμα συμβουλευτικής ή θεραπείας, μειώνοντας έτσι την πιθανότητα επανάληψης του αδικήματος. Έρευνες δείχνουν ότι η **συνδυασμένη ποινική διαμεσολάβηση με παρακολούθηση προγράμματος** οδηγεί σε χαμηλότερα ποσοστά υποτροπής (recidivism) (Strang & Braithwaite, 2013).

2. Ταχεία και ευέλικτη διαδικασία

Αποφεύγεται η μακρά ποινική δίκη, που συχνά προκαλεί δευτερογενή θυματοποίηση στο θύμα. Παράλληλα, δίνεται η δυνατότητα έγκαιρης παρέμβασης στον δράστη.

3. Προστασία θυμάτων

Το θύμα μπορεί να λάβει άμεσα προστατευτικά μέτρα. Ενισχύεται η ασφάλειά του με περιοριστικούς όρους και με την υποχρέωση δράστη για συμμετοχή σε πρόγραμμα.

4. Ενίσχυση της ανάληψης ευθύνης

Ο δράστης καλείται να αναγνωρίσει την ευθύνη του, κάτι που συχνά δεν συμβαίνει μέσα σε μια τυπική ποινική διαδικασία.

5. Αποκαταστατική διάσταση

Στόχος δεν είναι μόνο η τιμωρία αλλά η αποκατάσταση των σχέσεων, όπου αυτό είναι ασφαλές και εφικτό.

6.5. Πιθανά Οφέλη των Προγραμμάτων για Δράστες

1. Μείωση της βίας και της υποτροπής

Συστηματικές αναλύσεις (Aldarondo & Castro-Fernandez, 2011) δείχνουν ότι δράστες που παρακολουθούν προγράμματα έχουν **λιγότερες πιθανότητες να επαναλάβουν κακοποιητικές συμπεριφορές** σε σχέση με όσους δεν συμμετέχουν.

2. Αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών

Τα προγράμματα (π.χ. CBT, Duluth) βοηθούν τον δράστη να αναγνωρίσει την έμφυλη διάσταση της βίας, να ελέγχει το θυμό του και να αποκτήσει νέες δεξιότητες διαχείρισης συγκρούσεων.

3. Ασφάλεια του θύματος

Εφόσον υλοποιούνται σωστά, μειώνεται ο κίνδυνος για τα θύματα και τα παιδιά. Η Σύμβαση Κωνσταντινούπολης τονίζει ότι **προταρχικό μέλημα πρέπει να είναι η ασφάλεια των θυμάτων**.

4. Πρόληψη διαιώνισης της βίας

Όταν τα παιδιά βλέπουν τον πατέρα ή άλλο οικείο πρόσωπο να αλλάζει συμπεριφορά μέσω θεραπείας, μειώνεται ο κίνδυνος να αναπαραχθεί το πρότυπο βίας στις επόμενες γενιές.

5. Εναλλακτική στην ποινική καταστολή

Παρέχει έναν **δημιουργικό και θεραπευτικό δρόμο** πέρα από την απλή φυλάκιση, που συχνά δεν αλλάζει συμπεριφορές.

6. Κοινωνικό και οικονομικό όφελος

Μείωση κόστους στο σύστημα δικαιοσύνης και υγείας, λιγότερη αστυνομική και δικαστική επιβάρυνση.

6.6. Πρακτικές κατευθύνσεις και πρότυπα ποιότητας

Ο **Οδηγός του Συμβουλίου της Ευρώπης** (Guidance for safe and effective perpetrator programmes, 2024) συνθέτει εμπειρικά ευρήματα και καλές πρακτικές: τονίζει την αναγκαιότητα θυματοκεντρικής προσέγγισης, συστημάτων αξιολόγησης κινδύνου, εξειδίκευσης προσωπικού, πολιτικών συμπερίληψης/εξαιρέσεων (screening), διασύνδεσης με υπηρεσίες στήριξης θυμάτων, και διαρκούς αξιολόγησης και προσαρμογής των προγραμμάτων. (Council of Europe Guidance, 2024).

Από την άλλη, ο Οδηγός Προτύπων του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Εργασία με Θύτες (European Standards for Perpetrator Programmes of the Work With Perpetrators European Network/ WWP EN) και οι εθνικές προδιαγραφές (π.χ. UK Standards for Perpetrator Interventions, 2023), καταγράφουν απαιτήσεις πιστοποίησης, διαχείρισης κινδύνου, κριτήρια ένταξης/εξαίρεσης και πρωτόκολλα συνεργασίας με κοινωνικές/δικαστικές υπηρεσίες (WWP EN; UK Home Office, 2023). Αυτά τα έγγραφα επιχειρούν να ελαχιστοποιήσουν τους κινδύνους που αναδεικνύει η έρευνα και να μεγιστοποιήσουν την πιθανότητα μετρήσιμης βελτίωσης.

6.7. Προτάσεις για αποτελεσματική διαμεσολάβηση

- **Νομοθετική ρήτρα και πρωτόκολλα:** Ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο των προτύπων του άρθρου 16 και 48, με σαφή ρήτρα προτεραιότητας της ασφάλειας θυμάτων· θεσμοθέτηση πρωτοκόλλων συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών.
- **Έγκριση προτύπων ποιότητας για προγράμματα δραστών: Υιοθέτηση και εφαρμογή των οδηγιών του Συμβουλίου της Ευρώπης (CoE, 2024)** ως βάση εθνικών προτύπων για τα προγράμματα και υποχρέωση πιστοποίησης φορέων που υλοποιούν παρέμβαση.
- **Υποχρεωτική αξιολόγηση κινδύνου & εξατομικευμένα πλάνα.**

- **Απαγόρευση υποχρεωτικής και ρυθμίσεις για εθελοντική διαμεσολάβηση:** με αυστηρά μέτρα προστασίας, ειδική εκπαίδευση μεσολαβητών και δικλείδες για άμεση διακοπή.
- **Διασφάλιση οικονομικής προστασίας θυμάτων:** Νομικές/διοικητικές ρυθμίσεις ώστε πρόστιμα ή χρηματικές κυρώσεις να μην επιβαρύνουν άμεσα το θύμα· δυνατότητα ειδικών μέτρων αποζημίωσης.
- **Καθιέρωση εθνικών «πλαισίων ποιότητας»**
- **Αποκλεισμός υποχρεωτικής Διαμεσολάβησης σε υποθέσεις βίας,** με σαφή πρωτόκολλα screening και εθελοντικές, ασφαλείς, υποστηριζόμενες μορφές αποκαταστατικής δικαιοσύνης μόνο όταν πληρούνται πολύ αυστηρές προϋποθέσεις (screening, θύμα-συναίνεση, υποστήριξη, ανεξαρτησία δικαστικής διαδικασίας). (Explanatory Report, GREVIO).
- **Ενίσχυση ερευνητικής βάσης και monitoring:** GREVIO και εθνικά συστήματα να στηρίζουν μακροχρόνιες αξιολογήσεις και να απαιτήσουν διαφάνεια στα ποσοτικά αποτελέσματα (GREVIO, CoE Guidance, Babcock 2024).

6.8. Προτάσεις για αποτελεσματικά προγράμματα

- **Προτεραιότητα στην ασφάλεια και στα δικαιώματα των θυμάτων**

Κάθε πρόγραμμα πρέπει να έχει ως πρωταρχικό στόχο την ασφάλεια και ευημερία των θυμάτων· να λειτουργεί σε συντονισμό με υπηρεσίες στήριξης θυμάτων και να μην θέτει θύματα σε κίνδυνο. (CoE Guidance, 2024).

- **Νομικό/πολιτειακό πλαίσιο και σαφείς διαδρομές παραπομπής** (referral routes)
- **Καθορισμένα «ελάχιστα πρότυπα» και σύστημα πιστοποίησης**

Υιοθέτηση ελάχιστων προδιαγραφών (σε επίπεδο προγράμματος, προσωπικού, διαδικασιών) και ύπαρξη μηχανισμού αξιολόγησης/πιστοποίησης .

- **Εξειδικευμένο, καλά εκπαιδευμένο προσωπικό**
- **Προσέγγιση με ευαισθησία στο φύλο και λογοδοσία**
- **Συστήματα αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνου**
- **Διατομεακή συνεργασία**
- **Διαχωρισμός υπηρεσιών θύματος/δράστη**

Ειδική πρόνοια ώστε υπηρεσίες για δράστες να μην αναμινγούνται με υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων. Όπου παρέχονται «παράλληλες» υπηρεσίες, να υπάρχει ανεξαρτησία και ξεκάθαρο πρωτόκολλο συνεργασίας.

- **Διαφάνεια, δεοντολογία και προστασία δεδομένων**
- **Προσαρμογή & πολιτισμική επάρκεια** των θεραπειών· χρήση διερμηνείας και προσέγγιση κατάλληλη για ευπαθείς ομάδες.

6.9. Η Ποινική Διαμεσολάβηση και τα προγράμματα δραστών στην Ελλάδα

Τα προγράμματα για δράστες ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα θεμελιώνονται στο άρθρο 11 του Ν. 3500/2006 και τις μετέπειτα τροποποιήσεις του όπως προβλέπονται στο Ν. 5090/2024 (άρθρα 117-132) και στο Ν. 5172/2025 (άρθρα 15,16,17). Σύμφωνα με το νόμο, η εισαγγελική αρχή μπορεί να υπαγάγει δράστες πλημμελημάτων σε διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, υπό τον όρο ότι θα παρακολουθήσουν ειδικό συμβουλευτικό-θεραπευτικό πρόγραμμα.

«Άρθρο 11 Προϋποθέσεις υπαγωγής»

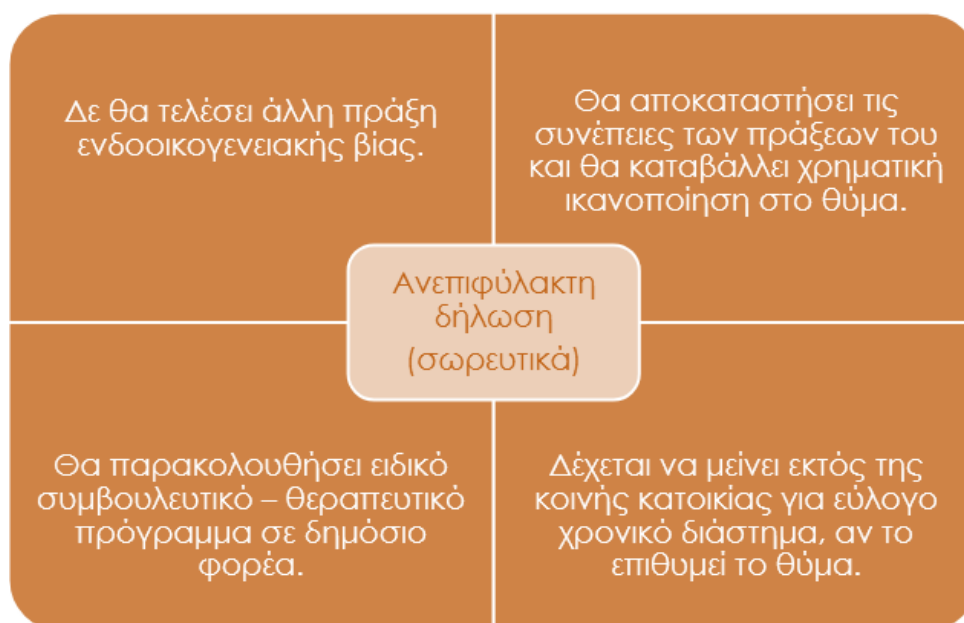
Στην παράγραφο 1 του άρθρου 11 ορίζεται ότι η ποινική διαμεσολάβηση εφαρμόζεται μόνο στα **πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας** και όχι στα κακουργήματα. Η δυνατότητα ποινικής διαμεσολάβησης ερευνάται από τον/την Εισαγγελέα που ασκεί την δίωξη ή τον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο, συνήθως αστυνομικό. Οι Εισαγγελείς της χώρας εξετάζουν τις υποθέσεις πλημμελημάτων ενδοοικογενειακής βίας και σε περίπτωση που το κρίνουν ορθό, παραπέμπουν τους εν λόγω δράστες στους κατά τόπους φορείς που υλοποιούν σχετικά θεραπευτικά-συμβουλευτικά προγράμματα. Η επιτυχής ολοκλήρωση των προγραμμάτων οδηγεί στην αποφυγή της ποινικής τους δίωξης, ενώ η μη ολοκλήρωση αυτών επανεκκινεί την ποινική διαδικασία. Σκοπός των προγραμμάτων είναι η προστασία του θύματος και η αλλαγή της συμπεριφοράς του θύτη.

Στην παράγραφο 2 ορίζεται ότι για να ξεκινήσει η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης ο δράστης πρέπει σωρευτικά να δηλώσει ότι αποδέχεται και τις τέσσερις προϋποθέσεις:

- Να δώσει λόγο τιμής ότι δε θα το ξανακάνει (ανάληψη ευθύνης και δήλωση μεταμέλειας) και ότι θα φύγει από το σπίτι εάν το ζητήσει το θύμα
- Ότι θα παρακολουθήσει ειδικό πρόγραμμα θεραπείας

- Ότι θα αποζημιώσει το θύμα
- Ότι θα κάνει κάθε άλλη ενέργεια αποκατάστασης που προτείνει το θύμα

Δεν μπορεί να υπαχθεί στην διαμεσολάβηση και ακολουθείται η κανονική ποινική διαδικασία «αν ο φερόμενος ως δράστης της πράξεως ενδοοικογενειακής βίας είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας του ανηλίκου.»

Πηγή: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/82f5b78c-2b6b-4857-b57d-38e8e4dbf220/slidecourseingreek.pdf>

6.9.1. Φορείς υλοποίησης

Κατεξοχήν αρμόδιος δημόσιος φορέας για την υλοποίηση αυτών των θεραπευτικών προγραμμάτων για τους δράστες ενδοοικογενειακής βίας (περ. β, παρ. 2, άρθρο 11 του Ν.3500/2006) είναι το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο παρέχει αυτές τις υπηρεσίες στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Αξίζει να σημειωθεί πως στο **ΕΚΚΑ Θεσσαλονίκης** παραπέμπουν οι Εισαγγελίες Πρωτοδικών Βέροιας, Έδεσσας, Θεσσαλονίκης, Κατερίνης, Κιλκίς και Χαλκιδικής. Άλλοι Φορείς στους οποίους παραπέμπουν οι Εισαγγελίες Πρωτοδικών δράστες ενδοοικογενειακής βίας για την παρακολούθηση θεραπευτικών προγραμμάτων στα πλαίσια της ποινικής

διαμεσολάβησης πέραν του ΕΚΚΑ, είναι ΜΚΟ που υλοποιούν προγράμματα Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων, Νοσοκομεία, ΝΠΙΔ, ΑΜΚΕ.

6.9.2. Εμπειρικά δεδομένα²²

Πίνακας 4: Αριθμός δραστην που αιτήθηκαν ένταξη και ολοκλήρωσαν τα θεραπευτικά προγράμματα του ΕΚΚΑ ανά σχέση θύματος-δράστη ανά έτος (2020-2023, ΕΚΚΑ)

	2020			2021			2022			2023		
Σχέση θύματος - δράστη	Νυν ή πρώην σύντροφοι/ σύζυγοι	Γονείς - τέκνα	Συγγενείς	Νυν ή πρώην σύντροφοι/ σύζυγοι	Γονείς - τέκνα	Συγγενείς	Νυν ή πρώην σύντροφοι/ σύζυγοι	Γονείς - τέκνα	Συγγενείς	Νυν ή πρώην σύντροφοι/ σύζυγοι	Γονείς - τέκνα	Συγγενείς
Αριθμός δραστην που αιτήθηκαν ένταξη	142	31	20	286	22	13	218	38	27	91	24	8
Αριθμός δραστην που ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα	31	6	4	62	7	6	102	8	3	76	19	7
Ποσοστό ολοκλήρωσης προγράμματος	21,8%	19,4%	20%	21,7%	31,8%	46,2%	46,8%	21%	11,1%	83,5	79,2	87,5

Πηγή: 5η Έκθεση της Βίας κατά των Γυναικών ΓΓΙΑΔ <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2024/11/5%CE%B7-etisia-ekthesi-gia-ti-via-kata-twn-gynaikwn.pdf>

Συμβουλευτικό – Θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας του ΕΚΚΑ

Το Ε.Κ.Κ.Α. ήδη από το 2008 υλοποιεί Ειδικό Συμβουλευτικό/ Θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας βάσει του Ν.3500/2006. Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα που έχουν εκδηλώσει βία σε άλλα μέλη της οικογένειας τους και παρέχει συμβουλευτική και θεραπεία στους υπαίτιους. Η Υπηρεσία συνεργάζεται και δέχεται παραπομπές από Εισαγγελίες (κυρίως Αττικής και Θεσσαλονίκης), αλλά και Στρατοδικεία, Ναυτοδικεία και Αεροδικεία όλης της χώρας, προσώπων στα οποία αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος της ενδοοικογενειακής βίας,

²² Για περαιτέρω πληροφόρηση δείτε ενδεικτικά: έρευνα της ΓΓΙΑΔ: Μελέτη για το προφίλ των δραστην ενδοοικογενειακής βίας, αξιολόγηση των θεραπευτικών προγραμμάτων για τους δράστες, προτάσεις βελτίωσης των θεραπευτικών προγραμμάτων με στόχο την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας» <https://isotita.gr/paradotea-meletis-profil-drastwn-endooikogeneiakis-vias/> τη μελέτη του ΚΕΘΙ: «Προσεγγίσεις και Προτάσεις για Αποτελεσματική Παρέμβαση και Αλλαγή Στάσης Ανδρών-Δραστην Ενδοοικογενειακής Βίας» <https://www.kethi.gr/ereunes-meletes/proseggiseis-kai-protaseis-gia-apotelesmatiki-parembasi-kai-allagi-stasis-andron-draston-endooikogeneiakis-bias>, καθώς και τους απολογισμούς του ΕΚΚΑ <https://ekka.org.gr/index.php/el/programma-gia-thytes-endooikogeneiakis-vias>

προκειμένου να παρακολουθήσουν το Ειδικό Συμβουλευτικό – Θεραπευτικό πρόγραμμα του φορέα.

6.10. Προβλήματα που εντοπίζονται στην Ελλάδα

- Εργαλειοποίηση της διαδικασίας της ποινικής διαμεσολάβησης από τους δράστες για την αποφυγή της ποινικής δίωξης.
- Υποστελέχωση Εισαγγελιών. Φαίνεται ότι λόγω μεγάλου όγκου εργασίας, οι Εισαγγελείς προτιμούν να προχωρούν στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης στις περιπτώσεις πλημμεληματικού χαρακτήρα, καθώς σε αυτήν δεν περιλαμβάνεται την άσκηση ποινικής δίωξης.
- Διερεύνηση της υπαγωγής στην ποινική διαμεσολάβηση από τα στελέχη της αστυνομίας. Ενώ αυτήν την δυνατότητα θα έπρεπε να την εξετάζει ο/η Εισαγγελέας, έχει ατύπως ανατεθεί στα στελέχη της αστυνομίας, τα οποία φαίνεται να την προτείνουν στα θύματα και τους δράστες κατά την σύνταξη της δικογραφίας όλων των υποθέσεων που αφορούν σε πλημμελήματα που εμπίπτουν στον νόμο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.
- Ελλιπής ενημέρωση θυμάτων και δραστών για τη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης.
- Υποστελέχωση ΕΚΚΑ, που αναλαμβάνει τον μεγαλύτερο όγκο των υποθέσεων ποινικής διαμεσολάβησης στη χώρα - τα προγράμματα υλοποιούνται από 4 ψυχολόγους.
- Μεγάλες χρονικές καθυστερήσεις τόσο στην παραπομπή των δραστών όσο και στην ένταξή τους στα προγράμματα.
- Έλλειψη εξειδικευμένης εκπαίδευσης για το προσωπικό των φορέων που πραγματοποιούν τα συμβουλευτικά προγράμματα. Πέραν του ΕΚΚΑ, που αποτελεί τον μόνο αρμόδιο δημόσιο φορέα που υλοποιεί σχετικά προγράμματα από το 2008, οι υπόλοιποι δράστες παραπέμπονται κατά βάση στις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων ή στα Κέντρα Ψυχικής Υγείας που λειτουργούν στις κατά τόπους περιοχές.
- Έλλειψη εργαλείου εκτίμησης της επικινδυνότητας των δραστών.

- Έλλειψη ενός κοινού πρωτοκόλλου διαχείρισης αυτών των περιστατικών ανάμεσα στους φορείς.
- Έλλειψη συστήματος καταγραφής των δραστών που υπάγονται στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης εκ μέρους της Εισαγγελίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι λόγω αυτής της έλλειψης, δράστες οι οποίοι είχαν κατά το παρελθόν ολοκληρώσει το θεραπευτικό πρόγραμμα στο ΕΚΚΑ και στη συνέχεια υποτροπίασαν και βρέθηκαν ενώπιον της δικαιοσύνης, παραπέμφθηκαν εκ νέου σε θεραπευτικό πρόγραμμα, γεγονός που απαγορεύεται από τον νόμο. Οι εν λόγω περιπτώσεις έγιναν αντιληπτές από το ΕΚΚΑ, το οποίο τηρεί σχετικό αρχείο, το οποίο και ενημέρωσε την αρμόδια Εισαγγελία.

6.11. Προτάσεις

- Εξειδικευμένη εκπαίδευση των επαγγελματιών που αναλαμβάνουν την υποστήριξη δραστών ενδοοικογενειακής βίας και περαιτέρω στελέχωση των φορέων.
- Εκπαίδευση δικαστικών και αστυνομικών στο θέμα της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και στη διερεύνηση της δυνατότητας υπαγωγής των δραστών στα εν λόγω προγράμματα.
- Δημιουργία κοινού πρωτοκόλλου διαχείρισης των δραστών που υπάγονται στα εν λόγω προγράμματα, καθώς και πρωτοκόλλων συνεργασίας ανάμεσα στους εμπλεκόμενους φορείς.
- Χρήση εργαλείου εκτίμησης της επικινδυνότητας των δραστών.
- Ανάγκη στενότερης συνεργασίας ανάμεσα στους φορείς που υλοποιούν τα προγράμματα και τους φορείς επιβολής του νόμου για την απαιτούμενη ανατροφοδότηση των εμπλεκόμενων φορέων. Σύσταση διεπιστημονικών ομάδων ανάμεσα σε επαγγελματίες του πεδίου για την καλύτερη και από κοινού διαχείριση των πιο επικίνδυνων περιστατικών.
- Δημιουργία βάσης δεδομένων για την τήρηση των στοιχείων των υποθέσεων που υπήχθησαν στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης.
- Ενίσχυση της υλικοτεχνικής υποδομής των αρμόδιων φορέων.
- Ανάπτυξη μοντέλου αξιολόγησης των θεραπευτικών προγραμμάτων.
- Κάλυψη αναγκών διερμηνείας.

6.12. Συστάσεις της GREVIO για τα προγράμματα προληπτικής παρέμβασης και θεραπείας (άρθρο 16)

Για τα προγράμματα για τους δράστες ενδοοικογενειακής βίας, η GREVIO καλεί τις ελληνικές αρχές α) να ενισχύσουν ουσιαστικά την ικανότητα και την εμβέλεια των προγραμμάτων για τους δράστες, μεταξύ άλλων με την εξάπλωση των προγραμμάτων σε ολόκληρη τη χώρα, την εισαγωγή τους σε χώρους κράτησης και τη διασφάλιση ότι ο αντίκτυπός τους αξιολογείται επαρκώς από ανεξάρτητους φορείς, β) να λάβουν τα αναγκαία νομοθετικά και άλλα μέτρα για την αύξηση του επιπέδου παρακολούθησης και του ποσοστού ολοκλήρωσης των προγραμμάτων για τους δράστες που διατάσσονται από τους εισαγγελείς στο πλαίσιο του μηχανισμού διαμεσολάβησης, γ) να αναπτύξουν κοινά ελάχιστα πρότυπα που εφαρμόζονται στα προγράμματα για τους δράστες, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, ιδίως όσον αφορά την ανάγκη για μια προσέγγιση με ευαισθησία ως προς το φύλο και την αποδόμηση των έμφυλων στερεοτύπων, καθώς και την ανάγκη να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των θυμάτων κατά τη διαδικασία εφαρμογής των προγραμμάτων για τους δράστες, δ) να διασφαλίσουν ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ των προγραμμάτων για τους δράστες και των ποινικών διαδικασιών δεν επηρεάζει αρνητικά το δικαίωμα των θυμάτων σε δίκαιες και δίκαιες νομικές διαδικασίες, και ε) να διασφαλίζουν ότι τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας ενημερώνονται και προστατεύονται επαρκώς κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαμεσολάβησης και ότι τα ίδια και τα παιδιά τους είναι ασφαλή (παράγραφος 90).

Για τα προγράμματα για σεξουαλικούς παραβάτες, η GREVIO ενθαρρύνει σθεναρά τις ελληνικές αρχές να λάβουν μέτρα για να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις του άρθρου 16 (παρ. 2), της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης σχετικά με την καθιέρωση θεραπευτικών προγραμμάτων για τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς και διασφαλίζοντας μια προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα (παράγραφος 98).

7. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

1η Δραστηριότητα - Τα οφέλη της πρόληψης

Στόχοι

- Κατανόηση του ρόλου της πρόληψης στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας.
- Σύνδεση αρχών της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης με πρακτικά οφέλη για κοινωνία, φορείς και θύματα.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης και δεξιοτήτων συνεργασίας μέσω βιωματικών μεθόδων.

Οδηγίες

- Σύντομη παρουσίαση των βασικών αρχών της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης (πρόληψη, προστασία, δίωξη, ολοκληρωμένες πολιτικές – τα «4 Ps»).
- Τίθεται το Ερώτημα: «Γιατί πιστεύετε ότι η πρόληψη θεωρείται κεντρικός άξονας;»

Οι επιμορφούμενοι/ες μπορούν να καταγράψουν ατομικά ή ομαδικά τα αποτελέσματα της πρόληψης και στη συνέχεια να τα παρουσιάσουν στην ολομέλεια. Ο/η εισηγητής/εισηγήτρια τα συγκεντρώνει και συμπληρώνει αν και εφόσον δεν έχουν εντοπιστεί τα βασικά αποτελέσματα.

2η Δραστηριότητα - Τα επίπεδα της πρόληψης

Οδηγίες: Οι επιμορφούμενοι/-ες χωρίζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα λαμβάνει μια μορφή πρόληψης (πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή).

- Κάθε ομάδα συζητάει και καταγράφει 3 οφέλη αυτής της μορφής πρόληψης με βάση παραδείγματα από την ελληνική πραγματικότητα (π.χ. γραμμή 15900, ξενώνες φιλοξενίας, εκπαιδευτικές καμπάνιες).
- Παρουσίαση στην ολομέλεια (5' ανά ομάδα) και ανάδειξη της σημασίας της πρόληψης.

3η Δραστηριότητα – Μελέτη περίπτωσης (ατομική ή συλλογική δραστηριότητα)

Υποθετικό σενάριο: Μια τοπική κοινότητα αντιμετωπίζει υψηλά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, χωρίς προγράμματα πρόληψης, παρά μόνο περιστασιακή αστυνομική παρέμβαση.

Ερωτήσεις προς συζήτηση:

1. Τι κινδύνους δημιουργεί η έλλειψη πρόληψης;
2. Πώς μπορεί η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης να καθοδηγήσει πολιτικές πρόληψης;

Διάρκεια: 15 λεπτά

Αναστοχασμός και κλείσιμο (10-15' λεπτά)

Κάθε επιμορφούμενος/η γράφει ένα βασικό όφελος της πρόληψης που θεωρεί σημαντικό. Η εκπαιδευτρια/ Ο εκπαιδευτής συγκεντρώνει τις απαντήσεις και συνοψίζει.

4η Δραστηριότητα – Βαθύτερα αίτια της έμφυλης βίας²³

Στόχος: εμβάθυνση στην κατανόηση των βαθύτερων αιτιών της έμφυλης βίας από τους συμμετέχοντες και διάκριση των αιτιών από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην έμφυλη βία.

Οδηγίες: Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/σες σε ομάδες. Σχεδιάστε ένα δέντρο έμφυλης βίας σε έναν πίνακα σεμιναρίου. Ζητήστε να γράψουν ποια πιστεύουν ότι είναι τα αίτια της έμφυλης βίας. Ζητήστε να τα τοποθετήσουν στη ρίζα του δέντρου έμφυλης βίας, λέγοντας στην υπόλοιπη ομάδα τις σκέψεις τους καθώς προχωρούν. Ζητήστε από όλη την ομάδα να έρθει και να αναδιατάξει τα αίτια έτσι ώστε οι πιο σημαντικές/βαθύτερες αιτίες να είναι οι βαθύτερες ρίζες.

Διάρκεια: 20-25 λεπτά

Μόλις τελειώσει η ομάδα: η ανισότητα εξουσίας ή/και κοινωνικής θέσης θα πρέπει να τοποθετηθεί ως η βαθύτερη ρίζα, με τη θρησκεία, τον πολιτισμό, τις παραδόσεις και τους κανόνες στο επόμενο επίπεδο (έτσι μαθαίνουμε, κατανοούμε και θεσπίζουμε διαφορές στην εξουσία και το καθεστώς).

Εάν υπάρχουν προτάσεις όπως ο εκτοπισμός, οι συγκρούσεις, η φτώχεια, ο αναλφαριθμισμός, το αλκοόλ, ο θυμός - μιλήστε μέσα από αυτά ως ομάδα, χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες ερωτήσεις συζήτησης, για να διακρίνετε μεταξύ αιτιών και παραγόντων που συμβάλλουν - τοποθετώντας τα ως βροχή γύρω από το δέντρο (το βοηθούν να «αναπτυχθεί»):

²³ Έχει αντληθεί από Exercise derived from the Inter-Agency GBV Case Management Training Package, 2017 <https://www.gbvims.com/gbv-case-management-guidelines/gbv-case-management-training-materials/>

- Αν το X (π.χ. φτώχεια, αναλφαβητισμός, σύγκρουση) δεν υπήρχε, θα είχαμε ακόμα έμφυλη βία;
- Η έμφυλη βία εμφανίστηκε πριν από τον εκτοπισμό;
- Εξακολουθεί να υπάρχει έμφυλη βία σε περιβάλλοντα ή οικογένειες χωρίς φτώχεια ή αναλφαβητισμό;
- Όλοι όσοι θυμώνουν εξακολουθούν να διαπράττουν έμφυλη βία;
- Ένας άντρας που θυμώνει ή χάνει τον έλεγχο του εαυτού του χτυπάει ή βιάζει το αφεντικό του; Οι φίλοι του;

5η Δραστηριότητα – Σχεδιασμός καμπάνιας για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας σε τοπικό επίπεδο

Στόχοι

- Να σχεδιάσουν οι συμμετέχοντες/σες μια καμπάνια για την ευαισθητοποίηση και πρόληψη της έμφυλης βίας σε τοπικό επίπεδο.
- Να αξιοποιήσουν τη συνεργασία διαφορετικών ειδικοτήτων (νομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, υγειονομικοί, αστυνομικοί, διοικητικοί).
- Να σκεφτούν ρεαλιστικές δράσεις για τον δήμο ή την αστική τους περιοχή.

Διάρκεια: 20 λεπτά

Οδηγίες

Χωριστείτε σε μικρές ομάδες 4–5 ατόμων. Προσπαθήστε να έχετε διαφορετικές ειδικότητες στην ομάδα για διατομεακή συνεργασία.

1. Σχεδιασμός Καμπάνιας: Συζητήστε και σημειώστε:

- **Μήνυμα Καμπάνιας:** Ποιο είναι το κύριο μήνυμα που θέλετε να περάσει στην κοινότητα; (π.χ. “Μηδενική ανοχή στη βία – όλοι έχουμε ρόλο”)
- **Στόχος / Κοινό:** Σε ποιους/ποιες απευθύνεται η καμπάνια; (π.χ. δημότες, γειτονιές, σχολεία, εργαζόμενοι σε δημόσιες υπηρεσίες)
- **Μέσα & Δράσεις:** Τι μέσα θα χρησιμοποιήσετε; (π.χ. αφίσες σε δημόσιους χώρους, social media, τοπικά μέσα, ενημερωτικές εκδηλώσεις, βιωματικά εργαστήρια)
- **Ρόλοι & Συνεργασία:** Ποιος αναλαμβάνει τι ρόλο ανά ειδικότητα; Πώς θα συνεργαστούν οι συμμετέχοντες/σες ώστε η καμπάνια να είναι ολοκληρωμένη;
- **Μέτρηση Επιτυχίας:** Πώς θα αξιολογήσετε την αποτελεσματικότητα της καμπάνιας; (π.χ. συμμετοχή σε εκδηλώσεις, feedback από δημότες, αριθμός αναφορών περιστατικών ή αιτημάτων βοήθειας).

2. Παρουσίαση και συζήτηση

- Κάθε ομάδα παρουσιάζει ένα βασικό στοιχείο της καμπάνιας της στην υπόλοιπη ομάδα. Η/Ο επιμορφώτρια/ής συνοψίζει τα κοινά σημεία και δίνει σύντομες παρατηρήσεις.

3. Συμβουλές για τους/τις συμμετέχοντες/συμμετέχουσες

- Εστιάστε σε πρακτικές, ρεαλιστικές δράσεις για τον δήμο ή την περιοχή σας.
- Σκεφτείτε τοπικά δεδομένα και χαρακτηριστικά (π.χ. αστική περιοχή, σχολεία, δημόσιες υπηρεσίες).
- Αξιοποιήστε τη διαφορετικότητα των ειδικοτήτων για να έχετε ολιστική προσέγγιση (π.χ. νομικός για νομικό πλαίσιο, ψυχολόγος για υποστήριξη θυμάτων, κοινωνικός λειτουργός για δικτύωση με υπηρεσίες).

6η Δραστηριότητα – Μήνυμα για μια κοινωνία χωρίς έμφυλη βία

Στόχος

Να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες πώς η μη τυπική εκπαίδευση και τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλουν στην καλλιέργεια ισότητας φύλων και στην πρόληψη της βίας, σύμφωνα με το Άρθρο 14.

Οδηγίες

Δημιουργία ομάδων των 4-5 ατόμων σε breakout rooms.

Σενάριο – Αποστολή Ομάδων

«Είστε μια ομάδα που ετοιμάζει μια **καμπάνια ενημέρωσης** για νέους/νέες (18-25 ετών) με στόχο να προωθήσετε την ισότητα των φύλων και την πρόληψη της έμφυλης βίας.

Η καμπάνια σας θα μπορούσε να προβληθεί:

- σε μια δραστηριότητα μη τυπικής εκπαίδευσης (π.χ. σε μια κατασκήνωση νέων, σε ένα σεμινάριο, σε μια κοινότητα νέων) ή
- σε ένα ΜΜΕ (π.χ. τηλεοπτικό spot, ραδιοφωνικό μήνυμα, ανάρτηση σε social media).

Η ομάδα σας πρέπει να δημιουργήσει:

- Ένα **κεντρικό σύνθημα** (1-2 φράσεις).
- Μια **περιγραφή της δράσης ή του μηνύματος** (πώς θα περάσετε το μήνυμα; μέσα από θέατρο; βίντεο TikTok; podcast; αφίσα;).
- Ένα μικρό **παράδειγμα εφαρμογής** (π.χ. 3 προτάσεις που θα ακούγονταν σε ένα ραδιοφωνικό σποτ, ή την εικόνα/σκηνή που θα έδειχνε το βίντεο).»

Διάρκεια: 15 λεπτά

Παρουσίαση

Κάθε ομάδα μοιράζεται στην ολομέλεια το σύνθημα και την ιδέα της (παρουσίαση 3 λεπτών).

Συζήτηση – Σύνδεση με το Άρθρο 14

Κάντε ερωτήσεις για αναστοχασμό:

- Ποιες ιδέες σας λειτουργούν καλύτερα στη **μη τυπική εκπαίδευση** και ποιες στα **MME**;
- Τι επιρροή μπορεί να έχουν τα MME στη διαμόρφωση στάσεων;
- Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι δεν αναπαράγουμε στερεότυπα μέσα από τις καμπάνιες μας;

ΕΝΟΤΗΤΑ 8. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΥΜΑΤΩΝ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ – ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

Στόχος

Στόχος αυτής της ενότητας είναι παρουσιάσει τις νομικές προβλέψεις σχετικά με την προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας και τις διαφορετικές δομές και υπηρεσίες υποστήριξης – γενικού χαρακτήρα και εξειδικευμένες – που προβλέπονται στα άρθρα 18-28 του Κεφαλαίου IV Προστασία και Υποστήριξη του Ν.4531/2018 (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) και καλύπτουν τις γυναίκες και τα παιδιά που είναι μάρτυρες έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει αναφορά στα άρθρα που περιγράφουν τις υποχρεώσεις γενικού χαρακτήρα σχετικά με την προστασία θυμάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας καθώς και των παιδιών τους, την υποχρέωση ενημέρωσης/ πληροφόρησης των θυμάτων έμφυλης βίας και την παροχή συνδρομής σε ατομικές/συλλογικές προσφυγές καθώς και συνοπτική παρουσίαση των συστάσεων της Επιτροπής GREVIO για την Ελλάδα. Επίσης στο πλαίσιο της ενότητας παρουσιάζονται τόσο οι γενικές υποστηρικτικές υπηρεσίες (π.χ. κοινωνικές υπηρεσίες Δήμων, νοσοκομείων, πρωτοβάθμιων δομών υγείας, κ.α.), όσο και οι εξειδικευμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες υπηρεσιών (Δίκτυο Δομών: Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες Φιλοξενίας, Γραμμή ΣΟΣ 15900), ενώ υπάρχει αναφορά στα κέντρα διαχείρισης βιασμών (*rape crisis centres/ RCCs*) και στα κέντρα παραπομπής για τη σεξουαλική βία (*sexual assault referral centres/ SARCs*).

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχουσες/ -χοντες θα έχουν:

- εξοικειωθεί με τις προβλέψεις για τις υποχρεώσεις γενικού χαρακτήρα αναφορικά με την προστασία θυμάτων έμφυλης βίας.
- ενημερωθεί για τις γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες προστασίας προς τις γυναίκες και παιδιά που είναι μάρτυρες έμφυλης βίας.
- κατανοήσει το πλαίσιο λειτουργίας των δημόσιων δομών υποστήριξης των θυμάτων.
- αντιληφθεί τον τρόπο αναφοράς / καταγγελίας περιστατικών έμφυλης βίας στις αρμόδιες αρχές.

Έννοιες - κλειδιά

Προστασία – ασφάλεια – Δευτερογενής θυματοποίηση – Ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης Καταφύγια – Τηλεφωνική γραμμή παροχής βοήθειας –Συνδρομή σε ατομικές/ συλλογικές καταγγελίες - Αναφορά

1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

Πριν την εξειδικευμένη αναφορά στο κεφάλαιο για την προστασία και υποστήριξη των θυμάτων έμφυλης βίας (Κεφ. IV), το **προοίμιο** της Σύμβασης αναφέρεται σε σειρά διεθνείς συμβάσεις που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα: στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ([ΕΣΔΑ](#)) (ETS No 5, 1950) και των Πρωτοκόλλων της, στον [Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη](#) (ETS No 35, 1961), όπως αναθεωρήθηκε το 1996 (ETS No 163), στη [Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων](#) (CETS No 197, 2005), καθώς και στη [Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών κατά της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης και Σεξουαλικής Κακοποίησης](#) (CETS No 201, 2007). Επίσης, στο προοίμιο, εκτός από το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966), και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (1966), υπάρχει αναφορά στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των γυναικών ([CEDAW](#), 1979) και το Προαιρετικό Πρωτόκολλό της (1999), στη Γενική Σύσταση υπ' αριθμ. 19 της Επιτροπής CEDAW για τη βία κατά των γυναικών, στη [Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού](#) (1989) και τα Προαιρετικά Πρωτόκολλά της (2000), καθώς και στη [Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με αναπηρίες](#) (2006). Όλες αυτές οι συμβάσεις αποτελούν το συνολικότερο διεθνές δικαίκο πλαίσιο

στο οποίο στηρίζεται και από το οποίο αντλεί η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης προκειμένου στη συνέχεια να ορίσει **τα συγκεκριμένα μέτρα προστασίας των θυμάτων βίας κατά των γυναικών και των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.**

Στο πλαίσιο αυτό είναι χαρακτηριστικό ότι το δεύτερο μέρος του ορισμού για τη βία κατά των γυναικών (Άρθρο 3) είναι το ίδιο με εκείνο που περιλαμβάνεται στη Σύσταση (2002)5 για την προστασία των γυναικών από τη βία του Συμβουλίου της Ευρώπης [[Rec \(2000/5 on the protection of women against violence](#)], στη Γενική Σύσταση αρ. 19 της Επιτροπής CEDAW για τη βία κατά των γυναικών (1992), καθώς και στο Άρθρο 1 της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Βίας κατά των Γυναικών. Μάλιστα η Σύμβαση επεκτείνει αυτόν τον ορισμό προκειμένου να συμπεριλάβει και την έννοια της «οικονομικής βλάβης», η οποία μπορεί να σχετίζεται (και) με την ψυχολογική βία. Επίσης, βασιζόμενη στην προαναφερόμενη Σύσταση (2002)5 για την προστασία των γυναικών από τη βία η Σύμβαση θέτει, για πρώτη φορά στην Ευρώπη, νομικά δεσμευτικά πρότυπα όχι μόνο για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και για την προστασία των θυμάτων και την τιμωρία των δραστών. Καλύπτει ένα σημαντικό κενό στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και ενθαρρύνει τα Συμβαλλόμενα Μέρη να επεκτείνουν την προστασία της σε όλα τα θύματα, εντάσσοντας παράλληλα την εξάλειψη της έμφυλης βίας στο ευρύτερο πλαίσιο της επίτευξης της ουσιαστικής ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και, ως εκ τούτου, ενισχύοντας σημαντικά την αναγνώριση της βίας κατά των γυναικών ως μορφής διακριτικής μεταχείρισης (CoE, 2011:4).

Μέτρα προστασίας των θυμάτων προβλέπονται επίσης στο Κεφάλαιο VI [Έρευνα, ποινική δίωξη, δικονομικό δίκαιο και προστατευτικά μέτρα]. Ειδικότερα, απαιτείται από τις αστυνομικές αρχές να αντιδρούν άμεσα και κατάλληλα προσφέροντας επαρκή και άμεση προστασία στα θύματα σε καταστάσεις άμεσου κινδύνου (Άρθρο 50). προβλέπονται επείγοντα μέτρα αποκλεισμού του δράστη για ορισμένο χρονικό διάστημα από την κοινή κατοικία καθώς και απαγόρευση επικοινωνίας με το θύμα (Άρθρο 52). προβλέπονται περιοριστικά ή προστατευτικά μέτρα, με σκοπό να προσφερθεί ταχεία νομική προστασία σε άτομα που διατρέχουν κίνδυνο να υποστούν οποιαδήποτε από τις μορφές βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση, (Άρθρο 53), καθώς και μια σειρά μέτρα

που θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλα τα στάδια των διαδικασιών προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των θυμάτων από εκφοβισμό, εκδίκηση και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, η προστασία των οικογενειών τους και των μαρτύρων (Άρθρο 56).²⁴

Επιπρόσθετα στο Κεφάλαιο VII [Μετανάστευση και άσυλο], προβλέπονται ειδικά μέτρα προστασίας για μετανάστριες (*sans papiers*), αιτούσες άσυλο και προσφύγισες που είναι ιδιαιτέρως ευάλωτες στην έμφυλη βία και διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να βιώσουν βία λόγω φύλου, εθνότητας/εθνικής ταυτότητας, νομικού καθεστώτος, συνθηκών διαβίωσης, κ.λπ. Για τους λόγους αυτούς προβλέπεται αυτοτελής άδεια διαμονής και αναστολή των διαδικασιών απέλασης σχετικά με το καθεστώς διαμονής (Άρθρο 59), ευαίσθητες ως προς το φύλο υποστηρικτικές διαδικασίες και υπηρεσίες και δυνατότητα υποβολής αίτησης ασύλου με βάση το φύλο (Άρθρο 60), καθώς και μη επαναπροώθηση των θυμάτων βίας (Άρθρο 61).²⁵ **Τέλος στο Κεφάλαιο VIII [Διεθνής συνεργασία],** και συγκεκριμένα στο Άρθρο 65 η Σύμβαση προβλέπει την **προστασία των προσωπικών δεδομένων**. Συγκεκριμένα, λόγω των ενδεχόμενων κινδύνων για τα θύματα έμφυλης βίας, σε περίπτωση που τα δεδομένα που τα αφορούν κυκλοφορήσουν χωρίς εγγυήσεις ή ελέγχους, το Άρθρο 65 παραπέμπει ρητά στη Σύμβαση για την Προστασία των Ατόμων έναντι της Αυτοματοποιημένης Επεξεργασίας Προσωπικών Δεδομένων (ETS No. 108, [N.2068/1992](#), ΦΕΚ 118/Α/09-07-1992), όσον αφορά την αποθήκευση και χρήση των δεδομένων.²⁶

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, εδραιωμένη σε ένα ευρύ και ισχυρό διεθνές νομικό πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και σε φεμινιστικές διεκδικήσεις και κατακτήσεις προηγούμενων δεκαετιών οι οποίες προσδιόρισαν το

²⁴ Βλέπε αναλυτικότερα Ενότητα 10.

²⁵ Βλέπε αναλυτικότερα Ενότητα 11.

²⁶ Η Σύμβαση 108 προβλέπει ότι τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να αποθηκεύονται μόνο για συγκεκριμένους και νόμιμους σκοπούς και να μην χρησιμοποιούνται με τρόπο που είναι ασύμβατος με αυτούς τους σκοπούς. Επίσης, ορίζει ότι τέτοια δεδομένα δεν πρέπει να αποθηκεύονται σε μορφή που να επιτρέπει την ταυτοποίηση του υποκειμένου των δεδομένων ή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από όσο απαιτείται για τον σκοπό για τον οποίο καταγράφηκαν και αποθηκεύτηκαν. Τέλος, καθιστά υποχρεωτική τη λήψη κατάλληλων μέτρων ασφαλείας ώστε να αποτρέπεται η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση, αλλοίωση ή κοινοποίηση των δεδομένων.

έμφυλο υποκειμένο της προστασίας απαιτώντας τη συμπερίληψη της έμφυλης εμπειρίας στο δικαιικό σκέπτεσθαι και στον κανόνα του δικαίου (Τσακιστράκη, 2022: 40-44), αποτελεί μια καθοριστική τομή στην καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας. Εισάγοντας νομικά δεσμευτικά πρότυπα για την πρόληψη, προστασία και τιμωρία, καλύπτει ουσιώδη κενά προστασίας των γυναικών και ενισχύει τη σύνδεση της βίας με τις έμφυλες ανισότητες και τις διακρίσεις. **Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι προβλέψεις της για τα θύματα σε καθεστώς ευάλωτότητας, όπως οι μετανάστριες και αιτούσες άσυλο, καθώς και οι διατάξεις για την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων.**

Στον τομέα της προστασίας και της παροχής υπηρεσιών η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ευθυγραμμίζεται με τις διεκδικήσεις του φεμινιστικού κινήματος για τα καταφύγια, ενώ μέσω της πρόβλεψης για την προστασία των θυμάτων χωρίς καμία διάκριση (λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, ηλικίας, αναπηρίας, μεταναστευτικής/ προσφυγικής κατάστασης, κ.λπ.), αποδέχεται σε μεγάλο βαθμό ότι οι γυναίκες δεν αποτελούν ενιαία και σταθερή κατηγορία και αναγνωρίζει τη διαφορετικότητά τους (Βουγιούκα, 2024). Παρότι όπως έχει αναδειχθεί από την παρακολούθηση της εφαρμογής της, η αρχή της μη διάκρισης και η συμπερίληψη του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου ως λόγων διάκρισης (Άρθρο 4, παρ. 3), δεν είναι επαρκείς για την παροχή προστασίας σε λεσβίες και τρανς γυναίκες διότι η Σύμβαση βασίζεται σε μια **cis-ετεροκανονική** προσέγγιση (Sosa, 2020: 25–42). Επίσης στη Σύμβαση δεν υπάρχει ρητή ή έμμεση αναφορά στη διαθεματικότητα (όπως π.χ. στην CEDAW/1979, και στη Διαμερικανική Σύμβαση του Belém do Pará/1994), με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε σε μια πιο στενή αντίληψη και για το ποια/ποιος είναι θύμα έμφυλης βίας, αλλά και για τις μορφές που μπορεί να λάβει (για παράδειγμα, δεν υπάρχει αναφορά στη βία σε ένοπλες συγκρούσεις, σε σύγχρονες μορφές δουλείας, στη μαιευτική και γυναικολογική βία, στην κυβερνοβία, κ.λπ.). (Nardocci, 2025:127–147).

Αναμφίβολα, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης συνιστά ένα θεμελιώδες και ιστορικής σημασίας εργαλείο για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας. Ωστόσο, η προσέγγισή της παραμένει περιορισμένη ως προς την αναγνώριση της πολυπλοκότητας και των ποικίλων εκφάνσεων των σύγχρονων έμφυλων ταυτοτήτων. Η απουσία διαθεματικής οπτικής

καθιστά αόρατες τις εμπειρίες και ανάγκες γυναικών και θηλυκοτήτων που βρίσκονται στις παρυφές της κυρίαρχης κοινωνικής αφήγησης, ενώ η απουσία ρητής αναφοράς στις πολλαπλές και διασταυρούμενες μορφές διάκρισης περιορίζει την ικανότητα της Σύμβασης να παρέχει πλήρη και ουσιαστική προστασία σε όλα τα θύματα. Είναι απαραίτητο να προωθηθεί η διεύρυνση του πλαισίου της Σύμβασης μέσα από φεμινιστικούς διαλόγους, θεσμική ευελιξία και ενσωμάτωση μιας διαθεματικής, συμπεριληπτικής προσέγγισης, ικανής να ανταποκρίνεται στις δυναμικές και μεταβαλλόμενες ανάγκες των σύγχρονων κοινωνιών.

2. Ερμηνευτική ανάλυση κατ' άρθρο της προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων έμφυλης βίας

2.1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με την Ειδική Επιτροπή για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας,²⁷ **η βασική τυπολογία της προστασίας για τις γυναίκες που είναι θύματα βίας** περιλαμβάνει: α) άμεσες ενέργειες μετά τη βία, β) κάλυψη των μακροπρόθεσμων αναγκών τους και γ) διασφάλιση δίκαιης, αποτελεσματικής και άμεσης πρόσβασης στη δικαιοσύνη (CAHVIO, 2009).

Άμεσες ενέργειες μετά τη βία:

- Προτεραιότητα πρέπει να δίνεται στη **σωματική ασφάλεια και προστασία** του θύματος και των εξαρτώμενων μελών της. Πιθανώς να απαιτείται χωρικός και χρονικός διαχωρισμός του θύματος από τον δράστη/τους δράστες, για παράδειγμα μέσω γραμμών άμεσης βοήθειας, απομάκρυνσης του δράστη από την οικία, παροχής ασφαλούς καταλύματος για το θύμα, κ.λπ.. Σε όλες τις

²⁷ Το 2008, το Συμβούλιο της Ευρώπης συγκρότησε επιτροπή εμπειρογνομόνων, την Ειδική Επιτροπή για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (CAHVIO/ *Ad Hoc Committee for preventing and combating violence against women and domestic violence*), η οποία αποτελούνταν από κυβερνητικούς εκπροσώπους των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η CAHVIO συνεδρίασε εννέα φορές και τον Δεκέμβριο του 2010 ολοκλήρωσε το σχέδιο κειμένου της Σύμβασης, το οποίο στη συνέχεια υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών και τέθηκε προς υπογραφή στην Κωνσταντινούπολη στις 11 Μαΐου 2011.

περιπτώσεις, το θύμα πρέπει να έχει **το δικαίωμα επιλογής** των μέτρων που προτιμά· δεν θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι είναι το θύμα αυτό που πρέπει να αποχωρήσει από τον χώρο, αν και μπορεί να το επιθυμεί.

- **Άμεση ιατρική φροντίδα** για τραυματισμούς, με ευαισθησία στο φύλο και κατάλληλη ιατρική εξέταση και θεραπεία από καταρτισμένο προσωπικό με εκπαίδευση στη βία κατά των γυναικών.
- **Ανάκριση** με βάση κατάλληλα και ευαίσθητα ως προς το φύλο πρότυπα, με εμπιστευτικότητα και γνώση της έμφυλης βίας, ώστε να διασφαλίζεται η αρχή του «να μην προκαλείται περαιτέρω βλάβη» στο θύμα.
- **Συμβουλευτική από εξειδικευμένο προσωπικό** σχετικά με νομικές επιλογές, συμπεριλαμβανομένης της λήψης καταθέσεων, διατήρησης αποδεικτικών στοιχείων και αίτησης για μέτρα προστασίας.

Μακροπρόθεσμες ανάγκες - οι οποίες εξαρτώνται από την ιδιαίτερη κατάσταση του θύματος και το πλαίσιο της βίας:

- **Εγγυημένη και διαρκής πρόσβαση σε ασφαλή στέγαση**, είτε στην οικία είτε αλλού, για το θύμα και τυχόν εξαρτώμενα παιδιά.
- **Συνεχής και εμπιστευτική θεραπεία** για ιατρικές και ψυχολογικές βλάβες με στόχο τη μακροπρόθεσμη αποκατάσταση και ανάρρωση.
- **Δυνατότητα απουσίας από την εργασία** χωρίς απώλεια της θέσης ή στήριξη για την εύρεση νέας εργασίας, αν η επιστροφή στην προηγούμενη δεν είναι ασφαλής.
- **Βοήθεια στην αίτηση και λήψη επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας.**

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη:

Η διεθνής νομοθεσία απαιτεί από τα κράτη να υιοθετήσουν κατάλληλες και αποτελεσματικές νομοθετικές και διοικητικές διαδικασίες για τη δίκαιη, αποτελεσματική και άμεση πρόσβαση στη δικαιοσύνη, που περιλαμβάνουν:

- Παροχή **νομικών συμβουλών και υποστηρικτικών υπηρεσιών** που είναι γλωσσικά και πολιτισμικά προσβάσιμες, (π.χ. για ασφαλιστικά μέτρα, αγωγές

αποζημίωσης, ποινικές διαδικασίες, διαζύγια ή επιμέλειες τέκνων, θέματα μετανάστευσης/ ασύλου, κ.λπ.).

- Δεδομένου ότι οι νομικές διαδικασίες συνήθως ξεκινούν μετά από καιρό από τα γεγονότα, απαιτούνται **μέτρα προστασίας των μαρτύρων/ θυμάτων**, μείωσης του τραύματος που μπορεί να προκαλέσει η κατάθεση.
- Η **νομική υποστήριξη δεν θα πρέπει να εξαρτάται** από τη συνεργασία του θύματος με την αστυνομία ή από τη συμμετοχή σε νομικές διαδικασίες (CAHVIO, 2009).

Σύμφωνα με το [Συμβούλιο της Ευρώπης](#), ο πυλώνας της προστασίας των θυμάτων έμφυλης βίας στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης σημαίνει ότι η ασφάλεια και οι ανάγκες των θυμάτων και των μαρτύρων πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο όλων των προστατευτικών μέτρων που υιοθετεί μια χώρα. Στο πλαίσιο αυτό τα δικαιώματα των θυμάτων αφορούν τα εξής:

Πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους - Τα θύματα πρέπει να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους και να γνωρίζουν πού και πώς μπορούν να ζητήσουν βοήθεια/υποστήριξη σε γλώσσα που κατανοούν.

Υπηρεσίες υποστήριξης - Τα θύματα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης, που εστιάζουν σε συγκεκριμένα είδη έμφυλης βίας. Επιπλέον, πρέπει να έχουν πρόσβαση σε γενικές υπηρεσίες όπως νομικές συμβουλές/νομική

βοήθεια, ψυχολογική υποστήριξη, οικονομική ενίσχυση, στέγαση, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, κοινωνικές υπηρεσίες και βοήθεια στην εύρεση εργασίας.

Περιφερειακοί και διεθνείς μηχανισμοί καταγγελίας - Τα θύματα πρέπει να ενημερώνονται και να έχουν πρόσβαση στους σχετικούς περιφερειακούς/τοπικούς και διεθνείς μηχανισμούς καταγγελίας.

Ξενώνες/Καταφύγια - Τα θύματα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε τοπικούς, εύκολα προσβάσιμους ξενώνες φιλοξενίας για γυναίκες και παιδιά.

Κέντρα αντιμετώπισης βιασμού ή σεξουαλικής βίας - Τα θύματα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε κοντινό, εύκολα προσβάσιμο κέντρο που παρέχει άμεση ιατρική υποστήριξη, φροντίδα τραύματος και ιατροδικαστικές υπηρεσίες.

Αναφορά βίας στις αρχές – Όλα τα άτομα πρέπει να ενθαρρύνονται να αναφέρουν πράξεις βίας στις αρμόδιες αρχές για να αποτραπούν περαιτέρω περιστατικά. Οι κανόνες εμπιστευτικότητας δεν θα πρέπει να εμποδίζουν τους/τις επαγγελματίες από το να το κάνουν, όπου αυτό δικαιολογείται.

Επείγουσες διαταγές απομάκρυνσης - Παρέχουν στην αστυνομία τη δυνατότητα να απομακρύνει τον δράστη ενδοοικογενειακής βίας από το σπίτι για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και να του απαγορεύσει την προσέγγιση του θύματος.

Διαταγές προστασίας ή περιοριστικές διαταγές - Πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες για την άμεση προστασία του θύματος χωρίς κανένα κόστος.

Ασφαλής επιμέλεια και δικαιώματα επίσκεψης για τα παιδιά - Εάν υπάρχει ιστορικό βίας, οι αποφάσεις για την επιμέλεια και την επίσκεψη πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στα δικαιώματα και την ασφάλεια του παιδιού και του θύματος.

Δωρεάν τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας 24/7 - Τα θύματα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πανελλαδική, δωρεάν και εμπιστευτική τηλεφωνική γραμμή βοήθειας που λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο, 7 ημέρες την εβδομάδα, προσφέροντας εξειδικευμένες συμβουλές και καθοδήγηση προς τις κατάλληλες υπηρεσίες.

Δικαιώματα και ανάγκες των παιδιών-μαρτύρων - Το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών που γίνονται μάρτυρες βίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και να παρέχεται ψυχοκοινωνική υποστήριξη κατάλληλη για την ηλικία τους.

Οι υποχρεώσεις της πολιτείας και τα δικαιώματα των θυμάτων/ επιζώσων αναφορικά με την προστασία και υποστήριξή τους, προβλέπονται αναλυτικά από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (Ν. 4531/2018, ΦΕΚ Α/ 62/05.04/2018), στο **Κεφάλαιο IV, το οποίο συνολικά περιλαμβάνει 11 άρθρα** (Άρθρο 18 - Άρθρο 28). Με το κεφάλαιο αυτό αναγνωρίζεται ότι τα θύματα χρειάζονται επαρκή προστασία από περαιτέρω βία, υποστήριξη και βοήθεια για να ξεπεράσουν τις πολλαπλές συνέπειες της έμφυλης/ ενδοοικογενειακής βίας και να οικοδομήσουν και πάλι τη ζωή τους. Γι' αυτό και το συγκεκριμένο κεφάλαιο περιλαμβάνει μια σειρά από υποχρεώσεις για τη δημιουργία εξειδικευμένων αλλά και γενικότερων υπηρεσιών υποστήριξης, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των ατόμων που έχουν υποστεί βία. Στο πλαίσιο της υποεπένδυσης θα παρουσιαστούν πιο αναλυτικά τα προαναφερόμενα άρθρα της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και στη συνέχεια, στο τέλος κάθε άρθρου, θα υπάρξει σύντομη αναφορά στις συστάσεις της Επιτροπής GREVIO για την Ελλάδα (GREVIO, 2023).

2.2. Υποχρεώσεις γενικού χαρακτήρα – Άρθρο 18

Έχει μεγάλη σημασία ότι στο **Άρθρο 18**, που προβλέπει τις γενικές υποχρεώσεις της προστασίας των θυμάτων, δηλώνεται εξ αρχής το πλαίσιο της προσέγγισης θέτοντας στο επίκεντρο τα θύματα, τις επιζώσες. Με τη **θυματοκεντρική προσέγγιση** η οποία διαπνέει ολόκληρη τη Σύμβαση **δίνεται προτεραιότητα στα δικαιώματα, στις ανάγκες και στα συμφέροντα των θυμάτων, ενώ πρωταρχικό μέλημα είναι ο σεβασμός της θέσης/ θεσμικότητας των θυμάτων και της αξιοπρέπειάς τους**. Όπως σημειώνει η Τσακιστράκη η θυματοκεντρική προσέγγιση που εισάγει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης αναπτύχθηκε ως ένα από τα μείζονα θεωρητικά και δικαιικά θεμέλια του κανονιστικού πλαισίου της (Τσακιστράκη, 2022: 221).

Οι υποχρεώσεις που θεσπίζονται με βάση τη θυματοκεντρική προσέγγιση είναι **καταρχάς η προστασία των επιζώσων από οποιαδήποτε περαιτέρω/ πρόσθετη πράξη βίας**. Αναγνωρίζεται δηλαδή ότι η βία, η οποία έχει ήδη συντελεστεί μέσω ενός ή κατά κανόνα πολλαπλών περιστατικών, είναι ένα πολυτραυματικό γεγονός με μακροχρόνιες συνέπειες συχνά και δευτερογενείς τραυματικές επιπτώσεις στη ζωή των γυναικών, με πολυδιάστατες βιωματικές, ψυχολογικές, κοινωνικές, οικονομικές συνέπειες στη ζωή των θυμάτων/ των γυναικών. Αναγνωρίζεται επίσης ότι **το θύμα είναι φορέας δικαιωμάτων σε επισφαλή θέση τα**

οποία οφείλουν να θωρακιστούν (Τσακιστράκη, 2022: 223-224). Γι' αυτό και η Σύμβαση θέτει εξ αρχής την υποχρέωση της προστασίας προκειμένου **να μην υπάρξει δευτερογενής θυματοποίηση** (Άρθρο 18, παρ. 1).

Κατά δεύτερον **το Άρθρο 18 επιτάσσει την ενεργοποίηση μηχανισμών για τη διασφάλιση της συνεργασίας** του συνόλου των εμπλεκόμενων φορέων, αναγνωρίζοντας ότι προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη, πιο ολιστική προστασία των θυμάτων, απαιτείται συνέργεια και συντονισμός των αρμόδιων υπηρεσιών, **κατονομάζοντας μάλιστα τους κρατικούς φορείς** (δικαιοσύνη, εισαγγελικές αρχές, όργανα επιβολής του νόμου, τοπικές και περιφερειακές αρχές), **τις μη κυβερνητικές οργανώσεις** και τους άλλους οργανισμούς που παρέχουν συνδρομή και υποστήριξη στα θύματα, συμπεριλαμβανόμενης της παραπομπής σε γενικές ή εξειδικευμένες υπηρεσίες (Άρθρο 18, παρ. 2).

Η έμφαση που δίνεται στη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων δημόσιων φορέων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών βασίζεται στην πεποίθηση ότι οι μορφές βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση **αντιμετωπίζονται καλύτερα με συντονισμένο και συνεργατικό τρόπο** από μια σειρά υπηρεσιών και οργανισμών. Για παράδειγμα, οι αρχές επιβολής του νόμου, που συχνά είναι οι πρώτες που έρχονται σε επαφή με τα θύματα όταν καλούνται σε τόπο εγκλήματος, **πρέπει να είναι σε θέση να παραπέμπουν το θύμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης**, όπως για παράδειγμα ένα καταφύγιο ή ένα κέντρο αντιμετώπισης κρίσεων για θύματα βιασμού — τα οποία συχνά λειτουργούν από ΜΚΟ. Αυτές οι υπηρεσίες υποστήριξης θα προσφέρουν στο θύμα ιατρική φροντίδα, **συλλογή ιατροδικαστικών στοιχείων** (όπου χρειάζεται), ψυχολογική και νομική υποστήριξη. Επιπλέον, θα βοηθήσουν το άτομο να κάνει το επόμενο βήμα, το οποίο συχνά περιλαμβάνει επαφή με το δικαστικό σύστημα. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η υποχρέωση **δεν περιορίζεται μόνο στα θύματα, αλλά επεκτείνεται και στους/στις μάρτυρες**, με ιδιαίτερη έμφαση στα ανήλικα άτομα που είναι **μάρτυρες**.

Στη συνέχεια, (παρ. 3) προσδιορίζονται αναλυτικά **η προσέγγιση, οι σκοποί και παράλληλα οι στόχοι και τα κριτήρια με βάση τα οποία οφείλουν να λειτουργούν οι υποστηρικτικές υπηρεσίες** προς τα θύματα. Στο πλαίσιο αυτό, η προσέγγιση στηρίζεται στην **έμφυλη κατανόηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας**. Αναγνωρίζει δηλαδή τη φύση, τις επιπτώσεις και τις συνέπειές της, εστιάζει στα **ανθρώπινα δικαιώματα των θυμάτων** και είναι **ολοκληρωμένη** καθώς λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες και συνθήκες ζωής των θυμάτων και τις σχεσιακότητες που τα συνδέουν με τον δράστη, τα παιδιά τους και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Στόχος είναι να αποφεύγεται ο κίνδυνος της αποσπασματικής

αντιμετώπισης των αναγκών των θυμάτων και παράλληλα να αναγνωρίζεται η κοινωνική πραγματικότητα που βιώνουν, διότι αν παρά τις καλές προθέσεις δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι καταστροφικές συνέπειες της βίας τα θύματα αντιμετωπίζονται χωρίς την απαιτούμενη ευαισθησία. Η παράγραφος 3 απαιτεί όλα τα μέτρα να στοχεύουν στην ενδυνάμωση και την οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών θυμάτων βίας. Επομένως θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι όλα τα άτομα που κάνουν χρήση των υπηρεσιών υποστήριξης γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις παροχές που τους αναλογούν και μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον που τα αντιμετωπίζει με αξιοπρέπεια, σεβασμό και ευαισθησία. Παράλληλα, οι υπηρεσίες θα πρέπει να υποστηρίζουν τα θύματα προκειμένου να ανακτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να συμβάλλουν στη οικονομική τους ασφάλεια και κυρίως την ανεξαρτησία τους από τον δράστη. Τέλος, η παράγραφος 3 απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης να διασφαλίσουν ότι οι διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης **παρέχονται σε ευάλωτα άτομα** και ανταποκρίνονται στις **ειδικές τους ανάγκες**, αναγνωρίζοντας ότι τα άτομα που ανήκουν σε αυτές τις ομάδες ενδέχεται να διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο θυματοποίησης ή να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση σε προστασία και υποστήριξη και γι' αυτό απαιτείται ειδική μέριμνα από τα κράτη.

Στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, στα **ευάλωτα άτομα λόγω συγκεκριμένων περιστάσεων** περιλαμβάνονται: α) έγκυες γυναίκες και γυναίκες με μικρά παιδιά, β) άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με νοητικές ή γνωστικές διαταραχές, γ) άτομα που ζουν σε αγροτικές ή απομακρυσμένες περιοχές, δ) χρήστριες/χρήστες ουσιών, ε) εκδιδόμενα/σεξεργαζόμενα άτομα, στ) άτομα που ανήκουν σε εθνικές/εθνοτικές μειονότητες, ζ) μετανάστριες/μετανάστες (με ή χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα) και προσφύγισες/πρόσφυγες, η) ομοφυλόφιλα/αμφιφυλόφιλα και τρανς άτομα, λεσβίες, θ) άτομα οροθετικά στον ιό HIV, ι) άστεγα άτομα, κ) παιδιά και ηλικιωμένα άτομα (CoE, 2011: 16-17, παρ. 87).

Τα Συμβαλλόμενα Μέρη οφείλουν να διασφαλίσουν ότι οι υπηρεσίες αυτές είναι προσβάσιμες στα θύματα ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση και ότι τους παρέχονται δωρεάν. Επιπλέον, επειδή πολλές δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες θέτουν ως προϋπόθεση για την παροχή υποστήριξης την προθυμία του θύματος να υποβάλει μήνυση ή να καταθέσει εναντίον του δράστη, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης προβλέπει ρητά ότι «η παροχή υπηρεσιών δεν θα εξαρτάται από την επιθυμία του θύματος να ασκήσει ποινική δίωξη ή να καταθέσει εναντίον οποιουδήποτε δράστη» (παρ. 4), με βάση την αρχή της ενδυνάμωσης και της προσέγγισης που στηρίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τέλος, στην 5^η παράγραφο του Άρθρου 18, με δεδομένο ότι ορισμένες μορφές βίας μπορεί να έχουν διεθνή διάσταση (εξαναγκαστικοί γάμοι, απειλή για ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, κ.λπ.) και τα θύματα βίας να βρίσκονται εκτός της χώρας ιθαγένειάς τους, απαιτείται από τα Συμβαλλόμενα Μέρη να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να παρέχουν την απαραίτητη προξενική συνδρομή και άλλη μορφή προστασίας και υποστήριξης (π.χ. βοήθεια σε θύματα βίαιων εγκλημάτων, βοήθεια σε περίπτωση σύλληψης ή κράτησης, επαναπατρισμό, έκδοση νέων εγγράφων ταυτοποίησης, κ.λπ.).

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 18

Η GREVIO, με **κατεπείγουσα σύσταση**, καλεί τις ελληνικές αρχές να ενισχύσουν σημαντικά τον συντονισμό των δράσεων για την κάλυψη των αναγκών των γυναικών θυμάτων όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, μέσω της δημιουργίας θεσμοθετημένων δομών συνεργασίας και του συντονισμού όλων των αρμόδιων κρατικών φορέων, μη κυβερνητικών οργανώσεων και εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης (GREVIO, 2024: 33, par. 113).

2.3. Πληροφόρηση –Άρθρο 19

Το άρθρο αυτό δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη να διασφαλιστεί ότι τα θύματα λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τους διαφορετικούς τύπους υποστηρικτικών υπηρεσιών και τα νομικά μέτρα που είναι διαθέσιμα. Αυτό σημαίνει πληροφόρηση για το πού μπορεί το άτομο να λάβει υποστήριξη και τι είδους υποστήριξη, σε γλώσσα που είναι κατανοητή από το άτομο και στον κατάλληλο χρόνο – τη στιγμή δηλαδή που αυτή η πληροφόρηση θα είναι χρήσιμη για το θύμα. Στο πλαίσιο αυτό τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα πρέπει να παρέχουν πληροφορίες στις γλώσσες που μιλιούνται σε μία χώρα και σε μορφή προσβάσιμη. Οι πληροφορίες που παρέχονται θα πρέπει να είναι επαρκείς και να καλύπτουν τις ανάγκες του θύματος για ενημέρωση. Για παράδειγμα αυτό μπορεί να σημαίνει όχι μόνο την αναφορά στο όνομα μιας υπηρεσίας υποστήριξης, αλλά και την παράδοση έντυπου φυλλαδίου με στοιχεία επικοινωνίας, ώρες λειτουργίας και πληροφορίες για τις συγκεκριμένες υπηρεσίες που παρέχονται.

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 19

Η GREVIO, με **επείγουσα σύσταση**, ενθαρρύνει έντονα τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν την ευρύτερη διάδοση εύκολα προσβάσιμων και έγκαιρα παρεχόμενων πληροφοριών σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης και τα νομικά μέτρα που αφορούν γυναίκες θύματα όλων

των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, σε γλώσσα που κατανοούν. Θα πρέπει επίσης να διασφαλίσουν ότι οι διαθέσιμες πληροφορίες φτάνουν και σε γυναίκες που εκτίθενται ή κινδυνεύουν να εκτεθούν σε διασταυρούμενες διακρίσεις, όπως οι Ρομά, οι μετανάστριες, οι αιτούσες άσυλο και οι προσφύγισες (GREVIO, 2024: 33, par. 120).

2.4. Γενικές υπηρεσίες υποστήριξης – Άρθρο 20

Κατά την παροχή υπηρεσιών στα θύματα, γίνεται διάκριση μεταξύ γενικών και εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης. Οι **γενικές υπηρεσίες υποστήριξης** αναφέρονται σε βοήθεια που παρέχεται από **δημόσιες αρχές**, όπως οι **κοινωνικές υπηρεσίες**, οι **ιατρικές/υγειονομικές υπηρεσίες**, οι **υπηρεσίες απασχόλησης**, οι οποίες προσφέρουν **μακροπρόθεσμη υποστήριξη** και **δεν απευθύνονται αποκλειστικά σε θύματα**, αλλά **στο ευρύ κοινό**. Από την άλλη, οι **εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης** έχουν εξειδικευτεί στην παροχή βοήθειας και υποστήριξης **προσαρμοσμένης στις – συχνά άμεσες – ανάγκες των θυμάτων συγκεκριμένων μορφών βίας κατά των γυναικών ή ενδοοικογενειακής βίας**, και **δεν είναι ανοιχτές στο ευρύ κοινό**. Αν και αυτού του τύπου οι υπηρεσίες μπορεί να λειτουργούν ή να χρηματοδοτούνται από **κρατικούς φορείς**, **μεγάλη πλειονότητα** των εξειδικευμένων υπηρεσιών παρέχεται και από **Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)**.

Οι **δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες**, (π.χ. υπηρεσίες **στέγασης** κι **απασχόλησης**, **δημόσιες εκπαιδευτικές** και **επιμορφωτικές υπηρεσίες**, **ψυχολογικές** και **νομικές υπηρεσίες συμβουλευτικής**, **υπηρεσίες οικονομικής ενίσχυσης**, κ.λπ.), **θα πρέπει να ανταποκρίνονται, όπου χρειάζεται, στις ειδικές ανάγκες των θυμάτων** των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση (παρ. 1). Γι' αυτό και τα Συμβαλλόμενα Μέρη οφείλουν να διασφαλίσουν ότι τα θύματα έχουν **πρόσβαση** σε αυτές τις υπηρεσίες, τυγχάνουν υποστηρικτικής αντιμετώπισης και ότι οι **ανάγκες τους καλύπτονται επαρκώς**.

Επίσης με δεδομένο ότι οι **υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες** συχνά είναι οι πρώτες υπηρεσίες που έρχονται σε **επαφή με τα θύματα**, είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι διαθέτουν **επαρκείς πόρους** ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις **μακροπρόθεσμες ανάγκες** των θυμάτων (παρ. 2). Παράλληλα στο συγκεκριμένο άρθρο δίνεται **έμφαση στην εκπαίδευση των επαγγελματιών** όσον αφορά τις διαφορετικές μορφές έμφυλης βίας, τις **ειδικές ανάγκες των θυμάτων** και **τον τρόπο υποστηρικτικής ανταπόκρισης** σε αυτές τις ανάγκες (παρ. 2).

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 20

Κοινωνικές υπηρεσίες και στέγαση: Η GREVIO, με **απλή σύσταση**, ενθαρρύνει τις ελληνικές αρχές να λάβουν επιπλέον μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες θύματα βίας έχουν επαρκή πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και διευκολύνουν την αποκατάστασή τους από τη βία. Θα πρέπει επίσης να διασφαλίσουν την πρόσβαση όλων των γυναικών θυμάτων βίας, ιδίως των Ρομά, των γυναικών με αναπηρίες και των μεταναστριών και προσφυγισσών, μεταξύ άλλων μέσω της ευαισθητοποίησης των αρμόδιων επαγγελματιών σχετικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους (GREVIO, 2024: 35, par. 125).

Υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης: Η GREVIO, με **επείγουσα σύσταση**, ενθαρρύνει έντονα τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι σε όλα τα ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης υπάρχουν ειδικά και ολοκληρωμένα πρωτόκολλα για την αναγνώριση, τη θεραπεία και την περαιτέρω παραπομπή των γυναικών θυμάτων βίας, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ), ανεξαρτήτως καθεστώτος διαμονής, και ότι παρέχεται επαρκής εκπαίδευση στο αρμόδιο προσωπικό για την εφαρμογή αυτών των πρωτοκόλλων. Επίσης η GREVIO ενθαρρύνει τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι όλες οι γυναίκες θύματα έμφυλης βίας έχουν ισότιμη πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας, ανεξαρτήτως του νομικού τους καθεστώτος (GREVIO, 2024: 36, par. 130-131).

2.5. Παροχή συνδρομής σε ατομικές/ συλλογικές καταγγελίες –Άρθρο 21

Με το άρθρο αυτό καθορίζεται η υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Μερών να διασφαλίσουν ότι τα θύματα έχουν **πληροφόρηση και πρόσβαση** στους **κατάλληλους περιφερειακούς και διεθνείς μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών** – δηλαδή σε μηχανισμούς που έχουν κυρωθεί από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και συνδέονται με συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Με το άρθρο αυτό διασφαλίζεται ότι τα θύματα έμφυλης βίας, αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, έχουν τη δυνατότητα **προσφυγής** σε διάφορους περιφερειακούς και διεθνείς μηχανισμούς. Αυτό μπορεί να γίνει είτε μέσω ατομικών προσφυγών, για παράδειγμα στο

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή στην Επιτροπή της CEDAW, είτε μέσω συλλογικών προσφυγών που καλύπτουν ομάδες θυμάτων, όπως για παράδειγμα είναι ο μηχανισμός συλλογικών προσφυγών που προβλέπεται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη. Σκοπός του συγκεκριμένου άρθρου είναι να ενισχύσει τη διαθεσιμότητα εξειδικευμένης υποστήριξης προς τα θύματα κατά την υποβολή καταγγελιών. Αυτή η υποστήριξη

μπορεί να παρέχεται από το κράτος, δικηγορικούς συλλόγους, σχετικές ΜΚΟ ή άλλους αρμόδιους φορείς και μπορεί να περιλαμβάνει την παροχή πληροφόρησης και τη νομική συμβουλευτική.

2.6. Ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης – Άρθρο 22

Το άρθρο αυτό συμπληρώνει την υποχρέωση του Άρθρου 20 και σε συνδυασμό με το Άρθρο 23 (Καταφύγια), το Άρθρο 24 (Τηλεφωνικές γραμμές παροχής βοήθειας) και το Άρθρο 25 (Παροχή υποστήριξη για θύματα σεξουαλικής βίας), απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Μέρη να δημιουργήσουν ή να διασφαλίσουν έναν αποδοτικό και επαρκώς χρηματοδοτούμενο τομέα εξειδικευμένης υποστήριξης. Σύμφωνα με την Επεξηγηματική Έκθεση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, σκοπός αυτής της **εξειδικευμένης υποστήριξης** είναι να διασφαλιστεί η **πολύπλοκη διαδικασία ενδυνάμωσης των θυμάτων**, μέσω **βελτιστοποιημένης βοήθειας και υποστήριξης**, προσαρμοσμένης στις **ειδικές τους ανάγκες**. Η υποστήριξη αυτή εξασφαλίζεται καλύτερα από τοπικές (δημόσιες) αρχές με **εξειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό**, που διαθέτει **σε βάθος γνώση της έμφυλης βίας και γυναικείες/μη κυβερνητικές οργανώσεις** (CoE, 2011: 24, par. 131-132). **Παράλληλα** είναι σημαντικό οι υπηρεσίες αυτές να καλύπτουν επαρκώς το σύνολο της επικράτειας μιας χώρας και να είναι **προσβάσιμες σε όλα τα θύματα**. Επιπλέον, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να **αντιμετωπίζουν τις διάφορες μορφές βίας** που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης και να **παρέχουν υποστήριξη σε όλες ανεξαιρέτως τις κατηγορίες θυμάτων**, συμπεριλαμβανομένων των ομάδων που αντιμετωπίζουν προβλήματα πρόσβασης σε υπηρεσίες υποστήριξης. Οι μορφές υποστήριξης που θα πρέπει να παρέχουν αυτές οι εξειδικευμένες υπηρεσίες περιλαμβάνουν:

- καταφύγια και ασφαλή στέγαση,
- άμεση ιατρική αρωγή,
- συλλογή εγκληματολογικών/ιατρικών τεκμηρίων στις περιπτώσεις βιασμού και σεξουαλικών επιθέσεων,
- βραχυχρόνια ή μακροχρόνια ψυχολογική υποστήριξη/συμβουλευτική,
- φροντίδα για την αντιμετώπιση του τραύματος,
- νομική συμβουλευτική,
- υπηρεσίες υποστήριξης και συνηγορίας

- υπηρεσίες πεδίου για την προσέγγιση και ενημέρωση των θυμάτων (*outreach services*),
- τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας για την καθοδήγηση των θυμάτων προς την κατάλληλη υπηρεσία,
- καθώς και εξειδικευμένες υπηρεσίες για παιδιά που είναι θύματα βίας ή μάρτυρες (CoE, 2011: 24, par. 131-132).

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 22

Η GREVIO, με **επείγουσα σύσταση**, ενθαρρύνει έντονα τις ελληνικές αρχές να ενισχύσουν περαιτέρω και να αναπτύξουν το δίκτυο εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης και να ανταποκριθούν επαρκώς στις ανάγκες όλων των γυναικών θυμάτων όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης σε ολόκληρη τη χώρα. Αυτό περιλαμβάνει την ενίσχυση της συνεργασίας με μη κυβερνητικές οργανώσεις που παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες, καθώς και την εντατικοποίηση των προσπαθειών για την παροχή μακροπρόθεσμων υπηρεσιών ψυχολογικής υποστήριξης, με σκοπό τη διευκόλυνση της αποκατάστασης των θυμάτων (GREVIO, 2024: 37, par. 139).

2.7. Καταφύγια – Άρθρο 23

Με το συγκεκριμένο άρθρο διασφαλίζεται ένα σημαντικό μέσο για την εκπλήρωση της υποχρέωσης για προστασία και υποστήριξη των θυμάτων βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας. Συγκεκριμένα απαιτείται από τα Συμβαλλόμενα Μέρη να προβλέψουν τη **δημιουργία κατάλληλων, εύκολα προσβάσιμων καταφυγίων, σε επαρκή αριθμό**. Σκοπός των καταφυγίων είναι να εξασφαλίζεται **άμεση πρόσβαση**, κατά προτίμηση **όλο το 24ωρο**, σε **ασφαλή στέγαση** για τα θύματα – κυρίως γυναίκες και παιδιά – όταν **δεν είναι πλέον ασφαλή στο σπίτι τους**.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Σύμβαση προβλέπει εξειδικευμένα καταφύγια/ ξενώνες, διότι η χρήση γενικών καταλυμάτων (όπως αυτά που καλύπτουν άστεγα άτομα) **δεν είναι επαρκής και δεν προσφέρει την απαραίτητη υποστήριξη ή ενδυνάμωση**. Τα θύματα έμφυλης βίας αντιμετωπίζουν πολλαπλά, αλληλένδετα προβλήματα που σχετίζονται με την υγεία, την ασφάλεια και την οικονομική τους κατάσταση, καθώς και με την ευημερία των παιδιών τους. Τα **εξειδικευμένα καταφύγια για γυναίκες** είναι τα πλέον κατάλληλα για να ανταποκριθούν σε

αυτές τις ανάγκες, επειδή οι λειτουργίες τους **υπερβαίνουν την απλή παροχή ενός ασφαλούς χώρου διαμονής**, προσφέροντας: **υποστήριξη στις γυναίκες και τα παιδιά τους**, αρωγή για να αντιμετωπίσουν τα τραύματά τους, να **απαγκιστρωθούν από κακοποιητικές σχέσεις**, να **ανακτήσουν την αυτοεκτίμησή τους**, και να θέσουν τα θεμέλια για **μια ανεξάρτητη ζωή**, σύμφωνα με τις δικές τους επιλογές. Επιπλέον, τα **καταφύγια για γυναίκες** διαδραματίζουν **κεντρικό ρόλο στη δικτύωση, στη διατομεακή συνεργασία και στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση** της τοπικής κοινωνίας.

Για την εκπλήρωση του κύριου σκοπού των καταφυγίων, που είναι η διασφάλιση της ασφάλειας και προστασίας των γυναικών και των παιδιών, είναι κρίσιμο όλα τα καταφύγια να εφαρμόζουν ένα σύνολο προτύπων. Για τον σκοπό αυτό είναι αναγκαίο να αξιολογείται η κατάσταση ασφάλειας κάθε θύματος και να καταρτίζεται ένα ατομικό σχέδιο ασφαλείας, βάσει αυτής της αξιολόγησης. Επίσης η τεχνική ασφάλεια των κτιριακών εγκαταστάσεων είναι κρίσιμο ζήτημα, καθώς βίαιες επιθέσεις από τους δράστες αποτελούν απειλή όχι μόνο για τις γυναίκες και τα παιδιά τους, αλλά και για το προσωπικό και τους ανθρώπους στην ευρύτερη περιοχή. Επιπλέον, η αποτελεσματική συνεργασία με την αστυνομία σε θέματα ασφαλείας είναι απολύτως αναγκαία.

Τέλος το Άρθρο 23 προβλέπει ότι τα καταφύγια πρέπει να δημιουργούνται σε επαρκή αριθμό, ώστε να μπορούν να προσφέρουν κατάλληλη προσωρινή στέγαση σε όλα τα θύματα. Κάθε μορφή βίας απαιτεί διαφορετικού τύπου υποστήριξη και προστασία, και το προσωπικό πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο για την παροχή αυτών των υπηρεσιών. Ο όρος «επαρκής αριθμός» έχει στόχο να διασφαλίσει ότι καλύπτονται όλες οι ανάγκες των θυμάτων, τόσο σε επίπεδο διαθεσιμότητας καταλύματος, όσο και σε επίπεδο εξειδικευμένης υποστήριξης.

Η Τελική Έκθεση Δραστηριοτήτων της Ομάδας Εργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της Ενδοοικογενειακής Βίας, συνιστά να υπάρχει ασφαλής στέγαση σε εξειδικευμένα καταφύγια για γυναίκες, διαθέσιμη σε κάθε περιφέρεια, με μία θέση ανά 10.000 κατοίκους (CoE Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence, 2008: 53). Ωστόσο, ο συγκεκριμένος αριθμός θέσεων σε καταφύγια θα πρέπει να βασίζεται στις πραγματικές ανάγκες. Το ίδιο ισχύει και για τα καταφύγια που αφορούν άλλες μορφές βίας – ο αριθμός θέσεων που πρέπει να προσφέρονται εξαρτάται και πάλι από τις πραγματικές ανάγκες.

Η GREVIO, με **κατεπείγουσα σύσταση**, καλεί τις ελληνικές αρχές να επεκτείνουν τον αριθμό και τη χωρητικότητα των καταφυγίων για γυναίκες θύματα βίας σε ολόκληρη τη χώρα, να αντιμετωπίσουν την έλλειψη πόρων που διατίθενται για τέτοιες υπηρεσίες και να άρουν τυχόν εμπόδια και περιττές προϋποθέσεις που δυσχεραίνουν την πρόσβαση των θυμάτων σε αυτά τα καταφύγια, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών που εκτίθενται ή κινδυνεύουν να εκτεθούν σε διασταυρούμενες διακρίσεις. Επιπλέον, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η διαθεσιμότητα καταλύματος για γυναίκες σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (GREVIO, 2024: 38, par. 146).

2.8. Τηλεφωνικές γραμμές παροχής βοήθειας – Άρθρο 24

Οι τηλεφωνικές γραμμές παροχής βοήθειας, γνωστές και ως γραμμές SOS, οι οποίες παρέχουν υποστήριξη και συμβουλευτική σε κρίση και παραπέμπουν σε καταφύγια, κέντρα συμβουλευτικής ή την αστυνομία, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των εξειδικευμένων υπηρεσιών προστασίας των θυμάτων έμφυλης βίας. Αποτελούν έναν από τους πιο απλούς και σημαντικούς τρόπους με τους οποίους τα θύματα μπορούν να εντοπίσουν βοήθεια και υποστήριξη και γι' αυτό το Άρθρο 24 ορίζει την υποχρέωση δημιουργίας πανεθνικών τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας, που θα λειτουργούν όλο το 24ωρο και θα είναι δωρεάν – και για λόγους οικονομικούς, αλλά και για να μην μπορούν να εντοπιστούν μέσω τηλεφωνικού λογαριασμού οι κλήσεις, θέτοντας τα θύματα σε ακόμα μεγαλύτερο κίνδυνο. Η Τελική Έκθεση Δραστηριοτήτων της Ομάδας Εργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της Ενδοοικογενειακής Βίας συνιστά τη δημιουργία τουλάχιστον μίας δωρεάν εθνικής γραμμής βοήθειας, η οποία θα καλύπτει όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, θα λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα, 7 ημέρες την εβδομάδα, και θα παρέχει υποστήριξη κρίσης σε όλες τις σχετικές γλώσσες (CoE Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence, 2008: 52).

Επίσης, με δεδομένο ότι πολλά θύματα δυσκολεύονται να αναζητήσουν ενεργά βοήθεια, αντιμετωπίζοντας συχνά μεγάλα ψυχολογικά εμπόδια για να καλέσουν και να μοιραστούν προσωπικές και ευαίσθητες πληροφορίες, είναι σημαντικό οι κλήσεις να είναι ανώνυμες, η συμβουλευτική να παρέχεται από εκπαιδευμένα άτομα και οι γραμμές βοήθειας να παρέχουν πληροφορίες και υποστήριξη με εμπιστευτικότητα. Εξίσου σημαντικό είναι να παρέχεται βοήθεια σε διαφορετικές γλώσσες προκειμένου να διασφαλιστεί ισότιμη πρόσβαση σε θύματα έμφυλης

βίας που είναι μετανάστριες, προσφύγισες ή αιτούσες άσυλο και δεν γνωρίζουν την επίσημη γλώσσα μιας χώρας.

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 24

Η GREVIO, με **επείγουσα σύσταση**, ενθαρρύνει έντονα τις ελληνικές αρχές να ενισχύσουν τους ανθρώπινους και άλλους πόρους, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης εκπαίδευσης του προσωπικού της γραμμής βοήθειας για γυναίκες θύματα βίας, ώστε να μπορούν να παρέχουν πληροφορίες και βοήθεια, δωρεάν συμβουλευτική σε εμπιστευτική βάση, καθώς και άλλες εξειδικευμένες υπηρεσίες (νομικές συμβουλές, συμβουλευτική σε κρίσεις) για όλες τις μορφές έμφυλης βίας κατά των γυναικών που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας και του ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ). Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί η παροχή πολύγλωσσης υποστήριξης και η προσβασιμότητα της υπηρεσίας αυτής σε γυναίκες με αναπηρία (GREVIO, 2024: 39, par. 151).

2.9. Παροχή υποστήριξης σε θύματα σεξουαλικής βίας – Άρθρο 25

Σύμφωνα με την Επεξηγηματική Έκθεση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, ο τραυματικός χαρακτήρας της σεξουαλικής βίας και του βιασμού, απαιτεί συγκεκριμένη και ευαισθητοποιημένη απόκριση εκ μέρους εκπαιδευμένου και εξειδικευμένου προσωπικού. Τα θύματα αυτής της μορφής βίας χρειάζονται άμεση ιατρική φροντίδα και υποστήριξη για το τραύμα σε συνδυασμό με άμεσες ιατροδικαστικές εξετάσεις προκειμένου να συλλεχθεί το αποδεικτικό υλικό που απαιτείται για τη δίωξη του δράστη. Επιπλέον συχνά υπάρχει μεγάλη ανάγκη για ψυχολογική υποστήριξη/συμβουλευτική και θεραπεία – συχνά εβδομάδες και μήνες μετά το περιστατικό (CoE, 2011: 26, par. 138). Γι' αυτό και το Άρθρο 25 τονίζει ιδιαίτερα την ανάγκη παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών από τα Συμβαλλόμενα Μέρη με στόχο την πρόβλεψη για τη δημιουργία προσβάσιμων κέντρων διαχείρισης βιασμού ή κέντρων παραπομπής για θύματα σεξουαλικής βίας σε επαρκείς αριθμούς. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα κράτη-μέλη δίνεται μια εναλλακτική και όχι η υποχρέωση να συστήσουν και τους δύο τύπους δομών (CoE, 2011: 26, par. 139).

Τα κέντρα διαχείρισης βιασμών (rape crisis centres/RCCs) μπορούν να έχουν πολλές και διαφορετικές μορφές. Συνήθως αυτά τα κέντρα παρέχουν υποστήριξη μακράς διάρκειας όπως και

τα κέντρα συμβουλευτικής ή θεραπείας, μέσω διά ζώσης συμβουλευτικές υπηρεσίες, ομάδες υποστήριξης και διασύνδεσης με άλλες υπηρεσίες. Επίσης υποστηρίζουν τα θύματα κατά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών παρέχοντας συνηγορία ή πρακτική υποστήριξη σε εξατομικευμένη (CoE, 2011: 26, par. 140). Από την άλλη, **τα κέντρα παραπομπής για τη σεξουαλική βία** (*sexual assault referral centres/SARCs*) από την άλλη, εξειδικεύονται στην άμεση ιατρική φροντίδα, σε υψηλού επιπέδου ιατροδικαστικές πρακτικές και την παρέμβαση κατά την κρίση. Μπορούν να συσταθούν για παράδειγμα σε ένα νοσοκομείο για να αποκριθούν σε πρόσφατη σεξουαλική επίθεση, μέσω της παροχής ιατρικών εξετάσεων και της παραπομπής του θύματος σε εξειδικευμένους τοπικούς φορείς για επιπλέον υπηρεσίες. Επίσης μπορεί να επικεντρώνονται στην άμεση και κατάλληλη παραπομπή των θυμάτων στις αρμόδιες, εξειδικευμένες υπηρεσίες για να τους παρασχεθεί η αναγκαία φροντίδα, όπως ορίζεται στο Άρθρο 25. Σύμφωνα με έρευνες μια καλή πρακτική είναι η διενέργεια ιατροδικαστικών εξετάσεων ανεξαρτήτως του κατά πόσον το περιστατικό θα καταγγεληθεί στην αστυνομία, καθώς και η δυνατότητα αποθήκευσης των δειγμάτων που έχουν συλλεχθεί, έτσι ώστε η απόφαση για το κατά πόσον θα καταγγεληθεί ο βιασμός να μπορεί να ληφθεί σε επόμενο χρόνο (CoE, 2011: 26, par. 141).

Η υποχρέωση για τη δημιουργία των προαναφερόμενων κέντρων επιβάλλει στα Συμβαλλόμενη Μέρη να διασφαλίσουν ότι τα κέντρα αυτά είναι επαρκή, εύκολα προσβάσιμα και ότι οι υπηρεσίες παρέχονται με τον κατάλληλο τρόπο, που σημαίνει ότι οι υπηρεσίες καλύπτουν τις υφιστάμενες ανάγκες των θυμάτων. Αυτό που συστήνεται από την Τελική Έκθεση Δραστηριοτήτων της Ομάδας Εργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της Ενδοοικογενειακής Βίας, είναι η δημιουργία ενός τέτοιου κέντρου ανά 200.000 κατοίκους με γεωγραφική διασπορά που θα διασφαλίζει την ισότιμη πρόσβαση σε θύματα που ζουν τόσο σε αγροτικές περιοχές, όσο και σε αστικά κέντρα (CoE Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence, 2008: 51 & 84).

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 25

Αυτό που διαπιστώνεται στην 1η Έκθεση της GREVIO είναι ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ούτε εξειδικευμένα κέντρα διαχείρισης βιασμών (*rape crisis centres*), ούτε κέντρα παραπομπής για τη σεξουαλική βία (*sexual assault referral centres*) που να παρέχουν ολιστική και ολοκληρωμένη υποστήριξη στα θύματα βιασμού και σεξουαλικής βίας (GREVIO, 2023: 39-40, par. 152). Γι' αυτό με **κατεπείγουσα σύσταση** η Επιτροπή GREVIO καλεί τις ελληνικές αρχές να λάβουν

μέτρα για να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις του Άρθρου 25 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, ιδίως με: α) τη δημιουργία κέντρων διαχείρισης βιασμών ή/και κέντρων παραπομπής για τη σεξουαλική βία, που θα παρέχουν άμεση ιατρική περίθαλψη, υποστήριξη για την αντιμετώπιση του τραύματος, ιατροδικαστικές εξετάσεις και άμεση, βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ψυχολογική βοήθεια από ειδικευμένες/-ους επαγγελματίες που μπορούν να παρέχουν εξετάσεις με ευαισθησία για τα θύματα, σύμφωνα με τα πρότυπα που ορίζει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, β) την καθιέρωση τυποποιημένων πρωτοκόλλων για όλες/-ους τις/τους επαγγελματίες υγείας σχετικά με τη μεταχείριση γυναικών θυμάτων βιασμού/σεξουαλικής βίας, συμπεριλαμβανομένων πρωτοκόλλων για την παραπομπή τους σε εξειδικευμένες υπηρεσίες, γ) τη λήψη μέτρων που θα διασφαλίζουν ότι η πρόσβαση του θύματος σε διάφορες υπηρεσίες υποστήριξης δεν εξαρτάται από την προθυμία της να υποβάλει καταγγελία, και δ) τη λήψη πρόσθετων μέτρων για τη διασφάλιση της έγκαιρης πρόσβασης σε ιατροδικαστικές εξετάσεις σε ολόκληρη τη χώρα (GREVIO, 2023: 41, par. 158).

Προκειμένου να βοηθήσει την ελληνική κυβέρνηση να ενισχύσει τις υπηρεσίες υποστήριξης για τα θύματα σεξουαλικής βίας με έμφαση στη συμμόρφωση της Ελλάδας σε όσα προβλέπονται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, το 2024, το Συμβούλιο της Ευρώπης εκπόνησε σχετική Έκθεση (Council of Europe, 2024). **Η Έκθεση παρέχει μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της υφιστάμενης κατάστασης των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων έμφυλης βίας στην Ελλάδα, εντοπίζει κενά και προκλήσεις στα υπάρχοντα συστήματα και αναδεικνύει ευκαιρίες για βελτίωση**, παρουσιάζοντας υποσχόμενες πρακτικές από άλλα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Επίσης περιλαμβάνει σειρά συστάσεων με στόχο τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τα διεθνή πρότυπα για την καλύτερη υποστήριξη των θυμάτων σεξουαλικής βίας και βιασμού.

Η Έκθεση εντοπίζει σοβαρές προκλήσεις στην παροχή αποτελεσματικής υποστήριξης σε θύματα σεξουαλικής βίας στην Ελλάδα. Τα βασικά κενά που εντοπίστηκαν περιλαμβάνουν την απουσία εξειδικευμένων κέντρων υποστήριξης (όπως SVRCs και RCCs), την ανεπαρκή εκπαίδευση των επαγγελματιών (αστυνομικών, γιατρών, ιατροδικαστών), και τα εμπόδια στην πρόσβαση σε ιατροδικαστικές εξετάσεις και ιατρική φροντίδα. Τα θύματα πρέπει να υποβάλουν πρώτα μήνυση στην αστυνομία προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε ιατροδικαστική εξέταση, γεγονός που οδηγεί σε καθυστερήσεις στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Επιπλέον, οι ιατροδικαστικές υπηρεσίες είναι περιορισμένες, ιδίως σε αγροτικές και νησιωτικές περιοχές, όπου συχνά δεν υπάρχουν διαθέσιμοι ιατροδικαστές/ιατροδικάστριες. Τα νοσοκομεία δεν διαθέτουν τυποποιημένα πρωτόκολλα για τη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής βίας, ενώ τα θύματα

αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα, όπως η προφύλαξη μετά από πιθανή έκθεση στον ιό HIV (*Post-Exposure Prophylaxis/ PEP*) και η επείγουσα αντισύλληψη. Επιπρόσθετα, η απουσία συντονισμένων διαδικασιών παραπομπής με δεδομένο ότι δεν υπάρχει επίσημο, πολυτομεακό πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ αστυνομίας, υπηρεσιών υγείας, συμβουλευτικών κέντρων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, οδηγεί σε αποσπασματική παροχή υπηρεσιών, με τα θύματα να αναγκάζονται συχνά να πλοηγούνται ανάμεσα σε πολλαπλές υπηρεσίες χωρίς συντονισμένη υποστήριξη. Παράλληλα τα θύματα, ιδιαιτέρως οι γυναίκες που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, ή βιώνουν διασταυρούμενες ανισότητες, όπως για παράδειγμα οι μετανάστριες, προσφύγισες, θύματα trafficking, άτομα με αναπηρίες ή ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, αντιμετωπίζουν πρόσθετα εμπόδια στην πρόσβαση σε υπηρεσίες. Γλωσσικά εμπόδια, γεωγραφική απομόνωση και έλλειψη προσβάσιμης πληροφόρησης για τις διαθέσιμες υπηρεσίες συμβάλλουν στην υποαναφορά της σεξουαλικής βίας και στην καθυστερημένη ή ανεπαρκή υποστήριξη των θυμάτων. Οι ελλείψεις αυτές καθιστούν τη συμμόρφωση με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ανεπαρκή και αναδεικνύουν την ανάγκη για άμεσες και στοχευμένες παρεμβάσεις (Council of Europe, 2024: 25-28).

Από την άλλη, παρά τις προαναφερόμενες προκλήσεις, η Έκθεση εντοπίζει σημαντικές ευκαιρίες για βελτίωση της υποστήριξης των θυμάτων σεξουαλικής βίας στην Ελλάδα, που αφορούν στα εξής:

- **Αξιοποίηση των υφιστάμενων δημόσιων δομών:** Το Δίκτυο Δομών μπορεί να ενισχυθεί και να εξειδικευτεί για να προσφέρει ολιστική φροντίδα και ψυχολογική υποστήριξη με βάση το τραύμα και νομική συμβουλευτική.
- **Δημιουργία εξειδικευμένων κέντρων - διαχείρισης βιασμών (RCCs) ή/και παραπομπής για τη σεξουαλική βία (SARCs):** Με βάση καλές πρακτικές από χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Δανία, προτείνεται η δημιουργία κέντρων άμεσης υποστήριξης θυμάτων, που θα προσφέρουν ιατρική φροντίδα, ιατροδικαστική εξέταση, ψυχολογική υποστήριξη και νομική καθοδήγηση.
- **Εφαρμογή του μοντέλου “μιας στάσης/ενιαίας υποστήριξης” (one-stop-shop):** Η συνένωση πολλαπλών υπηρεσιών σε έναν χώρο θα μπορούσε να απλοποιήσει τη διαδικασία προσφέροντας ιατρική περίθαλψη, νομική υποστήριξη και ψυχολογική συμβουλευτική κάτω από την ίδια στέγη, περιορίζοντας την επανάληψη της τραυματικής εμπειρίας εκ μέρους του θύματος καθώς και τον κίνδυνο δευτερογενούς θυματοποίησης.

- **Καθιέρωση πολυτομεακών πρωτοκόλλων:** Η θεσμοθέτηση συνεργασίας μεταξύ αστυνομίας, υγειονομικών υπηρεσιών, κοινωνικών δομών και ΜΚΟ θα διασφαλίσει τη συντονισμένη και έγκαιρη υποστήριξη.
- **Ενίσχυση των προγραμμάτων εκπαίδευσης επαγγελματιών:** Η εισαγωγή εξειδικευμένων ενότητων για τη σεξουαλική βία στα προγράμματα αρχικής και ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης αστυνομικών, επαγγελματιών υγείας και ιατροδικαστών είναι ουσιώδης. Η συνεχής εκπαίδευση θα διασφαλίσει ότι οι επαγγελματίες αυτοί/αυτές είναι κατάλληλα καταρτισμένοι/-ες για να προσφέρουν υποστήριξη με επίγνωση του τραύματος.
- **Βελτίωση της πρόσβασης σε ιατροδικαστικές υπηρεσίες:** Νομοθετικές τροποποιήσεις θα πρέπει να επιτρέπουν τη διενέργεια ιατροδικαστικών εξετάσεων χωρίς να απαιτείται προηγούμενος καταγγελία στην αστυνομία. Επιπλέον, θα πρέπει να ενισχυθεί η διαθεσιμότητα ιατροδικαστών/ιατροδικαστριών, ιδιαίτερα σε αγροτικές και νησιωτικές περιοχές, ώστε να εξασφαλιστεί η έγκαιρη και αποτελεσματική συλλογή αποδεικτικών στοιχείων.
- **Επέκταση των εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης:** Για τη μείωση της υποαναφοράς και τη διασφάλιση ότι τα θύματα γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και τις διαθέσιμες υπηρεσίες, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε εκστρατείες δημόσιας ενημέρωσης. Οι εκστρατείες αυτές θα πρέπει να στοχεύουν ειδικά σε εύάλωτες ομάδες, όπως μετανάστριες, τουρίστριες και γυναίκες σε αγροτικές περιοχές (Council of Europe, 2024: 29-33).

Αξιοποιώντας τις υφιστάμενες δομές, ιδρύοντας εξειδικευμένες υπηρεσίες και ενισχύοντας τη διατομεακή συνεργασία, η Ελλάδα μπορεί να βελτιώσει την ανταπόκριση στη σεξουαλική βία και να παρέχει ολοκληρωμένη φροντίδα και υποστήριξη στα θύματα, διασφαλίζοντας τη συμμόρφωσή της με τις διεθνείς της υποχρεώσεις στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Στο πλαίσιο αυτό έχει σημασία να αναφέρουμε το Μνημόνιο Συνεργασίας για την ενίσχυση της θεσμικής συνεργασίας στην πρόληψη και απόκριση στην έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία, με ιδιαίτερη έμφαση στις γυναίκες και τα κορίτσια του προσφυγικού και μεταναστευτικού πληθυσμού που υπεγράφη μεταξύ του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.²⁸ Το

²⁸ Βλέπε κοινό Δελτίο Τύπου εδώ: <https://migration.gov.gr/koino-deltio-typou-ton-ypourgeion-metanasteysis-kai-asyloy-kai-koinonikis-synochis-kai-oikogeneias-schetika-me-tin-ypografi-mnimoniou-synergasias-gia-tin-prolipsei-kai-antimetopisi-tis-emfylis-kai-end/>

Μνημόνιο προβλέπει, μεταξύ άλλων προβλέπει τον σχεδιασμό και τη δημιουργία Κέντρων Κρίσης (*rape crisis centers*) για θύματα σεξουαλικής βίας.

2.10. Παροχή προστασίας και υποστήριξης σε παιδιά μάρτυρες – Άρθρο 26

Η έκθεση σε σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία και κακοποίηση μεταξύ γονέων ή άλλων μελών της οικογένειας έχει σοβαρές επιπτώσεις στα παιδιά. Δημιουργεί φόβο, προκαλεί τραύμα και επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξή τους. Για τον λόγο αυτό, το Άρθρο 26 ορίζει την υποχρέωση διασφάλισης ότι, κατά την παροχή υπηρεσιών και βοήθειας σε θύματα με παιδιά που έχουν υπάρξει μάρτυρες βίας, λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα και οι ανάγκες αυτών των παιδιών. Ο όρος «παιδιά - μάρτυρες» δεν αναφέρεται μόνο σε παιδιά που είναι παρόντα κατά τη διάρκεια της βίας και την παρακολουθούν ενεργά, αλλά και σε εκείνα που εκτίθενται σε κραυγές και άλλους ήχους βίας ενώ κρύβονται κοντά, ή που εκτίθενται στις μακροπρόθεσμες συνέπειες αυτής της βίας. Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί και να αντιμετωπιστεί η θυματοποίηση των παιδιών ως μαρτύρων όλων των μορφών βίας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης και το δικαίωμά τους στην υποστήριξη. Η παράγραφος 2 απαιτεί την εφαρμογή κατάλληλων για την ηλικία και το αναπτυξιακό στάδιο, επιστημονικά τεκμηριωμένων ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων, οι οποίες να είναι ειδικά προσαρμοσμένες στις ανάγκες των παιδιών ώστε να διαχειριστούν τις τραυματικές τους εμπειρίες, όπου αυτό είναι απαραίτητο. Όλες οι παρεχόμενες υπηρεσίες πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 26

Η GREVIO, με **κατεπείγουσα σύσταση**, καλεί τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά που εκτίθενται σε ενδοοικογενειακή βία λαμβάνουν συμβουλευτική και υποστήριξη. Θα πρέπει επίσης να ληφθούν άμεσα και αποφασιστικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών τροποποιήσεων όπου είναι αναγκαίο, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά των γυναικών θυμάτων βίας που διαμένουν σε καταφύγια δεν αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, στις υπηρεσίες υγείας και στην ψυχολογική υποστήριξη (GREVIO, 2023: 42, par. 165).

2.11. Αναφορά – Άρθρο 27

Με την απαίτηση να ενθαρρύνεται η αναφορά από οποιοδήποτε άτομο είναι μάρτυρας ή έχει εύλογους λόγους να υποψιάζεται ότι ενδέχεται να διαπραχθεί πράξη βίας η οποία εμπίπτει στο

πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, το συγκεκριμένο άρθρο επιδιώκει να αναδείξει τον σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα άτομα – φίλοι, γείτονες, μέλη της οικογένειας, συνάδελφοι/συναδέλφισσες, δασκάλες/ δάσκαλοι ή άλλα μέλη της κοινότητας – στη διάρρηξη της σιωπής που συχνά περιβάλλει τη βία. Είναι ευθύνη κάθε Συμβαλλόμενου Κράτους να καθορίσει τις αρμόδιες αρχές στις οποίες μπορούν να αναφέρονται τέτοιες υποψίες. Αυτές μπορεί να είναι οι αρχές επιβολής του νόμου, οι υπηρεσίες προστασίας παιδιών ή οποιαδήποτε άλλη συναφής κοινωνική υπηρεσία. Ο όρος «εύλογοι λόγοι» αναφέρεται σε ειλικρινή πεποίθηση που αναφέρεται καλόπιστα.

2.12. Αναφορά από επαγγελματίες – Άρθρο 28

Σύμφωνα με το παρόν άρθρο, τα Συμβαλλόμενα Κράτη στη Σύμβαση πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι επαγγελματίες που συνήθως δεσμεύονται από κανόνες επαγγελματικού απορρήτου (όπως, για παράδειγμα, γιατροί και ψυχίατροι) έχουν τη δυνατότητα να αναφέρουν σε αρμόδιους οργανισμούς ή αρχές εάν έχουν εύλογους λόγους να πιστεύουν ότι έχει διαπραχθεί σοβαρή πράξη βίας που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης και ότι αναμένονται περαιτέρω σοβαρές πράξεις τέτοιας βίας. Αυτές είναι σωρευτικές απαιτήσεις για την αναφορά και καλύπτουν, για παράδειγμα, τυπικές περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας όπου το θύμα έχει ήδη υποστεί σοβαρές πράξεις βίας και είναι πιθανό να συμβεί περαιτέρω βία.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει υποχρέωση σε αυτούς/αυτές τους/τις επαγγελματίες να αναφέρουν. Απλώς τους παρέχει τη δυνατότητα να το κάνουν χωρίς κίνδυνο παραβίασης της εμπιστευτικότητας. Ενώ οι κανόνες εμπιστευτικότητας μπορεί να επιβάλλονται από τη νομοθεσία, θέματα εμπιστευτικότητας και παραβίασής της μπορεί επίσης να ρυθμίζονται από κώδικες δεοντολογίας ή επαγγελματικά πρότυπα για τις διάφορες επαγγελματικές ομάδες. Η διάταξη αυτή στοχεύει στο να διασφαλίσει ότι κανένας από αυτούς τους κανόνες εμπιστευτικότητας δεν θα εμποδίζει την αναφορά σοβαρών πράξεων βίας. Ο σκοπός της διάταξης είναι η προστασία της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας των θυμάτων και όχι η έναρξη ποινικής έρευνας. Είναι επομένως σημαντικό να δοθεί η δυνατότητα σε εκείνους/-νες τους/τις επαγγελματίες που, μετά από προσεκτική αξιολόγηση, επιθυμούν να προστατεύσουν τα θύματα βίας.

Ο όρος «υπό κατάλληλες συνθήκες» σημαίνει ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη μπορούν να καθορίσουν τις καταστάσεις ή τις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζεται η διάταξη αυτή. Για παράδειγμα, μπορούν να θέσουν την υποχρέωση που περιέχεται στο Άρθρο 28 υπό την προϋπόθεση της προηγούμενης συγκατάθεσης του θύματος, με εξαίρεση ορισμένες

συγκεκριμένες περιπτώσεις όπως όταν το θύμα είναι ανήλικο ή δεν είναι σε θέση να προστατεύσει τον εαυτό του/της λόγω σωματικών ή ψυχικών αναπηριών. Επιπλέον, κάθε κράτος είναι υπεύθυνο να καθορίσει τις κατηγορίες των επαγγελματιών στις/στους οποίες/οποίους εφαρμόζεται αυτή η διάταξη. Ο όρος «ορισμένοι επαγγελματίες» προορίζεται να καλύψει οποιονδήποτε αριθμό επαγγελματιών των οποίων τα καθήκοντα συνεπάγονται επαφή με γυναίκες, άνδρες και παιδιά που μπορεί να είναι θύματα οποιασδήποτε μορφής βίας που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης. Επιπλέον, το συγκεκριμένο άρθρο δεν επηρεάζει τα δικαιώματα των κατηγορουμένων, σύμφωνα με το Άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, για πράξεις στις οποίες εφαρμόζεται η παρούσα Σύμβαση, είτε σε αστικές είτε σε ποινικές διαδικασίες.

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 28

Υπενθυμίζοντας την αρχή της ενδυνάμωσης των γυναικών, η οποία διατρέχει οριζόντια τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, η GREVIO **ενθαρρύνει** τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι η υποχρέωση αναφοράς που επιβάλλεται στις/στους επαγγελματίες συνοδεύεται από την παροχή πλήρους και ευαίσθητης πληροφόρησης προς το θύμα, ώστε να μπορεί να λάβει τεκμηριωμένη απόφαση και να διατηρήσει την αυτονομία του. Για τον σκοπό αυτό η GREVIO ενθαρρύνει επίσης τις ελληνικές αρχές να επανεξετάσουν την υποχρέωση των επαγγελματιών να αναφέρουν περιστατικά βίας κατά των γυναικών και των παιδιών τους, εκτός από τις περιπτώσεις όπου υπάρχουν εύλογες ενδείξεις ότι έχει διαπραχθεί σοβαρή πράξη βίας που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και αναμένεται να επακολουθήσουν περαιτέρω σοβαρές πράξεις. Αυτό ενδέχεται να απαιτεί την υποβολή αναφοράς μόνο με την προηγούμενη συναίνεση του θύματος, εκτός εάν το θύμα είναι παιδί ή αδυνατεί να προστατεύσει τον εαυτό του/της λόγω αναπηρίας (GREVIO, 2023: 43, par. 173).

3. Δομές και υπηρεσίες προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων

3.1. Το δημόσιο δίκτυο δομών για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών

Το 2009, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, η Γενική Γραμματεία Ισότητας (αργότερα Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και σήμερα Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), εκπόνησε το *«Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών (2009-2013)»* (ΓΤΙ, 2009). Ήταν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα

δράσης το οποίο το 2010 ενσωματώθηκε στο «**Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013**», ως ένας από τους τέσσερις στρατηγικούς στόχους του (ΓΓΙΦ, 2010). Οι κυριότεροι άξονες των δράσεων αυτών που στο επίκεντρό τους έθεσαν τα δικαιώματα των γυναικών, ήταν οι εξής:

- Δημιουργία δομών για την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας (Τηλεφωνικής Γραμμής SOS, Συμβουλευτικών Κέντρων και Ξενώνων).
- Ανάπτυξη υπηρεσιών για την υποστήριξη των γυναικών που υφίστανται βία.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού.
- Κατάρτιση του στελεχιακού δυναμικού της δημόσιας διοίκησης
- Εκπόνηση εξειδικευμένων εργαλείων για τη συμβουλευτική υποστήριξη των γυναικών που είναι θύματα βίας.

Δημιουργήθηκε, έτσι, για πρώτη φορά στη χώρα μας, ένα **ολοκληρωμένο Δίκτυο δομών** που την περίοδο εκείνη συμπεριλάμβανε εξήντα μία (61) δομές πανελλαδικής κάλυψης, για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, υπό τον συντονισμό της ΓΓΙΦ. Παράλληλα, δημιουργήθηκε **Παρατηρητήριο Ισότητας των Φύλων** στην ΓΓΙΦ, το οποίο αποτελεί έναν κόμβο παραγωγής δεικτών φύλου, με σκοπό την αποτύπωση της προόδου της ισότητας των φύλων στην Ελλάδα, όπως επίσης τη συλλογή, την επεξεργασία και τη δημοσίευση δεδομένων για θέματα βίας κατά των γυναικών, της απασχόλησης γυναικών, κ.λπ. Στην πορεία, εκπονήθηκε το «**Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016- 2020**», το οποίο συμπεριλάμβανε την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών στην οικογένεια, την εργασία και την κοινωνία στους έξι (6) στρατηγικούς του στόχους.

Την τρέχουσα περίοδο υλοποιείται το «**Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021 – 2025**» από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο περιλαμβάνει τέσσερις (4) Άξονες Προτεραιότητας, ο καθένας από τους οποίους σε μια συγκεκριμένη θεματική διάσταση των πολιτικών ισότητας των φύλων. Ο Άξονας Προτεραιότητας 1 με τίτλο «Πρόληψη και καταπολέμηση έμφυλης και ενδο-οικογενειακής βίας» επικεντρώνεται σε μέτρα για την προστασία των γυναικών από την άσκηση κάθε μορφής βίας, την επιμόρφωση και κατάρτιση των στελεχών των αρμόδιων αρχών, και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εμπλεκόμενων μερών και του κοινού και διέπεται από τις αρχές και τις κατευθύνσεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Έτσι, το Δίκτυο των δομών ξεκίνησε στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Ισότητας 2009-2013 και συνεχίστηκε στο ΕΣΔΙΦ 2016-2020, υπό τον επιστημονικό συντονισμό του Κέντρου

Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ),²⁹ με διεύρυνση της ομάδας-στόχου των ωφελομένων γυναικών, ώστε να καλύπτονται και περιπτώσεις γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις (γυναίκες πρόσφυγες, μετανάστριες, γυναίκες με αναπηρία, αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών κ.λπ.) και με παροχή νέας υπηρεσίας που είναι η εργασιακή συμβουλευτική.

Την τρέχουσα περίοδο το Δίκτυο αυτό αποτελείται από **62 υποστηρικτικές δομές** και παρέχει δωρεάν υπηρεσίες σε γυναίκες που έχουν υποστεί έμφυλη βία ή/και πολλαπλές διακρίσεις (π.χ. άνεργες, μετανάστριες, προσφύγισες, κ.λπ.), ως εξής:

- **Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900**, η οποία λειτουργεί από τις 11.3.2011 και υποστηρίζεται και από την ηλεκτρονική διεύθυνση sos15900@isotita.gr. Η γραμμή λειτουργεί σε 24ωρη βάση, 365 ημέρες τον χρόνο και προσφέρει, υπηρεσίες άμεσης βοήθειας – σε έκτακτα και με επείγοντα χαρακτήρα περιστατικά όλων των μορφών βίας.
- **Δέκα τέσσερα (14) Συμβουλευτικά Κέντρα (ΣΚ) της ΓΓΙΑΔ και του ΚΕΘΙ**, τα οποία λειτουργούν στις έδρες των 13 Περιφερειών (στην Αττική στην Αθήνα και στον Πειραιά). Ειδικό επιστημονικό προσωπικό συμβούλων εξειδικευμένων στην προσέγγιση των γυναικών με την οπτική του φύλου παρέχει δωρεάν υπηρεσίες σε όλες τις γυναίκες - *πληροφόρηση, κοινωνική, ψυχολογική και εργασιακή στήριξη*, και την παροχή *νομικής συμβουλευτικής* για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση θεμάτων έμφυλης βίας και πολλαπλών διακρίσεων.
- Συμβουλευτικό Κέντρο της Αθήνας- λειτουργεί ως Πολύκεντρο από το ΚΕΘΙ.
- **Είκοσι επτά (27) Κέντρα Συμβουλευτικής Υποστήριξης γυναικών-θυμάτων βίας**, τα οποία λειτουργούν σε ισάριθμους Δήμους. Τα ΣΚ παρέχουν, επίσης, δωρεάν ψυχοκοινωνική, εργασιακή και νομική στήριξη, στις κακοποιημένες γυναίκες με στόχο την ενδυνάμωσή τους.

²⁹ Βλέπε σχετικά: <https://isotita.gr/> και <https://womensos.gr/>

- **Δέκα οκτώ (18) Ξενώνες φιλοξενίας γυναικών-θυμάτων βίας και των παιδιών τους** που λειτουργούν σε ισάριθμους Δήμους και μπορούν να φιλοξενήσουν γυναίκες με τα παιδιά τους, διαθέτοντας το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό για την υποστήριξή τους. Οι Ξενώνες αποτελούν ασφαλείς χώρους διαμονής για τις και τα παιδιά τους, με στόχο να λάβουν οι ίδιες τις καλύτερες αποφάσεις για το μέλλον τους.
- **Δύο (2) Ξενώνες φιλοξενίας γυναικών-θυμάτων βίας και των παιδιών τους του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)** (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), που έλαβαν χρηματοδότηση από την ΓΓΙΦ για την αναβάθμισή τους.
- Επιπλέον, από το 1988 λειτουργεί το **Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών της ΓΓΙΦ στην Αθήνα**, το οποίο παρέχει ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη σε γυναίκες θύματα βίας και συνεργάζεται στενά με τις υπόλοιπες δομές του Δικτύου.

Τον Μάρτιο του 2019 ψηφίστηκε ο [Ν. 4604/2019](#) για την **προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας**, με τον οποίο εισάγεται για πρώτη φορά στην εθνική έννομη τάξη αυτοτελές θεσμικό πλαίσιο με αυτό το αντικείμενο, δεδομένου ότι, έως τότε, τα ζητήματα έμφυλων διακρίσεων ή άσκησης έμφυλης βίας επιλύονταν με την εφαρμογή διατάξεων οικογενειακού ή εργατικού δικαίου ή δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και υπό το φως σχετικών Κοινοτικών Οδηγιών ή με την εφαρμογή διατάξεων υπερνομοθετικής ισχύος, όπως το ίδιο το Σύνταγμα της χώρας ή και διεθνείς συνθήκες τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει (π.χ. Σύμβαση Κωνσταντινούπολης με Ν. 4531/2018).

Τέλος, στο πλαίσιο της ενότητας για την προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας είναι σκόπιμο να γίνει αναφορά και στις **Δομές Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής**

από

Αστυνομίας (ΕΛΑΣ). Συγκεκριμένα, μετά αίτημα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, το 2019 συστάθηκε στην Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.) **επιτελικό Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας**, υπαγόμενο στη Διεύθυνση Γενικής

Αστυνόμευσης του Αρχηγείου. Το Τμήμα αυτό ασκεί **συντονιστικό και εποπτικό ρόλο**, παρέχοντας καθοδήγηση στις περιφερειακές υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ. Στη συνέχεια πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας, **συστάθηκαν εξειδικευμένες δομές** για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας: **(14) Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας** σε Γενικές Αστυνομικές και Γενικές Περιφερειακές Αστυνομικές Διευθύνσεις και **Πενήντα οκτώ (58)**

αντίστοιχα Γραφεία σε Διευθύνσεις Αστυνομίας σε όλη τη χώρα.³⁰ Επιπλέον, ειδικά Τμήματα δημιουργήθηκαν στο Επιτελείο της ΓΑΔΑ (Αττική) και της ΓΑΔΘ (Θεσσαλονίκη), καθώς και στις Διευθύνσεις Αστυνομίας Αττικής και άλλων νομών. **Ο σκοπός του δικτύου αυτού είναι πολυδιάστατος:** α) Η προστασία και υποστήριξη των θυμάτων, με έμφαση στην πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης, β) Η ενθάρρυνση της καταγγελίας περιστατικών και η βελτίωση της διαχείρισής τους, γ) Η πρόληψη και αποτελεσματική αντιμετώπιση εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας, δ) Ο συντονισμός των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και η συστηματική παρακολούθηση των υποθέσεων, ε) Η εκπαίδευση και συνεχής επιμόρφωση του αστυνομικού προσωπικού και στ) Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για το φαινόμενο.

3.2. Υπηρεσίες που παρέχονται από τις δομές του δημόσιου δικτύου σε θύματα έμφυλης βίας

1. Συμβουλευτικά Κέντρα

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα παρέχουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες στήριξης σε γυναίκες που έχουν υποστεί βία, με έμφαση στην προσέγγιση από την οπτική του φύλου. Οι βασικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν:

- **Ενημέρωση και εξειδικευμένη πληροφόρηση** σε ζητήματα ισότητας των φύλων και δικαιωμάτων των γυναικών.
- **Ψυχοκοινωνική συμβουλευτική**, με στόχο την ενδυνάμωση και την υποστήριξη των γυναικών μέσω εξατομικευμένης προσέγγισης.
- **Νομική συμβουλευτική**, που περιλαμβάνει πληροφόρηση για: τα δικαιώματα των θυμάτων, τη σχετική νομοθεσία, τις διαδικασίες καταγγελίας ή μήνυσης, τη διεκδίκηση ασφαλιστικών μέτρων και επιμέλειας τέκνων.
- **Παραπομπή ή συνοδεία** των θυμάτων σε ξενώνες, αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, δικαστήρια, νοσοκομεία και άλλες αρμόδιες υπηρεσίες.
- **Δωρεάν νομική βοήθεια (legal aid)** μέσω συνεργασίας με Δικηγορικούς Συλλόγους, στο πλαίσιο σχετικών Πρωτοκόλλων Συνεργασίας, για τη δικαστική εκπροσώπηση των επιζωσών.

³⁰ Βλέπε σχετικά εδώ: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/> και εδώ: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/ypiresies-ellinikis-astynomias-kai-synarmodioi-foreis/>

Παράλληλες Δράσεις των Συμβουλευτικών Κέντρων

- **Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας** για την πρόληψη και εξάλειψη της έμφυλης βίας.
- **Δικτύωση και συνεργασία** με τοπικούς φορείς και επαγγελματίες.
- **Ενημέρωση ευάλωτων ομάδων**, όπως γυναίκες με αναπηρία, Ρομά, κ.ά., καθώς και επαγγελματιών που έρχονται σε επαφή με θύματα (π.χ. ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, αστυνομικοί).

II. Ξενώνες Φιλοξενίας

Ο Ξενώνας Φιλοξενίας Γυναικών Θυμάτων Βίας και των Παιδιών τους παρέχει:

- **Ασφαλή διαμονή**, η οποία περιλαμβάνει στέγη και διατροφή, σε γυναίκες και τα παιδιά τους, σε καθεστώς απόλυτης εχεμύθειας. Η διεύθυνση και τα στοιχεία επικοινωνίας παραμένουν απόρρητα για λόγους ασφάλειας.
- **Ψυχολογική και κοινωνική στήριξη**, μέσω εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού, με στόχο την ενδυνάμωση των γυναικών και την υποστήριξή τους στην αντιμετώπιση της βίας.
- **Νομική συμβουλευτική**, με παραπομπή σε Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας ή σε άλλους αρμόδιους φορείς.
- **Κοινωνική ενημέρωση**, σχετικά με δικαιώματα και παροχές: ασφαλιστικά, οικογενειακά ζητήματα, μονογονεϊκές οικογένειες, πρόσβαση σε παιδικούς σταθμούς, υγειονομικές και προνοιακές υπηρεσίες, εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση.
- **Συνεργασία με αρμόδιες αρχές**, όπως η Αστυνομία, η Εισαγγελία, κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες, σε περιπτώσεις που απαιτείται ή ζητείται από τις ίδιες τις γυναίκες.
- **Ενισχυμένα μέτρα ασφάλειας** στον χώρο φιλοξενίας, σε συνεννόηση με το τοπικό Αστυνομικό Τμήμα.
- **Μεταβατικό χαρακτήρα φιλοξενίας**, διάρκειας έως τριών (3) μηνών, με δυνατότητα παράτασης, ανάλογα με τις ανάγκες κάθε περίπτωσης.

4. Στατιστικά στοιχεία για τις δομές υποστήριξης των θυμάτων έμφυλης βίας

4.1. Στοιχεία για την υποστήριξη γυναικών από τα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της ΓΓΙΑΔ

Σύμφωνα με την 5^η Έκθεση Ετήσια Έκθεση για τη Βία κατά των Γυναικών της ΓΓΙΑΔ από τον Ιανουάριο έως τον Σεπτέμβριο 2024, **3.626 γυναίκες επιζήσασες έμφυλης βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων** έλαβαν εξειδικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη από τα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΓΓΙΑΔ) σε ολόκληρη τη χώρα. Παράλληλα, **299 ακόμη άτομα** ενημερώθηκαν για θέματα σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν τη **σημαντική ζήτηση** για τις υπηρεσίες των Συμβουλευτικών Κέντρων, γεγονός που επιβεβαιώνει τη συνεχιζόμενη ανάγκη για την ύπαρξη και ενίσχυσή τους, ενώ η παράλληλη ενημέρωση 299 ατόμων δείχνει πως το Δίκτυο λειτουργεί και ως **διάυλος πρόληψης και πληροφόρησης** για το ευρύτερο κοινό (ΓΓΙΑΔ, 2024: 200).

Μορφές Βίας και Είδη Καταγραφών

Το **89% των περιπτώσεων (3.490)** αφορούσε περιστατικά έμφυλης βίας, ενώ το **11% (435)** σχετιζόταν με **πολλαπλές διακρίσεις**. Η **ενδοοικογενειακή βία** αποτέλεσε τη συχνότερη μορφή βίας που κατήγγειλαν οι εξυπηρετούμενες γυναίκες, σε ποσοστό **85%**. Μικρότερα ποσοστά αφορούσαν **βιασμό (2%)**, **σεξουαλική παρενόχληση (1%)** και **trafficking** (7 περιπτώσεις). Το **5%** ανέφερε άλλου είδους βία, ενώ το **7%** δεν παρείχε σχετικές πληροφορίες (ΓΓΙΑΔ, 2024: 201-202). Η **συντριπτική υπεροχή της ενδοοικογενειακής βίας** επιβεβαιώνει ότι η βία μέσα στο στενό οικογενειακό ή συντροφικό περιβάλλον παραμένει η κυρίαρχη μορφή κακοποίησης που βιώνουν οι γυναίκες στην Ελλάδα. Παράλληλα, η **χαμηλή καταγραφή περιπτώσεων βιασμού ή σεξουαλικής παρενόχλησης**, πιθανόν υποδεικνύει **υποαναφορά** αυτών των μορφών βίας, λόγω κοινωνικού στίγματος ή φόβου.

Πηγές Ενημέρωσης

Πίνακας 1. Τρόπος ενημέρωσης για τις υπηρεσίες των Συμβουλευτικών Κέντρων

Τρόπος ενημέρωσης	Ποσοστά %
μέσω άλλων φορέων,	36%
μέσω της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900	19%
από φιλικό ή γνωστό πρόσωπο	12%
από το διαδίκτυο	8%
μέσω άλλης εξυπηρετούμενης γυναίκας	6%
από άλλες πηγές	6%
μέσω εντύπων	1%
δεν παρείχε πληροφορίες για τον τρόπο ενημέρωσης	12%

Η σημαντική συμβολή **άλλων φορέων** και της **γραμμής SOS 15900** στην ενημέρωση των γυναικών καταδεικνύει τη σημασία της **διασύνδεσης και συνεργασίας** των υπηρεσιών πρώτης γραμμής. Από την άλλη, η περιορισμένη **αξιοποίηση του διαδικτύου** εν μέσω ψηφιακής εποχής, αφήνει περιθώρια **βελτίωσης της ψηφιακής παρουσίας και προσβασιμότητας** των υπηρεσιών (ΓΓΙΔΑ, 2024: 203-2004).

Γεωγραφική Κατανομή Εξυπηρετούμενων

Το **26,8%** των γυναικών εξυπηρετήθηκε από τα **Συμβουλευτικά Κέντρα της Περιφέρειας Αττικής**, το **6,8%** από το Κέντρο της Θεσσαλονίκης και το **4,9%** από τα δύο Κέντρα της Κρήτης (ΓΓΙΔΑ, 2024: 201). Η **υπερσυγκέντρωση των εξυπηρετούμενων στην Αττική** αναδεικνύει την αυξημένη ανάγκη σε αστικά κέντρα, όμως ταυτόχρονα εγείρει ερωτήματα για την **προσβασιμότητα και κατανομή των πόρων** στην υπόλοιπη χώρα. Η **μικρή συμμετοχή περιοχών όπως η Κρήτη ή η Θεσσαλονίκη**, παρά το μέγεθός τους, ίσως αντικατοπτρίζει ελλείψεις στην τοπική πληροφόρηση ή υποδομή.

Προφίλ Εξυπηρετούμενων Γυναικών

Πίνακας 2. Οικογενειακή κατάσταση, τέκνα, ηλικία και σχέση θύματος –δράστη

Οικογενειακή Κατάσταση	%	Τεκνοποίηση	%	Ηλικιακή κατανομή	%	Σχέση θύματος δράστη	%
έγγαμες	42%	έχουν παιδιά	72%	36-45	29%	σύζυγος	57%
άγαμες	20%	δεν έχουν παιδιά	28%	46-55	22%	σύντροφος	19%
διαζευγμένες	15%			26-35	19%	άλλο μέλος της οικογένειας	10%
σε διάσταση	11%			άνω των 60	10%		
σε συμβίωση	4%			έως 25	8%		
χρηρεία	3%			56-60	8%		
δεν παρείχε στοιχεία	5%			δεν παρείχε στοιχεία	6%		

Παρατηρούμε ότι σε σχέση με το κοινωνικό και δημογραφικό προφίλ έχουμε επικράτηση των εργαζόμενων γυναικών με παιδιά. Η πλειοψηφία των γυναικών ήταν έγγαμες με παιδιά και βρισκόταν σε παραγωγική ηλικία (36–55 ετών), κάτι που επιβεβαιώνει ότι η βία δεν κάνει διακρίσεις με βάση την κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Ενώ στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων (76%) ο δράστης είναι σύζυγος ή σύντροφος (ΓΓΙΔΑ, 2024: 203-207).

Πίνακας 3. Εκπαιδευτικό επίπεδο και κατάσταση απασχόλησης

Εκπαιδευτικό επίπεδο	Ποσοστά %	Κατάσταση απασχόλησης	Ποσοστά %
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	24%	Εργαζόμενες	43%
Μεταλυκειακή εκπαίδευση	16%	Άνεργες	40%
Πανεπιστημιακή εκπαίδευση	16%	Συνταξιούχες	7%
Υποχρεωτική	10%	Δεν παρείχε στοιχεία	6%
Δημοτικό	7%		
Τεχνολογική εκπαίδευση	6%		
Μεταπτυχιακές σπουδές	5%		
Χωρίς βασική εκπαίδευση	1%		
Δεν παρείχε πληροφορίες	15%		

Σε σχέση με το εκπαιδευτικό επίπεδο εντοπίζεται ποικιλομορφία αλλά και αποκλεισμοί. Οι περισσότερες γυναίκες είχαν **δευτεροβάθμια ή μεταλυκειακή εκπαίδευση**, γεγονός που υποδηλώνει **ευρεία γεωγραφική και κοινωνική διείσδυση** της έμφυλης βίας. Το **15% που δεν παρείχε στοιχεία** ίσως αποτελεί ένδειξη **δυσπιστίας ή φόβου**, που σχετίζεται με τραυματικές εμπειρίες και το στίγμα που συχνά συνοδεύει τα θύματα. Επιπλέον, το γεγονός ότι **43% εργάζονταν** όταν αναζήτησαν βοήθεια, ενισχύει την ανάγκη **ολοκληρωμένων παρεμβάσεων**, καθώς η οικονομική ανεξαρτησία από μόνη της **δεν αρκεί για την πρόληψη ή διακοπή της κακοποίησης** (ΓΓΙΔΑ, 2024: 203-207).

Πίνακας 4. Εθνικότητα και διακρίσεις

Εθνικότητα	Ποσοστά %	Διακρίσεις - λόγω	Ποσοστά %
Ελληνίδες	80%	Ανεργίας	72%
Προσφύγισσες ή μετανάστριες	15%	Μονογονεϊκότητας	8%
Δεν παρείχε στοιχεία	5%	Προσφυγικού προφίλ	6%
		Μεταναστευτικού προφίλ	3%
		Αναπηρίας	2%
		Ρομά ταυτότητας	1%
		Άλλων διακρίσεων	6%
		Δεν έδωσαν στοιχεία	2%

Η παρουσία **μεταναστριών και προσφυγισσών** είναι σημαντική, αλλά αναδεικνύει και τις **διαφορετικές προκλήσεις** που αντιμετωπίζουν. Παράλληλα επειδή δεν διαφοροποιούνται αυτές οι δύο ομάδες εξυπηρετούμενων, δεν γνωρίζουμε περισσότερα για το προφίλ και τις ανάγκες τους. Οι διακρίσεις λόγω **ανεργίας, μονογονεϊκότητας ή μεταναστευτικής ταυτότητας**, καθιστούν σαφές ότι πολλές γυναίκες αντιμετωπίζουν **σύνθετες μορφές αποκλεισμού και διασταυρούμενες ανισότητες που σημαίνει ότι απαιτείται διατομεακή προσέγγιση στην υποστήριξη**.

Είδη Υποστήριξης

Πίνακας 5. Κυριότερες υπηρεσίες που αναζητήθηκαν

Υπηρεσίες που ζητήθηκαν	Ποσοστό %
Ψυχολογική υποστήριξη / συμβουλευτική	30%
Νομική συμβουλευτική	29%
Χρήσιμη πληροφόρηση	15%
Κοινωνική στήριξη	10%
φιλοξενίας στους ξενώνες του Δικτύου	5%
Εργασιακή συμβουλευτική	4%
Νομική βοήθεια (legal aid)	3%

Από τα παραπάνω είναι σαφές πώς καταγράφονται αυξημένες ανάγκες, ενώ η υψηλή ζήτηση για νομική και ψυχολογική στήριξη και συμβουλευτική καταδεικνύει πως οι γυναίκες χρειάζονται **πιο ολιστική υποστήριξη**: τόσο για την **ψυχολογική αποκατάσταση**, όσο και για την **προστασία των δικαιωμάτων τους**. Παράλληλα είναι δεδομένα και υπαρκτά τα αιτήματα για **φιλοξενία, κοινωνική και εργασιακή στήριξη**, ενισχύοντας την ανάγκη για **ολιστικές υπηρεσίες αποκατάστασης και ενδυνάμωσης** (ΓΓΙΔΑ, 2024: 207).

Συμπερασματικά τα δεδομένα της περιόδου αναφοράς δείχνουν ξεκάθαρα ότι:

- Η έμφυλη βία είναι **εκτεταμένο και πολυσύνθετο κοινωνικό φαινόμενο**, που δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.
- Οι **πολλαπλές διακρίσεις** επιβαρύνουν τη θέση των θυμάτων και απαιτούν **στοχευμένες πολιτικές πρόληψης και προστασίας**.
- Το υπάρχον δίκτυο Συμβουλευτικών Κέντρων και ξενώνων **αποδεικνύεται κρίσιμο**, αλλά υπάρχουν **περιθώρια ενίσχυσης**, ιδίως σε επίπεδο περιφερειακής κάλυψης, ψηφιακής προσβασιμότητας και διατομεακής συνεργασίας.

4.2. Στοιχεία για την υποστήριξη γυναικών από τους Ξενώνες του Δικτύου της ΓΓΙΑΔ³¹

Κατά την περίοδο αναφοράς (Ιανουάριο – Σεπτέμβριο 2024), στους Ξενώνες Φιλοξενίας (ΞΦ) του Δικτύου της ΓΓΙΑΔ φιλοξενήθηκαν συνολικά **491 άτομα, εκ των οποίων 248 ήταν γυναίκες και 243 παιδιά.**

Από αυτές, 82 άτομα (33 γυναίκες και 49 παιδιά) ήταν προσφύγισσες, γεγονός που αναδεικνύει τη σημαντική εκπροσώπηση προσφυγικών πληθυσμών στους ΞΦ και την ανάγκη για εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης.

Στο ίδιο χρονικό διάστημα, καταγράφηκαν 169 νέες εισαγωγές, ενώ 180 γυναίκες και παιδιά αποχώρησαν από τους Ξενώνες προς ασφαλείς προορισμούς της επιλογής τους (ΓΓΙΑΔ, 2024: 207-208).

Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν τη λειτουργία των ΞΦ ως δομές προσωρινής φιλοξενίας με στόχο τη σταδιακή ενδυνάμωση και αυτονόμηση των γυναικών.

³¹ Τα στοιχεία αφορούν τους 19 από τους 20 ΞΦ του δικτύου δομών της ΓΓΙΑΔ, καθώς ο Ξενώνας Φιλοξενίας Γυναικών Θυμάτων Έμφυλης Βίας ή και πολλαπλών διακρίσεων του Δήμου Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων ξεκίνησε να επαναλειτουργεί τον Μάιο (ΓΓΙΑΔ, 2024: 207, υποσημείωση 82).

Πίνακας 6. Φιλοξενούμενες γυναίκες και παιδιά ανά την επικράτεια (01-01-2024 έως 30-09-2024)³²

Ξενώνες φιλοξενίας (20ΞΦ) - ΞΦ των Δημων, βάση της διοικητικής τους λειτουργίας (Αριθμός δομών: 18) - ΞΦ του ΕΚΚΑ, βάση της διοικητικής τους λειτουργίας (Αριθμός δομών: 2)	Σύνολο φιλοξενούμενων γυναικών και παιδιών		Σύνολο γυναικών και παιδιών προσφύγων εκ των φιλοξενούμενων	
	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό
Αττικής (ΞΦ Δ. Αθηναίων, ΞΦ Δ. Πειραιώς, ΞΦ ΕΚΚΑ Αθήνας)	83	17%	13	15,9%
Θεσσαλονίκης (ΞΦ Δ. Θεσσαλονίκης, ΞΦ ΕΚΚΑ Θεσσαλονίκη, ΞΦ Δ. Κορδελιού-Ευόσμου)	76	15,5%	35	42,7%
ΞΦ Δ. Αάρισας	45	9,2%	4	4,9%
ΞΦ Κρήτης (Δ. Ηρακλείου και Δ. Χανίων)	41	8,4%	0	0,0%
ΞΦ Δ. Κομοτηνής	40	8,1%	0	0,0%
ΞΦ Δ. Βόλου	36	7,3%	5	6,1%
ΞΦ Δ. Πατρέων	31	6,3%	7	8,5%
ΞΦ Δ. Ρόδου	31	6,3%	0	0,0%
ΞΦ Δ. Λαμίων	25	5,1%	0	0,0%
ΞΦ Δ. Ιωαννινών	19	3,9%	3	3,7%
ΞΦ Δ. Κεντρικής Κέρκυρας	17	3,5%	2	2,4%
ΞΦ Δ. Αγρινίου	16	3,3%	0	0,0%
ΞΦ Δ. Κοζάνης	12	2,4%	2	2,4%
ΞΦ Δ. Μυτιλήνης	11	2,2%	11	13,4%
ΞΦ Δ. Τρίπολης	8	1,6%	0	0,0%
ΞΦ Δ. Αχαρνών (Ανεμεργή)	0	0,0%	0	0,0%
Σύνολα	491		82	

Η συντριπτική πλειονότητα των γυναικών (83%) κατέφυγαν στους Ξενώνες λόγω έμφυλης βίας, ενώ το υπόλοιπο 17% βίωσε πολλαπλές διακρίσεις. Το στοιχείο αυτό υπογραμμίζει τη συνεχιζόμενη ένταση του φαινομένου της έμφυλης βίας στην ελληνική κοινωνία. Επίσης, σχεδόν 1 στις 2 φιλοξενούμενες γυναίκες ανέφεραν ως δράστη τον νυν ή πρώην σύζυγο (51%), και σχεδόν 1 στις 4 (26%) τον σύντροφο (νυν/ πρώην), ενώ ποσοστό 14% των ωφελούμενων γυναικών δήλωσε ότι ο δράστης ήταν κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας.

³² ΓΓΙΑΔ, 2024: 209

Κατανομή φιλοξενούμενων ανά γεωγραφική περιοχή

Αναφορικά με την κατανομή των φιλοξενούμενων ανά γεωγραφική περιοχή, οι Ξενώνες της Αττικής και της Θεσσαλονίκης συγκέντρωσαν το υψηλότερο ποσοστό φιλοξενίας (17% και 15,5% αντίστοιχα), ενώ υψηλά ποσοστά καταγράφονται και στη Λάρισα (9,2%) και στην Κρήτη (8,4%). Ιδιαίτερα υψηλή ήταν η συγκέντρωση προσφυγισσών στους Ξενώνες της Θεσσαλονίκης (42,7%), ακολουθούμενη από την Αττική (15,9%) και τη Μυτιλήνη (13,4%), γεγονός που αντικατοπτρίζει τη γεωγραφική κατανομή των μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών (ΓΓΙΔΑ, 2024: 208-209).

Η πλειονότητα των φιλοξενούμενων γυναικών (81%) δήλωσαν ότι έχουν παιδιά, κάτι που εξηγεί την αυξημένη ανάγκη για παροχή συνδυασμένων υπηρεσιών σε μητέρες και ανήλικα μέλη. Από τα 248 παιδιά, το 20% ήταν πρόσφυγες/προσφύγισες. Τα κορίτσια έως 18 ετών αποτελούν το 65,7% του συνόλου, ενώ τα αγόρια έως 12 ετών το 34,3%, γεγονός που εγείρει ζητήματα φύλου και ηλικιακής ευαλωτότητας, ιδιαίτερα στον σχεδιασμό προστατευτικών πολιτικών (ΓΓΙΔΑ, 2024: 2010). Οι εργαζόμενες/-οι στους ΞΦ υποστηρίζουν ενεργά τις μητέρες για την εγγραφή των παιδιών στο σχολείο, την πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες και την παραπομπή σε κατάλληλες δομές, ενισχύοντας τη συνολική κοινωνική ενσωμάτωση των οικογενειών.

Όσον αφορά το **προφίλ των φιλοξενούμενων γυναικών**:

- Το 36% ήταν ηλικίας 26-35 ετών, και το 21% 36-45 ετών, υποδεικνύοντας ότι οι περισσότερες επιζώσες βρίσκονται σε ενεργή οικογενειακή και επαγγελματική φάση ζωής.
- Το 17% ήταν νεαρά κορίτσια έως 25 ετών, γεγονός που εγείρει ανησυχίες για πρόωπη έκθεση στη βία.
- Το 9% ήταν άνω των 60 ετών, δείχνοντας ότι η έμφυλη βία δεν γνωρίζει ηλικιακά όρια (ΓΓΙΔΑ, 2024: 211).

Αναφορικά με το **επίπεδο εκπαίδευσης**:

- Το 26% των γυναικών είχε ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ υψηλό ήταν και το ποσοστό με βασική ή και καθόλου εκπαίδευση (17% δημοτικό, 16% υποχρεωτική, 8% αναλφάβητες).
- Μόλις το 8% είχε πανεπιστημιακό τίτλο και το 2% μεταπτυχιακό, γεγονός που συνδέεται με περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης (ΓΓΙΔΑ, 2024: 212).

Κατάσταση απασχόλησης

Η ανεργία καταγράφεται σε ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό: το 72% των φιλοξενούμενων ήταν άνεργες, με μόλις 14% να δηλώνουν ότι εργάζονται. Αυτό επιβεβαιώνει τη στενή σχέση ανάμεσα στην οικονομική εξάρτηση και την ευαλωτότητα στη βία (ΓΓΙΔΑ, 2024: 212).

Μορφές έμφυλης βίας

Η ενδοοικογενειακή βία παραμένει η κυρίαρχη μορφή κακοποίησης (82%), ενώ τα περιστατικά βιασμού και trafficking καταγράφηκαν με ποσοστό 3% αντίστοιχα. Οι δράστες εντοπίζονται κυρίως στον στενό οικογενειακό και συντροφικό κύκλο: 51% ήταν νυν ή πρώην σύζυγοι, 26% σύντροφοι, και 14% άλλα μέλη της οικογένειας (ΓΓΙΔΑ, 2024: 213).

Πολλαπλές διακρίσεις

Σχετικά με τις πολλαπλές διακρίσεις που υφίστανται οι γυναίκες:

- Το 55% ανέφερε ως βασική διάκριση την ανεργία.
- Η μονογονεϊκότητα (13%), η προσφυγική (11%) και η μεταναστευτική ιδιότητα (11%) καταγράφηκαν επίσης ως σημαντικοί παράγοντες ευαλωτότητας.
- Το 5% ανέφερε διάκριση λόγω Ρομά καταγωγής, γεγονός που επιβεβαιώνει τη σύνθετη μορφή κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν ορισμένες ομάδες (ΓΓΙΔΑ, 2024: 214-215).

Τα αιτήματα που διατυπώθηκαν προς τις δομές σχετίζονται κυρίως με:

- Τη συνέχιση της φιλοξενίας των ίδιων και των παιδιών τους (28%)
- Την κοινωνική στήριξη (20%)
- Την ψυχολογική υποστήριξη (19%)
- Ακολουθούν αιτήματα για ενημέρωση (7%), εργασιακή συμβουλευτική (6%), νομική στήριξη (6%) και νομική βοήθεια (4%) (ΓΓΙΔΑ, 2024: 215).

Από τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία αλλά και την γενικότερη λειτουργία των ξενώνων φιλοξενίας προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Οι Ξενώνες Φιλοξενίας παραμένουν κρίσιμος πυλώνας προστασίας και ενδυνάμωσης για γυναίκες που βιώνουν έμφυλη βία, αλλά και για τα παιδιά τους.
- Η παρουσία μεταναστριών και προσφυγισσών στις δομές ενισχύει την ανάγκη για διερμηνεία, διαπολιτισμική μεσολάβηση, και στοχευμένες διατομεακές παρεμβάσεις με σεβασμό στην πολιτισμική διαφορετικότητα και τη διαθεματικότητα.
- Η συντριπτική παρουσία παιδιών και το πολύ υψηλό ποσοστό μονογονεϊκών οικογενειών αναδεικνύει την ανάγκη για παιδοκεντρικές υπηρεσίες μέσα στους ξενώνες.
- Η υψηλή ανεργία και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο υπογραμμίζουν τη σχέση οικονομικής εξάρτησης και ευαλωτότητας στη βία, επιβεβαιώνοντας την ανάγκη για ενίσχυση της εργασιακής συμβουλευτικής και κατάρτισης.
- Η γεωγραφική συγκέντρωση των περιπτώσεων σε Αττική και Θεσσαλονίκη θέτει ερωτήματα ως προς τη δίκαιη κατανομή και προσβασιμότητα των δομών ανά την επικράτεια.
- Οι πολλαπλές διακρίσεις (π.χ. λόγω ανεργίας, προσφυγικής ταυτότητας, Ρομά καταγωγής) δείχνουν την ανάγκη για διατομεακή, ευαίσθητη και εξατομικευμένη υποστήριξη, που να λαμβάνει υπόψη το σύνθετο κοινωνικό προφίλ των θυμάτων.
- Η πλειονότητα των αιτημάτων εστιάζει στη φιλοξενία, κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη, γεγονός που επιβεβαιώνει την ανάγκη για σταθερή, πολυεπίπεδη υποστήριξη με στόχο την αυτονόμηση των γυναικών.

4.3. Στοιχεία για την Γραμμή Υποστήριξης SOS 15900

Κατά την περίοδο αναφοράς (Ιανουάριο – Σεπτέμβριο 2024), καταγράφηκαν συνολικά 6.488 κλήσεις στη 24ωρη Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900. Από αυτές, 4.250 αφορούσαν περιστατικά βίας, ενώ 1.339 κλήσεις σχετίζονταν με παροχή χρήσιμων πληροφοριών. Από τις κλήσεις που σχετίζονταν με περιστατικά βίας, το 71% προήλθε από τις ίδιες τις γυναίκες-ωφελοούμενες, ενώ το 29% πραγματοποιήθηκε από τρίτα πρόσωπα. Μεταξύ αυτών των τρίτων προσώπων, το 23% ήταν φίλος/η, το 16% γονέας, το 13% γειτόνισσα/γείτονας, ενώ ακολουθούν τα αδέρφια (11%), άλλοι συγγενείς (8%) και τέκνα των επιζωσών (7%). Ένα 21% των κλήσεων καταγράφηκε από άτομα που εντάσσονται στην κατηγορία «άλλο» (ΓΓΙΔΑ, 2024: 216).

Αξιοσημείωτο είναι ότι 9 στις 10 κλήσεις (91%) πραγματοποιήθηκαν για πρώτη φορά, ενώ το 7% κάλεσε για δεύτερη φορά και μόλις το 1% είχε καλέσει τρεις ή περισσότερες φορές. Όσον αφορά την πηγή ενημέρωσης για τη Γραμμή, ποσοστό 4% δήλωσε ότι την έμαθε μέσω διαδικτύου, 4% από την τηλεόραση, και 4% μέσω κάποιου φορέα. Ένα 3% ενημερώθηκε από γνωστό πρόσωπο, ενώ η συντριπτική πλειονότητα (85%) δεν αποκάλυψε την πηγή ενημέρωσης κατά τη διάρκεια της κλήσης.

Γεωγραφική κατανομή

Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή, οι περισσότερες κλήσεις προήλθαν από την Περιφέρεια Αττικής (41%) και την Κεντρική Μακεδονία (12%). Μικρότερα ποσοστά καταγράφηκαν στις υπόλοιπες περιφέρειες, ενώ το 20% των γυναικών δεν αποκάλυψε την περιοχή από όπου καλούσε (ΓΓΙΔΑ, 2024: 217-218).

Εθνικότητα, ηλικία και εργασιακή κατάσταση

Όσον αφορά την εθνικότητα των ωφελοούμενων γυναικών, το 49% δήλωσε ότι είναι Ελληνίδες, ενώ 4% ανέφερε ότι είναι προσφύγισσες ή μετανάστριες. Το 47% δεν παρείχε πληροφορίες για την εθνικότητά του.

Στην ηλικιακή κατανομή των κλήσεων για περιστατικά βίας, οι περισσότερες προήλθαν από γυναίκες ηλικίας 40–54 ετών (21%), ενώ ακολουθούν οι ηλικίες 25–39 ετών (19%) και 55–64 ετών (8%). Κλήσεις από γυναίκες έως 24 ετών και άνω των 65 αντιστοιχούν στο 5% αντίστοιχα. Ένα σημαντικό 42% των γυναικών που κάλεσαν δεν αποκάλυψε την ηλικία του (ΓΓΙΔΑ, 2024: 218-219).

Αναφορικά με την εργασιακή κατάσταση, το 29% των γυναικών δήλωσε ότι εργάζεται, το 14% ήταν άνεργες, το 7% ανενεργές, ενώ το 50% δεν αποκάλυψε την επαγγελματική του κατάσταση.

Οικογενειακό προφίλ

Από τις γυναίκες που κατήγγειλαν ενδοοικογενειακή βία, το 54% δήλωσε ότι έχει παιδιά, το 13% όχι, ενώ το 33% δεν παρείχε σχετικές πληροφορίες.

Εκπαιδευτικό επίπεδο

Σχετικά με την εκπαιδευτική κατάσταση, σχεδόν 9 στις 10 γυναίκες δεν αποκάλυψαν το μορφωτικό τους επίπεδο. Από όσες απάντησαν, το 7% δήλωσε πτυχιούχες ΑΕΙ/ΤΕΙ, το 2% έχει ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και το 1% ανήκει σε άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης (ΓΓΙΔΑ, 2024: 220).

Μορφές έμφυλης βίας

Η ενδοοικογενειακή βία αποτέλεσε το 84% των περιστατικών έμφυλης βίας που καταγράφηκαν, καθιστώντας την τη συχνότερη μορφή. Ακολουθούν η σεξουαλική παρενόχληση (3%) και ο βιασμός (1%) (ΓΓΙΔΑ, 2024: 220).

Οι μορφές κακοποίησης που καταγράφηκαν πιο συχνά ήταν: ψυχολογική βία (71%), λεκτική βία (60%), σωματική βία (45%), οικονομική βία (8%) και σεξουαλική βία (5%). Επιπλέον, το 45% των γυναικών δήλωσε ότι συγκατοικεί με τον δράστη. Όσον αφορά τη σχέση των γυναικών με τον δράστη, το 47% ανέφερε ως δράστη τον σύζυγο (νυν ή πρώην), το 20% τον σύντροφο (νυν ή πρώην), ενώ μικρότερα ποσοστά καταγράφηκαν

για γνωστά πρόσωπα (6%), τέκνα (5%), πατέρα (4%), και αδέρφια ή μητέρα (3%). Το 9% των γυναικών δεν αποκάλυψε τη σχέση τους με τον δράστη (ΓΓΙΑΔ, 2024: 222).

Πίνακας 7. Μορφές έμφυλης βίας στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας (01-01-2024 έως 30-09-2024)³³

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΔΡΑΣΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΩΜΑΤΙΚΗ	ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ	ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ	ΛΕΚΤΙΚΗ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ	ΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΟ	ΣΥΝΟΙΚΗΣΗ
Σύζυγος	1.295	725	1.047	23	951	151	32	967
Πρώην Σύζυγος	182	64	156	7	122	29	6	15
Σύντροφος	410	231	337	9	280	23	14	230
Πρώην Σύντροφος	232	81	205	10	148	10	1	9
Πατέρας	123	60	85	14	75	3	4	56
Μητέρα	98	50	68	1	55	3	6	46
Αδελφός/-ή	91	48	58	1	52	8	3	16
Τέκνο	141	91	102	0	90	26	5	68
Άλλο μέλος οικογένειας	52	12	39	6	29	4	1	5
Τρίτο γνωστό πρόσωπο	195	39	108	74	70	4	5	6
Άγνωστο πρόσωπο	19	6	9	5	4	0	1	0
Απροσδιόριστο	7	2	3	0	2	2	2	0
<Χωρίς στοιχεία>	283							
Σύνολο	3.128	1.409	2.217	150	1.878	263	80	1.418

Οι βασικές επισημάνσεις που προκύπτουν από τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία για την λειτουργία της 24ωρης Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 15900 (Ιανουάριο – Σεπτέμβριο 2024) είναι οι εξής:

- Ο αριθμός των κλήσεων για περιστατικά έμφυλης βίας είναι υψηλός γεγονός που υποδεικνύει τη σημαντική ανάγκη υποστήριξης θυμάτων και την αναγνώριση της Γραμμής ως σημείου αναφοράς.
- Η πλειονότητα των ατόμων που καλούν είναι οι ίδιες οι γυναίκες, στοιχείο που δείχνει αυξανόμενη πρωτοβουλία των θυμάτων να ζητήσουν βοήθεια.

³³ ΓΓΙΑΔ, 2024: 222

Παράλληλα είναι υψηλή τα ποσοστά και των τρίτων ατόμων που καλούν το οποίο μπορεί να συνιστά ένδειξη για την ενίσχυση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης.

- Η πλειοψηφία των γυναικών καλεί για πρώτη και αυτό αναδεικνύει την ανάγκη πρόσβασης σε υπηρεσίες σε συνθήκες κρίσης ή για πρώτη αποκάλυψη.
- Τα υψηλά ποσοστά μη αποκάλυψης προσωπικών στοιχείων (π.χ. για την ηλικία, την εργασιακή κατάσταση, κ.λπ.), μπορεί να υποδεικνύουν φόβο, ανασφάλεια ή ανάγκη ανωνυμίας.
- Η συντριπτική πλειοψηφία των αναφερόμενων περιστατικών αφορά ενδοοικογενειακή βία επιβεβαιώνοντας τη συστημική διάσταση του φαινομένου της έμφυλης βίας εντός του ιδιωτικού χώρου και στο πλαίσιο των διαπροσωπικών/ συντροφικών σχέσεων. Αυτό επιβεβαιώνεται επίσης και από το γεγονός ότι σχεδόν 1 στις 2 γυναίκες που κάλεσαν ανέφεραν ότι συγκατοικούν με τον κακοποιητή – ένα στοιχείο που αυξάνει τους κινδύνους και επιπλέον δυσχεραίνει την απομάκρυνση από την κακοποιητική σχέση. Επίσης, οι συχνότερες μορφές κακοποίησης είναι η ψυχολογική, λεκτική και σωματική βία με πάρα πολύ υψηλά ποσοστά, ενώ τόσο η οικονομική όσο και η σεξουαλική βία παραμένουν υποαναφερόμενες.
- Οι δράστες είναι κατά κύριο λόγο άτομα του οικογενειακού / συντροφικού περιβάλλοντος, με τους συζύγους/ συντρόφους να αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των κακοποιητών.

Η Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 παραμένει κρίσιμο εργαλείο υποστήριξης για τις γυναίκες που βιώνουν έμφυλη ή ενδοοικογενειακή βία. Τα στοιχεία υποδεικνύουν συστημική διάσταση της βίας κατά των γυναικών, με έντονη παρουσία σε οικείες σχέσεις και εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος. Ωστόσο παρά την αυξημένη προσβασιμότητα, η απροθυμία αποκάλυψης προσωπικών στοιχείων δείχνει την ανάγκη για ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας των θυμάτων. Επίσης, η χαμηλή αναφορά περιστατικών σεξουαλικής ή οικονομικής βίας ενδέχεται να οφείλεται σε στίγμα, φόβο ή έλλειψη επίγνωσης, και απαιτεί στοχευμένες καμπάνιες ενημέρωσης. Τέλος, η ανάγκη για ευρύτερη κοινωνική εμπλοκή και πολυεπίπεδη υποστήριξη (θεσμική, ψυχολογική/ψυχοκοινωνική, νομική, οικονομική) είναι πιο επίκαιρη από ποτέ.

5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

1η Δραστηριότητα – Τι είναι και πώς ορίζεται η προστασία;

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να γίνει μια αρχική συζήτηση με τα συμμετέχοντα άτομα σχετικά με την εννοιολόγηση της προστασίας σε συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα. Συμμετέχουσες και συμμετέχοντες μπορούν να μοιραστούν βιώματα και εμπειρίες, να προβληματιστούν αν κάποια άτομα λόγω συγκεκριμένων χαρακτηριστικών κινδυνεύουν περισσότερο ή δεν προστατεύονται ισότιμα και κυρίως να ανταλλάξουν απόψεις για το τι μπορούμε να κάνουμε ως κοινότητες και ως κοινωνίες για να προστατέψουμε τα πιο ευάλωτα άτομα αλλά και τις εαυτές/ τους εαυτούς μας. Προτείνεται η δραστηριότητα αυτή να γίνει με την έναρξη της 4^{ης} ημέρας του προγράμματος.

Διάρκεια: 15-20 λεπτά

- Ζητούμε από συμμετέχουσες και συμμετέχοντες να διαβάσουν την καρτέλα που ακολουθεί.
- Στη συνέχεια ζητούμε από την ομάδα να συζητήσει για τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης καλύπτουν τέσσερις (4) βασικούς τομείς δράσης που είναι γνωστοί ως τα τέσσερα «Π»:

- **ΠΡΟΛΗΨΗ** της βίας κατά των γυναικών (PREVENTION)
- **ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ** των θυμάτων (**PROTECTION**)
- **ΔΙΩΞΗ** των δραστών (PROSECUTION)
- Ολοκληρωμένες και συντονισμένες **ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ** (COORDINATED POLICIES)

Επίσης, σύμφωνα με το **Άρθρο 1** της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, το πρώτο που αναφέρεται στους σκοπούς της είναι η προστασία των γυναικών από κάθε μορφή έμφυλης βίας (παρ. α.), ενώ προβλέπεται ο σχεδιασμός ολοκληρωμένων πολιτικών και μέτρων για την προστασία και υποστήριξη όλων των θυμάτων έμφυλης βίας (παρ. γ.).

Ερωτήσεις προς συζήτηση:

- Με βάση όσα διαβάσατε παραπάνω πώς θα ορίζατε την προστασία; Τι περιλαμβάνει; Μπορείτε να αναφέρετε κάποια παραδείγματα;
- Αφορά όλα τα άτομα χωρίς εξαιρέσεις; Υπάρχουν διακρίσεις (π.χ. με βάση το φύλο, τη φυλή, την ταυτότητα φύλου, την ηλικία, τη θρησκεία, την εθνότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, κ.λπ.); Μπορείτε να αναφέρετε παραδείγματα;
- Θεωρείτε ότι οι γυναίκες κινδυνεύουν περισσότερο; Αν ναι, για ποιους λόγους; Αν ναι, στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό χώρο;
- Ποια άλλα άτομα θεωρείτε ότι κινδυνεύουν περισσότερο; Για ποιους λόγους;

- Τι μπορούμε να κάνουμε ως άτομα, ως κοινότητες/κοινωνίες και ως αρμόδιες αρχές για να την διασφαλίσουμε;

2η Δραστηριότητα – Τι έχει αλλάξει στην προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης;

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες τα βασικά δικαιώματα των γυναικών θυμάτων βίας και τις αλλαγές που φέρνει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης μέσα από ενεργή συμμετοχή και συζήτηση. **Διάρκεια:** 20-30 λεπτά

- Παρουσιάζουμε την καρτέλα με τα δικαιώματα των θυμάτων (1-12) και ζητάμε από κάθε άτομο στην ομάδα να διαβάσει ένα δικαίωμα και να πει τι σημαίνει γι' αυτόν/ αυτήν.
- Στη συνέχεια ζητούμε από την ομάδα να συζητήσει για τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

1.Η συμπεριφορά ή η ένδυση μιας γυναίκας δεν σημαίνει ότι συναινεί στη σεξουαλική πράξη. Αν δεν πει "ναι" στο σεξ, αυτό θεωρείται βιασμός.	2.Το θύμα έμφυλης βίας μπορεί να λάβει μακροχρόνια ψυχολογική υποστήριξη για να ξεπεράσει το τραύμα που υπέστη.
3.Ένα θύμα έμφυλης βίας μπορεί να καλέσει μια εθνική τηλεφωνική γραμμή βοήθειας, ειδικά για περιστατικά βίας, η οποία θα της παρέχει άμεσα πληροφορίες από καταρτισμένο/-η επαγγελματία για τις επιλογές που έχει.	4.Το θύμα έμφυλης βίας που δεν μιλά καλά τη γλώσσα της χώρας μπορεί να λάβει στήριξη στη μητρική της γλώσσα, χωρίς να φοβάται ότι θα χάσει την άδεια διαμονής της.
5.Το θύμα έμφυλης βίας θα ακούγεται από την αστυνομία και θα λαμβάνει προστασία και υποστήριξη εάν χρειαστεί να εγκαταλείψει το σπίτι της λόγω κακοποιητικού συντρόφου.	6.Το θύμα έμφυλης βίας μπορεί να εξασφαλίσει διαταγή προστασίας σε περίπτωση άμεσου κινδύνου, όταν δεν υπάρχει ασφαλές μέρος για να πάει.
7.Το θύμα έμφυλης βίας θα έχει πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης, οι οποίες θα τη βοηθήσουν να ξεκινήσει μια νέα ζωή.	8.Το θύμα έμφυλης βίας έχει δικαίωμα σε νομική συνδρομή, και αν δεν έχει τα απαραίτητα οικονομικά μέσα, θα της παρασχεθεί δωρεάν νομική βοήθεια.
9.Το θύμα έμφυλης βίας δεν είναι υποχρεωμένο να καταθέσει παρουσία του κακοποιητή, ούτε να συμφιλιωθεί μαζί του.	10.Τα παιδιά του θύματος έμφυλης βίας θα προστατεύονται, εάν έχουν υποστεί ή έχουν γίνει μάρτυρες κακοποίησης, και ο βίαιος σύντροφος θα έχει μόνο περιορισμένη πρόσβαση στο παιδί.
11.Το θύμα έμφυλης βίας μπορεί να πάει σε καταφύγιο αποκλειστικά για γυναίκες, όπου θα υποστηριχθεί για να ξεφύγει από τον κακοποιητικό σύντροφο/σύζυγο.	12.Το θύμα έμφυλης βίας θα αντιμετωπίζεται με σεβασμό από όλους τους επαγγελματίες (δικαστές, εισαγγελείς, αστυνομικούς) και θα επικοινωνούν μαζί της με τρόπο που δεν θα την επανατραυματίζει.

A. Ερωτήσεις προς συζήτηση:

- Τα γνωρίζατε αυτά τα δικαιώματα των θυμάτων έμφυλης βίας;
- Ποια από αυτά τα δικαιώματα θεωρούσατε *αυτονόητα* και ποια *όχι*; Ποιο σας εξέπληξε;

B. Διάλογος και Αντανάκλαση – Διάρκεια: 15 λεπτά

- Πόσα από αυτά τα δικαιώματα πιστεύετε ότι εφαρμόζονται στην πράξη;
- Γιατί πιστεύετε ότι πολλές γυναίκες δεν ζητούν βοήθεια;
- Πώς μπορούμε εμείς να γίνουμε σύμμαχοι και υποστηρικτές;
- Ποια αλλαγή θα θέλατε να δείτε στην κοινωνία;

3η Δραστηριότητα – Case studies/ Μελέτες περίπτωσης

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν τα συμμετέχοντα άτομα ποια δικαιώματα έχουν τα άτομα που βιώνουν συγκεκριμένες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους με βάση όσα συζητήθηκαν στην 2^η δραστηριότητα. Επίσης στόχος είναι να γίνει συζήτηση για το τι μπορεί να κάνει ένα άτομο που βιώνει μια μορφή έμφυλης βίας προκειμένου να προστατευθεί και να υποστηριχθεί. **Διάρκεια:** 20-30 λεπτά

- Παρουσιάζουμε την καρτέλα με τις μελέτες περίπτωσης (Α-Λ) για την κατάσταση του θύματος έμφυλης βίας και ζητούμε από την ομάδα να αντιστοιχίσουν τις μελέτες περίπτωσης με τα δικαιώματα (1-12) της 2^{ης} δραστηριότητας.
- Στη συνέχεια κάνουμε διάλογο με την ομάδα. Ρωτάμε αν έχουν ακούσει παρόμοια περιστατικά και τι έκαναν. Αν υπάρχει χρόνος και ενδιαφέρον μπορούμε να επιλέξουμε μία από τις μελέτες περίπτωσης και να τη συζητήσουμε πιο αναλυτικά με την ομάδα.

A. Η Λένα δέχεται απειλές ότι «θα το μετανιώσει» αν τον καταγγείλει. Δεν ξέρει πώς να προστατευτεί άμεσα.	B. Η Ελένη δεν ξέρει τι να κάνει και δεν έχει πού να απευθυνθεί. Μια φίλη της προτείνει να καλέσει σε μια γραμμή ΣΟΣ.
Γ. Η Κατερίνα έχει ξεφύγει από τον σύντροφό της αλλά υποφέρει από κρίσεις πανικού και ενοχές.	Δ. Η Φωτεινή κακοποιείται, αλλά φοβάται να μιλήσει στην αστυνομία. Δεν ξέρει αν θα την πάρουν στα σοβαρά.
Ε. Η Άννα δεν φώναξε, δεν αντέδρασε, αλλά δεν ήθελε να κάνει σεξ. Ο δράστης λέει «δεν είπε όχι».	ΣΤ. Η αστυνομικός λέει στη Βασιλική «μήπως το προκάλεσες εσύ;» Η Βασιλική νιώθει ντροπή και ενοχή αντί για στήριξη.
Ζ. Η Δώρα καλείται να καταθέσει σε δίκη. Δεν θέλει να είναι στο ίδιο δωμάτιο με τον βίαιο πρώην της.	Η. Ο Γιάννης (8 ετών) είδε τον πατέρα του να χτυπά τη μητέρα του. Η Μαρία φοβάται να τον αφήσει να βλέπει τον πατέρα του.

Θ. Η Φατμά είναι μετανάστρια και δεν μιλά καλά ελληνικά. Φοβάται να ζητήσει βοήθεια γιατί δεν ξέρει τι θα συμβεί με την άδεια διαμονής της.	Ι. Η Μαρία θέλει να φύγει από το σπίτι, αλλά δεν έχει οικονομικούς πόρους ούτε ασφαλές μέρος να μείνει με τα παιδιά της.
Κ. Η Σοφία φιλοξενείται σε συγγενείς, αλλά δέχεται πιέσεις να «γυρίσει πίσω για χάρη των παιδιών».	Λ. Η Μαργαρίτα θέλει να κάνει ασφαλιστικά μέτρα, αλλά δεν έχει τα χρήματα για δικηγόρο.

4η Δραστηριότητα – Για να αλλάξει στρατόπεδο ο φόβος

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν τα συμμετέχοντα άτομα πώς ο φόβος της έμφυλης βίας επηρεάζει τη συμπεριφορά, τις επιλογές και την καθημερινότητα των γυναικών. Να αναγνωρίσουν τις άνισες συνθήκες ασφάλειας που βιώνουν τα φύλα στον δημόσιο χώρο. Επίσης στόχος είναι να προβληματιστούν για τη σημασία που έχει η κοινωνική ευαισθητοποίηση και επαγρύπνηση για την πρόληψη της έμφυλης βίας. **Διάρκεια:** 20 -30 λεπτά

- Ζητούμε από συμμετέχουσες και συμμετέχοντες να διαβάσουν το απόσπασμα που ακολουθεί.
- Στη συνέχεια ζητούμε από την ομάδα να συζητήσει για τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

«Όμως παρότι με ενθάρρυναν να έχω περιέργεια για τον κόσμο, έμαθα, όταν επέστρεφα αργά μέσα στη νύχτα, να εντοπίζω από μακριά τα ανοιχτά και φωτισμένα σημεία – καφέ, εστιατόρια, καταστήματα· έμαθα να κρατάω σφιχτά το κλειδί ανάμεσα σε δύο δάχτυλα και να σημαδεύω στον λαιμό· έκανα μαθήματα τζούντο· έμαθα να μην κοιτάζω κάποιον στα μάτια ή αντιθέτως να το κάνω, να ασφαλίζω πόρτες και παράθυρα, να βαδίζω αγέρωχα σε άδειους διαδρόμους· φρόντισα να περιμένω ώσπου οι φίλες μου να έχουν μπει στο σπίτι τους, να έχουν κλείσει πίσω τους την πόρτα, προτού συνεχίσω τον δρόμο μου· ξόδεψα χρήματα σε ταξί που δεν είχα για να επιστρέψω από βραδινή έξοδο· τη χρονιά που έζησα στη Νότια Καλιφόρνια, σε πάμφθηνα μοτέλ όπου διέμεναν εξοδούχοι πεζοναύτες, συνήθιζα να σπρώχνω ένα έπιπλο πίσω από την πόρτα μου και να μην ανοίγω ποτέ. Και ονειρεύτηκα κατ' επανάληψη ότι αποκτούσα μια σωματική υπερδύναμη, και περνούσα ώρες να φαντάζομαι σενάρια εκδίκησης για μια ταπείνωση ή μια προσβολή, προκειμένου να κάνω τον φόβο να αλλάξει στρατόπεδο, σενάριο που θα μου έδινε μια κάποια ικανοποίηση.»

Françoise Vergès (2025). *Μια φεμινιστική θεωρία της βίας. Για μια αντιρατσιστική πολιτική της προστασίας*. Μτφ. Αριάδνη Μοσχονά. Αθήνα: Εκδόσεις Εκτός Γραμμής, σ. 83-84

A. Ερωτήσεις προς συζήτηση:

- Ποια συναισθήματα σας προκαλεί το κείμενο;
- Τι βιώνει το πρόσωπο που μιλά;
- Ποιες ανάγκες και φόβοι προκύπτουν;
- Σας έχει συμβεί ποτέ κάτι παρόμοιο; Αν όχι, μπορείτε να φανταστείτε πώς είναι να οργανώνεις τη ζωή σου γύρω από τον φόβο;

B. Αν υπάρχει χρόνος τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να συζητήσουν μία ή περισσότερες από τις παρακάτω ερωτήσεις. **Διάρκεια:** 10-15 λεπτά

- Τι «μαθαίνει» μια γυναίκα να κάνει για να προστατευτεί;
- Πώς επηρεάζει ο φόβος την ελευθερία της κίνησης και κυκλοφορίας στον δημόσιο χώρο;
- Ποιες από αυτές τις στρατηγικές σας φαίνονται «αυτονόητες/ αναμενόμενες», ποιες «ακραίες»; Για ποιον λόγο;
- Πώς θα άλλαζε αυτό το κείμενο αν το έγραφε ένας άνδρας;
- Ποια ευθύνη έχουμε ως κοινωνία – ή ως άτομα – για να μην είναι «αναγκασμένες» οι γυναίκες να ζουν έτσι;
- Στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό χώρο κινδυνεύουν περισσότερο οι γυναίκες; Ποια είναι η γνώμη σας;

Γ. Αντιστροφή Ρόλων Διάρκεια: 10 λεπτά

Ζητάμε από τους άνδρες συμμετέχοντες ή όσα άτομα δεν ταυτίζονται με την εμπειρία της γυναίκας στο κείμενο να γράψουν ή να σκεφτούν:

- Πώς θα ένιωθαν αν έπρεπε κάθε βράδυ να εφαρμόζουν αυτές τις στρατηγικές για να γυρίσουν σπίτι;
- Ποια πράγματα θα έπρεπε να αλλάξουν για να μη χρειάζεται κανένα άτομο να ζει έτσι;

ΕΝΟΤΗΤΑ 9. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Στόχος

Ο στόχος της ενότητας είναι να αναδείξει τον κεντρικό ρόλο της εκτίμησης κινδύνου στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο πρόληψης και αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής και συντροφικής βίας, όπως αυτό κατοχυρώνεται τόσο σε διεθνές επίπεδο με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης όσο και στο εθνικό δίκαιο.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Η ενότητα παρουσιάζει τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις για την προστασία των θυμάτων, με έμφαση στην εξατομικευμένη αξιολόγηση και στη συνεργασία αρμόδιων φορέων, καθώς και το ελληνικό νομικό πλαίσιο που θεσπίζει συγκεκριμένες διαδικασίες και μηχανισμούς εκτίμησης και διαχείρισης του κινδύνου. Παράλληλα, εισάγει τις βασικές αρχές και χρήσεις της εκτίμησης κινδύνου, τα μοντέλα αξιολόγησης που εφαρμόζονται διεθνώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτά αποτυπώνουν κρίσιμους παράγοντες κινδύνου και προστασίας, αλλά και τους περιορισμούς που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην πράξη. Στόχος είναι να κατανοηθεί η σημασία της εκτίμησης κινδύνου ως βασικού εργαλείου πρόληψης επαναλαμβανόμενης ή θανατηφόρας βίας και να αναδειχθούν οι πρακτικές και θεσμικές προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή της, όπως η διατομεακή συνεργασία μέσω ολοκληρωμένων μοντέλων παρέμβασης. Εξετάζονται επίσης εξειδικευμένες στρατηγικές ανά κατηγορία παρέμβασης, αναδεικνύοντας τη σημασία της ολιστικής προσέγγισης για την προστασία και ενδυνάμωση των θυμάτων.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι συμμετέχοντες θα έχουν αποκτήσει μια ουσιαστική εικόνα για το πώς η εκτίμηση κινδύνου εφαρμόζεται στην ενδοοικογενειακή βία, μέσα στο πλαίσιο που ορίζει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και η ελληνική νομοθεσία. Θα μπορούν να αναγνωρίζουν βασικούς παράγοντες κινδύνου και προστασίας, να κατανοούν τις δυνατότητες αλλά και τους περιορισμούς των διαθέσιμων εργαλείων και να συνδέουν την εκτίμηση με πρακτικές στρατηγικές διαχείρισης, όπως τα σχέδια ασφάλειας, τα επείγοντα μέτρα ή η παραπομπή σε ξενώνες και συμβουλευτικά κέντρα. Επίσης, θα έχουν εξοικειωθεί με την αξία της διατομεακής συνεργασίας και με σύγχρονα υποστηρικτικά μέσα, όπως οι ψηφιακές εφαρμογές έγκαιρης ειδοποίησης, κατανοώντας πώς όλα αυτά συνδυάζονται για την ενίσχυση της ασφάλειας και της προστασίας των θυμάτων.

Λέξεις - κλειδιά

Εκτίμηση κινδύνου, Σύμβαση Κωνσταντινούπολης, Ενδοοικογενειακή βία, Έμφυλη βία, Διαχείριση κινδύνου

1. Η Εκτίμηση Κινδύνου και το Νομικό Πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

Η εκτίμηση και διαχείριση του κινδύνου σε περιπτώσεις συντροφικής και ενδοοικογενειακής βίας έχει ενσωματωθεί σταδιακά στο θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της διεθνούς κοινότητας. Στην Ε.Ε., η Οδηγία 2012/29/ΕΕ για τα Δικαιώματα των Θυμάτων ορίζει ελάχιστα πρότυπα για την προστασία και στήριξη των θυμάτων, δίνοντας έμφαση σε εξατομικευμένη αξιολόγηση (Άρθρο 22), ώστε να αναγνωρίζονται συγκεκριμένες ανάγκες προστασίας, ιδίως για θύματα έμφυλης βίας. Παράλληλα, η Οδηγία 2011/99/ΕΕ και ο Κανονισμός 606/2013 καθιερώνουν τη δυνατότητα διασυνοριακής αναγνώρισης εντολών προστασίας, ενισχύοντας την ασφάλεια των θυμάτων στο πλαίσιο ελεύθερης κυκλοφορίας στην ΕΕ.

Σε διεθνές επίπεδο, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης (2011) αποτελεί ένα νομικά δεσμευτικό διεθνές κείμενο που αναγνωρίζει ρητά τη συστημική φύση της βίας κατά των γυναικών και ενσωματώνει την εκτίμηση κινδύνου ως βασικό εργαλείο για την πρόληψη και διαχείριση τέτοιων φαινομένων. Σύμφωνα με το Άρθρο 51, τα κράτη-μέλη οφείλουν να διασφαλίσουν ότι η αξιολόγηση και η διαχείριση του κινδύνου διενεργούνται σε όλα τα περιστατικά, προκειμένου να αποφευχθεί επαναλαμβανόμενη ή θανατηφόρα βία.

Συγκεκριμένα, όπως ορίζει το άρθρο 51 της Σύμβασης:

1. «Τα μέρη λαμβάνουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η αξιολόγηση του κινδύνου φονικότητας, η σοβαρότητα της κατάστασης και ο κίνδυνος επανάληψης της βίας πραγματοποιούνται από όλες τις σχετικές αρχές με στόχο τη διαχείριση του κινδύνου και εφόσον απαιτείται, την παροχή συντονισμένης προστασίας και υποστήριξης.
2. Τα Μέρη λαμβάνουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η αξιολόγηση που διαλαμβάνεται στην παράγραφο 1 λαμβάνει δεόντως υπ' όψη όλα τα στάδια της διερεύνησης και εφαρμογής των προστατευτικών μέτρων, το γεγονός ότι οι δράστες των πράξεων βίας που

καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης διαθέτουν ή έχουν πρόσβαση σε πυροβόλα όπλα».

Τα Άρθρα 52 και 53 καθιερώνουν την υποχρέωση λήψης άμεσων μέτρων προστασίας και ασφαλιστικών διατάξεων.

1.1. Νομικό Πλαίσιο στην Ελλάδα για την Εκτίμηση Κινδύνου

Στην Ελλάδα, το νομικό πλαίσιο για την εκτίμηση κινδύνου σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας θεσμοθετήθηκε με τον Ν. 5090/2024 (άρθρο 131), με το οποίο προστέθηκε το άρθρο 23Α στον Ν. 3500/2006. Σύμφωνα με αυτό, οι αρμόδιες υπηρεσίες (αστυνομικές αρχές, κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας και εξειδικευμένες δομές υποστήριξης θυμάτων) υποχρεούνται, κατόπιν ενημέρωσης και συναίνεσης του θύματος, να προβαίνουν σε ατομική αξιολόγηση με σκοπό την εκτίμηση του κινδύνου επανάλληψης της βίας ή δευτερογενούς θυματοποίησης, καθώς και στη διαχείριση του κινδύνου με τον καθορισμό μέτρων άμεσης προστασίας. Η αξιολόγηση αυτή λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του θύματος (ηλικία, φύλο, αναπηρία, βαθμό εξάρτησης από τον δράστη, ιστορικό θυματοποίησης), τη σοβαρότητα και τη συχνότητα της βίας, αλλά και παράγοντες επικινδυνότητας που συντρέχουν στο πρόσωπο του δράστη (απειλές κατά της ζωής, κατοχή όπλων, εξαρτήσεις, υποτροπή, παρουσία ανηλίκων). Η διαδικασία πραγματοποιείται με τη συμμετοχή του θύματος, επικαιροποιείται σε όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, και προϋποθέτει συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών. Ο τελικός προσδιορισμός των μέτρων προστασίας γίνεται μόνο με τη σύμφωνη γνώμη του θύματος, ενώ οι λεπτομέρειες της μεθοδολογίας και του συντονισμού θα καθοριστούν με κοινή υπουργική απόφαση.

2. Ο Ρόλος της Εκτίμησης Κινδύνου: Σκοποί και Χρησιμότητα

Η εκτίμηση κινδύνου αποτελεί ένα εργαλείο πρόληψης, προστασίας και επέμβασης. Όπως επισημαίνει ο Heilbrun (1997), είναι χρήσιμο να διακρίνουμε δύο βασικούς στόχους της εκτίμησης κινδύνου: την πρόβλεψη και τη διαχείριση. Η πρόβλεψη αποσκοπεί στον προσδιορισμό της πιθανότητας μελλοντικής βίαιης συμπεριφοράς από τον θύτη — εστιάζει δηλαδή στην ακρίβεια της εκτίμησης ως προς το αν και με ποια ένταση ενδέχεται να επαναλάβει τη βία. Αντίθετα, η διαχείριση επικεντρώνεται στην

ανάληψη μέτρων που μειώνουν τον κίνδυνο περαιτέρω βίας — ιδίως ως προς την προστασία του θύματος. Πρόκειται, δηλαδή, για μια πιο πρακτικά προσανατολισμένη προσέγγιση, που εστιάζει στην πρόληψη της επαναθυματοποίησης.

Τα εργαλεία εκτίμησης χρησιμοποιούνται ευρέως στον χώρο της ποινικής δικαιοσύνης και των κοινωνικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα μετά από πολιτικές μεταρρυθμίσεις και νομικές υποθέσεις που ενίσχυσαν την υποχρέωση για προστασία θυμάτων.

Η εφαρμογή εργαλείων εκτίμησης κινδύνου αποσκοπεί:

- **Στην προστασία των θυμάτων:** Καθορίζει το επίπεδο κινδύνου (χαμηλό, μεσαίο, υψηλό) και επιτρέπει στο σύστημα να κινητοποιήσει κατάλληλα και πιο εξατομικευμένα μέτρα (νομικά, ψυχολογικά, κοινωνικά).
- **Στη στοχευμένη πρόληψη ανθρωποκτονιών** (γυναικοκτονίες) και σοβαρών σωματικών επιθέσεων.
- **Στον εντοπισμό κατ' εξακολούθηση δραστών.** Η έρευνα επισημαίνει ότι ένας σχετικά μικρός αριθμός θυτών προξενούν δυσανάλογο μέγεθος βλάβης.
- **Στην παροχή τεκμηριωμένων πληροφοριών** στους εμπλεκόμενους φορείς, ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των φορέων.
- **Στην ενδυνάμωση των θυμάτων,** καθώς τους δίνεται μια πιο σαφή εικόνα της επικινδυνότητας που διατρέχουν.
- **Στην δημιουργία μιας κοινής γλώσσας κατανόησης** ανάμεσα στους εμπλεκόμενους φορείς σχετικά με εξυπηρετούμενους/ες που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο.

Η εκτίμηση κινδύνου δεν αφορά μόνο τα θύματα. Μπορεί να ενσωματωθεί και στα **προγράμματα παρέμβασης σε θύτες**, με στόχο:

- την αναγνώριση άμεσης ή μελλοντικής απειλής, ενδεχομένως απαιτώντας από συμβούλους να ενημερώσουν άμεσα τη σύντροφο ή άλλες υπηρεσίες για τον κίνδυνο

- την ενημέρωση των συμβούλων για κρίσιμα ζητήματα που χρειάζεται να εργαστούν με τους θύτες,
- τον έλεγχο της αξιοπιστίας της αφήγησης του θύτη,
- τον εντοπισμό μοτίβων και παραγόντων που πυροδοτούν κακοποιητικές συμπεριφορές,
- την αξιολόγηση της αλλαγής συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια και μετά το πρόγραμμα.

3. Μοντέλα Αξιολόγησης Κινδύνου στην Ενδοοικογενειακή Βία

Η αξιολόγηση κινδύνου στην ενδοοικογενειακή βία έχει λάβει κεντρική θέση στις πρακτικές πρόληψης και διαχείρισης της έμφυλης βίας. Παρότι η ανάπτυξη εργαλείων αξιολόγησης έχει προσφέρει δομημένες μεθόδους, παραμένουν σοβαροί περιορισμοί, τόσο ως προς τις θεωρητικές τους βάσεις όσο και ως προς την πρακτική εφαρμογή τους. Η βιβλιογραφία (Holt & Cahill, 2023) καταγράφει τέσσερα βασικά μοντέλα αξιολόγησης κινδύνου: (i) η μη δομημένη κλινική αξιολόγηση, (ii) η αναλογιστική αξιολόγηση (actuarial), (iii) η δομημένη επαγγελματική αξιολόγηση και (iv) η εκτίμηση του ίδιου του θύματος.

I. Μη Δομημένη Κλινική Αξιολόγηση. Το μοντέλο αυτό βασίζεται αποκλειστικά στην επαγγελματική κρίση του αξιολογητή, χωρίς σαφείς οδηγίες ή προκαθορισμένα κριτήρια. Παρότι προσφέρει την ευελιξία μιας ιδιογραφικής προσέγγισης (idiographic), παρουσιάζοντας την υποκειμενική, ποιοτική προοπτική του επαγγελματία, κρίνεται ως μεθοδολογικά αδύναμο λόγω απουσίας εγκυρότητας, διαφάνειας και δυνατότητας αναπαραγωγής (Grove & Meehl, 1996). Η υποκειμενικότητα αυτής της προσέγγισης ενδέχεται να παρακάμπτει κρίσιμους παράγοντες κινδύνου και να οδηγεί σε στρατηγικές διαχείρισης επηρεασμένες από προσωπικά στερεότυπα ή επαγγελματικές προκαταλήψεις.

II. Αναλογιστική (Actuarial) Προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται σε στατιστικά πρότυπα και αλγοριθμική σύνθεση παραγόντων κινδύνου, οι οποίοι έχουν εμπειρικά τεκμηριωθεί. Οι ερευνητές έχουν προσδιορίσει ένα ευρύ φάσμα παραγόντων κινδύνου

που σχετίζονται με βλαπτική ή θανατηφόρα συμπεριφορά. Η αξιολόγηση επικινδυνότητας βασίζεται στην αναγνώριση αυτών των παραγόντων και στη στάθμισή τους, ώστε να παραχθεί μια συνολική εκτίμηση κινδύνου, συχνά με τη μορφή ποσοτικής βαθμολογίας.

Παρά την υψηλή αξιοπιστία και την προβλεπτική τους δύναμη, η στατικότητα των κριτηρίων περιορίζει τη δυνατότητα ευαίσθητης ανταπόκρισης σε δυναμικές καταστάσεις. Για παράδειγμα μια βαθμολογία όπως —π.χ. το συμπέρασμα ότι «ο συγκεκριμένος άνδρας έχει 74% πιθανότητες να σας επιτεθεί τα επόμενα πέντε χρόνια»— δημιουργεί εύλογα ερωτήματα: Τι είδους επίθεση θα είναι; Ένα χαστούκι ή μια απόπειρα στραγγαλισμού; Και πότε; Την επόμενη εβδομάδα ή μετά από δύο χρόνια; Οι γενικευμένες ποσοτικές προβλέψεις, όσο επιστημονικά τεκμηριωμένες κι αν είναι, συχνά αποτυγχάνουν να απαντήσουν στα ερωτήματα που έχουν πραγματικά σημασία για την προστασία του θύματος.

III. Εκτίμηση Κινδύνου από το Ίδιο το Θύμα (*Victim Appraisal*) Η συμμετοχή του ίδιου του θύματος στη διαδικασία εκτίμησης κινδύνου έχει αναγνωριστεί ως ουσιώδης. Έρευνες έχουν καταδείξει ότι οι επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας είναι σε θέση, σε πολλές περιπτώσεις, να προβλέψουν με σχετική ακρίβεια την πιθανότητα επανεμφάνισης κακοποιητικών συμπεριφορών (Weisz et al., 2000, Bennett et al., 2007). Το θύμα διαθέτει μοναδική γνώση για το ιστορικό βίας, τις στάσεις, την ψυχική κατάσταση και τα πρότυπα συμπεριφοράς του δράστη, προσφέροντας κρίσιμες πληροφορίες που είναι δύσκολο να αντληθούν από άλλες πηγές.

Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα θύματα υποτιμούν ή ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο που διατρέχουν, καθώς οι αντιλήψεις του θύματος μπορεί να επηρεάζονται από φόβο, τραυματικό δεσμό ή συναισθηματική εξάρτηση. Τα θύματα φαίνεται πως έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να αναγνωρίσουν πότε βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο, παρά πότε είναι ασφαλή. Αυτό καταδεικνύει τη σημασία της ενσωμάτωσης της φωνής του θύματος στην εκτίμηση κινδύνου, αλλά σε ένα πολυπαραγοντικό πλαίσιο. Αξιολογήσεις που ενσωματώνουν την οπτική του θύματος, όταν συνδυάζονται με άλλες πηγές πληροφόρησης, παρουσιάζουν υψηλότερη αξιοπιστία.

Ειδικά δεδομένα που προέρχονται από τα θύματα μπορούν να ενισχύσουν την ακρίβεια της εκτίμησης κινδύνου, τόσο ως προς την πιθανότητα υποτροπής όσο και ως προς την επικινδυνότητα του δράστη.

IV. Δομημένη Επαγγελματική Αξιολόγηση (Structured Professional Judgment): Η πιο ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη μέθοδος εκτίμησης κινδύνου είναι η προσέγγιση της Δομημένης Επαγγελματικής Αξιολόγησης, η οποία δεν περιορίζεται σε ένα στατικό αποτέλεσμα, αλλά παρέχει ένα πλαίσιο σκέψης και κρίσης γύρω από την επικινδυνότητα. Συνδυάζει στατιστικά τεκμηριωμένους παράγοντες με κλινική εντύπωση και επαγγελματική κρίση, επιτρέποντας την ευελιξία και την προσαρμογή στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περίπτωσης.

Η δομημένη επαγγελματική κρίση παρακάμπτει τόσο την απόλυτη τυποποίηση της αναλογιστικής προσέγγισης όσο και την ασάφεια της πλήρους υποκειμενικότητας της μη δομημένης επαγγελματικής αξιολόγησης, καθώς διατηρεί βασικές κατευθυντήριες γραμμές αλλά επιτρέπει παράλληλα την επαγγελματική ευελιξία και διακριτικότητα.

Σύμφωνα με τις διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες (EIGE, 2019, Institute of Forensic Sciences and Security, 2018), μια αποτελεσματική αξιολόγηση κινδύνου λαμβάνει υπόψη:

- την ενεργή φωνή του θύματος,
- εμπειρικά τεκμηριωμένους παράγοντες κινδύνου, και
- την εξειδικευμένη κρίση του επαγγελματία, βασισμένη σε εκπαίδευση και επαγγελματική εμπειρία.

Η προσέγγιση της Δομημένης Επαγγελματικής Αξιολόγησης ικανοποιεί τις παραπάνω προϋποθέσεις, ενώ παράλληλα αντανακλά τις τρέχουσες θεωρητικές, κλινικές και εμπειρικές γνώσεις για τη βία (Kropp & Hart, 2000). Έχει υιοθετηθεί ευρέως σε εργαλεία όπως τα DASH (Domestic Abuse, Stalking, and Sexual Abuse-Based, 2009) και SARA (Spousal Assault Risk Assessment) τα οποία εφαρμόζονται διεθνώς στην εκτίμηση επικινδυνότητας ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας.

Η εκτίμηση επικινδυνότητας στην ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα σύνθετο και ευαίσθητο έργο, το οποίο απαιτεί πολυεπίπεδη προσέγγιση. Ένας από τους πιο αξιόπιστους δείκτες μελλοντικής επικίνδυνης συμπεριφοράς είναι η παρελθούσα συμπεριφορά του δράστη. Ως εκ τούτου, το ιστορικό κακοποίησης αναλύεται ως πρώτο βήμα, με έμφαση στη συχνότητα, τη σοβαρότητα και τη φύση των προηγούμενων επεισοδίων βίας.

Πέραν του ιστορικού, η εκτίμηση περιλαμβάνει και δυναμικούς παράγοντες, όπως η τρέχουσα ψυχολογική κατάσταση του δράστη, η ικανότητα και ετοιμότητα για αλλαγή, καθώς και η εντύπωση που σχηματίζουν οι επαγγελματίες από τη στάση και τη συμπεριφορά του. Αυτά τα στοιχεία επιτρέπουν τη μετριοπαθή προσαρμογή της αρχικής εκτίμησης, αναγνωρίζοντας ότι η επικινδυνότητα δεν είναι στατική αλλά διαμορφώνεται διαρκώς.

Κρίσιμη σημασία έχει η παροχή σαφών πληροφοριών για τον άμεσο, στοχευμένο κίνδυνο. Ποιος είναι ο πιθανός στόχος της βίας; Ποια μορφή μπορεί να λάβει το επόμενο επεισόδιο; Πόσο επικείμενη είναι η απειλή; Χωρίς αυτά τα δεδομένα, η εκτίμηση κινδύνου παραμένει αόριστη και περιορισμένη στην πρακτική της αξία.

Σε αυτό το πλαίσιο, η συνέντευξη με το θύμα αποτελεί κομβικό σημείο της διαδικασίας. Δεν πρόκειται απλώς για συμπλήρωση ερωτηματολογίου, αλλά για ευαίσθητη, διερευνητική συζήτηση, προσανατολισμένη στο βίωμα και την αντίληψη του θύματος. Η συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται με σεβασμό στην ιδιωτικότητα και την ασφάλεια, σε περιβάλλον απαλλαγμένο από την παρουσία του δράστη ή τρίτων προσώπων. Η διαδικασία πλαισιώνεται από συμπληρωματικές πηγές πληροφόρησης: ιατρικά αρχεία, παρελθόντα συμβάντα, μαρτυρίες, και όπου είναι σκόπιμο, επικοινωνία με τον δράστη σε ανεξάρτητο πλαίσιο.

Η προσέγγιση αυτή προάγει τη χρήση πολλαπλών πηγών και μεθόδων συλλογής πληροφοριών, ενθαρρύνει την επικοινωνία μεταξύ επαγγελματιών και εστιάζει όχι μόνο στα μεμονωμένα επεισόδια βίας, αλλά και στην κυκλικότητα της κακοποιητικής

δυναμικής, το ψυχολογικό αποτύπωμα της βίας και τη συνεχιζόμενη απειλή που βιώνει το θύμα.

4. Εμπειρικά τεκμηριωμένοι παράγοντες κινδύνου στην Συντροφική Βία

Τα ερωτηματολόγια εκτίμησης κινδύνου για ενδοοικογενειακή βία βασίζονται σε ένα σύνολο δεικτών που συνδέονται με τον αυξημένο κίνδυνο επανάληψης ή κλιμάκωσης της βίας, καθώς και με πιθανή θανατηφόρα κατάληξη. Χρειάζεται όμως να επισημάνουμε ότι παρόλο που η παρουσία ορισμένων ενδείξεων μπορεί να καταδεικνύει αυξημένο βαθμό επικινδυνότητας, τόσο για επικείμενη σοβαρή κακοποίηση όσο και για φονική βία, η απουσία συγκεκριμένων παραγόντων ΔΕΝ εγγυάται την απουσία κινδύνου.

4.1. Παράγοντες Κινδύνου

α. Ιστορικό Ενδοοικογενειακής Βίας

Η ύπαρξη ιστορικού βίαιης ή εξαναγκαστικής συμπεριφοράς αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα επικινδυνότητας. Ιδιαίτερη σημασία έχουν:

- Σοβαρές ή επαναλαμβανόμενες πράξεις βίας
- Απόπειρες στραγγαλισμού
- Απειλές δολοφονίας ή χρήσης όπλου
- Σεξουαλική βία
- Κακοποίηση παιδιών ή άλλων μελών της οικογένειας
- Κλιμάκωση της συχνότητας και της σοβαρότητας της βίας
- Εξαναγκαστικός έλεγχος και μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση (stalking)

β. Παρούσες Συνθήκες και Πλαίσιο

Ορισμένες καταστάσεις στη ζωή του θύματος ή του δράστη ενισχύουν τον κίνδυνο, όπως:

- Πρόσφατος χωρισμός ή απόπειρα αποχώρησης από τη σχέση

- Κοινωνική απομόνωση του θύματος
- Παρουσία παιδιών που δεν είναι βιολογικά του δράστη
- Οικονομική δυσχέρεια, ανεργία ή φτώχεια

γ. Ιστορικό και Ψυχολογικό Προφίλ του Δράστη

Οι προσωπικές εμπειρίες, στάσεις και συμπεριφορές του δράστη αποτελούν κρίσιμους δείκτες:

- Ιστορικό κακοποίησης στην οικογένεια καταγωγής
- Προβλήματα διαγωγής από νεαρή ηλικία
- Έλλειψη μεταμέλειας, ενσυναίσθησης ή αίσθησης ευθύνης
- Πατριαρχικές ή πεποιθήσεις κυριαρχίας
- Υψηλά επίπεδα θυμού, ζήλιας και ελεγκτικότητας
- Εμμονή με τη σύντροφο ή την απώλειά της
- Ψυχική αστάθεια, καταθλιπτικές τάσεις, αυτοκτονικός ιδεασμός
- Χρήση ουσιών ή αλκοόλ
- Έλλειψη κινήτρου για αλλαγή- αίσθηση «ότι δεν έχω τίποτα να χάσω»

Στην ευρύτερη βιβλιογραφία έχουν επισημανθεί συγκεκριμένες ενδείξεις που συνδέονται με αυξημένο κίνδυνο φόνου στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας. Οι λεγόμενοι *δείκτες δυνητικά θανατηφόρας βίας* (lethality indicators) λειτουργούν ως προειδοποιητικά σημάδια ότι μια κακοποιητική σχέση ενδέχεται να κλιμακωθεί σε ακραία, μοιραία έκβαση (Dutton & Kropp, 2000· Scaia & Thomas, 2020). Μεταξύ αυτών των ενδείξεων περιλαμβάνονται:

- Κατοχή ή χρήση φονικού όπλου.
- Απόπειρα στραγγαλισμού
- Κλιμάκωση της σωματικής βίας κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους
- Πρόσφατος χωρισμός ή απόπειρα αποχώρησης από τη σχέση
- Ζήλια και έντονος έλεγχος
- Κακοποίηση κατά την εγκυμοσύνη

- Κακοποίηση ή απειλές προς παιδιά, ιδίως εάν δεν είναι βιολογικά τέκνα του δράστη
- Ρητή πεποίθηση του θύματος ότι «είναι ικανός να με σκοτώσει»
- Αυτοκτονικός ιδεασμός του δράστη: Η πεποίθηση του δράστη ότι «δεν έχει τίποτα να χάσει» ή ότι «αν δεν την έχω εγώ, δεν θα την έχει κανείς» συνοδεύεται συχνά από πρόθεση για φόνο και/ή αυτοκτονία.
- Καταδίωξη και εμμονική παρακολούθηση (stalking). Εντοπίζεται στο 87–95% των περιπτώσεων γυναικοκτονιών. Αξιοσημείωτο είναι ότι ακόμα και χωρίς προγενέστερη σωματική βία, stalking έχει καταγραφεί στο 58–72% των περιπτώσεων.

Αυτά τα στοιχεία χρησιμοποιούνται ευρέως στα ερωτηματολόγια εκτίμησης κινδύνου και καθοδηγούν κρίσιμες αποφάσεις για την προστασία των θυμάτων.

Παρά την αξία τους, οι δείκτες δυνητικά θανατηφόρας βίας ΔΕΝ καλύπτουν το σύνολο των περιπτώσεων στις οποίες η κακοποίηση καταλήγει σε γυναικοκτονία. Μια σημαντική αναφορά είναι ότι κάποιες φορές οι θύτες είναι άντρες χωρίς ποινικό μητρώο, χωρίς ιστορικό έντονης βίας, και χωρίς εμφανή συμπτώματα ψυχιατρικής ή αντικοινωνικής διαταραχής.

Αυτά τα δεδομένα αναδεικνύουν την ανάγκη για κριτική αποτίμηση των υπαρχόντων εργαλείων. Οι επαγγελματίες πρέπει να επαγρυπνούν για *σιωπηλά σημάδια* όπως η εμμονή, η συναισθηματική απορρύθμιση, η κτητικότητα, και η κατοχή όπλων, ακόμα και όταν ο δράστης εμφανίζεται κοινωνικά ενταγμένος και λειτουργικός.

4.2. Ανάλυση κάποιων κρίσιμων παραγόντων κινδύνου

Ας αναλύσουμε περαιτέρω κάποιους σημαντικούς παράγοντες επικινδυνότητας.

i. Ιστορικό βίας και κλιμάκωση

Το ιστορικό σωματικής, σεξουαλικής ή ψυχολογικής βίας αποτελεί από τους ισχυρότερους προγνωστικούς παράγοντες μελλοντικής κακοποίησης (Dutton et al.,

1997). Ιδιαίτερη σημασία έχει η αυξανόμενη συχνότητα ή ένταση των περιστατικών κατά τους τελευταίους μήνες, που ερμηνεύεται ως «δυναμικός δείκτης κλιμάκωσης» (Campbell, 1995).

ii. Απόπειρες στραγγαλισμού

Ένας από τους πλέον σοβαρούς και υποτιμημένους δείκτες φονικότητας είναι η απόπειρα στραγγαλισμού. Σύμφωνα με τον McPhail (2015), γυναίκες που έχουν υποστεί στραγγαλισμό από τον σύντροφό τους είναι 10 φορές πιο πιθανό να δολοφονηθούν. Το επεισόδιο στραγγαλισμού υποδηλώνει βίαιη πρόθεση, έλεγχο της αναπνοής (ζωτικής λειτουργίας), και αποτελεί σαφή ένδειξη φονικής πρόθεσης.

iii. Απειλές για φόνο και κατοχή όπλων

Οι απειλές για θανάτωση, ιδίως όταν συνοδεύονται από επίδειξη ή κατοχή όπλου, αυξάνουν δραματικά τον κίνδυνο γυναικοκτονίας (Straus, 1991). Σύμφωνα με τη Campbell (2014), οι προηγούμενες απειλές με χρήση όπλου αυξάνουν τον κίνδυνο ανθρωποκτονίας κατά 3,8 φορές. Όταν ο κακοποιητικός σύντροφος έχει πρόσβαση σε πυροβόλα όπλα, ο κίνδυνος για γυναικοκτονία αυξάνεται σχεδόν κατά 1300% σε σύγκριση με άλλες περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας. Η θέσπιση περιορισμών στην αγορά όπλων —συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης σε περιπτώσεις περιοριστικών μέτρων και της καταχώρισης των σχετικών δεδομένων σε ομοσπονδιακή βάση— οδήγησε σε μείωση κατά 12–13% του ποσοστού γυναικοκτονιών σε Πολιτείες των ΗΠΑ που εφάρμοσαν τέτοια μέτρα (Vigdor & Mercy, 2006)

iv. Συμπεριφορές εξαναγκαστικού ελέγχου (*coercive control*)

Η βία που εντάσσεται σε ένα μοτίβο ελέγχου της καθημερινότητας του θύματος (περιορισμός κινήσεων, απομόνωση από δίκτυα υποστήριξης, οικονομικός έλεγχος) έχει αποδειχθεί δείκτης επικινδυνότητας πολύ υψηλού επιπέδου (Stark, 2007). Ο εξαναγκαστικός έλεγχος συχνά υποκρύπτεται πίσω από "ψυχολογικές" μορφές βίας, αλλά αποτελεί πρόδρομο σοβαρότατης επιθετικής συμπεριφοράς.

v. Μη εμφανής παρακολούθηση (Stalking) και παθολογική ζήλια

Η παρακολούθηση μετά τον χωρισμό, οι παρεμβάσεις στη νέα ζωή του θύματος και η παθολογική ζήλια έχουν συνδεθεί άμεσα με περιστατικά γυναικοκτονιών (Campbell, 1999). Ο φόβος που εκφράζει το θύμα σε τέτοιες περιπτώσεις αποτελεί συνήθως ακριβή προγνωστικό δείκτη επικείμενου κινδύνου.

Βασικά χαρακτηριστικά της επίμονης παρακολούθησης περιλαμβάνουν:

- Επαναλαμβανόμενη και ανεπιθύμητη επαφή ή/και παρακολούθηση ενός ατόμου από ένα άλλο, εκτός πλαισίου επαγγελματικής σχέσης.
- Η συμπεριφορά αυτή συνεχίζεται παρ' όλες τις επανειλημμένες εκκλήσεις του θύματος για διακοπή κάθε επαφής.
- Συνήθως συνυπάρχει εμμονική σκέψη και παθολογική ενασχόληση του θύτη με το θύμα.
- Η καταδίωξη προκαλεί στο θύμα έντονο φόβο και ψυχολογική πίεση.

vi. Χρήση ουσιών και ψυχική διαταραχή

Η κατάχρηση αλκοόλ ή ναρκωτικών, όταν συνδυάζεται με αστάθεια προσωπικότητας ή ιστορικό επιθετικότητας, αυξάνει την απρόβλεπτη και πιθανώς φονική συμπεριφορά. Οι δράστες γυναικοκτονιών συχνά είναι υπερελεγχτικοί, εξαρτητικοί και συναισθηματικά ασταθείς (Dutton & Kerry, 1999).

vii. Εγκυμοσύνη και περίοδος μετά τον τοκετό

Η εγκυμοσύνη και η λοχεία αποτελούν περιόδους αυξημένου κινδύνου για το θύμα. Η πρόκληση βίας κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης έχει συνδεθεί με φονικές προθέσεις και υψηλό επίπεδο ελέγχου (Douglas et al., 2006).

viii. Φόβος του θύματος ως ένδειξη

Η έκφραση φόβου από το θύμα, ιδιαίτερα όταν συνοδεύεται από αναφορά σε συγκεκριμένες απειλές, είναι κρίσιμο διαγνωστικό εργαλείο. Έρευνες δείχνουν ότι η

υποκειμενική εκτίμηση του θύματος για τον κίνδυνο είναι συχνά περισσότερο ακριβής από πολλά δομημένα εργαλεία αξιολόγησης (Weisz, Tolman & Saunders, 2000).

ix. Χωρισμός

Σε γενικές γραμμές, η ανδρική βία ενάντια σε γυναίκες συντρόφους σχετίζεται με τη διαθεσιμότητα δυνατοτήτων να ξεσπάσει επεισόδιο βίας και την υποκειμενική κινητοποίηση του δράστη. Η συγκατοίκηση προσφέρει συνεχή πρόσβαση και δυνατότητες άσκησης βίας, ενώ η απομάκρυνση της γυναίκας από το κοινό σπίτι – είτε σε ξενώνα είτε σε ιδιωτική κατοικία – μειώνει αυτές τις ευκαιρίες. Ωστόσο, η απομάκρυνση μπορεί να ενισχύσει τη δυναμική πρόκλησης και απόρριψης που βιώνει ο δράστης, αυξάνοντας τον κίνδυνο.

Έρευνες δείχνουν ισχυρή συσχέτιση μεταξύ χωρισμού και γυναικοκτονίας, με τον κίνδυνο να αυξάνεται κατακόρυφα μετά τη λήξη της συμβίωσης. Όπως αναφέρουν οι Ellis, Stuckless και Smith (2015), στο βιβλίο τους «Χωρισμός συζύγων και θανατηφόρες μορφές έμφυλης ενδοοικογενειακής βίας», οι γυναίκες που έχουν χωρίσει διατρέχουν πολλαπλάσιο κίνδυνο γυναικοκτονίας σε σχέση με γυναίκες εντός γάμου, ενώ ο κίνδυνος είναι υψηλότερος τις πρώτες εβδομάδες έως έξι μήνες μετά τη διάσταση. Συγκεκριμένα, οι παραπάνω συγγραφείς, μετά από ανασκόπηση ερευνών, καταλήγουν ότι ο χωρισμός συνοδεύεται από σημαντικό αυξημένο κίνδυνο θανατηφόρας βίας, καθώς συνδέεται με κατά μέσο όρο εξαπλάσια αύξηση στις γυναικοκτονίες, επταπλάσια αύξηση στα περιστατικά γυναικοκτονίας-αυτοκτονίας, που η δηλαδή ο βίαιος σύντροφος δολοφονεί την σύντροφο και μετά αυτοκτονεί, και πενταπλάσια αύξηση στις αυτοκτονίες των ανδρών. Ο κίνδυνος αυξάνεται ακόμη περισσότερο όταν η γυναίκα έχει λάβει την απόφαση μονομερώς, υπάρχει σύγκρουση για παιδιά ή νέα σχέση.

Η συναισθηματική ερμηνεία που δίνει ο άνδρας στον χωρισμό είναι κρίσιμη. Εάν βιώσει τον χωρισμό ως πλήγμα στον έλεγχο ή ως απόρριψη, η πιθανότητα γυναικοκτονίας ή/και αυτοκτονίας του θύτη αυξάνεται. Αντίθετα, ερμηνείες που σχετίζονται με ανακούφιση ή την ευημερία των παιδιών φαίνεται να μειώνουν τον κίνδυνο.

Το πόσο "προοδευτικά" εκτυλίσσεται η απομάκρυνση είναι επίσης σημαντικό. Χωρισμοί που δεν αποτελούν έκπληξη αλλά έπονται μακράς αποστασιοποίησης τείνουν να είναι λιγότερο επικίνδυνοι. Αντιθέτως, απρόσμενες ή «δραματικές» αποχωρήσεις, ειδικά όταν συνοδεύονται από νέα ερωτική σχέση της γυναίκας, αυξάνουν τον κίνδυνο θανατηφόρας βίας.

Ο βαθμός συναίνεσης στον χωρισμό αποτελεί επίσης παράγοντα κινδύνου. Οι αμοιβαία συμφωνημένοι χωρισμοί είναι συνήθως λιγότερο επικίνδυνοι από εκείνους που είναι αμφισβητούμενοι ή περιλαμβάνουν σοβαρές διαφορές για την επιμέλεια των παιδιών ή τα οικονομικά. Οι πιο επικίνδυνοι είναι οι χωρισμοί που συνοδεύονται από ενδοοικογενειακή βία ή απιστία.

Η φάση του χωρισμού χωρίζεται σε τρεις περιόδους:

- **Οξεία φάση:** Λίγο πριν η γυναίκα γνωστοποιήσει την πρόθεσή της να φύγει.
- **Εγγύς φάση:** 3–6 μήνες μετά την αποχώρηση από την κοινή στέγη.
- **Απώτερη φάση:** Μετά τους 6 μήνες από την επίσημη έναρξη νομικών διαδικασιών.

Ο κίνδυνος θανατηφόρας βίας ποικίλλει ανάλογα με τη φάση, με τις πρώτες εβδομάδες και μήνες να θεωρούνται πιο κρίσιμες.

Συνοψίζοντας, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι ο χωρισμός, ειδικά όταν είναι πρόσφατος, μη επιθυμητός από τον δράστη, ή συνδέεται με νέα ερωτική σχέση της γυναίκας, είναι καθοριστικός παράγοντας κινδύνου και πρέπει να αποτελεί σημείο-κλειδί για έγκαιρες παρεμβάσεις και προστατευτικά μέτρα υψηλής έντασης.

4.3. Περιορισμοί της εκτίμησης κινδύνου στην ενδοοικογενειακή βία

Η εκτίμηση κινδύνου, αν και χρήσιμη, παρουσιάζει σημαντικούς περιορισμούς, ιδιαίτερα όταν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας. Δεν μπορεί να μας πει πότε, πού, εναντίον ποιου ή με ποια μορφή θα επαναληφθεί η βία. Μια πιο σύνθετη

προσέγγιση, που λαμβάνει υπόψη πολλαπλά ενδεχόμενα αποτελέσματα, είναι συχνά πιο ακριβής από μια απλή δυαδική πρόβλεψη (ναι/όχι).

Τα περισσότερα εργαλεία εστιάζουν στον κίνδυνο ποινικής υποτροπής και επομένως συχνά παραβλέπουν τη μη σωματική ή μη ποινικά διώξιμη κακοποίηση, όπως η ψυχολογική ή λεκτική βία — η οποία, ωστόσο, αποτελεί την κύρια μορφή της ενδοοικογενειακής βίας. Ως αποτέλεσμα, πολλοί κακοποιητικοί άνδρες ενδέχεται να κατατάσσονται ως «χαμηλού κινδύνου» παρότι συνεχίζουν να είναι εξαιρετικά επιβλαβείς μέσα στη σχέση. Η κατάταξη αυτή δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται για τον καθορισμό της διάρκειας της θεραπείας ή της αναγκαίας παρέμβασης. Ένας δράστης μπορεί να σταματήσει ή να μειώσει τη φυσική βία, ενώ ταυτόχρονα να εντείνει πιο «νόμιμες» αλλά ψυχολογικά βλαπτικές μορφές κακοποίησης.

Συνεπώς, απαιτείται μια πιο ευέλικτη και πολυεπίπεδη προσέγγιση στην αξιολόγηση κινδύνου, που θα λαμβάνει υπόψη το πλήρες φάσμα των μορφών κακοποίησης και θα αποφεύγει την παγίδα της υπεραπλούστευσης.

4.4. Προστατευτικοί παράγοντες

Σύμφωνα με την έκθεση του EIGE (2019), στα τυπικά εργαλεία εκτίμησης κινδύνου για την συντροφική βία, οι προστατευτικοί παράγοντες απουσιάζουν αισθητά. Επιπλέον, σχετικά λίγες μελέτες έχουν εστιάσει στον ρόλο αυτών των παραγόντων στην αξιολόγηση του κινδύνου. Η ένταξη των προστατευτικών παραγόντων στα εργαλεία εκτίμησης μπορεί να αυξήσει την προβλεπτική ακρίβεια και να προσφέρει σημαντικές πληροφορίες για τη διαχείριση του κινδύνου και την πρόληψη της συντροφικής βίας.

Ένας παράγοντας που έχει προταθεί ως ιδιαίτερα σημαντικός προστατευτικός παράγοντας για τα θύματα συντροφικής βίας, όπως αναφέρει η παραπάνω έκθεση, είναι η κοινωνική υποστήριξη, καθώς η κοινωνική απομόνωση θεωρείται παράγοντας κινδύνου. Χρειάζονται επίσης μελέτες που να συγκρίνουν την προστατευτική αξία των διαφόρων μορφών υποστήριξης σε πληθυσμούς με διαφορετικά χαρακτηριστικά.

Μια μετα-ανάλυση μελετών (Yakubovich et al., 2018), που εξέτασε παράγοντες κινδύνου ή προστασίας για αυτοαναφερόμενα περιστατικά συντροφικής βίας μεταξύ γυναικών, έδειξε ότι η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονέων — πιθανώς ενδεικτικό χαμηλότερου κοινωνικοοικονομικού επιπέδου — αποτελούν παράγοντες κινδύνου. Η μεγαλύτερη ηλικία της επιζώσας και το να είναι παντρεμένη ήταν προστατευτικοί παράγοντες.

Παρότι η πλειονότητα των μελετών εστιάζει σε παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με τις γυναίκες, και λιγότερο με τους δράστες, υπάρχουν και άλλοι προστατευτικοί παράγοντες που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμοι στην εκτίμηση και διαχείριση του κινδύνου, όπως η συναισθηματική υποστήριξη, οι οικονομικοί ή κοινωνικοί πόροι που μειώνουν την εξάρτηση, η σύνδεση με υπηρεσίες υποστήριξης, η ικανότητα συναισθηματικής αποστασιοποίησης από τον δράστη και οι προσωπικές στρατηγικές αντιμετώπισης.

5. Διαχείριση Κινδύνου

Η διαχείριση του κινδύνου στην ενδοοικογενειακή βία αποτελεί πολυεπίπεδη διαδικασία που απαιτεί συντονισμό μεταξύ πολλών φορέων και επαγγελματιών με διαφορετικές αρμοδιότητες και δεξιότητες. Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου, διατομεακού και πολυεπιστημονικού σχεδίου διαχείρισης κινδύνου είναι αναγκαία και πρέπει να υποστηρίζεται από σαφή πολιτική καθοδήγηση και εγχειρίδιο διαδικασιών (Kropp, 2008).

5.1. Βασικές Στρατηγικές Διαχείρισης Κινδύνου

Η διαχείριση κινδύνου περιλαμβάνει τέσσερις βασικές δραστηριότητες:

1. **Παρακολούθηση** (monitoring): συνεχής αξιολόγηση αλλαγών στους παράγοντες κινδύνου με στόχο την αναπροσαρμογή των μέτρων.
2. **Εποπτεία** (supervision): επιβολή ελέγχων ή περιορισμών στον δράστη.
3. **Παρέμβαση** (treatment/intervention): μέσω παραπομπής σε προγράμματα αλλαγής συμπεριφοράς, απεξάρτησης ή ψυχικής υγείας.

4. Κατάρτιση σχεδίου ασφάλειας για το θύμα (victim safety planning): στρατηγικός σχεδιασμός για την προστασία του θύματος και των παιδιών.

Η διαχείριση κινδύνου πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη συμπεριφορά των επαγγελματιών, την κουλτούρα των οργανισμών και τις διαδικασίες επικοινωνίας μεταξύ υπηρεσιών. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ποιοτική και τεκμηριωμένη επικοινωνία του κινδύνου (risk communication), τόσο προς τους συναρμόδιους φορείς όσο και προς τα ίδια τα θύματα. Η ανεπαρκής επικοινωνία μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένες αποφάσεις και σοβαρές επιπτώσεις στην ασφάλεια.

5.2. Διατομεακή Συνεργασία και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις. Το μοντέλο MARAC

Η αποτελεσματική διαχείριση κινδύνου στην ενδοοικογενειακή βία απαιτεί τη συνεργασία πολλαπλών υπηρεσιών — αστυνομίας, υγειονομικών φορέων, κοινωνικών υπηρεσιών, υπηρεσιών προστασίας του θύματος, παιδικής προστασίας και νομικών — για έγκαιρη ανταπόκριση, πρόληψη επανειλημμένης κακοποίησης, αποτροπή φόνων και ενίσχυση ασφάλειας και αυτονομίας των θυμάτων. Κανένας φορέας μόνος του δεν μπορεί να έχει πλήρη εικόνα της κατάστασης, αλλά η συνδυασμένη πληροφόρηση από επαγγελματίες διαφόρων ειδικοτήτων αποκαλύπτει κρίσιμες πτυχές που διαφεύγουν σε αποσπασματική προσέγγιση. Η διασύνδεση και η συνεργασία μεταξύ τους αποτελούν καθοριστικό εργαλείο προστασίας της επιζήσασας.

Μια εξαιρετικά επιτυχημένη εφαρμογή αυτής της προσέγγισης αποτελεί το MARAC (*Multi-Agency Risk Assessment Conference*), ένα μοντέλο συνεργασίας πολλών φορέων που λειτουργεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Σε αυτό συμμετέχουν εκπρόσωποι από την τοπική αστυνομία, τις υπηρεσίες υγείας, παιδικής προστασίας και ψυχικής υγείας, οι σύμβουλοι υποστήριξης θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και επαγγελματίες πρώτης γραμμής από δημόσιες υπηρεσίες και ΜΚΟ που έχουν άμεση εμπλοκή με την επιζήσασα που βρίσκεται σε υψηλό κίνδυνο, τα παιδιά της ή και τον δράστη.

Η λειτουργία του MARAC βασίζεται στην ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών σχετικά με συγκεκριμένες περιπτώσεις που έχουν αξιολογηθεί ως υψηλού κινδύνου, με

στόχο τη διαμόρφωση ενός συντονισμένου, εξατομικευμένου σχεδίου δράσης για την ασφάλεια της επιζήσας και των παιδιών της. Οι συναντήσεις των ομάδων MARAC πραγματοποιούνται σε τακτική βάση και κάθε περίπτωση εξετάζεται από κοινού, με συνεισφορά όλων των παριστάμενων ειδικών.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, λειτουργούν περισσότερες από 270 ομάδες MARAC σε όλη την Αγγλία, την Ουαλία, τη Σκωτία και τη Βόρεια Ιρλανδία. Οι παραπομπές γίνονται από οποιονδήποτε φορέα έχει επαφή με το θύμα, μόλις διαπιστωθεί υψηλό επίπεδο κινδύνου για περαιτέρω βία. Η κεντρική φιλοσοφία του MARAC είναι ότι ο κατακερματισμός της πληροφορίας ευνοεί τη βία, ενώ η συγκέντρωση, διασταύρωση και κοινοποίηση των δεδομένων μεταξύ υπηρεσιών αποκαθιστά την εικόνα και ενισχύει την πρόληψη.

Η αποτελεσματικότητα του μοντέλου MARAC αποτυπώνεται και στα ποσοτικά δεδομένα: πάνω από το 60% των θυμάτων που συμμετείχαν σε σχέδια προστασίας μέσω MARAC ανέφεραν ότι η βία έπαυσε, γεγονός που υποδεικνύει τη δύναμη της ολιστικής, συντονισμένης προσέγγισης³⁴. Όταν η απομόνωση –που αποτελεί βασικό μηχανισμό της κακοποίησης– αντιμετωπίζεται με ομαδικότητα, συνεργασία και κοινή γνώση, οι πιθανότητες διακοπής του κύκλου της βίας αυξάνονται σημαντικά.

5.3. Εξειδικευμένες Στρατηγικές Ανά Κατηγορία Παρέμβασης

5.3.1. Επείγοντα μέτρα αποκλεισμού και Περιοριστικοί όροι (άρθρο 52 και 53 της Σύμβασης)

Αποτελούν βασικό νομικό εργαλείο διαχείρισης του κινδύνου. Περιλαμβάνουν διαταγές απομάκρυνσης από την οικία του θύματος, περιοριστικά μέτρα που απαγορεύουν την επαφή του δράστη ενδοοικογενειακής βίας με το θύμα ή διαταγές απέλασης, και διαφέρουν ανά χώρα. Ενώ είναι σημαντικές, δεν επαρκούν από μόνες τους. Η αποτελεσματικότητά τους αυξάνεται όταν συνοδεύονται από υποστηρικτικά μέτρα (αστυνομική εποπτεία, κοινωνική υποστήριξη, ασφαλείς δομές).

³⁴ Robinson 2006, όπως αναφέρεται στο https://rikoksentorjunta.fi/en/marac?utm_source=chatgpt.com

5.3.2. Προγράμματα για δράστες (άρθρο 16 της Σύμβασης)

Στην ελληνική έννομη τάξη, το άρθρο 11 του Ν. 3500/2006 προβλέπει τη δυνατότητα ποινικής διαμεσολάβησης για θύτες ενδοοικογενειακής βίας (σε βαθμό πλημμελήματος), στη λογική της αποκαταστατικής δικαιοσύνης και της πρόληψης επανάληψης της βίας. Προϋπόθεση για την υπαγωγή σε αυτή τη διαδικασία είναι η ανεπιφύλακτη δήλωση του θύτη ότι:

- α) δεσμεύεται πως δεν θα επαναλάβει πράξη ενδοοικογενειακής βίας,
- β) θα παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σε δημόσιο φορέα,
- γ) θα επανορθώσει, εφόσον είναι δυνατόν, τις συνέπειες των πράξεών του και θα καταβάλει εύλογη αποζημίωση στο θύμα.

Εφόσον οι όροι της ποινικής διαμεσολάβησης τηρηθούν για διάστημα τριών ετών, η ποινική αξίωση της Πολιτείας εξαλείφεται.

Ο αρμόδιος δημόσιος φορέας που υλοποιεί τα θεραπευτικά προγράμματα για θύτες στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη είναι το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), το οποίο δέχεται παραπομπές από τις εισαγγελικές αρχές για ένταξη σε Ειδικά Συμβουλευτικά/Θεραπευτικά Προγράμματα.

Τα προγράμματα παρέμβασης για δράστες ενδοοικογενειακής βίας, αποτελούν ένα κρίσιμο εργαλείο διαχείρισης κινδύνου, παρότι τα ερευνητικά δεδομένα για την αποτελεσματικότητά τους είναι περιορισμένα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αντικρουόμενα. Για να είναι όμως ουσιαστικά και ασφαλή, τα προγράμματα αυτά οφείλουν να πληρούν ορισμένα βασικά κριτήρια.

Καταρχάς, είναι απαραίτητο να λειτουργούν εντός πολυτομεακού πλαισίου, με σαφή συνεργασία μεταξύ αρμόδιων φορέων, όπως υπηρεσίες υγείας, κοινωνικής πρόνοιας, παιδικής προστασίας, και δομές στήριξης θυμάτων. Επιπλέον, πρέπει να ακολουθούν κατευθυντήριες γραμμές ποιότητας και ασφάλειας, διασφαλίζοντας ότι η προστασία των

θυμάτων, ιδίως των γυναικών και των παιδιών, αποτελεί αδιαπραγμάτευτη προτεραιότητα.

Η καταλληλότητα συμμετοχής των θυτών χρειάζεται να αξιολογείται μέσω ειδικού διερευνητικού ελέγχου, ενώ η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων οφείλει να αξιολογείται βάσει ευρύτερων δεικτών, όπως η αίσθηση ασφάλειας των θυμάτων, η βελτίωση της ψυχοκοινωνικής κατάστασης των παιδιών και η κατανόηση εκ μέρους του δράστη του αντίκτυπου της συμπεριφοράς του.

Απαραίτητο στοιχείο είναι η συνεργασία των προγραμμάτων με υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων. Οι σύντροφοι των θυτών χρειάζονται παράλληλη στήριξη, ενημέρωση για τους στόχους του προγράμματος, τους περιορισμούς του και τον πιθανό κίνδυνο να χρησιμοποιήσει ο θύτης τη συμμετοχή του ως μέσο ελέγχου ή χειραγώγησης. Παράλληλα, πρέπει να αναγνωρίζεται η προοπτική και οι ανάγκες των παιδιών που βιώνουν κακοποιητικές καταστάσεις, ενσωματώνοντας το συμφέρον τους τόσο στην εργασία με τους δράστες όσο και στη διαθεσμική συνεργασία.

Τα προγράμματα θα πρέπει επίσης να διαθέτουν σαφείς και συμπεριληπτικούς ορισμούς της βίας κατά των γυναικών, να λειτουργούν με βάση την αρχή ότι η βία είναι απαράδεκτη και οι δράστες υπεύθυνοι για τις πράξεις τους. Πρέπει να αναγνωρίζεται ότι η χρήση βίας αποτελεί επιλογή και να αποδομούνται μηχανισμοί άρνησης, ενοχοποίησης του θύματος ή δικαιολόγησης των πράξεων, πάντα μέσα σε ένα πλαίσιο σεβασμού προς τον δράστη, χωρίς ενοχοποίηση, αλλά με σαφή ανάληψη ευθύνης.

Η αξιολόγηση επικινδυνότητας θα πρέπει να είναι συνεχής καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, και βασίζεται τόσο σε πληροφορίες από τον θύτη όσο και σε δεδομένα από τα θύματα και άλλους εμπλεκόμενους φορείς (όπως η αστυνομία και οι κοινωνικές υπηρεσίες).

5.3.3. Κατάρτιση σχεδίου ασφάλειας (*safety planning*)

Ένα προσωπικό σχέδιο ασφαλείας αποτελεί σημαντικό εργαλείο για κάθε γυναίκα που βιώνει ενδοοικογενειακή βία, καθώς μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην προστασία

της ίδιας και των παιδιών της. Σκοπός του σχεδίου είναι η προετοιμασία εκ των προτέρων για ενδεχόμενα περιστατικά βίας, μέσω συγκεκριμένων ενεργειών και επιλογών διαφυγής. Αν και η γυναίκα δεν μπορεί να ελέγξει ή να αποτρέψει από μόνη της τη βίαιη συμπεριφορά του συντρόφου της – καθώς υπεύθυνος είναι αποκλειστικά εκείνος – μπορεί να οργανώσει βήματα που θα αυξήσουν την ασφάλεια και την αυτονομία της.

Το σχέδιο ασφάλειας είναι ένα προσωπικό πλάνο που βοηθά στο να προετοιμαστεί και να προστατευτεί το άτομο σε επικίνδυνες καταστάσεις. Πρόκειται για μια σειρά πρακτικών μέτρων που μπορούν να εφαρμοστούν ανάλογα με τις συνθήκες. Περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την επιλογή ασφαλών χώρων μέσα στο σπίτι, την εκ των προτέρων προετοιμασία διαδρομών διαφυγής, την ύπαρξη «έτοιμης βαλίτσας» με προσωπικά έγγραφα, χρήματα και βασικά αντικείμενα, καθώς και την ενημέρωση αξιόπιστων προσώπων ή γειτόνων που μπορούν να παρέμβουν σε περίπτωση κινδύνου. Επιπλέον, το σχέδιο μπορεί να αφορά την προετοιμασία μιας οικονομικής ανεξαρτησίας, την ασφαλή επικοινωνία με παιδιά ή συγγενείς και την αξιοποίηση νομικών μέσων προστασίας, όπως ασφαλιστικά μέτρα. Η εφαρμογή του γίνεται όταν το θύμα είναι ήρεμο και μπορεί να κατανοήσει με σαφήνεια του τι χρειάζεται να κάνει, ώστε σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης να κινηθεί γρήγορα και με ασφάλεια.

Το σχέδιο ασφαλείας δείχνει στις γυναίκες ότι υπάρχουν εναλλακτικές και πως η απομάκρυνση από την κακοποιητική σχέση, ακόμη και προσωρινά, είναι εφικτή. Η ύπαρξή του, ακόμη κι αν δεν χρειαστεί να εφαρμοστεί, προσφέρει μια αίσθηση δύναμης και ελέγχου πάνω στην κατάσταση, ενισχύοντας την ψυχική ανθεκτικότητα. Το σχέδιο καταρτίζεται πάντοτε σε συνεργασία με τη γυναίκα, είναι εξατομικευμένο και καλύπτει τις ανάγκες της σε διάφορες φάσεις της κακοποίησης. Περιλαμβάνει όχι μόνο τη φυσική απομάκρυνση από τον δράστη, αλλά και μέτρα για την πρόληψη της επαναθυματοποίησης, καθώς η αποχώρηση συνιστά συχνά περίοδο αυξημένου κινδύνου. Επιπλέον, το σχέδιο μπορεί να ενισχυθεί μέσα από διατομεακή συνεργασία επαγγελματιών από διάφορους φορείς, διαμορφώνοντας ένα συλλογικό σχέδιο ασφάλειας που συνδυάζει στήριξη, προστασία και επαγρύπνηση.

5.3.4. Ξενώνες Φιλοξενίας και Safe Houses, Συμβουλευτικά Κέντρα

Οι γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα μπορούν να φιλοξενηθούν:

- Στους 21 Ξενώνες Φιλοξενίας Γυναικών και των ανήλικων Παιδιών τους, που λειτουργούν στο πλαίσιο του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΓΓΙΦ), όπου προσφέρουν ασφαλές καταφύγιο σε γυναίκες θύματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας και στα παιδιά τους. Οι ξενώνες αυτοί, μαζί με τα συμβουλευτικά κέντρα και την τηλεφωνική γραμμή SOS, εντάσσονται στο Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών. Φορείς υλοποίησης του προγράμματος αυτού είναι η Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, το ΚΕΘΙ, οι Δήμοι και το ΕΚΚΑ.

Όσον αφορά τους ξενώνες η φιλοξενία είναι προσωρινή (έξι μήνες με δυνατότητα κάποιας επέκτασης), δωρεάν και παρέχεται με τη συγκατάθεση της γυναίκας, ιδίως όταν έχει εκτιμηθεί υψηλού επιπέδου επικινδυνότητα.

- Παράλληλα, έχει συναφθεί συνεργασία με την Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων (Μνημόνιο Συνεργασίας, 18/1/2024), ώστε να διασφαλίζεται άμεσα η φιλοξενία γυναικών και παιδιών τους σε ξενοδοχεία-μέλη της Ομοσπονδίας, σε περιπτώσεις όπου δεν είναι δυνατή η άμεση εισαγωγή σε Ξενώνα.
- Επιπλέον, για επείγουσες και κρίσιμες περιπτώσεις, παρέχονται ασφαλείς χώροι βραχείας φιλοξενίας από την Ελληνική Αστυνομία (safehouses), με στόχο την άμεση προστασία των θυμάτων.

Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ΓΓΙΑΔ) λειτουργούν σε 44 σημεία σε όλη την Ελλάδα και προσφέρουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες υποστήριξης σε γυναίκες που έχουν υποστεί έμφυλη ή/και ενδοοικογενειακή βία. Οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν:

- **Υποδοχή και αρχική αξιολόγηση** της κατάστασης.

- **Κοινωνική στήριξη** μέσα από 2–3 συνεδρίες, για αποσαφήνιση του αιτήματος της γυναίκας και οργάνωση των κατάλληλων παραπομπών.
- **Ψυχολογική στήριξη**, με βραχεία διάρκεια.
- **Νομική βοήθεια**, με νομική συμβουλευτική και δυνατότητα παραπομπής για δωρεάν νομική εκπροσώπηση μέσω του Πρωτοδικείου ή του Δικηγορικού Συλλόγου.
- **Συμβουλευτική επαγγελματικού προσανατολισμού** και υποστήριξη για την ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας.
- **Παραπομπή σε Ξενώνες Φιλοξενίας** για περιπτώσεις που απαιτείται άμεση προστασία και στέγαση.

Τα Κέντρα λειτουργούν δωρεάν, με απόλυτο σεβασμό στο απόρρητο και την ελευθερία επιλογής κάθε γυναίκας.

Η **Γραμμή SOS 15900** είναι μια υπηρεσία εθνικής εμβέλειας που δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες θύματα βίας ή σε τρίτα πρόσωπα να επικοινωνήσουν άμεσα με ένα φορέα αντιμετώπισης της έμφυλης βίας. Τη γραμμή στελεχώνουν ψυχολόγοι και κοινωνιολόγοι που παρέχουν άμεση βοήθεια σε έκτακτα και επείγοντα περιστατικά βίας σε 24ωρη βάση, 365 μέρες το χρόνο. Υπάρχει η δυνατότητα ηλεκτρονικής επικοινωνίας των γυναικών μέσω της διεύθυνσης email:sos15900@isotita.gr.

5.3.5. Ψηφιακή Εφαρμογή Κομβίου Πανικού

Το «Κομβίον Πανικού» (Panic Button) είναι μια δωρεάν εφαρμογή για smartphone, που χορηγείται σε γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, προσφέροντάς τους τη δυνατότητα να ζητήσουν άμεση και διακριτική βοήθεια από την Ελληνική Αστυνομία. Η εφαρμογή εφαρμόζεται πιλοτικά στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη και διατίθεται μέσω των Αστυνομικών Τμημάτων και των Συμβουλευτικών Κέντρων του Δικτύου Δομών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Πρόκειται για ένα κρίσιμο εργαλείο σε περιπτώσεις επείγοντος κινδύνου ζωής ή σοβαρής σωματικής βλάβης. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της διαδικασίας εγγραφής, η ωφελούμενη μπορεί, σε περίπτωση άμεσης απειλής, να ειδοποιήσει την Ελληνική

Αστυνομία («100») ενεργοποιώντας την εφαρμογή. Η ειδοποίηση γίνεται εύκολα, με την επιλογή της σχετικής ένδειξης στην οθόνη του κινητού και το πάτημα του αντίστοιχου εικονιδίου, επιτρέποντας την άμεση κινητοποίηση των αρχών.

6. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1 - Μαρτυρίες γυναικών που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία

Αφήγηση Γεωργίας, 34 ετών

«Γνώρισα τον Σταμάτη πριν έξι χρόνια. Ήμουν σε δεύτερο γάμο τότε, αλλά όλα φάνηκαν να τραβούν προς αυτόν. Ήταν γοητευτικός, κοινωνικός, μιλούσε όμορφα, ήξερε να κερδίζει τους γύρω του. Έμεινα έγκυος μόλις σε τέσσερις μήνες. Είχα ήδη μια κόρη από τον πρώτο γάμο, ήρθε και το αγόρι. Από εκεί και πέρα, όλα τα βάρη, τα κλάματα, οι άγρυπνες νύχτες, η εξάντληση, έπεσαν πάνω μου. Εκείνος δεν βοηθούσε ποτέ...δεν καταλάβαινε...δεν ένιωθε.

Στην αρχή πίστευα πως ήταν απλώς κουρασμένος ή μπερδεμένος. Αλλά μετά άρχισα να τον βλέπω αλλιώς. Ένας άνθρωπος ανοργάνωτος, που έκλεισε το κατάστημά του και δεν φρόντισε τίποτα — ούτε την εφορία, ούτε τα χρέη. Ένας άντρας που ποντάρει όλα του τα λεφτά σε διαδικτυακά καζίνο, που έκλεψε την κάρτα της μάνας του για να παίξει. Που υπόσχεται στα παιδιά μας δώρα που δεν έρχονται ποτέ. Που υπόσχεται με χίλιους όρκους να αλλάξει αλλά δεν αλλάζει.

Το συναίσθημά του σαν τραμπάλα...άλλοτε είναι σαν μωρό και άλλοτε σαν αγρίμι.

Με απομονώνει. Δεν μπορώ να βγω, να δω φίλες. Μια φορά που σκεφτόμουν να συνεργαστώ με μια κοινή μας γνωστή, παρενέβη με τρόπο τέτοιο που τελικά μαλώσαμε κι απομακρυνθήκαμε. Θέλει να ξέρει πού είμαι κάθε στιγμή. Με παίρνει τηλέφωνο ανά πέντε λεπτά. Αν δεν απαντήσω, γίνεται θηρίο. Καλεί στην εργασία μου, φωνάζει.

Ζητάει σεξ καθημερινά, πολλές ώρες. Πολλές φορές υποκύπτω γιατί φοβάμαι την ένταση, τη φωνή του, την πίεσή του. Δεν λέω «όχι», γιατί ξέρω τι θα ακολουθήσει. Υπάρχει μέσα μου ένα συνεχές τρέμουλο, ένα «αν πω όχι, τι θα κάνει;».

Υπάρχει όμως και η επίθεση στο σώμα μου. Πριν έναν χρόνο, όταν του είπα ότι θέλω να χωρίσουμε, με χτύπησε στο κεφάλι. Δεν πήγα στην αστυνομία. Δεν μπορούσα. Μου έσπασε πρόσφατα το κινητό. Μου είπε πως θα αυτοκτονήσει αν τον αφήσω.

Τα παιδιά... τα αγαπάει, με τον τρόπο του. Δεν τους έχει επιτεθεί ποτέ άμεσα, είναι στοργικός μαζί τους και παίζει ιδίως με τον μικρό. Όμως μπροστά τους με βρίζει, με μειώνει, φωνάζει. Έχω δει τον γιο μας να παγώνει. Να με κοιτάζει και να μην ξέρει τι να κάνει. Θυμάμαι μια φορά, μόλις πήραμε την διάγνωση της δυσλεξίας για τον γιο μας, γύρισε μεθυσμένος σπίτι, έσπασε μια τζαμαρία και φώναζε: «Μάζεψέ τα, μωρή! Η μάνα

μου τα μάζευε!». Άλλη φορά, μεθυσμένος, οδηγούσε με τα παιδιά μέσα και τους φώναζε — και τότε πήρα ταξί και έφυγα με τα παιδιά.

Όλα αυτά τα χρόνια, εγώ δουλεύω, φέρνω το εισόδημα, πληρώνω, στηρίζω. Εκείνος δουλεύει λίγο. Πίνει πολύ. Και όταν πίνει, η βία αλλάζει μορφή. Σπάει πράγματα. Πόρτες. Τοίχους. Καμιά φορά νομίζω πως κρατιέται να μη με χτυπήσει — αλλά το βλέμμα του... είναι σαν να ένα άγριο θηρίο που γρυλίζει απειλητικά πίσω από ένα χάρτινο κλουβί.

Ξέρω ότι αυτό που ζω δεν είναι ζωή. Δεν θέλω πια να είμαι μαζί του. Φοβάμαι. Δεν ξέρω τι θα γίνει αν του πω να χωρίσουμε, αλλά νιώθω ότι κάτι πρέπει να αλλάξει. Πριν με καταπιεί ο φόβος εντελώς.»

Αφήγηση Στέλλας, 42 ετών

«Στην αρχή όλα έμοιαζαν «καλούτσικα», όπως λέω τώρα πια. Ο Σταύρος δούλευε πολύ, ηλεκτρολόγος ήταν, κι εγώ καθόμουν στο σπίτι. Δεν είχα φίλους, δεν ήξερα τη γλώσσα, ήμουν μόνη. Εκείνος έλειπε ώρες πολλές και όταν γύριζε, δεν υπήρχα. Δεν με ρωτούσε πώς είμαι, τι κάνω. Ήθελα να είμαι καλή. Πίστευα πως με την καλοσύνη διορθώνονται όλα. Έκανα υπομονή. Και μετά ήρθε η εγκυμοσύνη.

Θυμάμαι, ήμασταν στο σπίτι, ήταν κι ο αδελφός του. Είπα κάτι — δεν θυμάμαι καν τι — και με έσπρωξε. Με χαστούκισε μπροστά του. Μου είπε: «Εγώ είμαι ο άντρας, σταμάτα να μου αντιμιλάς». Έτρεξα στον αδελφό μου, ήθελα να φύγω. Αλλά εκείνος με παρακάλεσε, ορκίστηκε πως ήταν η πρώτη και τελευταία φορά. Τον πίστεψα. Και γύρισα.

Δεν ήταν η τελευταία. Έγινε συνήθεια. Όχι καθημερινά, αλλά ήταν εκεί — σαν ρολόι κάθε τρεις-τέσσερις μήνες. Κάποιες φορές μου φώναζε και με έβριζε χυδαία, κάποιες άλλες φορές με χτυπούσε. Πολλές φορές μπροστά στα παιδιά. Και σκεφτόμουν: «Τουλάχιστον να μη δουν, να μη μάθουν». Αλλά δεν γινόταν.

Φώναζα, έκλαιγα, αλλά συνέχιζα να ελπίζω.

Το χειρότερο... ήταν παραμονή Χριστουγέννων πριν δυο χρόνια. Δούλευα τότε σε κομμωτήριο. Ο εργοδότης μας ζήτησε να μακιγιαριστούμε, να στολιστούμε λίγο λόγω των ημερών. Γύρισα σπίτι χαρούμενη. Ήταν εκεί κι οι γονείς μου. Όταν με είδε έτσι φτιαγμένη, θύμωσε. Με χτύπησε στο πρόσωπο — μπροστά σε όλους. Το μάτι μου μαύρισε. Οι γονείς μου; Δεν έκαναν τίποτα. Το μόνο που μου είπαν είναι να μην πάρω την αστυνομία και ότι αυτά συμβαίνουν. Τότε, μέσα μου, ένιωσα κάτι να ραγίζει.

Το τελευταίο περιστατικό έγινε το φθινόπωρο. Καβγάς — πάλι. Με χτύπησε. Αρχισα να φωνάζω. Και τότε... πήρε το μαξιλάρι και προσπάθησε να με πνίξει. Οι γείτονες άκουσαν και ήρθαν. Τους χρωστάω τη ζωή μου. Πήγα στο αστυνομικό τμήμα. Έκανα μήνυση. Μετά στον ιατροδικαστή. Έφυγα για δυο μέρες, πήγα σε μια φίλη. Αλλά μετά γύρισα...

Εκείνος λέει τώρα ότι μετανιώνει. Ότι θέλει να αλλάξει. Ότι θα πάει σε ψυχολόγο. Ότι δεν θα το ξανακάνει. Θέλει να κρατήσουμε τον γάμο. Δεν ξέρω αν τον πιστεύω. Αλλά είναι ο

μόνος που είχα ποτέ. Και φοβάμαι. Για μένα. Για τα παιδιά μου. Για το τι μπορεί να κάνει αν φύγω.»

Αφήγηση της Πηνελόπης, 51 ετών

«Με λένε Πηνελόπη. Δεν θυμάμαι πότε σταμάτησα να αισθάνομαι ασφαλής στο ίδιο μου το σπίτι. Ή μάλλον το θυμάμαι, απλώς το έσπρωξα βαθιά. Ο Γιάννης... ο σύντροφός μου, εργάζεται ως security. Δυνατός, ψυχρός, πάντα βλοσυρός. Ένα παιδί που μεγάλωσε με βία — μου τα έχει πει: ο πατέρας του τον έδενε από τα δέντρα, τον ξυλοφόρτωνε σαν ζώο. Και σαν να μην έμαθε τίποτε, με τα ίδια χέρια ξυλοφόρτωσε κι εμένα.

Μιλάμε για χρόνια φόβου. Για απειλές με το όπλο του. Για νύχτες που δεν έκλεινα μάτι. Για κραυγές και σιωπές — κι οι δυο εξίσου τρομακτικές. Θυμάμαι μια εβδομάδα... Εγώ και η 7χρονη κόρη μου, στην κρεβατοκάμαρα. Ούτε τουαλέτα δεν μπορούσαμε να πάμε. Είχα βάλει μια λεκάνη. Ουρούσαμε εκεί. Και μόνο όταν έφευγε για τη δουλειά, τρέχαμε να την αδειάσουμε και να βάλουμε μια μπουκιά στο στόμα.

Έφερα την αστυνομία. Δυο φορές. Κι οι γείτονες την κάλεσαν. Τελικά του έκανα μήνυση. Βγήκαν ασφαλιστικά. Έφυγε. Κι εγώ ένιωσα κάτι σαν ανάσα — αλλά ήταν πολύ ρηχή. Μετά γύρισε. Γονάτισε στα πόδια μου. Έκλαιγε. Έλεγε πως δεν μπορεί να ζήσει χωρίς εμένα. Κι η μικρή; Έκλαιγε κι αυτή. Ήθελε τον μπαμπά της. Κι εγώ; Ένιωθα κουρέλι. Μόνη, χωρίς λεφτά, χωρίς κουράγιο. Και ήρθε πάλι η ελπίδα. Σκέφτηκα... ίσως αλλάξει. Ίσως αυτή η φορά να είναι αλλιώς.

Γύρισε πίσω. Εδώ και δυο μήνες είμαστε «μαζί». Όμως δεν είμαστε καλά. Το βλέπω στο σώμα του, στη φωνή του. Ο θυμός του μαζεύεται όπως το σκοτάδι πριν από την καταιγίδα. Κρατιέται, αλλά όχι για μένα. Για τον εαυτό του. Γιατί ξέρει ότι παραμονεύουν οι νόμοι. Αλλά είναι θέμα χρόνου. Το ξέρω πια. Το έχω δει. Το κουβαλάει σαν πυρωμένο σίδερο. Το κουβαλάμε κι εμείς μαζί του.

Δεν ξέρω πόσες φορές μπορεί να αντέξει μια γυναίκα να μαζεύει τα κομμάτια της. Αλλά αυτό που ξέρω είναι ότι, αν δεν κάνω κάτι τώρα, την επόμενη φορά δεν ξέρω αν θα προλάβω να ζητήσω βοήθεια.»

1. Ανίχνευση παραγόντων κινδύνου

Οδηγία: Χωριστείτε σε τρεις ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει μία βινιέτα (Γεωργία, Στέλλα, Πηνελόπη).

- Ποιες μορφές βίας εντοπίζεται στην περιγραφή της σχέσης;
- Ποιους παράγοντες θα χαρακτηρίζεται ως υψηλής επικινδυνότητας;
- Ποιο περιστατικό θεωρείτε το πιο σοβαρό και γιατί;

- Λαμβάνοντας υπόψη τον κάτωθι πίνακα,³⁵ πως θα αξιολογούσατε την ένταση της βίας στις παρακάτω κατηγορίες;

Σωματική Βία			
Όχι	Χαμηλή	Μέτρια	
Ποτέ, ή όχι πρόσφατα	Χαστούκια, σπρωξίματα, χωρίς τραύματα.	Χαστούκια, σπρωξίματα, με έντονο πόνο και ελαφρές εκχυμώσεις ή εκδορές.	έντονοι μώλωπες, ανοιχτές πληγές, πόνος, εγκαύματα, κατάγματα, απειλές και απόπειρες δολοφονίας του θύματος, των παιδιών ή των συγγενών του ή των κατοικίδιων ζώων. Στραγγαλισμός, πνιγμός, απειλή για χρήση ή χρήση όπλων, απώλεια συνείδησης, τραυματισμός στο κεφάλι, εσωτερικά τραύματα, μόνιμη βλάβη, αποβολή.
Σεξουαλική Βία			
Όχι	Χαμηλή	Μέτρια	
Ποτέ, ή όχι πρόσφατα	Προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας	Ψυχολογική πίεση για σεξ, θωπείες, μη βίαιες πράξεις που κάνουν το θύμα να αισθάνεται άβολα για το σεξ, την ταυτότητα φύλου ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό του.	Χρησιμοποιεί απειλές ή βία για σεξουαλική πράξη, βιασμός, σεξουαλικές επιθέσεις. Σκόπιμη πρόκληση πόνου κατά τη συνουσία, σεξ με χρήση βίας, (και με τη χρήση ή απειλή όπλων), σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων, εξωθηση σε πορνεία, σκόπιμη μετάδοση σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων.

³⁵ Severity of Abuse Grid, Dash, <https://safeguardingchildren.salford.gov.uk/media/1452/soag.pdf>

Επίμονη καταδίωξη/παρακολούθηση			
Όχι	Χαμηλή	Μέτρια	
Ποτέ, ή όχι πρόσφατα	Περιστασιακές τηλεφωνικές κλήσεις, μηνύματα ή email.	Συχνές τηλεφωνικές κλήσεις, μηνύματα ή email.	Συνεχείς/εμμονικές τηλεφωνικές κλήσεις, μηνύματα ή email, απρόσκλητες επισκέψεις στο σπίτι, στο χώρο εργασίας κ.λπ. ή παρακολούθήσεις. Καταστροφές ή βανδαλισμοί περιουσίας, καταδίωξη του θύματος μετά από χωρισμό, καταδίωξη, απειλές για αυτοκτονία/ανθρωποκτονία στο θύμα και σε άλλα μέλη της οικογένειας, απειλές για σεξουαλική βία, εμπλοκή τρίτων στη συμπεριφορά καταδίωξης.
Συναισθηματική κακοποίηση/ελεγκτική συμπεριφορά/ ζήλια			
Όχι	Χαμηλή	Μέτρια	
Ποτέ, ή όχι πρόσφατα	Εξαναγκασμός του θύματος να λογοδοτεί για τον χρόνο, μικρού μεγέθους απομόνωση από την οικογένεια/τους φίλους ή το δίκτυο υποστήριξης, υποτίμηση του θύματος μπροστά στους άλλους.	Αυξημένος έλεγχος του χρόνου του θύματος, σημαντική απομόνωση από την οικογένεια και τους φίλους, υποκλοπή αλληλογραφίας ή τηλεφωνικών κλήσεων, έλεγχος πρόσβασης σε χρήματα, παράλογες κατηγορίες για απιστία, συνεχής κριτική του ρόλου του θύματος ως συντρόφου/συζύγου/μητέρας	Ελέγχει τις περισσότερες ή όλες τις καθημερινές δραστηριότητες του θύματος, της λήψης φαρμάκων, την πρόσβαση στις υπηρεσίες περίθαλψης (ιδιαίτερα στα ΑμΕΑ). Ακραία κυριαρχία, π.χ. πιστεύει ότι έχει απόλυτα δικαιώματα πάνω στον/στην σύντροφο, τη φροντίδα, την υπακοή, την πίστη του/της συντρόφου του/της. Ακραία ζήλια, με την πεποίθηση ότι ο δράστης/δράστρια θα πραγματοποιήσει αυτή την απειλή. Κλειδώνει το άτομο μέσα στο σπίτι ή περιορίζει σοβαρά τις κινήσεις του, απειλεί ότι θα πάρει τα παιδιά. Απειλές για αυτοκτονία/ανθρωποκτονία/φόνος της οικογένειας, εμπλοκή ευρύτερων μελών της οικογένειας, εγκλήματα στο όνομα της «τιμής». Απειλές για έκθεση σεξουαλικής δραστηριότητας σε μέλη της οικογένειας, στη θρησκευτική ή τοπική κοινότητα μέσω φωτογραφιών, στο διαδίκτυο (π.χ. Facebook) ή σε δημόσιους χώρους (revenge porn).

Ερωτήσεις αναστοχασμού

- Ποια είναι τα συναισθήματα της γυναίκας απέναντι στη σχέση και στον σύντροφό της; Πώς επηρεάζουν τις επιλογές της;
 - Τι παράγοντες παιδικής έκθεσης στη βία αναγνωρίζετε; Ποιες είναι οι πιθανές ψυχολογικές συνέπειες για τα παιδιά;
 - Πώς λειτουργεί ο φόβος και η ελπίδα αλλαγής μέσα στην αφήγηση;
 - Ποιος είναι ο ρόλος της κανονικοποίησης της βίας; Πώς φαίνεται στην ιστορία;
1. Ζητήστε από κάθε ομάδα να καταγράψει προτεινόμενα μέτρα προστασίας και συνεργαζόμενους φορείς.
 2. Κάθε ομάδα να αναστοχαστεί συναισθήματα που του προκάλεσε η αφήγηση (π.χ. αίσθηση αβοηθητότητας, θυμός, φόβου κτλ). Τι θα μας δυσκόλευε περισσότερο σε μια τέτοια υπόθεση;

ΕΝΟΤΗΤΑ 10 ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ Ι

Σκοπός

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι η παρουσίαση του α' σκέλους του τρίτου πυλώνα της Σύμβασης που αφορά στην ποινική δίωξη των δραστών με την ανάπτυξη του ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου που αφορά στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Στην παρούσα διδακτική ενότητα αναλύονται οι νομοθετικές προβλέψεις για την ποινικοποίηση όλων των μορφών βίας που περιλαμβάνονται στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα της Σύμβασης «Ποινική δίωξη των δραστών». Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται και οι συστάσεις που έχουν υποβληθεί στη χώρα μας για τα θέματα που τίγονται στην παρούσα ενότητα (κεφ. V, άρθρα 29-48).

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης ενότητας οι συμμετέχοντες/ουσες θα έχουν αποκτήσει γνώση των νομοθετικών ρυθμίσεων που υιοθετήθηκαν στο εθνικό πλαίσιο για την εφαρμογή των προβλέψεων της Σύμβασης επί του ουσιαστικού δικαίου (τροποποιήσεις ποινικού δικαίου και νόμου 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία, παραγωγή νέου δικαίου). Επιπροσθέτως, θα εξοικειωθούν με μία σύγχρονη νομοθετική εργαλειοθήκη για την έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία στην οποία θα μπορούν να ανατρέχουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους όταν έρχονται σε επαφή με θύματα/επιζώσες έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.

Λέξεις – κλειδιά

Αστικές αγωγές, αποζημίωση, ψυχολογική βία, stalking, σωματική βία, σεξουαλική βία/βιασμός, ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων, καταναγκαστικός γάμος, αναγκαστική στέρωση-άμβλωση, επιβαρυντικές περιστάσεις

1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

Οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου που αναπτύσσονται στην παρούσα ενότητα 10 αποτελούν ουσιώδες μέρος της Σύμβασης. Στόχος του ουσιαστικού δικαίου της Σύμβασης είναι η ενίσχυση της νομικής προστασίας και αποκατάστασης, η κάλυψη τυχόν κενών στα νομοθετικά πλαίσια των συμβαλλόμενων μερών αναφορικά με την ποινικοποίηση όλων των μορφών βίας που προβλέπονται στη Σύμβαση ώστε να καταπολεμηθούν αποτελεσματικά αυτές οι μορφές βίας. Το κεφάλαιο αυτό περιέχει μια σειρά **προληπτικών, προστατευτικών και αντισταθμιστικών μέτρων** για τα θύματα και θεσπίζει κατασταλτικά μέτρα κατά των δραστών εκείνων των μορφών βίας που απαιτούν ανάλογη ποινική μεταχείριση.

Παράλληλα το κεφάλαιο αυτό της Σύμβασης θέτει την υποχρέωση διασφάλισης ποικίλων μέσων έννομης προστασίας αστικού δικαίου που θα επιτρέπουν στα θύματα να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη και την αποζημίωση – **πρωτίστως κατά του δράστη, αλλά και σε σχέση με τις κρατικές αρχές**, εάν δεν έχουν εκπληρώσει το καθήκον τους να λαμβάνουν επιμελώς προληπτικά και προστατευτικά μέτρα.

Η θέσπιση ορισμένων ποινικών αδικημάτων, όπως προβλέπεται στην Σύμβαση, συμβάλλει στην εναρμόνιση του εθνικού δικαίου και διευκολύνει την καταπολέμηση του εγκλήματος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Αναφορικά με τις ποινικές διατάξεις της Σύμβασης η κατεύθυνση που έχει υιοθετηθεί είναι να παρουσιάζονται με ουδέτερο ως προς το φύλο τρόπο. Επομένως, το φύλο του θύματος ή του δράστη δεν θα πρέπει, καταρχήν, να αποτελεί συστατικό στοιχείο του εγκλήματος. Ωστόσο, αυτό δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα μέρη να θεσπίζουν ειδικές διατάξεις για το φύλο.

Αναφορικά με τα άρθρα 33 έως 39 της Σύμβασης τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι μια συγκεκριμένη **εκ προθέσεως συμπεριφορά** ποινικοποιείται.

Ωστόσο, η Σύμβαση δεν υποχρεώνει τα Μέρη να θεσπίσουν κατ' ανάγκη ειδικές διατάξεις που ποινικοποιούν τη συμπεριφορά που περιγράφεται από τη Σύμβαση.

Για τη διευκόλυνση παρακολούθησης της ανάλυσης των άρθρων στη συγκεκριμένη ενότητα θα πρέπει να αναφέρουμε αφενός ότι η ενότητα 10 λειτουργεί συμπληρωματικά με την ενότητα 11 που έπεται και αφορά στη δίωξη. Επίσης, χάριν οικονομίας χρόνου, θα γίνει η εννοιολόγηση των σημαντικότερων άρθρων που πρέπει να αναφερθούν στο πλαίσιο του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού και τέλος, κάποια άρθρα του ουσιαστικού δικαίου θα αναλυθούν εκτενώς συνδυαστικά με άλλες εκπαιδευτικές ενότητες (π.χ. το άρθρο 48 – Απαγόρευση υποχρεωτικών διαδικασιών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών ή επιβολής ποινής θα αναλυθεί στο πλαίσιο της ενότητας 7).

2. Ερμηνευτική ανάλυση κατ' άρθρο του ουσιαστικού δικαίου

Άρθρο 29 Αστικές αγωγές και ένδικα μέσα

Σκοπός της παραγράφου 1 του **άρθρου 29** είναι να διασφαλίσει ότι τα θύματα οποιασδήποτε από τις μορφές βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης μπορούν στο πλαίσιο του εθνικού νομικού συστήματος να βρουν ένα κατάλληλο ένδικο μέσο αστικού δικαίου κατά του δράστη. Ένδικα μέσα αστικού τύπου που μπορεί να λάβει ένα πολιτικό δικαστήριο είναι δια των ασφαλιστικών μέσων να κληθεί ένα πρόσωπο να σταματήσει μία συγκεκριμένη συμπεριφορά ή να προβεί σε μία ενέργεια. Για παράδειγμα ένα ένδικο βοήθημα αστικού δικαίου αυτού του τύπου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσει τα κορίτσια και τα αγόρια που αντιμετωπίζουν την προοπτική να παντρευτούν παρά τη θέλησή τους είναι να τους παραδοθεί το διαβατήριό τους ή άλλα σημαντικά έγγραφα από οποιονδήποτε τα παρακρατεί παρά τη θέλησή τους (γονείς, κηδεμόνες ή μέλη της οικογένειας). Τα εν λόγω ασφαλιστικά μέτρα συμβάλλουν στην παροχή προστασίας από πράξεις βίας (Επεξηγηματική Έκθεση: εδάφιο 157).

Από την άλλη, ανάλογα με το νομικό καθεστώς που ισχύει σε κάθε συμβαλλόμενο μέρος με την εθνική έννομη τάξη του μέρους, τα ένδικα μέσα αστικού δικαίου που προσφέρονται βάσει της παρούσας διάταξης μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν

δικαστικές αποφάσεις όπως διαταγές απαγόρευσης κυκλοφορίας, περιοριστικά μέτρα και μέτρα μη παρενόχλησης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 53. Αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας και συμπληρώνουν την άμεση και συχνά βραχυπρόθεσμη προστασία που προσφέρουν οι εντολές προστασίας έκτακτης ανάγκης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 52.

Επιπλέον, το εθνικό αστικό δίκαιο θα πρέπει να προβλέπει και ένδικα μέσα κατά της συκοφαντικής δυσφήμισης στο πλαίσιο παρενοχλητικής παρακολούθησης και σεξουαλικής παρενόχλησης, σε περίπτωση που οι πράξεις αυτές δεν καλύπτονται από την ποινική νομοθεσία των μερών.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι όλες οι αποφάσεις αστικού δικαίου εκδίδονται **κατόπιν αίτησης του θύματος** ή - ανάλογα με το νομικό σύστημα - τρίτου και **δεν μπορούν να εκδοθούν αυτεπαγγέλτως**.

Με την παράγραφο 2 του άρθρου 29 παρέχεται η δυνατότητα στα θύματα να στραφούν ασκώντας ένδικα μέσα κατά των κρατικών αρχών που δεν εκπλήρωσαν το καθήκον τους να λάβουν τα αναγκαία προληπτικά ή προστατευτικά μέτρα. Στην περίπτωση αυτή, βρίσκει εφαρμογή το άρθρο 5 της Σύμβασης αναφορικά με την αρχή της δέουσας επιμέλειας που βαραίνει τις κρατικές αρχές με την υποχρέωση να προλαμβάνουν, να διερευνούν και να τιμωρούν επιμελώς πράξεις βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης. Η μη συμμόρφωση με αυτή την υποχρέωση μπορεί να οδηγήσει σε νομική ευθύνη και το αστικό δίκαιο πρέπει να προσφέρει ένδικα μέσα για την αντιμετώπιση αυτής της παράλειψης ενέργειας εκ μέρους των αρχών. Αυτά τα ένδικα μέσα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, αστικές αγωγές αποζημίωσης που πρέπει να είναι διαθέσιμες για αμελή και βαριά αμελή συμπεριφορά. Η έκταση της αστικής ευθύνης των κρατικών αρχών διέπεται από το εσωτερικό δίκαιο των μερών, τα οποία έχουν τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίζουν τι είδους αμελής συμπεριφορά μπορεί να διωχθεί.

Άρθρο 30 Παροχή αποζημίωσης

Με το **άρθρο 30** καθορίζεται το δικαίωμα αποζημίωσης για ζημίες που προκλήθηκαν ως αποτέλεσμα οποιουδήποτε από τα αδικήματα που θεσπίζονται από την παρούσα

Σύμβαση. Η **παράγραφος 1** θεσπίζει την αρχή ότι **πρωτίστως υπεύθυνος για την αποζημίωση και την αποκατάσταση είναι ο δράστης.**

Ωστόσο, αποζημίωση μπορεί επίσης να ζητηθεί από ασφαλιστικές εταιρείες ή από εθνικά συστήματα υγείας και κοινωνικής ασφάλισης. Η **παράγραφος 2** θεσπίζει δευτερευόντως **επικουρική υποχρέωση αποζημίωσης για το κράτος** οι προϋποθέσεις χορήγησης της οποίας εξαρτώνται από το εθνικό δίκαιο. Η αποζημίωση χορηγείται σε περιπτώσεις όπου το θύμα έχει υποστεί **σοβαρή** «σωματική βλάβη» ή «βλάβη της υγείας του», συμπεριλαμβανομένων και των βλαβών που προκάλεσαν το θάνατο του θύματος. Η «βλάβη της υγείας» περιλαμβάνει σοβαρές ψυχολογικές βλάβες που προκαλούνται από πράξεις ψυχολογικής βίας, όπως αναφέρεται στο άρθρο 33.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του παρόντος άρθρου η επικουρική υποχρέωση του κράτους για αποζημίωση δεν εμποδίζει τα μέρη να αξιώσουν **οπισθοδρόμηση για αποζημίωση** που επιδικάστηκε από τον δράστη, **εφόσον λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ασφάλεια του θύματος.**

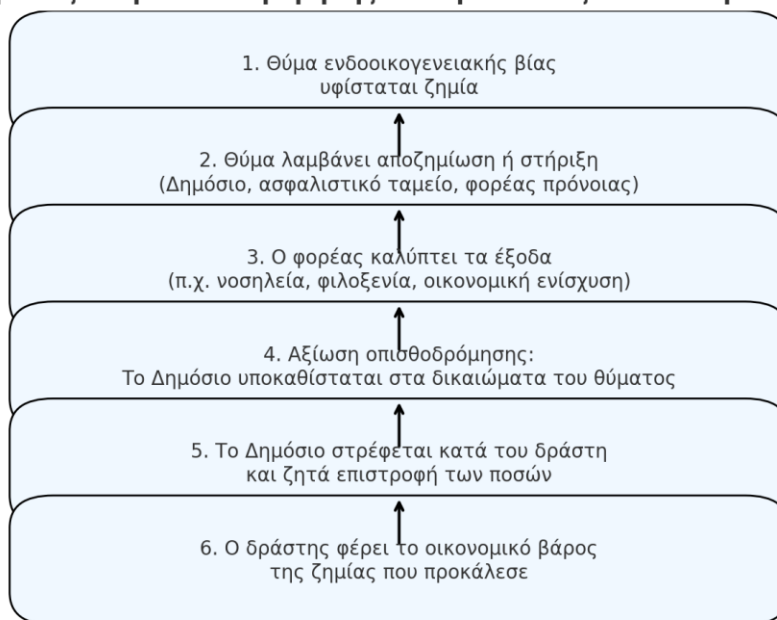
Η αξίωση οπισθοδρόμησης (ή αλλιώς αναγωγής) είναι ένα νομικό δικαίωμα που δίνει τη δυνατότητα σε έναν φορέα ή οργανισμό, ο οποίος κατέβαλε αποζημίωση ή παροχές σε θύμα ενδοοικογενειακής βίας, να στραφεί εκ των υστέρων εναντίον του δράστη και να ζητήσει από αυτόν να καταβάλει τα ποσά που εκείνος κατέβαλε. Ο δράστης, ως υπεύθυνος για τη ζημία, οφείλει τελικά να επωμιστεί το οικονομικό βάρος.

Η έννοια προέρχεται από το αστικό δίκαιο (άρθρα Αστικού Κώδικα για αναγωγή) και συνδέεται με ειδικούς νόμους που προβλέπουν κρατική συνδρομή στα θύματα εγκληματικών πράξεων (π.χ. Ν. 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία και Ν. 3811/2009 για αποζημίωση θυμάτων βίαιων εγκλημάτων). Εκεί προβλέπεται ότι το Δημόσιο, αφού αποζημιώσει το θύμα, υποκαθίσταται στα δικαιώματά του και στρέφεται κατά του δράστη.

Αξίωση Οπισθοδρόμησης σε Περιπτώσεις Ενδοοικογενειακής Βίας

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τα βήματα της αξίωσης οπισθοδρόμησης:

Διάγραμμα: Αξίωση Οπισθοδρόμησης σε Περιπτώσεις Ενδοοικογενειακής Βίας

Η παράγραφος 3 του άρθρου 30 έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι η αποζημίωση χορηγείται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, δηλαδή εντός κατάλληλου χρονοδιαγράμματος.

Άρθρο 31 Επιμέλεια, δικαιώματα επικοινωνίας και προστασία

Η διάταξη αυτή του άρθρου 31 έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι οι δικαστικές αρχές δεν εκδίδουν εντολές επικοινωνίας των παιδιών με τον κακοποιητή πατέρα χωρίς να λαμβάνουν υπόψη περιστατικά βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής τους παρούσας Σύμβασης. Για πολλά θύματα και τα παιδιά τους, η συμμόρφωση με τους εντολές επικοινωνίας μπορεί να αποτελέσει σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια, διότι συχνά σημαίνει συνάντηση με τον δράστη πρόσωπο με πρόσωπο. Ως εκ τούτου, η παράγραφος αυτή ορίζει την υποχρέωση να διασφαλίζεται ότι τα θύματα και τα παιδιά τους παραμένουν ασφαλή από οποιαδήποτε περαιτέρω βλάβη. Ειδικότερη αναφορά στο συγκεκριμένο άρθρο γίνεται στην ενότητα 6.

Άρθρο 32 Αστικές συνέπειες γάμων τελεσθέντων υπό το κράτος εξαναγκασμού

Το άρθρο 32 αναφέρεται στις νομικές συνέπειες που μπορεί να έχει ένας καταναγκαστικός γάμος που λαμβάνει χώρα χωρίς την ελεύθερη βούληση και των δύο

μερών υπό εξαναγκασμό διασφαλίζοντας ότι οι γάμοι αυτοί μπορεί να είναι «ακυρώσιμοι».

Άρθρο 33 Ψυχολογική βία

Με το **άρθρο 33** προβλέπεται η ποινικοποίηση της ψυχολογικής βίας που ασκείται εκ προθέσεως με σκοπό να βλάψει την ψυχολογική ακεραιότητα του θύματος. Η ερμηνεία του όρου «εκ προθέσεως» επαφίεται στο εθνικό δίκαιο, αλλά η απαίτηση για εκ προθέσεως συμπεριφορά αφορά όλα τα στοιχεία του αδικήματος.

Παραδείγματα ψυχολογικής βίας

- **Επικρίσεις, προσβολές ή ταπεινώσεις** (π.χ. «είσαι άχρηστος/η», «κανείς δεν σε θέλει»), ειδικά μπροστά σε άλλους.
- **Υποτίμηση των συναισθημάτων ή των επιτευγμάτων σου** («υπερβάλλεις», «δεν είναι τίποτα, φαντάζεσαι»).
- **Gaslighting:** συστηματική αμφισβήτηση της πραγματικότητας σου — «δεν έγινε έτσι», «τρεις φορές το ξεχνάς», «είσαι υπερβολικός/η» ώστε να αμφισβητείς τη μνήμη ή την κρίση σου.
- **Έλεγχος επαφών και απομόνωση:** απαγόρευση ή δυσκολία να βλέπεις φίλους/οικογένεια, έλεγχος τηλεφώνου/μηνυμάτων, ζήλια που οδηγεί σε απομάκρυνση.
- **Συνεχής παρακολούθηση / καταδίωξη** (έλεγχος κινήσεων, απαιτήσεις για συνεχή ενημέρωση).
- **Απειλές** (έμμεσες ή άμεσες) — για εγκατάλειψη, για αποκάλυψη προσωπικών πληροφοριών, για οικονομικές συνέπειες.
- **Οικονομικός έλεγχος/περιορισμός:** μη πρόσβαση σε χρήματα, απαγόρευση εργασίας, έλεγχος εξόδων ως μέσο τιμωρίας.
- **Έμμεση τιμωρία:** σιωπή/απομάκρυνση (*silent treatment*) για να «τιμωρήσει» ή να χειραγωγήσει.
- **Ελεγχόμενη/υποτιμητική επικοινωνία στο σπίτι** (π.χ. συνεχής «μικρο-χειρισμός» αποφάσεων).
- **Δημιουργία φόβου με υπερβολικό θυμό ή απειλές για βία**, ακόμα και αν δεν εκδηλώνεται άμεσα.
- **Χρήση παιδιών ή συγγενών για χειραγωγήση** (π.χ. «αν φύγεις, δεν θα βλέπεις τα

παιδιά»).

Η διάταξη αυτή αναφέρεται σε μια πορεία συμπεριφοράς και όχι σε ένα μεμονωμένο γεγονός. Σκοπός του είναι να αποτυπώσει τον εγκληματικό χαρακτήρα ενός καταχρηστικού προτύπου συμπεριφοράς που συμβαίνει με την πάροδο του χρόνου – εντός ή εκτός της οικογένειας. Η ψυχολογική βία συχνά προηγείται ή συνοδεύει τη σωματική και σεξουαλική βία στις στενές σχέσεις (ενδοοικογενειακή βία). Ωστόσο, μπορεί επίσης να συμβεί σε οποιοδήποτε άλλο είδος περιβάλλοντος, για παράδειγμα στο χώρο εργασίας ή στο σχολικό περιβάλλον.

Άρθρο 34 Μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση (Stalking)

Με το **άρθρο 34** καθιερώνεται το αδίκημα της εξακολουθητικής παρακολούθησης ή παρενόχλησης, το οποίο ορίζεται ως εκ προθέσεως απειλητική συμπεριφορά σε πρόσωπο προκαλώντας του φόβο για την ασφάλειά του.

Μορφές stalking

- Επανεπιλημμένη παρακολούθηση του θύματος από τον δράστη
- Ανεπιθύμητη επικοινωνία του δράστη με το θύμα
- Ενημέρωση του θύματος ότι παρακολουθείται
- Σωματική καταδίωξη του θύματος: ην εμφάνιση στον χώρο εργασίας του, τις αθλητικές ή εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις
- Παρακολούθηση του θύματος στον εικονικό κόσμο (δωμάτια συνομιλίας, ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.).
- Βανδαλισμός της περιουσίας του θύματος
- Διάδοση αναληθών πληροφοριών στο διαδίκτυο.

Για άλλη μια φορά, όπως ισχύει και για την ψυχολογική βία, πρόθεση της Σύμβασης ήταν να διατηρηθεί η αρχή της ποινικοποίησης της παρενόχλητικής παρακολούθησης, επιτρέποντας παράλληλα ευελιξία όταν το νομικό σύστημα ενός μέρους προβλέπει μόνο μη ποινικές κυρώσεις σε σχέση με την παρακολούθηση.

Άρθρο 35 Σωματική βία

Με το **άρθρο 35** ποινικοποιείται κάθε σκόπιμη πράξη σωματικής βίας εναντίον άλλου προσώπου, ανεξάρτητα από το πλαίσιο στο οποίο συμβαίνει. Πρόκειται για σωματική βλάβη που μπορεί να περιλαμβάνει και την περίπτωση θανάτου του θύματος και είναι αποτέλεσμα της παράνομης σωματικής βίας. Ωστόσο, στη Σύμβαση δεν αναφέρεται, ούτε κατοχυρώνεται ο όρος «γυναικοκτονία» προκειμένου να αποδοθεί η ακραία μορφή σωματικής βίας κατά των γυναικών που είναι η φονική βία που στρέφεται κατά των γυναικών λόγω του φύλου τους γιατί είναι γυναίκες. Αποτελεί πάγιο αίτημα των γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων η αναγνώριση της γυναικοκτονίας όχι μόνο στο επίπεδο των κοινωνικών επιστημών αλλά και ως διακριτό ποινικό αδίκημα. Η περίπτωση της γυναικοκτονίας προβλέπεται στον ελληνικό ΠΚ από το άρθρο 299 ως ανθρωποκτονία από δόλο και τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη.

Άρθρο 36 Σεξουαλική βία συμπεριλαμβανομένου του βιασμού

Το **άρθρο 36** είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί θεσπίζει το ποινικό αδίκημα της σεξουαλικής βίας, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού. Η παράγραφος 1 καλύπτει όλες τις μορφές σεξουαλικών πράξεων που τελούνται σε άλλο πρόσωπο **χωρίς την ελεύθερη συγκατάθεσή του και οι οποίες τελούνται εκ προθέσεως**. Το άρθρο αυτό καλύπτει και καταστάσεις στις οποίες το θύμα αναγκάζεται χωρίς τη συγκατάθεσή του να εκτελέσει ή να συμμορφωθεί με πράξεις σεξουαλικής φύσης με ή από πρόσωπο διαφορετικό από τον δράστη.

Η δίωξη αυτού του αδικήματος θα απαιτήσει **αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων** ανάλογα με το πλαίσιο, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά περίπτωση εάν το θύμα έχει συναινέσει ελεύθερα στη σεξουαλική πράξη που τελέστηκε. Η αξιολόγηση αυτή πρέπει να αναγνωρίζει το ευρύ φάσμα συμπεριφορικών αντιδράσεων στη σεξουαλική βία και τον βιασμό που εκδηλώνουν τα θύματα και δεν πρέπει να βασίζεται σε υποθέσεις τυπικής συμπεριφοράς σε τέτοιες καταστάσεις. Είναι εξίσου σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι ερμηνείες της νομοθεσίας περί βιασμού και η δίωξη υποθέσεων βιασμού **δεν**

επηρεάζονται από στερεότυπα φύλου και μύθους σχετικά με την ανδρική και γυναικεία σεξουαλικότητα.

Ως εκ τούτου, βάσει αυτής της διάταξης τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρεούνται να προβλέψουν ποινική νομοθεσία που περιλαμβάνει την έννοια της έλλειψης **ελεύθερης συναίνεσης** σε οποιαδήποτε από τις σεξουαλικές πράξεις που απαριθμούνται στα εδάφια του συγκεκριμένου άρθρου. Επίσης ότι οι ποινικές διατάξεις εφαρμόζονται σε όλες τις μη συναινετικές σεξουαλικές πράξεις, **ανεξάρτητα από τη σχέση μεταξύ του δράστη και του θύματος**. Η σεξουαλική βία και ο βιασμός είναι μια κοινή μορφή άσκησης εξουσίας και ελέγχου σε καταχρηστικές σχέσεις και είναι πιθανό να συμβούν κατά τη διάρκεια και μετά τον χωρισμό. Είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχουν εξαιρέσεις από την ποινικοποίηση και τη δίωξη τέτοιων πράξεων όταν διαπράττονται κατά νυν ή πρώην συζύγου ή συντρόφου, όπως αναγνωρίζεται από το εσωτερικό δίκαιο.

Αναφορικά με τους ορισμούς του ποινικού δικαίου για τα σεξουαλικά εγκλήματα, υπάρχουν εννοιολογικές διαφορές μεταξύ των δικαιοδοσιών, ιδίως όσον αφορά το στοιχείο της συναίνεσης. Υπάρχουν ουσιαστικά τρία μοντέλα: 1) το **μοντέλο του εξαναγκασμού και αντίστασης (Coercion and Resistance Model)**. 2) το **μοντέλο της συναίνεσης «Όχι σημαίνει Όχι» (“No means No” Model)** και 3) το **μοντέλο της θετικής συναίνεσης «Μόνο Ναι σημαίνει Ναι» (“Only Yes means Yes” Model)**. Στην έκθεση «Ορισμοί του βιασμού στη νομοθεσία των κρατών μελών της ΕΕ», που εκπονήθηκε από την Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Ιανουάριο του 2024, υπάρχει ενημέρωση σχετικά με την ισχύουσα νομοθεσία για τον βιασμό στα κράτη μέλη³⁶.

1) Μοντέλο εξαναγκασμού και αντίστασης

Το μοντέλο αυτό, που ιστορικά ήταν το πιο διαδεδομένο, εστιάζει στην χρήση βίας ή απειλής βίας από τον δράστη και την φυσική αντίσταση του θύματος. Για να αποδειχθεί ο βιασμός, το θύμα έπρεπε να δείξει ότι αντιστάθηκε σθεναρά, κάποιες φορές μέχρι και τραυματικά, και ότι ο δράστης χρησιμοποίησε σημαντική βία. Η απουσία αντίστασης

³⁶ EPRS, Ορισμοί του βιασμού στη νομοθεσία των κρατών μελών της ΕΕ, 2024, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/757618/EPRS_IDA\(2024\)757618_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/757618/EPRS_IDA(2024)757618_EN.pdf)

συχνά ερμηνευόταν ως συναίνεση. Αυτό το μοντέλο αποδείχτηκε προβληματικό καθώς δεν λάμβανε υπόψη περιπτώσεις όπου το θύμα δεν μπορούσε ή φοβόταν να αντισταθεί (π.χ. λόγω απειλών, πάγωσης, ή κατάστασης σοκ).

2) Μοντέλο «Όχι Σημαίνει Όχι»

Το μοντέλο αυτό, που αναπτύχθηκε ως αντίδραση στο προηγούμενο, μετατοπίζει την έμφαση από την αντίσταση του θύματος στην σαφή άρνηση. Ο βιασμός ορίζεται ως η σεξουαλική πράξη που γίνεται παρά τη ρητή άρνηση του ατόμου. Το θύμα δεν χρειάζεται να αποδείξει ότι αντιστάθηκε σωματικά, αρκεί να έδειξε με λόγια ή πράξεις ότι δεν συναινεί. Ωστόσο, αυτό το μοντέλο εξακολουθεί να έχει αδυναμίες, καθώς δεν καλύπτει περιπτώσεις όπου το θύμα είναι ανίκανο να πει "όχι" (π.χ. λόγω μέθης, λιποθυμίας, ή φόβου).

3) Μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι»

Αυτό είναι το πιο σύγχρονο και προοδευτικό μοντέλο, και εστιάζει στην ενεργή, σαφή και εθελοντική συναίνεση. Στο μοντέλο αυτό, η σεξουαλική πράξη θεωρείται βιασμός αν δεν υπάρχει ξεκάθαρη, ελεύθερη και συνειδητή συγκατάθεση. Η συναίνεση πρέπει να είναι ενεργή, δηλαδή να εκφράζεται ρητά (π.χ. με λόγια) και όχι απλώς να υπονοείται από την απουσία άρνησης. Η σιωπή, η ακινησία ή η απουσία αντίστασης δεν θεωρούνται ποτέ συναίνεση. Αυτό το μοντέλο προσπαθεί να καλύψει τα κενά των προηγούμενων, δίνοντας έμφαση στην θετική και συνεχή συναίνεση ως βασική προϋπόθεση για κάθε σεξουαλική επαφή.

Στην Ελλάδα εφαρμόζεται πλέον ένα διπλό σύστημα ορισμού του βιασμού καθόσον στο άρθρο 336 ΠΚ έχει διατηρηθεί η αρχική εννοιολόγηση που συνδέει το βιασμό με την άσκηση βίας ή απειλής ενώ με μεταγενέστερη ρύθμιση στο νέο Ποινικό Κώδικα (ν. 4619/2019) προστέθηκε παρ. 4 στο άρθρο 336 για το αδίκημα του βιασμού , κατ' εφαρμογή του άρθρου 36 της Σύμβασης, όπου ρυθμίζεται η περίπτωση που ο δράστης, τελεί γενετήσια πράξη χωρίς τη συναίνεση του παθόντος/της παθούσας. Στην παρ. 4 του αρ. 336 ΠΚ θεμελιώνεται μία «ευρύτερη» μορφή βιασμού, όπου η αντίθετη βούληση του θύματος και η έννοια της συναίνεσης συνιστούν θεμελιώδη συστατικά στοιχεία του αδικήματος.

Άρθρο 37 Καταναγκαστικός γάμος

Το **άρθρο 37** θεσπίζει το αδίκημα του καταναγκαστικού γάμου. Ενώ ορισμένα θύματα καταναγκαστικού γάμου εξαναγκάζονται να συνάψουν γάμο στη χώρα στην οποία ζουν (παράγραφος 1), πολλά άλλα μεταφέρονται πρώτα σε άλλη χώρα, συχνά εκείνη των προγόνων τους, και εξαναγκάζονται να παντρευτούν κάτοικο της χώρας αυτής (παράγραφος 2). Για το λόγο αυτό, οι συντάκτες θεώρησαν σημαντικό να συμπεριλάβουν σε αυτή τη διάταξη δύο είδη συμπεριφοράς: τον **εξαναγκασμό ενός ατόμου να συνάψει γάμο και τον δελεασμό ενός ατόμου στο εξωτερικό με σκοπό τον εξαναγκασμό αυτού του ατόμου να συνάψει γάμο.**

Ο όρος «εξαναγκασμός» αναφέρεται στη σωματική και ψυχολογική δύναμη όπου χρησιμοποιείται εξαναγκασμός ή εξαναγκασμός. Ο όρος «δελεασμός» αναφέρεται σε κάθε συμπεριφορά με την οποία ο δράστης δελεάζει το θύμα να ταξιδέψει σε άλλη χώρα με σκοπό εξαναγκασμού του προσώπου αυτού σε γάμο στο εξωτερικό.

Άρθρο 38 Ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων

Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί μια σοβαρή μορφή έμφυλης βίας, η οποία αφήνει βαθιά σωματικά και ψυχικά τραύματα στα θύματά της σε ολόκληρο τον κόσμο. Είναι μια βίαιη μορφή υποταγής των γυναικών και κοριτσιών και συνιστά κατάφωρη παραβίαση των αρχών της ισότητας των φύλων. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, ως ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων νοείται κάθε διαδικασία που συνεπάγεται τη μερική ή ολική αφαίρεση των εξωτερικών

γυναικείων γεννητικών οργάνων ή άλλων τραυματισμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων για μη ιατρικούς λόγους³⁷.

Εκτιμάται ότι το 25 % έως 42 % των κοριτσιών διατρέχει κίνδυνο ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ) στην Ελλάδα, επί συνολικού πληθυσμού 1.787 κοριτσιών ηλικίας 0-18 ετών από χώρες όπου εφαρμόζεται η πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Τα κορίτσια που διατρέχουν κίνδυνο ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων στην Ελλάδα κατάγονται κυρίως από την Αίγυπτο, την Αιθιοπία και τη Νιγηρία. Αυτά είναι τα ευρήματα από την τελευταία έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων σχετικά με τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων στην ΕΕ³⁸.

Λόγω της φύσης του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ), πρόκειται για ένα από τα ποινικά αδικήματα που παραβιάζουν την αρχή της ουδετερότητας ως προς το φύλο του ποινικού δικαίου μέρους της παρούσας Σύμβασης. Με το **άρθρο 38** ορίζεται το ποινικό αδίκημα του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, θύματα του οποίου είναι αναγκαστικά γυναίκες ή κορίτσια. Αποσκοπεί στην ποινικοποίηση της παραδοσιακής πρακτικής της αποκοπής ορισμένων τμημάτων των γυναικείων γεννητικών οργάνων που ορισμένες κοινότητες εκτελούν στα θηλυκά μέλη τους. Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων θεσπίζεται ως ποινικό αδίκημα σε αυτή τη Σύμβαση, διότι η πρακτική αυτή προκαλεί ανεπανόρθωτη και ισόβια βλάβη και συνήθως εκτελείται χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος. Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι στα αδικήματα του παρόντος άρθρου προβλέπεται και η πράξη της υποβοήθησης του δράστη να τελέσει πράξεις δια του εξαναγκασμού της γυναίκας ή του κοριτσιού.

Άρθρο 39 Αναγκαστική άμβλωση και αναγκαστική στείρωση

Το **άρθρο 39** καταλαμβάνει κατά κύριο λόγο τις γυναίκες με αναπηρία οι οποίες όπως επισημαίνεται στη σχετική έκθεση του Ευρωπαϊκού Φόρουμ για την Αναπηρία είναι

³⁷ [Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, Factsheet on female genital mutilation \(http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/female-genital-mutilation\)](http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/female-genital-mutilation)

³⁸ Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), Estimation of girls at risk of female genital mutilation in the European Union — Belgium, Greece, France, Italy, Cyprus and Malta, 2018

ιδιαίτερα ευάλωτες στα ζητήματα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, της βίας, σε ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη καθώς και στα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα.³⁹

Σύμφωνα με την ως άνω έκθεση του 2013: «Τα αναπαραγωγικά δικαιώματα σχετίζονται με την αυτονομία των γυναικών να αποφασίζουν εάν θα αποκτήσουν παιδιά ή όχι και υπό ποιες συνθήκες, και περιλαμβάνουν τα δικαιώματα στην εκπαίδευση και πληροφόρηση όπως επίσης και την ελευθερία από τον καταναγκασμό στην λήψη αναπαραγωγικών αποφάσεων και επιλογών. Αυτά τα δικαιώματα, ωστόσο, συχνά δεν αποδίδονται σε γυναίκες με αναπηρία, ενώ πρακτικές όπως η υποχρεωτική στείρωση ή η υποχρεωτική άμβλωση τους επιβάλλονται. Η διασφάλιση της προστασίας των γυναικών με αναπηρία αποτελεί ξεκάθαρη προτεραιότητα».

Και στην περίπτωση του άρθρου 39 παραβιάζεται η αρχή της ουδετερότητας ως προς το φύλο του ποινικού δικαίου αυτής της Σύμβασης δεδομένου ότι το άρθρο καθιστά ορισμένες εκ προθέσεως πράξεις που σχετίζονται με τη φυσική αναπαραγωγική ικανότητα των γυναικών ποινικό αδίκημα. Συγκεκριμένα, καθιερώνεται το ποινικό αδίκημα της αναγκαστικής άμβλωσης που πραγματοποιείται σε γυναίκα ή κορίτσι. Αυτό αναφέρεται στον εσκεμμένο τερματισμό της εγκυμοσύνης χωρίς την προηγούμενη και ενημερωμένη συναίνεση του θύματος. Η διακοπή της εγκυμοσύνης καλύπτει οποιαδήποτε από τις διάφορες διαδικασίες που έχουν ως αποτέλεσμα την αποβολή όλων των προϊόντων σύλληψης. Για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής αυτής της διάταξης, η άμβλωση πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς την προηγούμενη και εν επιγνώσει συναίνεση του θύματος. Αυτό καλύπτει κάθε άμβλωση που πραγματοποιείται χωρίς να έχει ληφθεί πλήρως τεκμηριωμένη απόφαση από το θύμα (Επεξηγηματική Έκθεση: παρ. 204).

Επιπροσθέτως, με το παρόν άρθρο θεσπίζεται το ποινικό αδίκημα της αναγκαστικής στείρωσης γυναικών και κοριτσιών. Αυτό το αδίκημα διαπράττεται εάν πραγματοποιηθεί χειρουργική επέμβαση που έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα τον τερματισμό της ικανότητας μιας γυναίκας ή ενός κοριτσιού να αναπαραχθεί φυσικά, εάν αυτό γίνεται χωρίς την προηγούμενη και ενημερωμένη συγκατάθεσή της.

³⁹ Ending forced sterilization of women and girls with disabilities – European Disability Forum 2011.

Άρθρο 40 Σεξουαλική παρενόχληση

Το **άρθρο 40** προβλέπει ότι η σεξουαλική παρενόχληση υπόκειται σε ποινικές ή «άλλες» νομικές κυρώσεις, που επαφίεται στα συμβαλλόμενα μέρη να επιλέξουν το είδος των συνεπειών που θα έχει να αντιμετωπίσει ο δράστης είτε στο ποινικό δίκαιο είτε στο αστικό ή εργατικό δίκαιο με βάση τα διαφορετικά εθνικά συστήματα.

Κατά συνέπεια, τα μέρη μπορούν να επιλέξουν να αντιμετωπίσουν τη σεξουαλική παρενόχληση είτε μέσω του ποινικού τους δικαίου είτε μέσω διοικητικών ή άλλων νομικών κυρώσεων, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι ο νόμος αντιμετωπίζει τη σεξουαλική παρενόχληση.

Μορφές Σεξουαλικής Παρενόχλησης

Μορφή	Παραδείγματα
Λεκτική	• Σεξουαλικά υπονοούμενα ή "αστεία" • Ανεπιθύμητα σχόλια για εμφάνιση/σώμα/ντύσιμο • Πιέσεις για ραντεβού ή άσεμνες προτάσεις • Σχόλια για τη σεξουαλική ζωή κάποιου
Μη λεκτική	• Επίμονα βλέμματα με σεξουαλικό υπονοούμενο • Άσεμνες χειρονομίες • Εμφάνιση/αποστολή πορνογραφικού υλικού
Σωματική	• Σκόπιμη παρακολούθηση ή «παγίδευση» σε χώρους • Ανεπιθύμητα αγγίγματα, χάδια, φιλήματα • Τρίψιμο ή πίεση του σώματος πάνω σε άλλον/η • Εμπόδιο ή στρίμωγμα σε γωνία με επαφή • Απόπειρα ή επιβολή σωματικής οικειότητας

Οι συμπεριφορές που αναφέρονται παραπάνω πρέπει να είναι ανεπιθύμητες από την πλευρά του θύματος, δηλαδή να επιβάλλεται από τον δράστη. Επιπλέον, οι ανωτέρω πράξεις πρέπει να έχουν ως σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας του θύματος. Αυτό συμβαίνει εάν η εν λόγω συμπεριφορά δημιουργεί εκφοβιστικό, εχθρικό, εξευτελιστικό, ταπεινωτικό ή επιθετικό περιβάλλον. Συνήθως, οι παραπάνω πράξεις πραγματοποιούνται σε πλαίσιο κατάχρησης εξουσίας, υπόσχεσης ανταμοιβής ή απειλής αντιποίνων. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το θύμα και ο δράστης γνωρίζονται μεταξύ

τους και η σχέση τους χαρακτηρίζεται συχνά από διαφορές στην ιεραρχία και την εξουσία. Στην Ελλάδα είναι σε ισχύ οι νόμοι 3896/2010 (Α'207) και 4808/2021 (Α'101).

Άρθρο 41 – Υποβοήθηση ή συνέργεια και απόπειρα

Με το **άρθρο 41** θεσπίζονται πρόσθετα αδικήματα που σχετίζονται με την υποβοήθηση ή τη συνέργεια στα αδικήματα που ορίζονται στη Σύμβαση και την απόπειρα διάπραξης ορισμένων.

Άρθρο 42 – Απαράδεκτες δικαιολογίες για εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένων εγκλημάτων που διαπράχθηκαν στο όνομα της λεγόμενης «τιμής»

Το **άρθρο 42** ορίζει την υποχρέωση των μερών να διασφαλίζουν ότι ο πολιτισμός, τα έθιμα, η θρησκεία, η παράδοση ή η λεγόμενη «τιμή» δεν θεωρούνται δικαιολογία για οποιαδήποτε από τις πράξεις βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας σύμβασης. Ως εκ τούτου, τίθεται η υποχρέωση στα συμβαλλόμενα μέρη να διασφαλίζουν ότι το ποινικό δίκαιο και το ποινικό δικονομικό δίκαιο δεν επιτρέπουν ως δικαιολογία ισχυρισμούς του κατηγορουμένου που δικαιολογούν τις πράξεις του ως διαπραχθείσες, προκειμένου να αποτρέψουν ή να τιμωρήσουν την ύποπτη, αντιληπτή ή πραγματική παράβαση πολιτιστικών, θρησκευτικών, κοινωνικών ή παραδοσιακών κανόνων ή εθίμων κατάλληλης συμπεριφοράς από το θύμα.

Επιπλέον, η διάταξη της παραγράφου 2 προβλέπει την ποινική ευθύνη του ηθικού αυτουργού ή των ηθικών αυτουργών τέτοιων εγκλημάτων για την περίπτωση που ενήλικας υποκινεί παιδί σε διάπραξη ποινικού αδικήματος στο πλαίσιο των οριζόμενων στο παρόν άρθρο.

Άρθρο 43 Εφαρμογή των ποινικών αδικημάτων

Με το **άρθρο 43** προβλέπεται ότι τα αδικήματα που θεσπίστηκαν σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση θα τυγχάνουν εφαρμογής ανεξάρτητα από τη φύση της σχέσης ανάμεσα στο θύμα και τον δράστη. Με τη διάταξη αυτή αντιμετωπίζονται οι περιπτώσεις εκείνες όπου μορφή βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση συντελείται μεταξύ συγγενών όπου μέχρι πρότινος δεν ποινικοποιούνταν και δεν διώκονταν με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τον βιασμό εντός γάμου.

Άρθρο 44 Δικαιοδοσία

Το **άρθρο 44** καθορίζει διάφορες απαιτήσεις σύμφωνα με τις οποίες τα Μέρη πρέπει να θεμελιώσουν δικαιοδοσία για τα αδικήματα που σχετίζονται με τη Σύμβαση.

Άρθρο 45 Κυρώσεις και μέτρα

Με το **άρθρο 45** υπάρχει η πρόβλεψη ώστε οι ποινές που δύνανται να επιβληθούν στους δράστες να περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα από τη στέρηση της ελευθερίας, την επιτήρηση καταδικασθέντων ατόμων ως την απόσυρση γονικών δικαιωμάτων.

Άρθρο 46 Επιβαρυντικές περιστάσεις

Το **άρθρο 46** απαιτεί από τα Μέρη να διασφαλίσουν ότι οι περιστάσεις που αναφέρονται στα σχετικά εδάφια μπορούν να ληφθούν υπόψη ως επιβαρυντικές περιστάσεις **κατά τον καθορισμό της ποινής** για αδικήματα που καθορίζονται στη Σύμβαση.

Επιβαρυντικές περιστάσεις

Επιβαρυντική περίπτωση	Περιγραφή
Οικείο πρόσωπο	Το αδίκημα διαπράχθηκε εναντίον πρώην ή νυν συζύγου/συντρόφου ή από μέλος της οικογένειας, συγγενή ή πρόσωπο που συγκατοικεί με το θύμα.
Επανάληψη	Το αδίκημα διαπράχθηκε κατ' εξακολούθηση.
Ευάλωτη κατάσταση θύματος	Το θύμα βρισκόταν σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση (π.χ. λόγω ηλικίας, αναπηρίας, εξάρτησης).
Παρουσία παιδιών	Το αδίκημα διαπράχθηκε ενώπιον ή κατά παιδιών.
Πολλαπλοί δράστες	Το αδίκημα διαπράχθηκε από δύο ή περισσότερα άτομα.
Ακραία επίπεδα βίας	Το αδίκημα συνοδεύεται από ακραία επίπεδα βίας.

Χρήση ή απειλή όπλου	Ο δράστης χρησιμοποίησε ή απείλησε με όπλο.
Σοβαρές συνέπειες	Το αδίκημα είχε ιδιαίτερα σοβαρές σωματικές ή ψυχικές συνέπειες για το θύμα.
Υποτροπή δράστη	Ο δράστης έχει καταδικαστεί για αδικήματα παρόμοιας φύσης

Άρθρο 47 Ποινές που επιβλήθηκαν από άλλο μέρος

Το **άρθρο 47** αφορά στις περιπτώσεις όπου ορισμένα από τα αδικήματα που θεσπίζονται μπορούν να έχουν διεθνική διάσταση ή να διαπράττονται από δράστες που έχουν δικαστεί και καταδικαστεί σε άλλη χώρα ή σε περισσότερες από μία χώρες.

Άρθρο 48 Απαγόρευση υποχρεωτικών διαδικασιών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών ή επιβολής ποινής

Με το άρθρο 48 υπάρχει η πρόβλεψη που επιτάσσει την απαγόρευση των υποχρεωτικών εναλλακτικών διαδικασιών επίλυσης διαφοράς, η οποία ανακύπτει με επίκεντρο μορφή βίας που καλύπτεται από την Σύμβαση. Το παρόν άρθρο θα αναπτυχθεί ενδελεχώς στην ενότητα 7.

3. Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Στη συγκεκριμένη ενότητα επιλέξαμε να παρουσιάσουμε την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας που εισήγαγε ο ν. 4531/2018 «Ι) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας» (ΦΕΚ Α'62/5-4-2018) ενώ τυχόν μεταγενέστερες τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και του ν. 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία παρουσιάζονται ως παράρτημα.

Με τον ως άνω νόμο 4531/2018 το ελληνικό κοινοβούλιο κύρωσε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης περιλαμβάνοντας μαζί με τον εφαρμοστικό της νόμο, δηλαδή τις τροποποιήσεις στον Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (άρθρο 3) καθώς και στον Ποινικό Κώδικα (άρθρο 2).

Συγκεκριμένα, με το άρθρου 2 του ν. 4531/2018 επήλθαν οι εξής παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα:

- Με την παρ. 1 τροποποιήθηκε η περίπτωση α' της παρ. 3 του άρθρου 79 του ΠΚ κατ' επιταγή του άρθρου 42 της Σύμβασης με βάση το οποίο οι κοινωνικές αντιλήψεις του δράστη (π.χ. η τιμή της οικογένειας, η θρησκεία, τα έθιμα κλπ) δεν μπορούν να αποτελέσουν δικαιολογητικό λόγο για τη διάπραξη εγκλημάτων. Ωστόσο, με τις επερχόμενες τροποποιήσεις του σχετικού άρθρου 79 η σχετική πρόβλεψη δεν φαίνεται να είναι ακόμη σε ισχύ.
- Με την παρ. 2 ποινικοποιείται σε νέα διάταξη (άρθρο 315 Β) κατ' επιταγή του άρθρου 38 της Σύμβασης η παρότρυνση της γυναίκας να υποβληθεί σε ακρωτηριασμό γεννητικών οργάνων καθώς και η δημόσια πρόκληση και διέγερση για την πράξη αυτή (κατά το πρότυπο των διατάξεων των άρθρων 184 και 186 του ΠΚ για τα ρατσιστικά εγκλήματα). Ωστόσο, με τις επερχόμενες τροποποιήσεις το άρθρο 315 Β έχει καταργηθεί και στο ισχύον άρθρο 315 η σχετική πρόβλεψη δεν φαίνεται να είναι ακόμη σε ισχύ.
- Με την παρ. 3 σύμφωνα με το άρθρου 37 της Σύμβασης στο άρθρο 323 Α προστίθεται στους σκοπούς της εμπορίας ανθρώπων και ο εξαναγκασμός σε τέλεση γάμου.
- Με την παρ. 4 σύμφωνα με το άρθρου 34 της Σύμβασης ποινικοποιείται το stalking δηλαδή η επίμονη παρενοχλητική συμπεριφορά καταδίωξης ή παρακολούθησης. Στην παρ. 1 του άρθρου 333 του ΠΚ προστίθεται δεύτερο εδάφιο. Το νέο αδίκημα, σε αντίθεση με αυτό της απειλής, δεν τελείται με απειλή βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης αλλά με την επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση του θύματος, μέσω τηλεπικοινωνιακού ή ηλεκτρονικού μέσου καθώς και με διαρκείς ανεπιθύμητες επισκέψεις στο περιβάλλον του θύματος προκαλώντας σε αυτό φόβο και ανησυχία.

- Με την παρ. 5 καταργείται η άκρως αναχρονιστική διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 339 του ΠΚ με την οποία προβλεπόταν η παύση της ποινικής δίωξης αν μεταξύ του δράστη του αδικήματος της αποπλάνησης ανηλίκου κάτω των 15 ετών και του θύματος τελέστηκε γάμος.

Ομοίως, με το **άρθρο 3 του ν. 4531/2018** επήλθαν τροποποιήσεις στον **Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας**:

- Με την παρ. 1 και σε εναρμόνιση με τον ν. 4356/2015 διευρύνεται περαιτέρω η έννοια της οικογένειας ώστε να καταλαμβάνει και τα πρόσωπα που συνδέονται με σύμφωνο συμβίωσης (άρθρο 1 παρ. 2^α ν. 3500/2006).
- Με την παρ. 2 και σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης για την υπαγωγή στην προστασία του ν. 3500/2006 της μόνιμης συντρόφου του άνδρα ή του μόνιμου συντρόφου της γυναίκας και των τέκνων τους παύει να είναι απαραίτητη η συνοίκησή τους. Όσα ισχύουν για τους τέως συζύγους ισχύουν και για όσους έχει λυθεί το σύμφωνο συμβίωσης (άρθρο 1 παρ. 2γ' ν. 3500/2006).
- Με την παρ. 3 συμπληρώνεται στο άρθρο 11 παρ. 2β' του ν. 3500/2006 η διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης με τις έννομες συνέπειες που απορρέουν όταν το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος της ενδοοικογενειακής βίας δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που ορίζει η συγκεκριμένη νομοθετική διάταξη. Στην περίπτωση αυτή διακόπτεται η ποινική διαμεσολάβηση από τον εισαγγελέα, ανασύρεται η δικογραφία από το αρχείο και συνεχίζεται η ποινική διαδικασία.⁴⁰
- Με την παρ. 4 τροποποιείται το άρθρο 16 του ν. 3500/2006 για την παραγραφή των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας (άρθρα 6, 7 και 9 του ν. 3500/2006) και αναστέλλεται η παραγραφή των εγκλημάτων όταν στρέφονται κατά ανηλίκων μέχρι την ενηλικίωση του θύματος και για ένα έτος εφόσον πρόκειται για πλημμέλημα και για τρία έτη εφόσον πρόκειται για κακούργημα. Με την προσθήκη αυτή στο άρθρο 16 επέρχεται εναρμόνιση με το άρθρο 113 του ΠΚ για την καλύτερη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ανήλικων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας κατ' εφαρμογή του άρθρου 58 της Σύμβασης.

⁴⁰ Αιτιολογική Έκθεση ΣχΝ: 4531/2018

- Με την παρ. 5 αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 18 του ν. 3500/2006 που αφορά στους περιοριστικούς όρους ώστε να είναι συμβατή στις προβλέψεις του άρθρου 53 της Σύμβασης. Συγκεκριμένα, οι προβλεπόμενοι περιοριστικοί όροι για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος μπορούν να επιβληθούν, πλέον, και από τον εισαγγελέα που έχει επιληφθεί της υπόθεσης με αιτιολογημένη διάταξή του, κατά της οποίας επιτρέπεται η άσκηση προσφυγής ενώπιον του συμβουλίου πλημμελειοδικών. Στους περιοριστικούς όρους που μπορεί να διατάξει το αρμόδιο δικαστικό όργανο περιλαμβάνεται η απομάκρυνση από την οικογενειακή εστία, η μετοίκηση, η απαγόρευση προσέγγισης του θύματος π.χ. στο νοσοκομείο που τυχόν νοσηλεύεται. Προβλέπεται επίσης ποινή φυλάκισης σε όποιον παραβιάζει τον περιοριστικό όρο ώστε το μέτρο να καταστεί ουσιαστικό και αποτελεσματικό. Τέλος, διαγράφεται η πρόβλεψη ότι η ισχύς του περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής αποφάσεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχειοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με την παρ. 6 του ν. 431/2018 με την οποία αντικαταστάθηκε η παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 3500/2006 ο περιοριστικός όρος ισχύει μέχρι να ανακληθεί, αντικατασταθεί ή τροποποιηθεί με αίτηση του θύματος ή αυτού στον οποίο επιβλήθηκε ή και αυτεπαγγέλτως εφόσον εκλείψουν οι λόγοι επιβολής του ενώ προβλέπεται και ακρόαση των δύο μερών.⁴¹

Με το **άρθρο 4 προβλέπονται τροποποιήσεις διαφόρων άλλων νομοθετημάτων** για τη βέλτιστη προσαρμογή στις προβλέψεις της Σύμβασης.

- Με τις παρ. 1-3 προβλέπονται τροποποιήσεις στο **ν. 3811/2009 (Α'231)** κατ' εφαρμογή του άρθρου 30 της Σύμβασης αναφορικά με την διεκδίκηση αποζημίωσης του θύματος από τον δράστη καθώς και χορήγηση αποζημίωσης από την Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης. Συγκεκριμένα, με την παρ. 1 αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 8 του ν. 3811/2009 και διευρύνονται οι δαπάνες που καλύπτει η εν λόγω αποζημίωση για να περιλαμβάνονται η ψυχολογική υποστήριξη του θύματος όταν δεν υφίσταται αντίστοιχη δημόσια δομή στον τόπο κατοικίας του. Ενώ καλύπτονται και δαπάνες αλλαγής

⁴¹ ο.π. Αιτιολογική Έκθεση ΣχΝ: 4531/2018

περιβάλλοντος και μετακόμισης. Με την παρ. 2 προστίθεται εδάφιο στην αρχή του άρθρου 11 του ν. 3811/2009 όπου τίθεται προθεσμία τριών μηνών εντός της οποίας η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης οφείλει να προσδιορίζει την εξέταση της υπόθεσης και να αποφαινεται οριστικά επί των υπό κρίση αιτήσεων. Με την παρ. 3 προστίθεται τελευταίο εδάφιο στο άρθρο 12 του ως άνω νόμου προς διευκόλυνση των θυμάτων να προσφύγουν στη Δικαιοσύνη ορίζεται προθεσμία τεσσάρων μηνών εντός της οποίας μπορεί η αιτούσα και το Ελληνικό Δημόσιο να προσφύγουν στο Διοικητικό Πρωτοδικείο.

- Με την παρ. 4 επέρχονται αλλαγές στο **ν. 2168/1993 (Α' 147)** και συγκεκριμένα αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 18 του ως άνω νόμου και πλέον απαγορεύεται η άδεια οπλοφορίας σε όσους έχει ασκηθεί δίωξη για εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας. Το άρθρο αυτό συμβαδίζει με το άρθρο 51 της Σύμβασης που στοχεύει στην πληρέστερη προστασία των θυμάτων βίας όταν εκτιμάται κίνδυνος φονικότητας ιδως σε περίπτωση που υπάρχει πρόσβαση σε πυροβόλα όπλα.

Με τις παρ. 5 και 6 προβλέπονται και ειδικές διατάξεις για την προστασία των θυμάτων στο πλαίσιο της μετανάστευσης και του ασύλου.

Στην Αιτιολογική Έκθεση του σχεδίου νόμου 4531/2018 γίνεται η παραδοχή ότι το υφιστάμενο εθνικό θεσμικό πλαίσιο κρίθηκε επαρκές στις εξής περιπτώσεις:

- ✓ Άρθρο 59 παρ. 1 της Σύμβασης περί του δικαιώματος αυτοτελούς άδειας διαμονής σε περίπτωση θύματος ενδοοικογενειακής βίας (βάσει των άρθρων 76, 81, 84 του ν.4251/2014 και άρθρου 12 του π.δ. 106/2007).
- ✓ Άρθρο 59 παρ. 3 της Σύμβασης αναφορικά με την πρόβλεψη αδειών διαμονής για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας (βάσει των άρθρων 19^Α, 76, 81 και 84 ν. 4251/2014 και άρθρο 106/2007).
- ✓ Άρθρο 60 της Σύμβασης για τις διαδικασίες ασύλου (βάσει των άρθρων 39, 40, 41, 42, 45, 52 του ν. 4375/2016).
- ✓ Άρθρο 61 της Σύμβασης αναφορικά με την αρχή της μη επαναπροώθησης (βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – ν.δ. 53/1974, Σύμβαση

του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων -ν.δ 3989/1959, των άρθρων 24, 26 ν. 3907/2011, 95 παρ. 7 ν. 4251/2014, 37 ν. 4375/2016, 78 Α ν. 3386/2005).

Αναφορικά με την προσαρμογή στις διατάξεις των παρ. 2 και 4 του άρθρου 59 της Σύμβασης:

- Με την παρ. 5 του άρθρου 4 του ν. 4531/2018 προστέθηκε περίπτωση η' στο άρθρο 41 του ν. **3907/2011 (Α'7)** ώστε τα θύματα που προβαίνουν σε καταγγελία αλλά δεν διαθέτουν άδεια διαμονής να προστατεύονται από την επιστροφή ή την απέλαση. Στην απαγόρευση της επιστροφής περιλαμβάνονται και οι έγκυες γυναίκες κατά τη διάρκεια της κύησης και για έξι μήνες μετά τον τοκετό. Η σχετική νομοθετική πρόβλεψη ισχύει σήμερα με τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1ζ' του ν. 5226/2025.
- Με την παρ. 6 του άρθρου 4 του ν. 4531/2018 προστέθηκε φράση στο τέλος της παρ. 6 του άρθρου **21 του ν. 4251/2014 (Α'80)** με την οποία προβλέπεται η συνέχιση της ισχύος της άδειας διαμονής πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι μεταφέρθηκαν εκτός της επικράτειας υπό το κράτος του εξαναγκασμού με σκοπό τη σύναψη γάμου ως θύματα των πράξεων των άρθρων 323 Α και 351 του ΠΚ, εφόσον υπάρχει σχετική πράξη χαρακτηρισμού τους από τον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών. Η σχετική νομοθετική πρόβλεψη ισχύει σήμερα με τη διάταξη του άρθρου 18 παρ. 6 του ν. 5038/2023.

4. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO

Η Επιτροπή των Μερών της Σύμβασης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (εφεξής "η Σύμβαση"), ενεργώντας σύμφωνα με το άρθρο 68 παράγραφος 12 της Σύμβασης,

Έχοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 66 παράγραφος 1 της Σύμβασης σχετικά με τον ελεγκτικό ρόλο της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για τη δράση ενάντια στη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία (εφεξής "GREVIO"),

Αφού εξέτασε την Έκθεση Βασικής Αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης από την Ελλάδα, η οποία εγκρίθηκε από την GREVIO κατά την 31η

συνεδρίασή της (23-26 Οκτωβρίου 2023), καθώς και τις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης που ελήφθησαν στις 9 Νοεμβρίου 2023,

Συνιστά στην Ελληνική κυβέρνηση να λάβει τα κάτωθι μέτρα, όπως αυτά αποτυπώνονται και στην Έκθεση Αξιολόγησης της χώρας από την Επιτροπή GREVIO, αναλαμβάνοντας άμεση δράση προκειμένου:

- να διασφαλίσει ότι οι νομικοί ορισμοί όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών είναι σύμφωνοι με τους αντίστοιχους ορισμούς της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και ότι τυχόν αστοχίες στις υφιστάμενες διατάξεις για την ενδοοικογενειακή βία θα αρθούν, να διασφαλίσει ότι οι νόμοι, οι πολιτικές και τα προγράμματα αντιμετωπίζουν επαρκώς όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και ότι ενσωματώνουν την έμφυλη διάσταση της βίας κατά των γυναικών (**Σύσταση 1** - παράγραφοι 8, 9 και 22 της έκθεσης GREVIO).

5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1 - Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων ως μορφή έμφυλης βίας

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες τον ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων ως μορφή έμφυλης βίας που σύμφωνα με την Σύμβαση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από έθιμα, παραδόσεις ή πολιτισμικούς παράγοντες.

Διάρκεια: 20΄

Η Άννα, μια 15χρονη κοπέλα που ζει στην Ελλάδα, προέρχεται από μια κοινότητα όπου ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ) θεωρείται παράδοση. Οι γονείς της αποφασίζουν να την στείλουν στη χώρα καταγωγής τους για να υποβληθεί στην τελετή.

Μια φίλη της οικογένειας, η Ευτυχία, που γνωρίζει τις παραδόσεις τους, κανονίζει το ταξίδι και την επικοινωνία με τους συγγενείς στη χώρα καταγωγής, ώστε να γίνει η τελετή. Ωστόσο, η Ευτυχία δεν συμμετέχει στην ίδια την τελετή.

Η Άννα, φοβισμένη, λέει σε έναν εκπαιδευτικό της στο σχολείο για το ταξίδι και τον λόγο του. Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει άμεσα τις αρχές. Οι γονείς της Άννας συλλαμβάνονται πριν το ταξίδι και η Ευτυχία εντοπίζεται και ανακρίνεται.

Οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται με βάση το άρθρο 38 της Σύμβασης να απαντήσουν στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποιες πράξεις των γονέων της Άννας μπορεί να θεωρηθούν ποινικά κολάσιμες βάσει του άρθρου 38 της Σύμβασης;

Οι γονείς της Άννας μπορεί να θεωρηθούν ποινικά υπεύθυνοι για **απόπειρα τέλεσης** του ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων. Παρόλο που η πράξη δεν ολοκληρώθηκε, η πρόθεσή τους, όπως εκφράστηκε μέσα από την οργάνωση του ταξιδιού, είναι ποινικά κολάσιμη σύμφωνα με το άρθρο.

2. Η Ευτυχία, παρόλο που δεν συμμετείχε στην τελετή, θα μπορούσε να αντιμετωπίσει νομικές συνέπειες; Ποια είναι η πιθανή κατηγορία εναντίον της;

Ναι, η Ευτυχία θα μπορούσε να αντιμετωπίσει νομικές συνέπειες. Η πιθανή κατηγορία εναντίον της είναι **συνέργεια** στην απόπειρα τέλεσης του ακρωτηριασμού, καθώς με τις ενέργειές της (οργάνωση ταξιδιού και επικοινωνία) διευκόλυνε την πραγματοποίηση του εγκλήματος, ακόμα και αν δεν ήταν παρούσα στην τελετή.

3. Γιατί η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης θεωρεί τον ΑΓΓΟ ως μια μορφή βίας κατά των γυναικών;

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης θεωρεί τον ΑΓΓΟ ως μια μορφή βίας κατά των γυναικών επειδή αποτελεί μία επικίνδυνη πρακτική που προκαλεί σοβαρή σωματική και ψυχολογική βλάβη. Είναι μια πράξη που παραβιάζει θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην σωματική ακεραιότητα, και είναι βαθιά ριζωμένη σε δομές έμφυλης ανισότητας.

Δραστηριότητα 2- Ο ορισμός του βιασμού ως απουσία συναίνεσης

Στόχος της δραστηριότητας είναι τα συμμετέχοντα άτομα να εξοικειωθούν και καταλάβουν την έννοια της συναίνεσης αναφορικά με τον ορισμό του βιασμού σχολιάζοντας μία μελέτη περίπτωσης βάσει των τριών νομικών μοντέλων εννοιολόγησης του βιασμού:

1. Το Μοντέλο Εξαναγκασμού και Αντίστασης (*Coercion & Resistance Model*)
2. Το Μοντέλο «Όχι σημαίνει Όχι» (*No Means No*)
3. Το Μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι» (*Only Yes Means Yes*)

Διάρκεια: 30-40΄

Αρχικά δίνεται στους/στις συμμετέχοντες/ουσες η εξής καρτέλα:

1. Μοντέλο Εξαναγκασμού και Αντίστασης (Coercion & Resistance Model)
Το μοντέλο αυτό, που ιστορικά ήταν το πιο διαδεδομένο, εστιάζει στην χρήση βίας ή απειλής βίας από τον δράστη και την φυσική αντίσταση του θύματος.
2. Μοντέλο «Όχι Σημαίνει Όχι» (No Means No)
Το μοντέλο αυτό, που αναπτύχθηκε ως αντίδραση στο προηγούμενο, μετατοπίζει την έμφαση από την αντίσταση του θύματος στην σαφή άρνηση. Ο βιασμός ορίζεται ως η σεξουαλική πράξη που γίνεται παρά τη ρητή άρνηση του ατόμου.
3. Μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι» (Only Yes Means Yes)
Αυτό είναι το πιο σύγχρονο και προοδευτικό μοντέλο, και εστιάζει στην ενεργή, σαφή και εθελοντική συναίνεση. Στο μοντέλο αυτό, η σεξουαλική πράξη θεωρείται βιασμός αν δεν υπάρχει ξεκάθαρη, ελεύθερη και συνειδητή συγκατάθεση.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά σε μία μελέτη περίπτωσης που αποτελεί αληθινή ιστορία και παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της 4^{ης} συνεδρίασης του Δικτύου της ΕΕ για την πρόληψη της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας (Μάρτιος 2025).

Το περιστατικό έλαβε χώρα το καλοκαίρι του 2002, όταν ο P.J., ο οποίος παρουσιαζόταν ως πνευματικός της πατέρας, την κλείδωσε σε ένα πρεσβυτήριο και της ζήτησε να τον αυνανιστεί. Αυτό συνέβαινε στη συνέχεια σε τακτική βάση μέχρι το 2005. Αν και του είπε ότι δεν έπρεπε να το κάνει αυτό, ο P.J. φέρεται να την εκβίασε επισημαίνοντας ότι σίγουρα δεν θα ήθελε η ίδια και η οικογένειά της να στερηθούν την οικονομική υποστήριξη που έδινε. Στις αρχές του 2006, αφού την κλείδωσε μέσα, φέρεται να της επιβλήθηκε παρόλο που είχε αμυνθεί σωματικά και λεκτικά. Από τότε, φέρεται να απαιτούσε τακτικά να έχει σεξουαλική επαφή μαζί

του, υπενθυμίζοντάς της την υποστήριξή του και όλα όσα είχε κάνει για εκείνη. Τελικά συμμορφώθηκε, μη έχοντας τη δύναμη να αντισταθεί και γνωρίζοντας ότι θα την έβρισκε ούτως ή άλλως, καθώς ζούσε σε ένα διαμέρισμα νοικιασμένο από την ενορία.

Βάσει αυτής της μελέτης περίπτωσης και των 3 νομικών μοντέλων που αναφέρονται στην πρώτη καρτέλα καλούνται τα συμμετέχοντα άτομα να εξετάσουν εάν υπήρχε συναίνεση στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ακολουθεί μία ενδεικτική ανάλυση της συναίνεσης βάσει των Τριών Νομικών Μοντέλων

Η υπόθεση αυτή περιγράφει μια ξεκάθαρη περίπτωση σεξουαλικού εξαναγκασμού που εξελίχθηκε σταδιακά μέσω εκβιασμού, καταναγκασμού και ψυχολογικής πίεσης. Για να αναλύσουμε αν υπήρχε συναίνεση, εξετάζουμε την περίπτωση βάσει των τριών κύριων νομικών μοντέλων: 1) Το Μοντέλο Εξαναγκασμού και Αντίστασης (Coercion & Resistance Model), 2) Το Μοντέλο «Όχι σημαίνει Όχι» (No Means No), 3) Το Μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι» (Only Yes Means Yes).

1. Βάσει του Μοντέλου Εξαναγκασμού και Αντίστασης

Το παραδοσιακό νομικό μοντέλο απαιτούσε από το θύμα να αποδείξει φυσική αντίσταση ή τη χρήση βίας από τον δράστη.

Εφαρμογή στην Υπόθεση:

- Το θύμα αμύνθηκε σωματικά και λεκτικά το 2006, όταν ο P.J. επιβλήθηκε σε αυτήν.
- Υπήρχε ψυχολογικός εκβιασμός και απειλή οικονομικής εξάρτησης, αλλά όχι σωματική βία σε κάθε περίπτωση.
- Σταδιακά, το θύμα υποτάχθηκε λόγω της συνεχιζόμενης εξάρτησης και της απουσίας διεξόδου.

Συμπέρασμα: Σύμφωνα με το παλιό νομικό πλαίσιο, μόνο η πράξη του 2006 θα μπορούσε να θεωρηθεί νομικά βιασμός, επειδή υπήρχε σαφής φυσική αντίσταση. Όμως, οι προηγούμενες πράξεις θα μπορούσαν να μην αναγνωριστούν ως βιασμός, καθώς το θύμα δεν μπορούσε να αποδείξει επαρκή φυσική αντίσταση σε κάθε περίπτωση.

Το πρόβλημα με το μοντέλο αυτό είναι ότι αγνοεί τον ψυχολογικό εξαναγκασμό και την πίεση που οδηγεί το θύμα σε αναγκαστική συμμόρφωση.

2. Βάσει του Μοντέλου «Όχι Σημαίνει Όχι»

Το μοντέλο «Όχι σημαίνει Όχι» δέχεται ότι η συναίνεση παύει να υφίσταται τη στιγμή που ένα άτομο λέει ή δείχνει άρνηση.

Εφαρμογή στην Υπόθεση:

- Το θύμα ξεκάθαρα είπε όχι και αμύνθηκε λεκτικά και σωματικά.
- Ο δράστης αγνόησε την άρνηση της και συνέχισε να επιβάλλεται πάνω της μέσω εκβιασμού και ψυχολογικής πίεσης.
- Παρόλο που τελικά «συμμορφώθηκε», η συναίνεση που δόθηκε υπό συνθήκες καταναγκασμού ΔΕΝ είναι πραγματική συναίνεση.

Συμπέρασμα: Σύμφωνα με το «Όχι σημαίνει Όχι», δεν υπήρχε συναίνεση διότι το θύμα είχε ξεκάθαρα εκφράσει την άρνησή του και ο δράστης συνέχισε την πράξη παρά την άρνηση.

3. Βάσει του Μοντέλου «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι»

Το μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι» απαιτεί η συναίνεση να είναι ενεργή, ρητή, ενθουσιώδης και συνεχής.

Εφαρμογή στην Υπόθεση:

- Το θύμα ποτέ δεν έδωσε θετική συναίνεση.
- Το γεγονός ότι συμμορφώθηκε λόγω φόβου ή πίεσης δεν ισοδυναμεί με συναίνεση.
- Η εξάρτηση από τον δράστη (οικονομική και ψυχολογική) καθιστά την οποιαδήποτε συμμετοχή μη εθελοντική.

Συμπέρασμα: Με βάση το μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι», η υπόθεση αυτή είναι ξεκάθαρη περίπτωση κατάχρησης εξουσίας και εξαναγκασμού και η συναίνεση δεν υπήρχε ποτέ.

Γενικό Συμπέρασμα

Μοντέλο Συναίνεσης	Υπήρχε συναίνεση;	Επεξήγηση
Μοντέλο Εξαναγκασμού & Αντίστασης	ΜΟΝΟ στο περιστατικό του 2006	Δέχεται μόνο τη φυσική αντίσταση, αλλά αγνοεί την ψυχολογική πίεση.
Μοντέλο «Όχι σημαίνει Όχι»	ΌΧΙ	Το θύμα είπε «όχι» και ο δράστης αγνόησε την άρνησή του.
Μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι»	ΌΧΙ	Δεν υπήρξε ενεργή, ρητή ή ενθουσιώδης συναίνεση.

Τελικό Δίδαγμα:

- Το παραδοσιακό μοντέλο (εξαναγκασμός και αντίσταση) θα είχε αφήσει κενά στην υπόθεση, ειδικά στις περιπτώσεις όπου το θύμα δεν μπορούσε να αποδείξει φυσική αντίσταση.
- Το μοντέλο «Όχι σημαίνει Όχι» παρέχει προστασία από τον εξαναγκασμό, αλλά δεν καλύπτει περιπτώσεις όπου το θύμα παθητικά συμμορφώνεται λόγω πίεσης.
- Το μοντέλο «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι» είναι το μόνο που αποκλείει εντελώς κάθε πιθανή γραμμή υπεράσπισης, καθώς απαιτεί ενεργή και θετική συναίνεση σε κάθε σεξουαλική πράξη.

Αυτή η υπόθεση αποδεικνύει **την ανάγκη για υιοθέτηση του μοντέλου «Μόνο Ναι Σημαίνει Ναι» σε όλες τις ευρωπαϊκές νομοθεσίες**, καθώς προστατεύει πλήρως τα θύματα από καταναγκασμό και εκβιασμό.

Δραστηριότητα 3 - Εξακολουθητική παρενόχληση (stalking)

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες/ουσες να εξοικειωθούν με τη μορφή έμφυλης βίας που είναι η εξακολουθητική παρενόχληση (*stalking*) εξετάζοντας μία μελέτη περίπτωσης. Σε πρώτη φάση αναγνωρίζουν τα στοιχεία

που συνιστούν το αδίκημα αυτής της μορφής βίας και στη συνέχεια διερευνούν τους τρόπους υποστήριξης του θύματος και ποινικής δίωξης του αδικήματος.

Διάρκεια: 20΄

Μελέτη περίπτωσης από πραγματικό περιστατικό

«Είχε γίνει σκιά μου μετά τον χωρισμό. Γι' αυτό κατέφυγα στο σπίτι της ξαδέλφης μου, νιώθοντας έστω για λίγο ασφάλεια. Δεν άντεχα όμως να επιβαρύνω άλλο την οικογένειά της και, ύστερα από τρεις εβδομάδες, αποφάσισα να επιστρέψω στο δικό μου σπίτι.

Μια νύχτα, καθώς γυρνούσα από τη δουλειά, ξεκλείδωσα την πόρτα για να μπω μέσα. Δεν πρόλαβα. Ο πρώην σύντροφός μου, που είχε κρυφτεί στην πυλωτή, πετάχτηκε ξαφνικά, με χτύπησε πισώπλατα και με έσυρε με τη βία στο σπίτι. Με πέταξε στο κρεβάτι και προσπάθησε να με βιάσει. Ούρλιαζα, έκλαιγα, αντιστεκόμουν. Δεν κατάφερε να προχωρήσει και σταμάτησε. Κάθισε τότε στην άκρη του κρεβατιού, κρατώντας το κεφάλι του, επαναλαμβάνοντας σαν μανιακός ότι ήμουν συνεχώς στο μυαλό του, ότι δεν μπορούσε να με βγάλει από τις σκέψεις του.

Πριν φύγει, με διαβεβαίωσε πως θα ξαναπερνούσε σύντομα, για «να συζητήσουμε τη σχέση μας». Μόλις έκλεισε η πόρτα πίσω του, την κλείδωσα τρέμοντας και τηλεφώνησα στο Αστυνομικό Τμήμα. Ο αξιωματικός υπηρεσίας, με μια ψυχρή φωνή, με συμβούλεψε ότι ήταν ήδη περασμένα μεσάνυχτα και δεν χρειαζόταν να πάω εκείνη τη στιγμή για κατάθεση· μπορούσα να πάω το πρωί.

Δεν βγήκα ούτε λεπτό από το σπίτι. Έσπρωξα τον καναπέ μπροστά στην πόρτα, λες και έτσι θα κρατούσα τον τρόπο απ' έξω, και έμεινα άγρυπνη, περιμένοντας να ξημερώσει.

Το επόμενο πρωί, σχεδόν χαράματα, μάζεψα βιαστικά μια βαλίτσα για να ξαναφύγω στο σπίτι της ξαδέλφης μου, αφού πρώτα περνούσα από το Τμήμα. Όμως εκείνος πρόλαβε. Ξαναγύρισε. Πανικόβλητη κάλεσα το 100 και τον αδελφό μου. Ευτυχώς το περιπολικό ήρθε γρήγορα και τον συνέλαβε.

Στο Αστυνομικό Τμήμα, μπροστά σε όλους, αποδέχτηκε τις κατηγορίες. Δείχνοντας δυστυχισμένος, γονάτισε στα σκαλιά, έκλαιγε σαν μικρό παιδί και ορκιζόταν ότι δεν θα με ξαναενοχλήσει. Όταν οι αστυνομικοί με ρώτησαν αν θέλω να κάνω μήνυση, λύγισα. Ένιωσα οίκτο και, χωρίς να το καταλάβω, υπέγραψα την ίδια μου την καταδίκη.

Τον άφησα να φύγει, πείθοντας τον εαυτό μου ότι θα κρατούσε τις υποσχέσεις που έδωσε μπροστά στους αστυνομικούς. Μα εκείνη τη στιγμή, έχασα την ευκαιρία να απαλλαγώ από τη παραβιαστική παρουσία του και έτσι το μαρτύριο συνεχίστηκε».

Τα συμμετέχοντα άτομα λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 34 της Σύμβασης και το άρθρο 333 του Ποινικού Κώδικα εξετάζουν: α) αν από τα πραγματικά περιστατικά που εξιστορεί το θύμα προκύπτει εξακολουθητική παρενόχληση β) πως η εξακολουθητική παρενόχληση αποτελεί μορφή έμφυλης βίας προς το θύμα γ) πως θα υποστηριχθεί το

θύμα από την αστυνομία στην οποία απευθύνθηκε και δ) πως θα διωχθεί ποινικά το αδίκημα.

Δραστηριότητα 4 - Επιβαρυντικές περιστάσεις (άρθρο 46 ΣτΚ)

Στόχος της παρούσας δραστηριότητας είναι τα συμμετέχοντα άτομα να κατανοήσουν την έννοια των επιβαρυντικών περιστάσεων του άρθρου 46 της Σύμβασης ώστε να μπορούν να αναγνωρίσουν τους επιβαρυντικούς παράγοντες στη μελέτη περίπτωσης.

Διάρκεια: 20΄

Μελέτη περίπτωσης

Ο Γιώργος και η Ελένη είναι παντρεμένοι και γονείς ενός αγοριού 8 ετών. Η Ελένη είναι 5 μηνών έγκυος. Ο Γιώργος ασκεί συστηματικά λεκτική και ψυχολογική βία στην Ελένη. Μια νύχτα, μετά από έναν έντονο καβγά μπροστά στο γιο τους, ο Γιώργος σπρώχνει την Ελένη με δύναμη, με αποτέλεσμα αυτή να πέσει και να χτυπήσει το κεφάλι της και να κινδυνεύσει να χάσει το παιδί που περίμενε. Ο 8χρονος γιος καλεί την αστυνομία, και ο Γιώργος συλλαμβάνεται.

Οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται να εξετάσουν ποιες επιβαρυντικές περιστάσεις υφίστανται στη συγκεκριμένη περίπτωση τις οποίες ο εισαγγελέας και το δικαστήριο θα πρέπει να εξετάσουν.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής:

1. Η πράξη διαπράχθηκε από μέλος της οικογένειας: Η επίθεση του Γιώργου στην Ελένη συνέβη στο πλαίσιο του γάμου τους. Αυτό, κατά τη Σύμβαση, αποτελεί επιβαρυντικό παράγοντα, καθώς η πράξη βίας εκδηλώθηκε μέσα σε μια σχέση εμπιστοσύνης.
2. Η πράξη διαπράχθηκε μπροστά στο ανήλικό τέκνο: Ο Γιώργος χτύπησε τη σύζυγο του μπροστά στον 8χρονο γιο τους που αποτελεί σύμφωνα με τη Σύμβαση μάρτυρα και ταυτόχρονα θύμα ενδοοικογενειακής βίας, γεγονός που καθιστά την πράξη ακόμα πιο σοβαρή.
4. Η πράξη διαπράχθηκε εναντίον προσώπου που βρίσκεται σε ευάλωτη κατάσταση: Η Ελένη είναι έγκυος που σημαίνει ότι βρίσκεται σε μια ευάλωτη θέση σε σχέση με τον δράστη γεγονός που δικαιολογεί την αυστηρότερη αντιμετώπιση του εγκλήματος.

Επομένως, το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις επιβαρυντικές περιστάσεις, είναι πιθανό να επιβάλει στον Γιώργο αυστηρότερη ποινή από ό,τι αν το ίδιο αδίκημα (σωματική βλάβη) είχε διαπραχθεί, για παράδειγμα, σε ένα τυχαίο καβγά στον δρόμο.

Σκοπός

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι η παρουσίαση του β' σκέλους του τρίτου πυλώνα της Σύμβασης που αφορά στην διερεύνηση αδικημάτων και στην ποινική δίωξη των δραστών αναφορικά με τις μορφές της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Συγκεκριμένα, θα εξεταστούν τα άρθρα 49-58 που περιλαμβάνονται στο Κεφάλαιο VI – Ανάκριση, ποινική δίωξη, δικονομικό δίκαιο και προστατευτικά μέτρα.

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Στην παρούσα διδακτική ενότητα αναλύονται οι διατάξεις αναφορικά με τη διερεύνηση των αδικημάτων που προβλέπονται στη Σύμβαση, την προστασία των θυμάτων από τους δράστες, τις δικονομικές εγγυήσεις και διάφορα προστατευτικά για το θύμα μέτρα. Ειδική αναφορά γίνεται επίσης στην ίδρυση και λειτουργία των υπηρεσιών αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται και οι συστάσεις που έχουν υποβληθεί στη χώρα μας για τα θέματα που θίγονται στην παρούσα ενότητα (κεφ. VI, άρθρα 49-58).

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης ενότητας οι συμμετέχοντες/ουσες θα έχουν αποκτήσει γνώση για τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση σχετικά με τις διαδικασίες που στοχεύουν στη νομική θωράκιση του θύματος κατά τη διάρκεια της καταγγελίας. Θα εξοικειωθούν με το εθνικό νομικό πλαίσιο που αφορά στα δικαιώματα των θυμάτων κατά τις διαδικασίες των καταγγελιών έως τη δίωξη.

Λέξεις – κλειδιά

Εκτίμηση και διαχείριση κινδύνου, επείγουσες εντολές απομάκρυνσης, περιοριστικοί όροι, αυτεπάγγελτα διωκόμενα αδικήματα, μέτρα προστασίας, νομική συνδρομή

1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

Ο πυλώνας της Δίωξης πέρα από την ανάπτυξη του ουσιαστικού δικαίου για την ποινικοποίηση όλων των μορφών της βίας κατά των γυναικών που προβλέπονται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης περιλαμβάνει πλήθος διατάξεων σχετικών με την έρευνα, τη δίωξη, το δικονομικό δίκαιο και την προστασία των θυμάτων. Η λήψη δράσης εκ μέρους των φορέων επιβολής του νόμου για τη διερεύνηση αδικημάτων, την ποινική δίωξη και τιμωρία των δραστών και την παροχή μέτρων προστασίας, στο πλαίσιο της άσκησης της δέουσας επιμέλειας του άρθρου 5 της Σύμβασης στοχεύει στην ενίσχυση

των δικαιωμάτων των θυμάτων και των υποχρεώσεων της Πολιτείας που θίγονται σε άλλα άρθρα της Σύμβασης.

2. Ερμηνευτική ανάλυση του πυλώνα της Δίωξης

Άρθρο 49 Γενικές υποχρεώσεις

Στόχος του **άρθρου 49** είναι να αντιμετωπίσει την ατιμωρησία διαπραχθέντων αδικημάτων μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση. Ως εκ τούτου, στην παρ. 1 του άρθρου 49 τίθεται ως γενική υποχρέωση ότι η ποινική διαδικασία, προδικασία και κύρια δίκη, θα διεξάγεται χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και θα λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα του θύματος σε όλα τα στάδια της διαδικασίας (Τσακιστράκη, 2022: 244). Η στόχευση της συγκεκριμένης διάταξης είναι διττή, όπως αναφέρεται στην Επεξηγηματική Έκθεση (παρ.255), α. η αποτροπή της απόδοσης χαμηλής προτεραιότητας σε περιστατικά βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας τόσο κατά την έρευνα όσο και κατά τις δικαστικές διαδικασίες γεγονός που επιτείνει το αίσθημα της ατιμωρησίας των δραστών και ταυτόχρονα συμβάλλει στην αποδοχή της βίας σε κοινωνικό επίπεδο και β. η διασφάλιση ζωτικών αποδεικτικών στοιχείων που θα προκύπτει από την ταχεία διερεύνηση των αδικημάτων με αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού των καταδικών και εν τέλει τον τερματισμό της ατιμωρησίας. Από την άλλη, με το άρθρο 49 παρ. 1 υπάρχει η υποχρέωση τα συμβαλλόμενα μέρη να αποφεύγουν την επιδείνωση κάθε βλάβης που υφίστανται τα θύματα κατά τη διάρκεια των ερευνών και των δικαστικών διαδικασιών παρέχοντας τους παράλληλα συνδρομή. Η παρ. 2 του άρθρου 49 συμπληρώνει το πλαίσιο των γενικών υποχρεώσεων αναφορικά με την έρευνα, την δίωξη και το δικονομικό σύστημα εισάγοντας την υποχρέωση ότι η διερεύνηση των υποθέσεων και η δίωξη όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση διεξάγονται με αποτελεσματικό τρόπο (αναφορικά με τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, την κλήση όλων των διαθέσιμων μαρτύρων, τη διεξαγωγή ιατροδικαστικών εξετάσεων, τη διεπιστημονική προσέγγιση κ.α.). Επίσης, οι έρευνες και οι διαδικασίες θα τελούνται βάσει των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την έμφυλη κατανόηση της βίας. Αυτό σημαίνει, ειδικότερα, ότι τα μέτρα που λαμβάνονται

κατ' εφαρμογή της παρούσας διάταξης δεν θίγουν τα δικαιώματα της υπεράσπισης και τις απαιτήσεις δίκαιης και αμερόληπτης δίκης, σύμφωνα με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

Άρθρο 50 Άμεση αντίδραση, πρόληψη και προστασία

Στο **άρθρο 50** της Σύμβασης τίθεται η υποχρέωση στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου να επιλαμβάνονται άμεσα και με τον προσήκοντα τρόπο προσφέροντας επαρκή προστασία στα θύματα ενώ ταυτόχρονα να λειτουργούν και στο τομέα της πρόληψης με την εφαρμογή προληπτικών επιχειρησιακών μέτρων και συλλογής αποδεικτικών στοιχείων. Η συμμόρφωση με την υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο αυτό συνεπάγεται για τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου:

- ✓ Τη δυνατότητα να εισέρχονται στο τόπο που βρίσκεται το θύμα που διατρέχει κίνδυνο
- ✓ Την κατάλληλη μεταχείριση του θύματος παρέχοντας ενημέρωση και συμβουλές
- ✓ Την ακρόαση του θύματος χωρίς καθυστέρηση από εκπαιδευμένο προσωπικό σε ειδικά σχεδιασμένους χώρους που δημιουργούν ασφάλεια και εμπιστοσύνη
- ✓ Την απασχόληση επαρκούς αριθμού γυναικών αξιωματικών επιβολής του νόμου.
- ✓ Τη λήψη προληπτικών μέτρων για την αποφυγή των πιο ακραίων μορφών βίας κατά των γυναικών ιδιαίτερα των ανθρωποκτονιών (γυναικοκτονιών) συμπεριλαμβανομένων και των αποπειρών τέλεσής τους.

Άρθρο 51 Εκτίμηση και διαχείριση κινδύνου

Το **άρθρο 51** έχει στο επίκεντρο της παρέμβασής του την ασφάλεια του θύματος για όλες τις μορφές της βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις εκτίμησης αυξημένου κινδύνου φονικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται η υποχρέωση της εξατομικευμένης εκτίμησης και διαχείρισης του κινδύνου (case by case approach) με τη σύμφωνη γνώμη του θύματος αλλά και τη διασφάλιση του συντονισμού των συναρμόδιων φορέων που από κοινού εκτιμούν και διαχειρίζονται τον κίνδυνο λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα επανάληψης της βίας, ιδίως της φονικής, και αξιολογούν επαρκώς τη σοβαρότητα της κατάστασης.

Το άρθρο αυτό της Σύμβασης ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο με το άρθρο 130 του ν. 5090/2024 (ΦΕΚ 30 Α') με το οποίο προστέθηκε στο ν. 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία το άρθρο 23^Α «Ατομική αξιολόγηση των θυμάτων και διαχείριση του κινδύνου επανάληψης της βίας και δευτερογενούς θυματοποίησης». Αναλυτική ανάπτυξη για το μέτρο της εκτίμησης και διαχείρισης κινδύνου γίνεται στην ενότητα 9 του παρόντος.

Άρθρο 52 Εντολές αποκλεισμού ή περιορισμού έκτακτης ανάγκης

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι η πρώτη διεθνής συνθήκη που περιλαμβάνει συγκεκριμένη υποχρέωση προστασίας από τη βία μέσω προστατευτικών διαταγών. Σε συμπλήρωση αυτής της υποχρέωσης για τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι σε ισχύ η Οδηγία [2011/99/ΕΕ](#) της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ευρωπαϊκή προστατευτική εντολή και ο κανονισμός [606/2013/ΕΕ](#) της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των μέτρων προστασίας σε αστικές υποθέσεις. Βάσει αυτών των ευρωπαϊκών νομοθεσιών τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεώνονται να αναγνωρίζουν τις προστατευτικές εντολές που έχουν εκδοθεί σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, επιτρέποντας έτσι τη διασυνοριακή εκτέλεση των εν λόγω εντολών.

Ο σκοπός του **άρθρου 52** είναι η εγγύηση της ασφάλειας του θύματος ενδοοικογενειακής βίας όταν υπάρχουν καταστάσεις άμεσου κινδύνου που επιβάλλουν την επίτευξη της φυσικής απόστασης μεταξύ θύματος και δράστη. Η συγκεκριμένη διάταξη βασίζεται στη διαπίστωση ότι σε περιπτώσεις που υφίσταται άμεσος κίνδυνος που εμποδίζει την ασφαλή συμβίωση ήταν το θύμα εκείνο το οποίο με ή χωρίς παιδιά εγκατέλειπε τη συζυγική εστία για να βρει καταφύγιο σε ένα ξενώνα. Η διάταξη θέλει να αλλάξει αυτή την άδικη για το θύμα συνθήκη διασφαλίζοντας, μέσα από τη θέσπιση των επειγουσών εντολών απομάκρυνσης του δράστη, ότι θα επιτραπεί στο θύμα να παραμείνει στο σπίτι. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι το θύμα χάνει τη δυνατότητα να αναζητήσει θέση σε κάποιο ξενώνα φιλοξενίας εφόσον το επιθυμεί ενώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι σε περιπτώσεις επαναλαμβανόμενης και ιδιαίτερα ακραίας ενδοοικογενειακής βίας το μέτρο αυτό δεν μπορεί να προσφέρει ολοκληρωμένη και αποτελεσματική προστασία λόγω της περιορισμένης διάρκειας του και για το λόγο αυτό δεν θα πρέπει να υποκαθιστά τη διαδικασία σύλληψης και φυλάκισης του δράστη. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή θεσπίζει

την υποχρέωση στις αρμόδιες αρχές επιβολής του νόμου να μπορούν να διατάζουν τον δράστη ενδοοικογενειακής βίας να εγκαταλείψει την κατοικία του θύματος και να του απαγορεύσουν να επιστρέψει ή να επικοινωνήσει με το θύμα.

Αναφορικά με την προθεσμία που θα είναι σε ισχύ αυτές οι επείγουσες εντολές απομάκρυνσης επαφίεται στα συμβαλλόμενα μέρη να αποφασίσουν σχετικά με τη διάρκεια των εν λόγω διαταγών με την προϋπόθεση ότι η προθεσμία θα είναι επαρκής για την παροχή αποτελεσματικής προστασίας στο θύμα. Από ότι ισχύει στο πλαίσιο των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης η διάρκεια τους κυμαίνεται μεταξύ δέκα ημερών και τεσσάρων εβδομάδων με ή χωρίς δυνατότητα ανανέωσης. Ομοίως, τα συμβαλλόμενα μέρη στο πλαίσιο των εθνικών νομικών και συνταγματικών τους συστημάτων προσδιορίζουν την αρχή που είναι αρμόδια για την έκδοση τέτοιων διαταγών και της εφαρμοστέας διαδικασίας. Αναφορικά με το ελληνικό πλαίσιο αρμόδιο είναι το δικαστικό συμβούλιο ή ο εισαγγελέας για να θέσει επείγοντα μέτρα απομάκρυνσης στον δράστη ενώ η εισαγγελική διάταξη για την προσωρινή απομάκρυνση οφείλει να εκτελείται από την Αστυνομία άμεσα και χωρίς καθυστέρηση, μόλις ο αρμόδιος αστυνομικός ενημερωθεί.

Εν κατακλείδι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 52 η διάταξη στο ελληνικό πλαίσιο: α. έχει χαρακτήρα κατεπείγοντος μέτρου για την προστασία του θύματος και των μελών της οικογένειας που διατρέχουν άμεσο κίνδυνο, β. μόλις ο Εισαγγελέας εκδώσει τη διάταξη, την αποστέλλει στην αρμόδια αστυνομική αρχή, η οποία είναι υποχρεωμένη να την εκτελέσει αμέσως και γ. κατά κύριο λόγο η προσωρινή απομάκρυνση ισχύει μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης, η οποία συνήθως γίνεται εντός σύντομου χρονικού διαστήματος, βάσει των διατάξεων του αυτοφώρου.

Άρθρο 53 Περιοριστικοί όροι

Το άρθρο 53 αφορά τα μέτρα περιορισμού ή προστασίας που έχουν πιο **μακροπρόθεσμο χαρακτήρα** και αποσκοπούν στη διαρκή προστασία των θυμάτων από τον δράστη.

Η διάταξη αυτή θεσπίζει την υποχρέωση να διασφαλίζεται ότι η εθνική νομοθεσία προβλέπει εντολές περιορισμού ή/και προστασίας για τα θύματα κάθε μορφής βίας που καλύπτεται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης. Επιπλέον, θεσπίζει

ορισμένα κριτήρια για τις εντολές αυτές, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι εξυπηρετούν τον σκοπό της παροχής προστασίας από περαιτέρω πράξεις βίας.

Η διάταξη του άρθρου 53 μπορεί βάσει των εθνικών νομοθεσιών στα κράτη μέλη να χρησιμοποιηθεί συμπληρωματικά και συνδυαστικά με τη χρήση της βραχυπρόθεσμης επείγουσας διαταγής απομάκρυνσης του άρθρου 52. Το άρθρο 53 υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να διαθέτουν κατάλληλες διαταγές περιορισμού ή προστασίας για τα θύματα όλων των μορφών βίας που καλύπτει η Σύμβαση. Αυτές οι διαταγές μπορούν να απαγορεύουν στον δράστη την προσέγγιση του θύματος ή την επαφή μαζί του. Συνεπώς, το άρθρο 53 επεκτείνει την προστασία πέρα από την άμεση απομάκρυνση, παρέχοντας ένα πιο μόνιμο νομικό πλαίσιο για την προστασία του θύματος.

Αυτό το ευρύ φάσμα μέτρων που καλύπτονται από τέτοιες διαταγές σημαίνει ότι υφίστανται με διάφορες ονομασίες, όπως περιοριστικά μέτρα, διαταγή απαγόρευσης, διαταγή έξωσης, διαταγή προστασίας ή ασφαλιστικά μέτρα. Παρά τις διαφορές αυτές, εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό: την πρόληψη της διάπραξης βίας και την προστασία του θύματος. Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, ο όρος «περιοριστική εντολή ή εντολή προστασίας» χρησιμοποιείται ως κατηγορία ομπρέλας (Επεξηγηματική Έκθεση: εδάφιο 268). Ανάλογα με το νομικό σύστημα κάθε κράτους οι εντολές περιορισμού ή προστασίας βασίζονται στο αστικό, το ποινικό δικονομικό ή το διοικητικό δίκαιο.

Η παράγραφος 2 κάνει αναφορά στις αρχές που πρέπει να διέπουν τις εντολές περιορισμού και προστασίας:

- Πρώτον, οι εντολές αυτές θα πρέπει να παρέχουν άμεση προστασία και να είναι διαθέσιμες χωρίς αδικαιολόγητη οικονομική ή διοικητική επιβάρυνση του θύματος.
- Δεύτερον, η έκδοση της εντολής θα πρέπει να γίνεται για συγκεκριμένο ή καθορισμένο χρονικό διάστημα ή έως ότου τροποποιηθεί προκειμένου να εξασφαλισθεί η διάρκεια της νομικής πράξης και να υπάρχει ασφάλεια δικαίου.
- Τρίτον, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εντολές αυτές μπορούν να εκδίδονται, όπου είναι αναγκαίο, μονομερώς με άμεση ισχύ. Ωστόσο, σύμφωνα με τις γενικές υποχρεώσεις του άρθρου 49 παράγραφος 2 δεν πρέπει να θίγεται το δικαίωμα της υπεράσπισης του θύτη και οι απαιτήσεις μίας δίκαιης και αμερόληπτης δίκης κατ’

εφαρμογή του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ. Τούτο συνεπάγεται ότι το πρόσωπο κατά του οποίου έχει εκδοθεί τέτοια εντολή θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον των αρμόδιων αρχών και σύμφωνα με τις κατάλληλες εσωτερικές διαδικασίες.

- Τέταρτον, τα θύματα θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λάβουν περιοριστικά μέτρα ή μέτρα προστασίας, είτε επιλέξουν να κινήσουν οποιαδήποτε άλλη δικαστική διαδικασία είτε όχι. Στόχος είναι να καλύπτονται και προστατεύονται τα θύματα σε κάθε περίπτωση ακόμη και αν επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση για περιοριστικά μέτρα αλλά ενδεχομένως δεν είναι διατεθειμένα να προχωρήσουν στην άσκηση ποινικής δίωξης.
- Πέμπτον, η ύπαρξη εντολής περιορισμού ή προστασίας μπορεί να εισαχθεί σε οποιαδήποτε άλλη νομική διαδικασία κατά του ίδιου δράστη.

Στο πλαίσιο της διάταξης του άρθρου 53 υπάρχει η υποχρέωση στα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι παραβιάσεις των ασφαλιστικών ή προστατευτικών μέτρων θα υπόκεινται σε αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινικές ή άλλες νομικές κυρώσεις.

Άρθρο 54 Έρευνες και αποδεικτικά στοιχεία

Στόχος του άρθρου 54 είναι να διασφαλισθεί από τα συμβαλλόμενα κράτη ότι, σε οποιαδήποτε αστική ή ποινική διαδικασία, τα αποδεικτικά στοιχεία που αναφέρονται στο σεξουαλικό ιστορικό και τη διαγωγή του θύματος θα επιτρέπονται μόνον οσάκις παρίστανται ως σχετικά και αναγκαία. Ο λόγος είναι ότι όπως έχει αποδειχθεί σε αρκετές φορές κατά τη δικαστική διαδικασία να εισάγονται ως αποδεικτικά στοιχεία το σεξουαλικό ιστορικό και η σεξουαλική συμπεριφορά του θύματος προκειμένου να αμφισβητηθεί η αξιοπρέπεια, η αξιοπιστία και η έλλειψη συναίνεσης του θύματος κατά τη σεξουαλική πράξη. Αυτό, παρατηρείται κατά κύριο λόγο σε περιπτώσεις εκδίκασης του αδικήματος του βιασμού και της σεξουαλικής βίας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία διαιωνίζονται έμφυλα στερεότυπα και θίγεται η αξιοπρέπεια του θύματος προκειμένου να φανεί ως ανάξια προστασίας που παρέχεται από το ποινικό και αστικό δίκαιο.

Λαμβάνοντας υπόψη και τα διαφορετικά νομικά συστήματα των συμβαλλόμενων μερών η διάταξη του άρθρου στοχεύει στο να τονίσει ότι η προηγούμενη σεξουαλική

συμπεριφορά του θύματος δεν πρέπει να θεωρείται ως δικαιολογία για πράξεις βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας που θα επέτρεπαν την απαλλαγή του δράστη ή τη μείωση της ποινής του και ότι τα αποδεικτικά στοιχεία για τον σεξουαλικό ιστορικό και τη σεξουαλική συμπεριφορά του θύματος θα επιτρέπονται ή θα εξετάζονται μόνο όταν είναι σχετικά και απαραίτητα.

Άρθρο 55 Εκούσια και αυτεπάγγελτη διαδικασία

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη διάταξη του άρθρου 55 παρ. 1 επισημαίνεται στα συμβαλλόμενα μέρη ότι οι ανακρίσεις και η διαδικασία δίωξης για τα αδικήματα που εμπίπτουν στα άρθρα 35 (Σωματική βία), 36 (Σεξουαλική βία συμπεριλαμβανομένου του βιασμού), 37 (Καταναγκαστικός γάμος), 38 (Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων) και 39 (Καταναγκαστική έκτρωση και καταναγκαστική στείρωση) της Σύμβασης δεν θα πρέπει να στηρίζονται εξ ολοκλήρου ή μόνο στην αναφορά ή έγκληση που τυχόν υπέβαλε το θύμα καθώς και ότι η διαδικασία θα πρέπει συνεχιστεί ακόμη κι αν το θύμα ανακαλέσει τη δήλωση ή έγκληση του.

Το ζήτημα που θέτει η εν λόγω διάταξη, κατά την Τσακιστράκη, φέρνει στην επιφάνεια ένα δισεπίλυτο ζήτημα αναφορικά με το εάν η βούληση του θύματος πρέπει να γίνεται σεβαστή σε όλες τις ποινικές υποθέσεις βίας κατά των γυναικών ή ορισμένα αδικήματα επέχουν τόσο μεγάλη απαξία, ώστε να καθίσταται αναγκαία η παρέμβαση των αρχών ανεξάρτητα από τη βούληση του θύματος (Τσακιστράκη: 2022: 247).

Η Σύμβαση αναγνωρίζει τον ιδιαίτερα τραυματικό χαρακτήρα των αδικημάτων που καλύπτονται από αυτό το άρθρο και με τη διάταξη αυτή επιδιώκεται να αρθεί το βάρος που συχνά αναλαμβάνουν τα θύματα σε μία σειρά χρονοβόρων ποινικών ερευνών και διαδικασιών. Από την άλλη, θέλει να καταστεί δυνατή η διεξαγωγή ποινικών ερευνών και διώξεων χωρίς να τίθεται μονομερώς το βάρος της κίνησης τέτοιων διαδικασιών και της εξασφάλισης καταδικαστικών αποφάσεων στο θύμα. Ως εκ τούτου, η Σύμβαση διασαφηνίζει ότι η δίωξη των δραστών για τα συγκεκριμένα αδικήματα που αναφέρονται στο παρόν άρθρο τελούν υπό την ευθύνη των αρχών και του κράτους. Λαμβάνεται επίσης υπόψη το γεγονός ότι πρόκειται για πράξεις που κατά κύριο λόγο έχουν ως αποτέλεσμα σοβαρή σωματική βλάβη ή στέρηση ζωής και διαπράττονται από μέλη της οικογένειας, στενούς συντρόφους ή πρόσωπα στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον του θύματος και τα

επακόλουθα αισθήματα ντροπής, φόβου και αδυναμίας οδηγούν σε χαμηλό αριθμό καταγγελιών και, κατά συνέπεια, καταδικαστικών αποφάσεων.

Ως εκ τούτου, βαραίνει ιδιαίτερα τις αρχές επιβολής του νόμου η ευθύνη να διερευνούν και να συγκεντρώνουν αποδεικτικά στοιχεία, όπως ουσιαστικά αποδεικτικά στοιχεία, καταθέσεις μαρτύρων, ιατρική πραγματογνωμοσύνη κ.λπ., και να διασφαλίζουν ότι η διαδικασία μπορεί να διεξαχθεί ακόμη και αν το θύμα αποσύρει την κατάθεση ή την καταγγελία του, τουλάχιστον όσον αφορά σοβαρά αδικήματα, όπως η σωματική βία που είχε ως αποτέλεσμα θάνατο ή σωματική βλάβη.

Η παρ. 2 του άρθρου 55 σκοπό έχει την ενδυνάμωση των θυμάτων και την ενθάρρυνσή τους να προχωρήσουν σε ποινικές διαδικασίες. Για το λόγο αυτό, απαιτείται από τα συμβαλλόμενα μέρη να διασφαλίζουν ότι κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις που στηρίζουν θύματα ενδοοικογενειακής βίας καθώς εκπαιδευμένοι σύμβουλοι υποστήριξης να μπορούν να βοηθήσουν και να στηρίζουν τα θύματα κατά τη διάρκεια ερευνών και δικαστικών διαδικασιών.

Στην Ελλάδα τα αδικήματα της ενδοοικογενειακής βίας (άρθρα 6-10 ν. 3500/2006) είναι αυτεπαγγέλτως διωκόμενα όπως και το αδίκημα του βιασμού (336 ΠΚ). Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 344 ΠΚ εάν η παθούσα ή ο παθών δηλώσει ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας μπορεί να απόσχει οριστικά από την ποινική δίωξη ή, αν αυτή έχει ασκηθεί, να εισαγάγει την υπόθεση στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, το οποίο μπορεί να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη, *εκτιμώντας τη δήλωση του θύματος ότι η δημοσιότητα από την ποινική δίωξη θα έχει συνέπεια τον σοβαρό ψυχικό τραυματισμό του* (άρθρο 78 του ν. 4855/2021). Τα αδικήματα των άρθρων 34 (Μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση-Stalking) και 40 (Σεξουαλική παρενόχληση) της Σύμβασης δεν είναι αυτεπαγγέλτως διωκόμενα και διώκονται κατόπιν έγκλησης (μήνυσης).

Άρθρο 56 Μέτρα προστασίας

Στόχος του **άρθρου 56** είναι η παρότρυνση προς τα συμβαλλόμενα μέρη να θεσπίσουν εκείνα τα νομοθετικά και άλλα μέτρα που θα διασφαλίζουν μία ολιστική προστασία στα θύματα ενδοοικογενειακής ή έμφυλης βίας καθώς και στους μάρτυρες αυτών των

αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών. Αυτά τα μέτρα προστασίας εφαρμόζονται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, τόσο κατά τη διάρκεια των ερευνών, που διεξάγονται από υπηρεσίες επιβολής του νόμου καθώς και από δικαστικές αρχές, όσο και κατά τη διάρκεια της δίκης. Η παράθεση των μέτρων προστασίας που αναφέρονται στο συγκεκριμένο άρθρο είναι ενδεικτική και όχι εξαντλητική γεγονός που σημαίνει ότι αφήνεται σε κάθε συμβαλλόμενο μέρος το περιθώριο βάσει του νομικού του συστήματος να θεσπίσει και άλλα ακόμη ευνοϊκότερα μέτρα προς όφελος των θυμάτων προκειμένου να εξασφαλίσουν την προστασία των θυμάτων, καθώς και των οικογενειών και των μαρτύρων τους. Τα μέρη πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα θύματα είναι ασφαλή από εκφοβισμό, αντίποινα και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση (Επεξηγηματική Έκθεση: εδάφιο 284).

Ειδικότερα, με σεβασμό στις ανάγκες των θυμάτων και με στόχο την αποφυγή επανατραυματισμού και επαναθυματοποίησης προβλέπεται η υποχρέωση ολοκληρωμένης ενημέρωσής τους:

- καθ' όλη τη διαδικασία που ακολουθείται της καταγγελίας του αδικήματος: τα θύματα, οι οικογένειες και οι νόμιμοι εκπρόσωποι τους ενημερώνονται για τις εξελίξεις στις έρευνες και τις διαδικασίες στις οποίες εμπλέκονται ως θύματα, τη γενική πρόοδο των ερευνών και την έκβαση των υποθέσεων τους. Επιπροσθέτως, με δυνατότητα στα θύματα να ακουστούν, να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία και να επιλέξουν τα μέσα παρουσίασης και εξέτασης των απόψεων, των αναγκών και των ανησυχιών τους
- όταν ο δράστης αποφυλακίζεται προσωρινά ή οριστικά ή δραπετεύει, τουλάχιστον σε περιπτώσεις όπου τα θύματα και η οικογένεια ενδέχεται να βρίσκονται σε κίνδυνο. Μία πολύ σημαντική πρόβλεψη που μπορεί να λειτουργήσει προληπτικά και συνδυαστικά με άλλα μέτρα να προετοιμάσει το πλάνο ασφαλείας του θύματος.
- για τα δικαιώματά τους και για τις υπηρεσίες που μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους.
- Στη γλώσσα που καταλαβαίνει το θύμα και μπορεί να επικοινωνήσει με εξασφάλιση της διερμηνείας όπου απαιτείται. Πρόκειται για ουσιαστικό μέτρο για

τη διασφάλιση της πρόσβασης στα δικαιώματα, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και τα μέρη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο παροχής δωρεάν διερμηνέων στα θύματα.

- Με διασφάλιση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και εικόνας των θυμάτων ώστε να προλαμβάνεται η δημόσια διάδοση πληροφοριών που επανατραυματοποιεί και επαναθυματοποιεί τα θύματα. Εξυπακούεται ότι όσοι/ες χειρίζονται περιπτώσεις έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας θα πρέπει να λειτουργούν σε πλαίσιο εχεμύθειας, σεβασμού της προσωπικότητας και των αναγκών των θυμάτων και προστασίας των προσωπικών τους δεδομένων. Παράλληλα, τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να μεριμνούν ώστε να αποτρέπεται η επαφή των θυμάτων με τους δράστες στις εγκαταστάσεις των ανακριτικών υπηρεσιών και στο δικαστήριο.
- Με διασφάλιση της δυνατότητας των θυμάτων να καταθέσουν στην αίθουσα του δικαστηρίου χωρίς να είναι παρόντα ή τουλάχιστον χωρίς την παρουσία του φερόμενου ως δράστη. Ο νόμος σε ορισμένες χώρες προβλέπει την οπτικοακουστική καταγραφή των ακροάσεων των θυμάτων ή την εκφώνηση της κατάθεσης του θύματος χωρίς την αυτοπρόσωπη παρουσία του ή να εμφανίζονται στο δικαστήριο μέσω τηλεδιάσκεψης.
- Με τη λήψη ειδικών μέτρων προστασίας για την περίπτωση των παιδιών θυμάτων και των παιδιών μαρτύρων λαμβάνοντας ιδιαίτερη μέριμνα για τις ανάγκες τους και διασφαλίζοντας τα δικαιώματά τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν περιστατικά εκφοβισμού τους.

Άρθρο 57 Νομική βοήθεια

Με το παρόν **άρθρο 57** της Σύμβασης τα συμβαλλόμενα μέρη καλούνται να λάβουν μέτρα για το δικαίωμα νομικής συνδρομής και δωρεάν νομικής συνδρομής για τα θύματα υπό τους όρους που προβλέπονται στο εσωτερικό τους δίκαιο. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκεται η προστασία των θυμάτων και η πρόσβασή τους σε ένδικα μέσα λαμβάνοντας υπόψη τις περίπλοκες διοικητικές διαδικασίες αλλά και το υψηλό κόστος αυτών γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για τις γυναίκες στην πρόσβαση

στη δικαιοσύνη. Το άρθρο 57 θέλει τα συμβαλλόμενα μέρη να εξασφαλίσουν ότι καμία γυναίκα θύμα έμφυλης ή ενδοοικογενειακής βίας θα μείνει χωρίς νομική προστασία έναντι του δράστη. Γίνεται κατανοητό πως για γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις (μετανάστριες, αιτούσες άσυλο και προσφύγισες, Ρομά ή γυναίκες με αναπηρία) η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι πολύ πιο δύσκολη λόγω ευαλωτότητας και επιμέρους περιορισμών που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ώστε να μην αποκλείονται από ένδικο μέσα και από την προώθηση της υπόθεσής τους στη Δικαιοσύνη.

Στη χώρα μας υπάρχει το πρόγραμμα νομικής συνδρομής (Legal Aid) που υλοποιεί το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας σε συνεργασία με τους Δικηγορικούς Συλλόγους. Ο σκοπός της παρούσας συνεργασίας είναι διττός: αφενός, στοχεύει στην καταπολέμηση και εξάλειψη όλων των μορφών έμφυλης βίας που υφίστανται οι γυναίκες, ενισχύοντας στην πράξη τη δυνατότητα διευθέτησης νομικών ζητημάτων ή/και προσφυγής του στη δικαιοσύνη, αφετέρου ενθαρρύνει και υποστηρίζει τα μέλη του Δικηγορικού Συλλόγου στην ανάληψη τέτοιων υποθέσεων. Για την υλοποίηση του προγράμματος υπογράφεται Πρωτόκολλο Συνεργασίας μεταξύ της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του ΚΕΘΙ και του Δικηγορικού Συλλόγου με αντικείμενο την παροχή νομικών υπηρεσιών και την εξωδικαστική και δικαστική εκπροσώπηση γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας, που απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα και λαμβάνουν συμβουλευτικές υπηρεσίες. Αντίστοιχα, προγράμματα υλοποιούν και μη κυβερνητικές οργανώσεις με στόχο την ουσιαστική υποστήριξη των θυμάτων κατά την πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη⁴². Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 22 του Ν. 3500/2006 (Α'232) στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης ένεκα ενός περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες (Φυτράκης, 2025: 50).

⁴² <https://diotima.org.gr/en/all-safe-legal-aid-for-victims-of-domestic-violence/>

Άρθρο 58 Παραγραφή

Ο σκοπός της συγκεκριμένης διάταξης του **άρθρου 58** προβλέπει ότι η προθεσμία παραγραφής για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας εξακολουθεί είναι ενεργή για επαρκές χρονικό διάστημα ώστε να είναι δυνατή η αποτελεσματική άσκηση διώξεων μετά την ενηλικίωση του θύματος. Με τον τρόπο αυτό προστατεύονται κατά κύριο λόγο τα παιδιά που για διάφορους λόγους δεν μπορούν να καταγγείλουν τα αδικήματα που γίνονται εις βάρος τους πριν την ενηλικίωσή τους. Με άλλα λόγια, ζητείται να προβλεφθεί η δυνατότητα για τα παιδιά να μπορούν να υποβάλουν έγκληση μετά την ενηλικίωσή τους και, δεύτερον, ότι οι διωκτικές αρχές πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσουν διώξεις για τα εν λόγω αδικήματα. Η εφαρμογή του άρθρου προβλέπεται για τα άρθρα 36, 37, 38 και 39 ενώ με το άρθρο 78, παράγραφος 2, σχετικά με τις επιφυλάξεις, επιτρέπεται στα μελλοντικά συμβαλλόμενα μέρη να δηλώσουν ότι διατηρούν το δικαίωμα να μην εφαρμόσουν την αρχή αυτή ή να την εφαρμόσουν μόνο σε ειδικές περιπτώσεις ή προϋποθέσεις όσον αφορά τα άρθρα 37, 38 και 39.

3. Αστυνομικές Υπηρεσίες Αντιμετώπισης της Έμφυλης και Ενδοοικογενειακής Βίας

Στο πλαίσιο της παρούσας ενότητας για τους φορείς δίωξης και την προστασία των θυμάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας είναι σκόπιμο να γίνει αναφορά και στις **Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Έμφυλης και Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛΑΣ)**.

Σύμφωνα με τον πρόσφατο νόμο 5187/2025 (Α' 48) με τον οποίο επήλθε η αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας προβλέπεται μεταξύ άλλων στο άρθρο 5 ως αποστολή της Ελληνικής Αστυνομίας η **κοινωνική αστυνόμευση**. Προς τούτο, λειτουργεί στη Γενική Διεύθυνση Ασφάλειας και Αστυνόμευσης η Διεύθυνση Κοινωνικής Αστυνόμευσης η οποία είναι αρμόδια για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση

δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, του σχολικού εκφοβισμού, **κάθε μορφής διαπροσωπικής βίας και κυρίως της ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας**, της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης, καθώς και για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των ανηλίκων, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, των ευάλωτων ομάδων, **την υποστήριξη των θυμάτων και την αποφυγή της δευτερογενούς θυματοποίησής τους**. Η Διεύθυνση περιλαμβάνει 5 Τμήματα εκ των οποίων το **Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας** και το **Τμήμα Αντιμετώπισης Έμφυλης Βίας** με τις σχετικές αρμοδιότητες ανταπόκρισης.

Το **Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας** είναι αρμόδιο, στο πλαίσιο του **επιτελικού του ρόλου**, για:

- ✓ την παρακολούθηση υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας του ν. 3500/2006 (Α'232), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, σε συνεργασία με τις επιχειρησιακές περιφερειακές υπηρεσίες, τη μελέτη μέτρων πρόληψης και καταστολής των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας και την υποβολή σχετικής εισήγησης, την εποπτεία και τον συντονισμό των ως άνω υπηρεσιών για την ορθή εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας, καθώς και για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των ως άνω μέτρων και την αναπροσαρμογή αυτών.
- ✓ την επεξεργασία προτυποποιημένων κωδικοποιημένων σημαντικών αναφορών που αφορούν σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας, για την ορθή αντιμετώπισή τους και τον καθορισμό ενιαίου τρόπου καταγραφής.

Το **Τμήμα Αντιμετώπισης Έμφυλης Βίας** είναι αρμόδιο για:

- ✓ την καταγραφή και παρακολούθηση των υποθέσεων έμφυλης βίας, σεξουαλικής κακοποίησης ή παρενόχλησης, παρενοχλητικής παρακολούθησης, ακρωτηριασμού γεννητικών οργάνων και εξαναγκαστικού γάμου, καθώς και οποιουδήποτε άλλου αδικήματος που πλήττει δυσανάλογα πρόσωπα λόγω φύλου.

Μεταξύ των υπολοίπων αρμοδιοτήτων των δύο Τμημάτων είναι η ανάπτυξη δράσεων, σε συνεργασία με το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και με άλλους συναρμόδιους φορείς, για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και για την πρόληψη

δευτερογενούς επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, εκφοβισμού και αντεκδίκησης. Η συνεχής επιμόρφωση του προσωπικού, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού που εκτελεί καθήκοντα Αξιωματικού Υπηρεσίας, μέσα από τη διοργάνωση σεμιναρίων και ημερίδων. Η διοργάνωση δράσεων ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης σε συνεργασία με συναρμόδιους φορείς. Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη δράσεων προς ευχερέστερη καταγγελία περιστατικών έμφυλης βίας και την παρακολούθηση της πορείας των καταγγελιών αυτών.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Η Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής (ΓΑΔΑ), η Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης (ΓΑΔΘ), οι Γενικές Περιφερειακές Αστυνομικές Διευθύνσεις (ΓΠΑΔ) και οι υπαγόμενες σε αυτές υπηρεσίες αποτελούν τις επιχειρησιακές περιφερειακές υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίες έχουν ως αποστολή την άσκηση, μέσα στα όρια της τοπικής τους αρμοδιότητας, του συνόλου των αστυνομικών αρμοδιοτήτων. Εκεί έχουν συσταθεί Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας για την παρακολούθηση υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας του ν.3500/2006 (Α'232) και τα οποία λειτουργούν κατά τις υποδείξεις του Τμήματος Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Αστυνόμευσης/Α.Ε.Α.

Στο πλαίσιο αυτό, **συστάθηκαν εξειδικευμένες δομές για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας: (14) Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας σε Γενικές Αστυνομικές και Γενικές Περιφερειακές Αστυνομικές Διευθύνσεις και Πενήντα οκτώ (58) αντίστοιχα Γραφεία σε Διευθύνσεις Αστυνομίας σε όλη τη χώρα.**⁴³

Συνολικά λειτουργούν⁴⁴ :

73 επιτελικές Υπηρεσίες με αρμοδιότητες, οι οποίες αφορούν, ιδίως την παρακολούθηση των υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας, την άσκηση εποπτείας στις Υπηρεσίες, που χειρίζονται τις υποθέσεις σε προανακριτικό – επιχειρησιακό επίπεδο, την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, βάσει των διαπιστούμενων υπηρεσιακών

⁴³Βλέπε σχετικά εδώ: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/> και εδώ: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/ypiresies-ellinikis-astynomias-kai-synarmodioi-foreis/>

⁴⁴ Βλέπε Απόφαση Αρχηγού ΕΛΑΣ 7001/2/1491-Ιδ'/19-8-2021 (ΦΕΚ Β' 3894/20.8.2021)

αναγκών, την ανάπτυξη συνεργασίας με συναρμόδιους Φορείς, την ανάληψη – υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, την τήρηση και εξαγωγή στατιστικών στοιχείων.

63 επιχειρησιακά Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας τα οποία είναι αρμόδια για τον προανακριτικό – επιχειρησιακό χειρισμό των υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας, κατ' αποκλειστικότητα, τη λήψη μέτρων για την αποτροπή της δευτερογενούς θυματοποίησης και τη συνεργασία με τους συναρμόδιους Φορείς, στο πλαίσιο της προανακριτικής διαδικασίας και με σκοπό την συντονισμένη δράση των αρμόδιων αρχών της πολιτείας.

Ο σκοπός αυτού του δικτύου αστυνομικών υπηρεσιών είναι όπως καταδείχθηκε πολυδιάστατος: α) Η προστασία και υποστήριξη των θυμάτων, με έμφαση στην πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης, β)

Η ενθάρρυνση της καταγγελίας περιστατικών και η βελτίωση της διαχείρισής τους, γ) Η πρόληψη και αποτελεσματική αντιμετώπιση εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας, δ) Ο συντονισμός των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και η συστηματική παρακολούθηση των υποθέσεων, ε) Η εκπαίδευση και συνεχής επιμόρφωση του αστυνομικού προσωπικού και στ) Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για το φαινόμενο.

4. Συστάσεις από την Επιτροπή των Μερών και την GREVIO

Η Επιτροπή των Μερών της Σύμβασης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (εφεξής "η Σύμβαση"), ενεργώντας σύμφωνα με το άρθρο 68 παράγραφος 12 της Σύμβασης,

Έχοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 66 παράγραφος 1 της Σύμβασης σχετικά με τον ελεγκτικό ρόλο της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για τη δράση ενάντια στη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία (εφεξής "GREVIO"),

Αφού εξέτασε την Έκθεση Βασικής Αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης από την Ελλάδα, η οποία εγκρίθηκε από την GREVIO κατά την 31η συνεδρίασή της (23-26 Οκτωβρίου 2023), καθώς και τις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης που ελήφθησαν στις 9 Νοεμβρίου 2023,

Συνιστά στην Ελληνική κυβέρνηση να λάβει τα κάτωθι μέτρα, όπως αυτά αποτυπώνονται και στην Έκθεση Αξιολόγησης της χώρας από την Επιτροπή GREVIO, αναλαμβάνοντας άμεση δράση προκειμένου:

- να καταστήσει δυνατό τον άμεσο και κατάλληλο χειρισμό των ερευνών και των ποινικών διαδικασιών σε περιπτώσεις έμφυλης βίας, στη βάση της έμφυλης κατανόησης της βίας κατά των γυναικών, με την ανάπτυξη τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας για τη δίωξη όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, με την παροχή κατάλληλης κατάρτισης σε όλες/όλους αρμόδιες/ιους επαγγελματίες, με την αξιολόγηση μέσω της συλλογής κατάλληλων δεδομένων και την ανάλυση του χειρισμού των ποινικών υποθέσεων από τις αρχές επιβολής του νόμου, τις εισαγγελικές αρχές και τα δικαστήρια για τον εντοπισμό πιθανών κενών στη θεσμική αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών (**Σύσταση 14** - παράγραφος 268 GREVIO),
- να εφαρμόσει συστηματική, ευαίσθητη ως προς το φύλο, εκτίμηση κινδύνου και διαχείριση ασφάλειας των γυναικών σε όλες τις περιπτώσεις βίας κατά των γυναικών, που να διατρέχουν όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας και στη βάση μιας αποτελεσματικής διϋπηρεσιακής προσέγγισης, συμπεριλαμβανομένων εξειδικευμένων υπηρεσιών και ΜΚΟ (**Σύσταση 15** - παράγραφος 277 GREVIO),
- να διασφαλίσει τη διαθεσιμότητα επειγόντων μέτρων αποκλεισμού και περιοριστικών όρων σε όλες τις γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας; - να παρακολουθεί και να επιβάλλει τις αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων/διαταγών προστασίας; -να διασφαλίσει ότι εφαρμόζονται αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινικές ή άλλες κυρώσεις για την παραβίαση των διαταγών προστασίας και να συλλέγει δεδομένα σχετικά με τον αριθμό των διαταγών προστασίας που εκδίδονται, των παραβιάσεών τους και των επιβληθεισών κυρώσεων (**Σύσταση 16** - παράγραφος 287 GREVIO).

5. Προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1 - Αυτεπάγγελτη δίωξη αδικημάτων

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να εξοικειωθούν οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες με τη διαδικασία της αυτεπάγγελτης δίωξης αδικημάτων που προβλέπεται στο άρθρο 55 της Σύμβασης ώστε να μπορούν να δώσουν τις κατάλληλες πληροφορίες κατά την εξυπηρέτηση γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Διάρκεια: 20΄

Ζητάμε από τα συμμετέχοντα άτομα να απαντήσουν στις ερωτήσεις που υπάρχουν στην καρτέλα

Εάν ένα θύμα ενδοοικογενειακής βίας δηλώσει στην Αστυνομία ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη, τι συμβαίνει;
Ο εισαγγελέας αποφασίζει αν θα συνεχίσει ή όχι η δίωξη
Η Αστυνομία υποχρεώνει το θύμα να υποβάλει μήνυση
Η δίωξη σταματά αμέσως

Ακολουθεί διαλογική συζήτηση αναφορικά με την έννοια της «αυτεπάγγελτης δίωξης» πάνω σε μία σειρά ερωτήσεων που μπορεί ο εισηγητής/τρια να θέσει στην ολομέλεια. Για παράδειγμα:

1. Τι σημαίνει η έννοια της "αυτεπάγγελτης δίωξης" σύμφωνα με το άρθρο 55 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

Σύμφωνα με το Άρθρο 55 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, η αυτεπάγγελτη δίωξη σημαίνει ότι οι διωκτικές αρχές (Εισαγγελία, Αστυνομία) έχουν την υποχρέωση να διερευνούν και να διώκουν τα αδικήματα βίας που καλύπτει η Σύμβαση, ανεξάρτητα από το αν το θύμα έχει υποβάλει έγκληση (δηλαδή διαδικασία που ζητά την ποινική δίωξη του δράστη). Ουσιαστικά, η ποινική διαδικασία ξεκινά με πρωτοβουλία του κράτους, μόλις οι αρχές λάβουν γνώση για την τέλεση ενός αδικήματος.

2. Ποια είναι η βασική υποχρέωση της αστυνομίας στην περίπτωση αναφοράς περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας;

Η βασική υποχρέωση της αστυνομίας, σύμφωνα με το Άρθρο 55, είναι να παρεμβαίνει και να διερευνά κάθε περιστατικό βίας που περιγράφεται στη Σύμβαση, ακόμη και όταν το θύμα δεν έχει υποβάλει επίσημη αναφορά. Αυτό μπορεί να συμβεί με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορηθούν για το συμβάν (π.χ., μέσω τηλεφωνικής κλήσης, ανώνυμης καταγγελίας ή κατά τη διάρκεια περιπολίας). Η αστυνομία οφείλει να καταγράφει το περιστατικό και να παραπέμπει την υπόθεση στην Εισαγγελία για την περαιτέρω ποινική δίωξη.

3. Που αποσκοπεί η διαδικασία της αυτεπάγγελτης δίωξης αναφορικά με την προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας;

Προστασία του θύματος: Το θύμα δεν επωμίζεται το βάρος της εκκίνησης της ποινικής διαδικασίας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα θύματα που μπορεί να φοβούνται τον δράστη, να βρίσκονται υπό πίεση ή να μην έχουν την ψυχολογική δύναμη να κινηθούν νομικά.

Αντιμετώπιση του φόβου: Η αυτεπάγγελτη δίωξη αφαιρεί τον φόβο του θύματος για αντίποινα, αφού η συνέχιση της διαδικασίας δεν εξαρτάται από αυτό.

Μη αναστρεψιμότητα: Μόλις ξεκινήσει η διαδικασία, το θύμα δεν μπορεί να την ανακαλέσει, διασφαλίζοντας έτσι ότι η υπόθεση θα φτάσει στη δικαιοσύνη. Αυτό εμποδίζει τους δράστες να ασκούν πίεση στο θύμα για να αποσύρει τη μήνυση.

Δραστηριότητα 2 - Άμεση ανταπόκριση, πρόληψη και προστασία των φορέων επιβολής του νόμου

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν τα συμμετέχοντα άτομα την υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 50 της Σύμβασης για τους φορείς επιβολής του νόμου ώστε έγκαιρα και άμεσα να ανταποκρίνονται, προλαμβάνουν και αντιμετωπίζουν όλες τις μορφές βίας που αναφέρονται στη Σύμβαση. Στο πλαίσιο αυτό,

θα αναπτυχθεί μία μελέτη περίπτωσης και θα ακολουθήσει ο σχολιασμός από τους/τις συμμετέχοντες.

Διάρκεια: 20-30΄

Αρχικά, παρουσιάζεται η καρτέλα με την παρ. 2 του άρθρου 50 της Σύμβασης:

«Τα Μέρη θα λαμβάνουν όλα τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι αρμόδιοι φορείς επιβολής του νόμου ασχολούνται άμεσα και κατά τον προσηκόντα τρόπο όσον αφορά την πρόληψη και προστασία ενάντια σε όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της χρησιμοποίησης προληπτικών επιχειρησιακών μέτρων καθώς και τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων».

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες/ουσες χωρίζονται σε δύο ομάδες προκειμένου να συζητήσουν για τη μελέτη περίπτωσης που τους δίδεται και συγκεκριμένα να εξετάσουν εάν η αστυνομία έπραξε ανάλογα με το άρθρο 50 της Σύμβασης. Ποια μέτρα θα έπρεπε να ακολουθήσει για την προστασία του θύματος;

Μελέτη περίπτωσης

Δεν ήταν η πρώτη φορά που ο Στέργιος επέστρεφε στο σπίτι με μεγάλο θυμό. Αντιλαμβάνομαι πλέον από την πρώτη στιγμή που μπαίνει στο σπίτι ότι βρίσκεται σε φάση τρέλας και μανίας. Ενώ τα παιδιά είχαν καθίσει μαζί μου και βλέπαμε τηλεόραση, αυτός με πλησίασε, μου άρπαξε και μου γύρισε το χέρι λέγοντας μου ότι πάλι ξέχασα να του μαγειρέψω το φαγητό που ζήτησε. Λογοφέραμε και άρχισε να ουρλιάζει ότι θα με σκοτώσει, θα με στείλει στο χώμα, ότι ο ίδιος θα πάει ένα χρόνο στην φυλακή και μετά θα βγει ενώ εγώ θα έχω ψοφήσει. Φοβισμένη πήρα το κινητό μου και κλειδώθηκα στην τουαλέτα. Άρχισε να χτυπάει μαινόμενος την πόρτα απειλώντας με ότι θα με κάνει κομματάκια. Αποφάσισα να πάρω τηλέφωνο την αστυνομία. Μου είχε πολλές φορές επιτεθεί αλλά πρώτη φορά ένιωσα ότι θα με σκοτώσει. Τότε, χωρίς να το πολυσκεφτώ, πήρα τηλέφωνο την αστυνομία. Πάντα φοβόμουν την εκδίκησή του και τις συνέπειες που θα είχα αν τον χώριζα. Εκείνη την στιγμή όμως φοβήθηκα πιο πολύ τον θάνατό μου. Όλα τα άλλα, σκέφτηκα, θα τα αντιμετωπίσω αν είμαι ζωντανή. Μετά από είκοσι λεπτά ήρθαν δυο αστυνομικοί στο σπίτι. Ο ίδιος αμέσως άλλαξε το τρομακτικό του ύφος και έγινε ξανά ευγενικός, ανθρώπινος, προσηνής. Με ήρεμο τόνο τους είπε ότι είχα πάθει μια κρίση, ότι κλειδώθηκα στην τουαλέτα με την μικρή μου κόρη και δεν του άνοιγα και ότι υποχρεώθηκε να σπάσει την πόρτα γιατί ανησύχησε. Οι αστυνομικοί μου

είπαν ότι χρειάζεται να πάμε στο τμήμα και αν είχα κάποιον να αφήσω τα παιδιά. Ήταν 10 η ώρα το βράδυ. Δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά και καταλήξαμε όλοι στο τμήμα. Στην διαδρομή ο αστυνομικός μας έλεγε όλη την ώρα ότι χρειάζεται να τα βρούμε και ότι δεν υπάρχει λόγος να χαλάσουμε το σπίτι μας. Στο αστυνομικό τμήμα η αστυνόμενος κάλεσε και τον αστυνομικό που είχε έρθει στο σπίτι να δώσει την μαρτυρία του. «Όλα καλά ήταν σπίτι, είπε». «Μα πως όλα καλά του είπα. Δεν ήταν σπασμένη η πόρτα όταν ήρθατε; Δεν έκλαιγαν γοερά τα παιδιά;» «Ναι..ναι... απάντησε αλλά και εσείς δεν έπρεπε να κλειδώσετε την πόρτα. Και εμένα μου το είχε κάνει μια φορά η γυναίκα μου... εντάξει δεν έσπασα την πόρτα απλώς φώναξα την μητέρα της να την ηρεμήσει!». «Μα αν δεν κλείδωνα την πόρτα θα έσπαγε το κεφάλι μου του είπα. Δεν είναι καλύτερο να είναι σπασμένη η πόρτα και όχι το κεφάλι μου;» του απάντησα. Όταν βγήκα έξω ο σύζυγός μου είχε πιάσει την μεγάλη μου κόρη και της έλεγε ότι φώναξα επίτηδες την αστυνομία για να μην πάμε διακοπές και ότι θέλω να τον κλείσω φυλακή για να μην βλέπει τις κόρες του. Αισθανόμουν σαν να ζούσα το θέατρο του παραλόγου.

Δραστηριότητα 3 - Διαταγές αποκλεισμού ή περιορισμού έκτακτης ανάγκης

Στόχος της δραστηριότητας είναι τα συμμετέχοντα άτομα να εξοικειωθούν με τις διαταγές απομάκρυνσης του δράστη ενδοοικογενειακής βίας από την οικία σε περιστάσεις και καταστάσεις άμεσης ανάγκης όπως ορίζει το άρθρο 52 της Σύμβασης.

Διάρκεια: 20-30΄

Παρουσιάζεται ως μελέτη περίπτωσης το ισπανικό μοντέλο για την άμεση απομάκρυνση των δραστών με τις επείγουσες εντολές απαγόρευσης.

Μελέτη περίπτωσης

Στην Ισπανία είναι σε ισχύ ο Οργανικός Νόμος 1/2004 (OL 1/2004) ο οποίος προσφέρει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που περιλαμβάνει νομική, θεσμική και κοινωνική υποστήριξη, υγειονομική περίθαλψη καθώς και μέτρα στην εκπαίδευση, στην οικονομία και σε δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης. Σύμφωνα με το νόμο αυτό προβλέπεται η σύσταση επίσης εξειδικευμένων δικαστηρίων για την έμφυλη βία τα οποία συστήνονται σε όλες τις περιφέρειες της Ισπανίας και προσφέρουν υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης.

Στο πλαίσιο αυτό, στην Ισπανία, η απομάκρυνση του δράστη από την οικία δεν είναι απλώς μια προσωρινή λύση, αλλά μέρος μιας ευρύτερης εντολής προστασίας που εκδίδεται από τα ειδικά δικαστήρια για τη βία κατά των γυναικών. Αυτή η

εντολή αποτελεί ένα κεντρικό εργαλείο για την εφαρμογή του Άρθρου 52.
Στην Ισπανία, το άρθρο 52 υλοποιείται ως εξής:
A. Με άμεση παρέμβαση της Αστυνομίας: Σε περίπτωση καταγγελίας ενδοοικογενειακής βίας, η αστυνομία έχει την εξουσία να απομακρύνει άμεσα τον δράστη από το σπίτι, ακόμη και αν δεν υπάρχουν προφανή σημάδια σωματικής βίας, αλλά υπάρχουν ενδείξεις απειλών ή ψυχολογικής βίας.
B. Με έκδοση δικαστικής εντολής προστασίας: Μέσα σε 72 ώρες από το περιστατικό, τα ειδικά δικαστήρια για τη βία κατά των γυναικών μπορούν να εκδώσουν διαταγή επειγόντων προστατευτικών μέτρων. Μάλιστα τα δικαστήρια για την έμφυλη βία είναι σε ετοιμότητα όλο το 24ωρο ενώ στην Μαδρίτη δύο δικαστήρια λειτουργούν σε 24ωρη βάση.
Η δικαστική εντολή προστασίας είναι πολυδιάστατη και περιλαμβάνει:
Απομάκρυνση του δράστη: Τον υποχρεώνει να απομακρυνθεί από την οικία και να μην πλησιάζει το θύμα.
Απαγόρευση προσέγγισης: Καθιστά παράνομη οποιαδήποτε προσπάθεια του δράστη να έρθει σε επαφή με το θύμα (είτε δια ζώσης, είτε μέσω τηλεφώνου, email ή social media).
Διατάξεις για την επιμέλεια: Μπορεί να ρυθμίζει προσωρινά την επιμέλεια των παιδιών, ώστε να προστατευθούν και αυτά.
Παροχή βοήθειας: Δίνει στο θύμα άμεση πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και οικονομική βοήθεια.

Στη συνέχεια καλούνται τα συμμετέχοντα άτομα να εξετάσουν γιατί το ισπανικό μοντέλο των επειγουσών εντολών απομάκρυνσης του δράστη αποτελεί καλή πρακτική. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

- ✓ Ταχύτητα και Αποτελεσματικότητα: Το σύστημα λειτουργεί με ταχύτητα, καθώς η «Εντολή Προστασίας» εκδίδεται άμεσα, αποτρέποντας περαιτέρω βία.
- ✓ Πολυεπίπεδη Προστασία: Δεν περιορίζεται μόνο στην απομάκρυνση, αλλά παρέχει μια ολοκληρωμένη νομική και κοινωνική προστασία.
- ✓ Εξειδικευμένα Δικαστήρια: Η ύπαρξη ειδικών δικαστηρίων με εξειδικευμένο προσωπικό διασφαλίζει ότι οι υποθέσεις αντιμετωπίζονται με την απαραίτητη σοβαρότητα και κατανόηση.

ΕΝΟΤΗΤΑ 11Β΄ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ

Στόχος

Στόχος της ενότητας είναι παρουσιάσει τις νομικές προβλέψεις σχετικά με τα δικαιώματα των μεταναστριών και προσφυγισσών/αιτουσών άσυλο που είναι θύματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία προβλέπονται στα άρθρα 59-61 του Κεφαλαίου VII Μετανάστευση και Άσυλο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης (Ν. 4531/2018).

Σύντομη περιγραφή της ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει αναφορά στις προβλέψεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης που αφορούν το καθεστώς διαμονής, τις αιτήσεις ασύλου με βάση το φύλο και τη μη επαναπροώθηση, καθώς και συνοπτική παρουσίαση των συστάσεων της GREVIO για την Ελλάδα. Επίσης περιλαμβάνει αναφορές στην σχετική εθνική νομοθεσία συναφείς υπουργικές αποφάσεις, κανονισμούς λειτουργίας, προγραμμάτων, πρωτοκόλλων, πρωτοβουλιών των αρμόδιων φορέων για τις προσφύγισες, κ.λπ.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχουσες/ -χοντες θα έχουν:

- ευαισθητοποιηθεί και ενημερωθεί για την ενσωμάτωση της διάστασης της μετακίνησης των πληθυσμών και τη διατομεακή σύνδεση μεταξύ της έμφυλης βίας και της μετανάστευσης-προσφυγιάς στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.
- αποκτήσει γνώσεις για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου σε περιπτώσεις περιστατικών βίας κατά των γυναικών σε όλη τη διάρκεια της μετακίνησης των γυναικών προσφύγων σε εθνικό επίπεδο.
- Ενημερωθεί για την έκταση του φαινομένου και τον τρόπο καταγραφής του καθώς και για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πρόσθετων μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισής του.
- τη δυνατότητα να κάνουν χρήση των επιπρόσθετων μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου, ήτοι παραπομπών, πρωτόκολλων για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας σε προσφυγικές δομές, κ.λπ.

Έννοιες - κλειδιά

Αυτοτελής άδεια διαμονής – έμφυλη ως μορφή δίωξης – ευαίσθητες ως προς το φύλο διαδικασίες ασύλου – διεθνής προστασία - αρχή της μη επαναπροώθησης

1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

Σύμφωνα με την Επεξηγηματική Έκθεση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, οι μετανάστριες, συμπεριλαμβανομένων όσων δεν έχουν νομιμοποιητικά έγγραφα, και οι αιτούσες άσυλο/προσφύγισες αποτελούν δύο ομάδες γυναικών που είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στην έμφυλη βία. Παρά τις διαφορές τους ως προς το νομικό καθεστώς, τους λόγους αναχώρησης από τη χώρα καταγωγής τους και τις συνθήκες διαβίωσης, και οι δύο ομάδες, διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να υποστούν έμφυλη βία, και αντιμετωπίζουν παρόμοιες δυσκολίες και δομικά εμπόδια στην προσπάθεια υπέρβασης της βίας.

Το Κεφάλαιο VII περιέχει μια σειρά από υποχρεώσεις που αποσκοπούν στην εισαγωγή μιας έμφυλης προσέγγισης της βίας κατά των μεταναστριών και των αιτουσών άσυλο, εισάγοντας καταρχάς τη δυνατότητα χορήγησης ανεξάρτητου καθεστώτος διαμονής σε μετανάστριες που είναι θύματα έμφυλης/ενδοοικογενειακής βίας. Επιπλέον, θεσπίζει την υποχρέωση αναγνώρισης της έμφυλης βίας κατά των γυναικών ως μορφής δίωξης και περιλαμβάνει την υποχρέωση παροχής έμφυλης ερμηνείας κατά την αναγνώριση του προσφυγικού καθεστώτος. Παράλληλα, καθιερώνει την υποχρέωση εισαγωγής διαδικασιών, κατευθυντήριων γραμμών και υπηρεσιών υποστήριξης με έμφυλη ευαισθησία στη διαδικασία ασύλου, ενώ περιλαμβάνει και διατάξεις που αφορούν τον σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης των θυμάτων βίας κατά των γυναικών και καταλήγει με έναν κατάλογο ελέγχου που συνοψίζει τις απαιτήσεις των διατάξεων που αφορούν τις αιτούσες άσυλο και τις προσφύγισες (CoE, 2011: 50-51, par. 298-300)..

Οι διατάξεις της Σύμβασης που αφορούν τη μετανάστευση και το άσυλο εισάγουν σημαντικές καινοτομίες καταρχάς διότι λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την προστασία των μεταναστριών που είναι έμφυλης θύματα βίας στο πλαίσιο ενδοοικογενειακών/ συντροφικών σχέσεων και εν δυνάμει μπορούν να μεταμορφώσουν τη θέση των γυναικών που βιώνουν διαθεματικές ανισότητες και διακρίσεις τόσο λόγω του μεταναστευτικού τους καθεστώτος όσο και της βίας που έχουν υποστεί (Briddick, 2025). Αναγνωρίζεται για παράδειγμα ότι όταν το καθεστώς μετανάστευσης των γυναικών

εξαρτάται από τον σύζυγο, ενδέχεται να βρεθούν αντιμέτωπες με μια σκληρή επιλογή: να παραμείνουν σε μια κακοποιητική σχέση ή να ρισκάρουν την απέλαση.

Το Άρθρο 59 της Σύμβασης αποσκοπεί στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, παρέχοντας ανακούφιση σε μετανάστριες-θύματα βίας μέσω της καθιέρωσης εξαιρέσεων στις εξουσίες ελέγχου της μετανάστευσης των κρατών υποδοχής. Επιπλέον, στο πλαίσιο της Σύμβασης υπάρχει σαφής αναγνώριση ότι η μεταναστευτική νομοθεσία δημιουργεί ανισορροπία εξουσίας όταν ένα μέλος της οικογένειας (εν προκειμένω η γυναίκα σύζυγος/ σύντροφος) αντλεί δικαιώματα διαμονής μέσω κάποιου άλλου. Ως αποτέλεσμα αυτής της ανισότητας, οι γυναίκες ενδέχεται να εξαναγκάζονται να προβαίνουν σε υπολογισμούς κόστους-οφέλους μεταξύ της παραμονής σε μια κακοποιητική σχέση ή της απώλειας των δικαιωμάτων διαμονής τους, ιδιαιτέρως όταν στη μεταναστευτική νομοθεσία ενός κράτους προβλέπεται συγκεκριμένη διάρκεια του γάμου στο πλαίσιο της οικογενειακής συνένωσης ή για την χορήγηση αυτοτελούς άδειας διαμονής.⁴⁵ Παρότι η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει υποστηρίξει την αλλαγή του κανόνα έτσι ώστε οι μετανάστριες που εντάσσονται μέσω οικογενειακής επανένωσης να αποκτούν ατομικό νομικό καθεστώς εντός ενός έτους από την ημερομηνία άφιξής τους.⁴⁶

Επειδή η λύση αυτή δεν ενσωματώθηκε στο κείμενο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, και η Σύμβαση δεν περιλαμβάνει διάταξη που να καλεί τα κράτη να περιορίσουν τη διάρκεια της έγγαμης σχέσης, το Άρθρο 59 προσφέρει μάλλον μια εκ των υστέρων αποκατάσταση, παρέχοντας ανακούφιση στη σύζυγο μετά την εκδήλωση της κακοποίησης. Παράλληλα εγείρει δύο αλληλένδετα ερωτήματα: υπό ποιες προϋποθέσεις ενεργοποιούνται αυτές οι εξαιρέσεις και ποιο είναι το μετασχηματιστικό τους δυναμικό υπό το φως των δικαιωμάτων μετανάστευσης που επεκτείνει το Άρθρο 59 στις

⁴⁵ Για παράδειγμα στην Ελλάδα, βλέπε Ν. 5038/2023 , κωδικοποιημένο με τον 5187/2025, Κώδικας Μετανάστευσης, Άρθρο 90 Αυτοτελής άδεια διαμονής μελών οικογένειας.

⁴⁶ CoE Parliamentary Assembly, Protecting Migrant Women in the Labour Market, Resolution 1811 (2011), par. 7.2.1 <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17990&lang=EN>

μετανάστριες. Σύμφωνα με την Stoyanova, παρά τις θετικές αλλαγές η συνολική πρόοδος που προκαλείται από τη Σύμβαση στον τομέα της προστασίας των μεταναστριών έχει σημαντικούς περιορισμούς, εφόσον μια γυναίκα η οποία αποκτά δικαιώματα διαμονής μέσω μιας κακοποιητικής σχέσης, είναι πιθανό να μην μπορέσει να αξιοποιήσει τις υποσχέσεις του Άρθρου 59 (Stoyanova, 2018: 3-6).

Σύμφωνα με την Peroni (2016), υπάρχουν εγγενείς κίνδυνοι στο πλαίσιο ευαλωτότητας μέσα από το οποίο η Σύμβαση προσεγγίζει τις μετανάστριες, τις προσφύγισες και τις αιτούσες άσυλο. Αν οι προσεγγίσεις αυτές εφαρμοστούν χωρίς κριτική, υπάρχει ο κίνδυνος να αναπαραχθούν στερεότυπα περί εγγενώς αδύναμων και ανίσχυρων γυναικών, που είναι θύματα των μη ευρωπαϊκών/ δυτικών «πολιτισμών» τους, γεγονός που παραπέμπει σε αποικιοκρατικές αντιλήψεις. Ενώ η Vergès (2025), απέναντι στον δυτικό/εκπολιτιστικό φεμινισμό ο οποίος παρουσιάζει και αντιμετωπίζει τις μη δυτικές γυναίκες ως αβοήθητα θύματα που χρειάζονται «σωτηρία» από τον πολιτισμό τους, προτείνει έναν αποαποικιακό φεμινισμό που όχι μόνο θεωρεί τη δομική, κρατική και αποικιακή βία μορφές έμφυλης βίας, αλλά δεν διαχωρίζει τη φεμινιστική πάλη από τους αγώνες ενάντια στον ρατσισμό, την αποικιοκρατία και τον καπιταλισμό, προτάσσοντας την ακουστότητα των ίδιων των γυναικών από τον Νότο, αντί να ομιλεί εξ' ονόματός τους. Υπό το πρίσμα αυτό έχει σημασία να δούμε πιο αναλυτικά όσα προβλέπονται στα Άρθρα 59, 60 και 61 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

2. Προστασία και υποστήριξη μεταναστριών και αιτουσών άσυλο/ προσφυγισσών που είναι θύματα έμφυλης βίας

2.1. Καθεστώς διαμονής – Άρθρο 59

Έρευνες στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ έχουν δείξει ότι ο φόβος απέλασης ή απώλειας του καθεστώτος διαμονής αποτελεί ένα ιδιαίτερα ισχυρό εργαλείο που χρησιμοποιείται από τους δράστες για να αποτρέψουν τα θύματα βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας από το να ζητήσουν βοήθεια από τις αρχές ή από το να απομακρυνθούν από τον δράστη (Alsinai, Reygers, et al, 2023). Μάλιστα οι

αποκαλύπτεται ότι οι μετανάστριες ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στην κακοποίηση, λόγω των σύνθετων βιωμάτων περιθωριοποίησης που υφίστανται σε διασταυρούμενο επίπεδο φύλου, εθνικότητας, γλώσσας, θρησκείας, φυλής, εθνότητας και κοινωνικοοικονομικής κατάστασης (Crenshaw, 1991· Sokoloff and Dupont, 2006· Villalon, 2015). Επιπλέον, λόγω των κοινωνικών δομικών δυνάμεων και των συστημάτων καταπίεσης που δημιουργούν κοινωνικές ανισότητες, οι μετανάστριες που είναι επιζώσες κακοποίησης αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα εμπόδια όταν προσπαθούν να ζητήσουν βοήθεια (Malley-Morrison και Hines, 2007). Οι δυσκολίες στην αναφορά ενδοοικογενειακής βίας επιδεινώνονται από τον περιορισμένο αριθμό διαθέσιμων κοινωνικών υπηρεσιών, τον κίνδυνο απέλασης, τον ενδεχόμενο χωρισμό της οικογένειας, την έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς και την περιορισμένη γνώση της αγγλικής γλώσσας, η οποία επιβαρύνεται περαιτέρω από τη συστημική διάκριση με βάση τη φυλή, την εθνότητα, το φύλο και τη σεξουαλικότητα (Villalon, 2015· Abraham και Tastsoglou, 2016· Messing et al., 2017).

Πρόσθετο επιβαρυντικό ρόλο έχει επίσης και το γεγονός ότι τα περισσότερα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης απαιτούν από τους/τις συζύγους ή συντρόφους να παραμείνουν σε γάμο ή σχέση για χρονικό διάστημα που κυμαίνεται από ένα έως τρία έτη, προκειμένου να τους χορηγηθεί αυτόνομο καθεστώς διαμονής. Ως εκ τούτου, πολλά θύματα των οποίων το καθεστώς διαμονής εξαρτάται από αυτό του δράστη παραμένουν σε σχέσεις όπου εξαναγκάζονται να υπομένουν καταστάσεις κακοποίησης και βίας για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Στο πλαίσιο αυτό κρίθηκε αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι ο κίνδυνος απώλειας του καθεστώτος διαμονής δεν θα αποτελεί εμπόδιο για τα θύματα που θέλουν να εγκαταλείψουν έναν κακοποιητικό και βίαιο γάμο ή σχέση. Γι' αυτό και η υποχρέωση που περιλαμβάνεται στην παράγραφο 1 του Άρθρου 59, απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης να λάβουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι μετανάστριες που είναι θύματα έμφυλης βίας και των οποίων το καθεστώς διαμονής εξαρτάται από τον γάμο ή τη σχέση, θα αποκτούν άδεια αυτόνομης

διαμονής περιορισμένης διάρκειας σε περίπτωση λύσης του γάμου ή της σχέσης. Συγκεκριμένα, **η παράγραφος 1 του Αρθρου 59**, ορίζει ότι θα πρέπει να χορηγείται αυτόνομη άδεια διαμονής σε περίπτωση ιδιαιτέρως δυσχερών συνθηκών. Στο πλαίσιο αυτό, τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα πρέπει να θεωρούν ότι το να είναι μια μετανάστρια θύμα μιας μορφής έμφυλης βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, η οποία διαπράττεται από τον σύζυγο ή σύντροφο ή όταν γίνεται με την ανοχή του, συνιστά ιδιαιτέρως δύσκολη κατάσταση ή δυσχερή συνθήκη. Οι προϋποθέσεις που σχετίζονται με τη χορήγηση και τη διάρκεια της αυτόνομης άδειας διαμονής, κατόπιν αίτησης του θύματος, αφήνεται στα Συμβαλλόμενα Μέρη τα οποία έχουν την ευχέρεια να τους καθορίσουν, σύμφωνα με το εσωτερικό τους δίκαιο. Οι προϋποθέσεις και οι όροι αυτοί περιλαμβάνουν τον καθορισμό των αρμόδιων δημόσιων αρχών που θα αποφασίζουν εάν η σχέση έχει λήξει εξαιτίας της βίας που υπέστη το θύμα και ποια αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να προσκομιστούν από το θύμα. Τα αποδεικτικά στοιχεία μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, αρχεία της αστυνομίας, καταδικαστική απόφαση δικαστηρίου, εντολή απομάκρυνσης ή προστασίας, ιατρικά στοιχεία, διαζύγιο, φακέλους κοινωνικών υπηρεσιών ή εκθέσεις από ΜΚΟ που υποστηρίζουν θύματα έμφυλης βίας.

Επιπλέον, η παράγραφος 1 υπογραμμίζει το γεγονός ότι οι αυτόνομες άδειες διαμονής πρέπει να χορηγούνται ανεξαρτήτως της διάρκειας του γάμου ή της σχέσης. Περιλαμβάνει την υποχρέωση να διασφαλίζεται ότι τα θύματα όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από τη Σύμβαση, θα λαμβάνουν αυτόνομες άδειες διαμονής στο όνομά τους, ακόμη και αν ο γάμος ή η σχέση λήξει πριν από τη λήξη της δοκιμαστικής περιόδου (*probationary period*). Αυτό θα επιτρέψει στα θύματα να λάβουν την απαραίτητη προστασία από τις αρχές, χωρίς τον φόβο ότι ο δράστης θα τους εκδικηθεί αποσύροντας ή απειλώντας να αποσύρει τα δικαιώματα διαμονής που ελέγχει. Το σημείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις περιπτώσεις (εξ) αναγκαστικών γάμων, όπου τα θύματα εξαναγκάζονται να παραμείνουν στην έγγαμη σχέση για τη διάρκεια της δοκιμαστικής περιόδου, εκτός αν είναι διατεθειμένα να απελαθούν μετά το διαζύγιο.

Τέλος, η παράγραφος 1 ισχύει για συζύγους ή συντρόφους όπως αυτοί αναγνωρίζονται από το εσωτερικό δίκαιο. Οι άγαμοι σύντροφοι περιλαμβάνονται στη ρύθμιση στον βαθμό που αρκετά κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης χορηγούν άδειες διαμονής σε συντρόφους που μπορούν να αποδείξουν —σύμφωνα με τους όρους που θέτει το εσωτερικό δίκαιο— ότι ζουν σε σχέση ανάλογη με γάμο ή ότι η σχέση έχει μόνιμο χαρακτήρα (Council of Europe, 2011: 51, par. 303-305).

Η 2^η παράγραφος του Άρθρου 59 αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου θύματα, τα οποία έχουν ενωθεί με τους συζύγους ή συντρόφους τους στο πλαίσιο ενός καθεστώτος οικογενειακής επανένωσης, αντιμετωπίζουν επαναπατρισμό λόγω διαδικασιών απέλασης που έχουν κινηθεί κατά του κακοποιητικού και βίαιου συζύγου ή συντρόφου τους. Στις περισσότερες χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, το καθεστώς διαμονής των συζύγων ή συντρόφων εξαρτάται από αυτό του συζύγου ή συντρόφου. Αυτό σημαίνει ότι το θύμα συνεχίζει να υπόκειται σε κακοποίηση στη χώρα καταγωγής του, γεγονός που οδηγεί στην ουσιαστική άρνηση προστασίας. Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε περιπτώσεις όπου η χώρα καταγωγής διαθέτει χαμηλότερα πρότυπα πρόληψης, προστασίας και δίωξης στον τομέα της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας σε σύγκριση με τη χώρα υποδοχής. Είναι προφανές ότι η απέλαση θυμάτων έμφυλης βίας δεν έχει μόνο αρνητικές συνέπειες για τις ζωές τους, αλλά μπορεί επίσης να αποτελέσει εμπόδιο για τις αρχές επιβολής του νόμου στις προσπάθειές τους να καταπολεμήσουν την ενδοοικογενειακή βία. Ως εκ τούτου, η παράγραφος 2 απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Μέρη να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι τα θύματα που βρίσκονται σε τέτοιες καταστάσεις θα έχουν τη δυνατότητα να αιτηθούν την αναστολή της διαδικασίας απέλασής τους και να υποβάλουν αίτηση για καθεστώς διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου ο σύζυγος ή σύντροφος είναι δράστης ενδοοικογενειακής βίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η σύζυγος ή ο σύζυγος, το θύμα, θα απελαθεί μαζί με τον δράστη. Σκοπός της παραγράφου 2 είναι να παρέχει προστασία από

την απέλαση, γι' αυτό και από μόνη της δεν συνιστά άδεια διαμονής (Council of Europe, 2011: 52, par. 306).

Η παράγραφος 3 του Άρθρου 59 είναι εμπνευσμένη από το άρθρο 14 (1) της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων.⁴⁷ Η παράγραφος αυτή επιβάλλει στα Συμβαλλόμενα Μέρη την υποχρέωση να χορηγούν ανανεώσιμες άδειες διαμονής στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, σύμφωνα με τους όρους που ορίζει το εσωτερικό τους δίκαιο, καθορίζοντας δύο προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας διαμονής: Πρώτον, καλύπτει περιπτώσεις στις οποίες τα προσωπικά δεδομένα του θύματος είναι τέτοια ώστε θα ήταν παράλογο να εξαναγκαστεί να εγκαταλείψει την εθνική επικράτεια (περ. α). Το κατά πόσον πληρούνται τα κριτήρια της προσωπικής κατάστασης πρέπει να κρίνεται με βάση παράγοντες όπως η ασφάλεια του θύματος, η κατάσταση της υγείας του, η οικογενειακή του κατάσταση ή η κατάσταση στη χώρα καταγωγής του, μεταξύ άλλων. Δεύτερον, θεσπίζεται η προϋπόθεση συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές σε περιπτώσεις όπου έχει ξεκινήσει έρευνα ή ποινική διαδικασία κατά του δράστη (περ. β). Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να χορηγηθεί άδεια διαμονής στο θύμα, εφόσον η συνεργασία και η μαρτυρία του είναι απαραίτητες για την έρευνα και την ποινική δίωξη. Η διάρκεια της άδειας διαμονής καθορίζεται από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, ωστόσο η καθορισμένη διάρκεια πρέπει να είναι συμβατή με τον σκοπό της διάταξης. Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης έχουν την υποχρέωση να παρέχουν ανανεώσιμες άδειες. Η μη ανανέωση ή η ανάκληση μιας άδειας διαμονής υπόκειται στους όρους που προβλέπει το εσωτερικό δίκαιο του Συμβαλλόμενου Μέρους (Council of Europe, 2011: 52, par. 307).

Η τελευταία και 4^η παράγραφος του Άρθρου 59 καλύπτει περιπτώσεις όπου θύμα αναγκαστικού γάμου, το οποίο διαθέτει άδεια διαμονής σε ένα Συμβαλλόμενο Μέρος της Σύμβασης, μεταφέρεται σε άλλη χώρα, με αποτέλεσμα να χάνει το καθεστώς διαμονής

⁴⁷ Βλ. αναλυτικότερα: Ν. 4216/2013 - ΦΕΚ 266/Α/10-12-2013, Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων. Κεφάλαιο ΙΙΙ Μέτρα για την προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των θυμάτων, τα οποία διασφαλίζουν την ισότητα φύλων, Άρθρο 14 (1). <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-sunthekes/n-4216-2013.html>

στη χώρα όπου διέμενε συνήθως. Στις περισσότερες χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, μια άδεια διαμονής καθίσταται άκυρη εάν ο/η κάτοχός της αποχωρήσει από τη χώρα για περισσότερο από έναν προκαθορισμένο αριθμό συνεχόμενων μηνών. Ωστόσο, αυτή η προϋπόθεση λαμβάνει υπόψη μόνο πρόσωπα που αποχωρούν από τη χώρα οικειοθελώς. Αν, όμως, τα θύματα αναγκαστικών γάμων μεταφερθούν στο εξωτερικό χωρίς τη θέλησή τους και έτσι υπερβούν την επιτρεπόμενη ή προκαθορισμένη διάρκεια παραμονής εκτός της χώρας στην οποία διέμεναν συνήθως, τότε το καθεστώς διαμονής τους καθίσταται άκυρο. Για τον λόγο αυτό, η παράγραφος αυτή υποχρεώνει τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης να προβλέπουν τη δυνατότητα τα θύματα αυτά να ανακτήσουν το καθεστώς διαμονής τους, λόγω του ότι εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα στην οποία διέμεναν συνήθως, ιδίως σε περίπτωση διάλυσης ή ακύρωσης του γάμου (Council of Europe, 2011: 52, par. 308).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 78, παράγραφος 2, σχετικά με τις επιφυλάξεις, επιτρέπει στα μελλοντικά Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης να διατηρούν το δικαίωμα να μην εφαρμόζουν ή να εφαρμόζουν μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις ή υπό προϋποθέσεις τις διατάξεις που ορίζονται στο άρθρο 59.

Η πρόβλεψη αυτή έχει εγείρει πολύ σοβαρή κριτική από διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις. Για παράδειγμα, η Διεθνής Αμνηστία (2011), αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια της σύνταξης της Σύμβασης, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ρωσία, η Αγία Έδρα και η Ιταλία κατέθεσαν ξεχωριστά ένα σύνολο τροπολογιών για το Άρθρο 59 που περιόριζαν το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης αλλά και την αποτελεσματικότητα της προστασίας για τις μετανάστριες που είναι θύματα έμφυλης βίας. Η Διεθνής Αμνηστία τότε είχε εκφράσει την ανησυχία της για την προτεινόμενη τροποποίηση της παραγράφου 4 του Άρθρου 59, διότι θα καθιστούσε τις αιτήσεις για ρύθμιση του καθεστώτος διαμονής εξαρτώμενες από την προηγούμενη έκδοση διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου. Αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να στερήσει από τις γυναίκες και τα παιδιά-θύματα αναγκαστικών γάμων μια άμεση και αποτελεσματική λύση, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου οι διαδικασίες διαζυγίου ή ακύρωσης είναι χρονοβόρες (Amnesty International, 2011: 18). Επίσης, η

διεθνής οργάνωση Human Rights Watch σε έκθεσή της προς την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, σημειώνει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να συστήσει στην κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποσύρει την επιφύλαξη στο Άρθρο 59 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και να διασφαλίσει την προστασία και την υποστήριξη όλων των γυναικών και κοριτσιών που είναι θύματα βίας (Human Rights Watch, 2024:8). Παράλληλα, και η Equality and Human Rights Commission (EHRC) – ο ανεξάρτητος ρυθμιστικός φορέας για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη Βρετανία, καλεί επίσης την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποσύρει την επιφύλαξή της στο Άρθρο 59 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Σύμφωνα με τη EHRC η επιφύλαξη αυτή σημαίνει ότι ενώ η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έχει αναλάβει διάφορες υποχρεώσεις για την προστασία των γυναικών από την έμφυλη βία, δεν έχει αποδεχτεί την ευθύνη να διασφαλίσει ότι όλες οι μετανάστριες γυναίκες έχουν πρόσβαση σε ανεξάρτητα δικαιώματα διαμονής σε περιπτώσεις διάλυσης σχέσεων που συνδέονται με ενδοοικογενειακή κακοποίηση. Αυτό σημαίνει ότι κάποιες μετανάστριες που βιώνουν ενδοοικογενειακή βία, καθώς και τα παιδιά τους, παραμένουν εκτεθειμένες σε περαιτέρω κακοποίηση.⁴⁸

Με δεδομένο ότι η αντιπαράθεση που έχει προκύψει σε ολόκληρη την Ευρώπη γύρω από τη Σύμβαση, σε αρκετές περιπτώσεις την έχει μετατρέψει σε κεντρικό πεδίο σύγκρουσης μεταξύ δυνάμεων που εναντιώνονται στην αποκαλούμενη «ιδεολογία φύλου» και προοδευτικών φορέων και φεμινιστικών οργανώσεων που υπερασπίζονται την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των γυναικών (Krizsán, Roggeband και Zeller (2024), έχει ενδιαφέρον να λαμβάνουμε υπόψη το συνολικότερο πλαίσιο εντός του οποίου επικυρώθηκε από τα διαφορετικά κράτη η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, και για ποιες διατάξεις ή άρθρα έχουν εκφραστεί επιφυλάξεις.

⁴⁸ Βλ. αναλυτικότερα εδώ: <https://www.equalityhumanrights.com/media-centre/news/human-rights-watchdog-calls-governments-end-violence-against-women-and-girls>

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 59

Παρότι η ελληνική νομοθεσία (Ν. 4251/2014) προβλέπει τη δυνατότητα χορήγησης αυτόνομης ή ανθρωπιστικής άδειας διαμονής σε μετανάστριες που είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας, με προτεραιότητα στην εξέταση των αιτήσεων, η GREVIO επισημαίνει σημαντικά εμπόδια στην πράξη, όπως η απουσία εξειδικευμένης εκπαίδευσης του προσωπικού, οι καθυστερήσεις λόγω έλλειψης εγγράφων ταυτοποίησης, η απαίτηση επίσημης καταγγελίας ως αποδεικτικού στοιχείου και τα αυστηρά οικονομικά κριτήρια που αποκλείουν ευάλωτες γυναίκες. Επίσης, παρά την πρόβλεψη για ευελιξία (π.χ. εξαίρεση για διαβατήριο ή δυνατότητα αίτησης πριν τη συμπλήρωση πενταετίας), υπάρχουν αποκλεισμοί για άγαμους συντρόφους και περιορισμένη πρόσβαση σε πληροφορίες και νομική υποστήριξη. Επιπλέον η GREVIO διαπιστώνει την απουσία ειδικής πρόβλεψης για την αποτροπή απέλασης μαζί με τον κακοποιητικό σύντροφο και καλεί για ενίσχυση της πρόσβασης όλων των μεταναστριών θυμάτων βίας σε αποτελεσματική προστασία και άδειες διαμονής χωρίς διακρίσεις (GREVIO, 2024: 68-70, par. 305-308).

Γι' αυτό και η GREVIO με **απλή σύσταση**, ενθαρρύνει τις Ελληνικές Αρχές να προβούν σε επίσημη επανεξέταση της νομοθεσίας και των πολιτικών τους προκειμένου (α) να εξαλείψουν κάθε εμπόδιο, νομικό και πρακτικό, συμπεριλαμβανομένου του υψηλού αποδεικτικού ορίου, που εμποδίζει τις μετανάστριες να έχουν πρόσβαση σε αυτόνομη άδεια διαμονής σε περίπτωση ιδιαίτερα δύσκολων περιστάσεων, όπως όταν είναι θύμα των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, τις οποίες διέπραξε ή ανέχθηκε ο σύζυγος ή ο σύντροφος, και (β) να διασφαλίσουν ότι οι μετανάστριες θύματα έμφυλης βίας έχουν το δικαίωμα να τους χορηγηθεί αυτόνομη άδεια διαμονής σε περίπτωση απέλασης του βίαιου συζύγου ή συντρόφου.

Η GREVIO προσκαλεί επίσης τις Ελληνικές Αρχές να διασφαλίσουν ότι η χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε εξαρτημένες μετανάστριες

θύματα ενδοοικογενειακής βίας παρέχει στις έγγαμες και στις άγαμες εξαρτημένες γυναίκες το ίδιο καθεστώς και τα ίδια δικαιώματα (GREVIO, 2024: 70, par. 319-320).

2.2. Αιτήσεις ασύλου βασισμένες στο φύλο – Άρθρο 60

Όπως έχει προαναφερθεί η διεθνής νομοθεσία για το άσυλο είχε για πολλά χρόνια αποτύχει να λάβει υπόψη τις διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών ως προς τους λόγους και τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν τις διώξεις. Αυτή η «τυφλότητα ως προς το φύλο» στη διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα και της διεθνούς προστασίας είχε ως αποτέλεσμα πολλές φορές οι αιτιάσεις των γυναικών που διαφεύγουν από έμφυλη βία να μην αναγνωρίζονται. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία, εξελίξεις στο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στα διεθνή πρότυπα, καθώς και στη νομολογία, έχουν οδηγήσει ολοένα και περισσότερα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης να αναγνωρίζουν ορισμένες μορφές βίας κατά των γυναικών ως μορφές δίωξης σχετιζόμενης με το φύλο, κατά την έννοια του άρθρου 1Α(2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.⁴⁹ Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο βιασμός και άλλες μορφές έμφυλης βίας, όπως η βία που σχετίζεται με τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, η βία λόγω προίκας, η ενδοοικογενειακή βία ή η εμπορία ανθρώπων, αποτελούν πράξεις που έχουν χρησιμοποιηθεί ως μορφές δίωξης, είτε διαπράττονται από κρατικούς είτε από μη κρατικούς φορείς.

Όπως σημειώνει και η Τσακιστράκη με τις προβλέψεις για το προσφυγικό δίκαιο και την παροχή διεθνούς προστασίας, βάσει των οποίων η έμφυλη βία αναγνωρίζεται ως λόγος διεκδίκησης ασύλου και δικαιώματος στη μη επαναπροώθηση (Άρθρα 60 και 61) αναθεωρείται ριζικά το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα όπως προσδιοριζόταν στη Συνθήκη της Γενεύης (1951) και στο συμπληρωματικό της Πρωτόκολλο (1967), με δεδομένο ότι το φύλο δεν αναφερόταν στους πιθανούς λόγους δίωξης, ενώ η νομική

⁴⁹ Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων [όπως κυρώθηκε με το Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ Α' 201)]. https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/geneva_convention_el.pdf

ιδιότητα του πρόσφυγα απέρρεε από εμπειρίες που λάμβαναν χώρα στη δημόσια σφαίρα. Αποδεχόμενη η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης τη φεμινιστική επιχειρηματολογία ότι οι πράξεις έμφυλης βίας κατά των γυναικών αποτελούν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και επομένως θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στους λόγους που μπορούν να θεμελιώσουν το προσφυγικό καθεστώς, αναγνωρίζει την ιστορική αποτυχία του προσφυγικού δικαίου και λαμβάνει υπόψη την ειδική εμπειρία των γυναικών ως προς τις αιτίες και τους τρόπους βίωσης του φόβου της δίωξης (Τσακιστράκη, 2022: 232-235).

Άρθρο 60, παράγραφος 1: Αναγνώριση της βίας λόγω φύλου κατά των γυναικών ως μορφή δίωξης

Αν και η **παράγραφος 1 του Άρθρου 60** καθιερώνει αυτό που ήδη εφαρμόζεται στην πράξη, θεωρήθηκε σημαντικό να συμπεριληφθεί η υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Μερών να λάβουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα ώστε η έμφυλη βία κατά των γυναικών να μπορεί να αναγνωρίζεται ως μορφή δίωξης κατά την έννοια του Άρθρου 1Α(2), καθώς και ως μορφή σοβαρής βλάβης. Με τον τρόπο αυτό τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης υποχρεούνται να αναγνωρίζουν ότι η βία που σχετίζεται με το φύλο μπορεί να συνιστά δίωξη και να οδηγεί στη χορήγηση προσφυγικού καθεστώτος. Η αναγνώριση της έμφυλης βίας ως μορφής δίωξης κατά την έννοια του Άρθρου 1Α(2) σημαίνει την αναγνώριση ότι μια γυναίκα μπορεί να διώκεται λόγω του φύλου της, δηλαδή εξαιτίας της ταυτότητάς της και της κοινωνικής της θέσης ως γυναίκα.

Τα Συμβαλλόμενα Μέρη έχουν επίσης την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι η έμφυλη βία κατά των γυναικών μπορεί να αναγνωρίζεται ως μορφή σοβαρής βλάβης που θεμελιώνει συμπληρωματική/επικουρική προστασία. Αυτό δεν σημαίνει ότι κάθε μορφή έμφυλης βίας θεωρείται αυτομάτως ως “σοβαρή βλάβη”. Σημαίνει ότι μπορεί να χορηγηθεί διεθνής προστασία σε γυναίκες που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς και οι οποίες δεν πληρούν τα κριτήρια για την αναγνώριση ως πρόσφυγες, αλλά αν επιστραφούν στη χώρα καταγωγής τους ή στη χώρα προηγούμενης διαμονής, θα

αντιμετωπίσουν έμφυλη βία που θα συνιστά απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή θα θέτει σοβαρό κίνδυνο για τη ζωή τους.

Συνεπώς, το δικαίωμα σε διεθνή προστασία δεν περιορίζεται στην προστασία που προβλέπει η Σύμβαση του 1951, αλλά μπορεί επίσης να προκύπτει από άλλα εδραιωμένα διεθνή και περιφερειακά πρότυπα, όπως η ΕΣΔΑ (Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) ή η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας ([Οδηγία 2011/95/ΕΕ](#)).⁵⁰ Ταυτόχρονα, η πρόθεση αυτής της παραγράφου δεν είναι να αναιρέσει τις διατάξεις της Σύμβασης του 1951, ιδίως ως προς τις προϋποθέσεις χορήγησης του προσφυγικού καθεστώτος που τίθενται στο Άρθρο 1 της Σύμβασης (CoE, 2011:53, par. 312).

Άρθρο 60, παράγραφος 2: Ερμηνεία με ευαισθησία ως προς το φύλο των λόγων της Σύμβασης της Γενεύης για τους Πρόσφυγες

Η παράγραφος 2 του Άρθρου 60 συμπληρώνει την υποχρέωση που διατυπώνεται στην παράγραφο 1 και η υποχρέωση που περιέχεται στη διάταξη αυτή είναι διπλή. Καταρχάς απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Μέρη να διασφαλίσουν ότι θα δίνεται ερμηνεία «ευαίσθητη ως προς τη διάσταση του φύλου» σε κάθε έναν από τους λόγους της Σύμβασης του 1951. Ο βάσιμος φόβος δίωξης πρέπει να σχετίζεται με έναν ή περισσότερους από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951. Κατά την εξέταση των λόγων δίωξης, η έμφυλη βία θεωρείται συχνά ότι εμπίπτει μόνο στην κατηγορία της «συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα», παραγνωρίζοντας τους υπόλοιπους λόγους. Η διασφάλιση ερμηνείας ευαίσθητης ως προς το φύλο σημαίνει την αναγνώριση και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το φύλο μπορεί να επηρεάζει τους

⁵⁰ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιτύπωση), η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον [Ν. 4636/2019 Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις](#).

λόγους που οδηγούν σε δίωξη ή βλάβη. Κατά δεύτερον, η παράγραφος 2 απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Μέρη να προβλέπουν τη δυνατότητα χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα εφόσον αποδειχθεί ότι η φοβούμενη δίωξη σχετίζεται με κάποιον από αυτούς τους λόγους. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η υιοθέτηση ερμηνείας ευαίσθητης ως προς το φύλο δεν σημαίνει ότι όλες οι γυναίκες δικαιούνται αυτόματα προσφυγικό καθεστώς. Το αν υπάρχει βάσιμος φόβος δίωξης εξαρτάται από τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε ατομικής περίπτωσης. Είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό να σημειωθεί ότι το καθεστώς πρόσφυγα θα πρέπει να χορηγείται «σύμφωνα με τα ισχύοντα και σχετικά νομικά μέσα», δηλαδή υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται ρητά σε αυτά τα μέσα, όπως, για παράδειγμα, στο Άρθρο 1 της Σύμβασης του 1951.

Η διασφάλιση ερμηνείας ευαίσθητης ως προς τη διάσταση του φύλου σημαίνει την αναγνώριση και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το φύλο μπορεί να επηρεάσει τους λόγους που δεν είναι ορατοί στον τύπο της δίωξης ή της βλάβης που υφίσταται ένας άνθρωπος.

Για παράδειγμα, μια γυναίκα μπορεί να διωχθεί:

- **ως γυναίκα** (π.χ. να υποστεί βιασμό), αλλά για λόγους που δεν σχετίζονται με το φύλο της (π.χ. για τη συμμετοχή της σε πολιτικό κόμμα),
- **με τρόπο που δεν συνδέεται / προσιδιάζει στην ταυτότητα του φύλου της** (π.χ. να υποστεί ξυλοδαρμό), αλλά λόγω του φύλου της (π.χ. επειδή φορούσε μαντήλα),
- **ως και επειδή είναι γυναίκα** (π.χ. γυναικοκτονία ή ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων).

Οι λόγοι δίωξης μπορεί να είναι πραγματικοί ή υποτιθέμενοι. Δηλαδή, η γυναίκα δεν χρειάζεται απαραίτητα να έχει το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό ή πεποίθηση· αρκεί αυτό να γίνεται αντιληπτό ή να της αποδίδεται από άλλους ή να αποτελεί χαρακτηριστικό ή πεποίθηση του διώκτη/δράστη. Επιπρόσθετα, η εμπειρία της δίωξης συχνά

διαμορφώνεται και από παράγοντες όπως είναι η φυλή, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία, η σεξουαλικότητα, το σεξουαλικό ιστορικό και άλλοι πολιτισμικοί και κοινωνικοί παράγοντες. Όλοι αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι γυναίκες παρουσιάζουν τα αιτήματά τους και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται στη χώρα καταγωγής τους (CoE, 2019a: 28-29).

Όπως σημειώνεται στη συλλογή άρθρων του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Άρθρα 60 και 61 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης (CoE, 2019a), **η δίωξη για λόγους πολιτικής πεποιθήσης** μπορεί να περιλαμβάνει και τη δίωξη για απόψεις σχετικά με τους έμφυλους ρόλους. Για παράδειγμα, κάποιες γυναίκες μπορεί να διώκονται επειδή δεν συμμορφώνονται με τους κοινωνικούς ρόλους και τις νόρμες αποδεκτής συμπεριφοράς ή επειδή εκφράζονται εναντίον των παραδοσιακών έμφυλων ρόλων. Επίσης, η συμμετοχή των γυναικών σε πολιτικές δραστηριότητες και η αντίσταση μπορεί να εκδηλωθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, οι οποίοι διαφέρουν από αυτούς των ανδρών.

Σε ό,τι αφορά τη **δίωξη για λόγους φυλής ή εθνικότητας**, οι γυναίκες μπορεί να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένους τύπους δίωξης που τις αφορούν ειδικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η διακριτική άρνηση χορήγησης ιθαγένειας μπορεί να συνιστά δίωξη. Σχετικά παραδείγματα είναι: η σεξουαλική βία και ο έλεγχος της αναπαραγωγής σε περιπτώσεις φυλετικής ή εθνοτικής κάθαρσης· η αφαίρεση της ιθαγένειας της γυναίκας μετά από γάμο με αλλοδαπό υπήκοο· η αδυναμία της γυναίκας να μεταβιβάσει την ιθαγένειά της στο παιδί της· οι γυναίκες που έχουν συνάψει μεικτούς γάμους μπορεί να υποστούν βλάβη ως αποτέλεσμα ρατσισμού από την ίδια τους την οικογένεια, τους συγγενείς εξ' αγχιστείας ή την κοινωνία γενικότερα.

Σε ό,τι αφορά τη **δίωξη για λόγους θρησκείας**, οι γυναίκες μπορεί να διώκονται επειδή δεν συμμορφώνονται με τα θρησκευτικά πρότυπα και τα έθιμα αποδεκτής συμπεριφοράς. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε περιπτώσεις εγκλημάτων που διαπράττονται στο όνομα της λεγόμενης «τιμής», τα οποία επηρεάζουν δυσανάλογα τις γυναίκες. Είναι σημαντικό να

λαμβάνεται υπόψη η επικάλυψη μεταξύ θρησκευτικής και πολιτικής δίωξης, καθώς μια γυναίκα που δεν συμμορφώνεται μπορεί να θεωρηθεί ότι εκδηλώνει «πολιτική» συμπεριφορά. Μια γυναίκα μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι συμμερίζεται τις ίδιες θρησκευτικές πεποιθήσεις ή απόψεις με τα μέλη της οικογένειάς της.

Σχετικά παραδείγματα περιλαμβάνουν περιπτώσεις κατά τις οποίες μια γυναίκα θεωρείται ότι διαπράττει μοιχεία, είναι συγγενής, σύντροφος ή παιδί θρησκευτικού κήρυκα, ακτιβίστριας, εξτρεμιστή ή τρομοκράτη, παντρεύεται εκτός θρησκείας ή αρνείται να παντρευτεί εντός θρησκείας, είναι λεσβία, τρανς ή αμφιφυλόφιλη, όπου αυτό θεωρείται αντίθετο με τη θρησκεία, φοράει ή δεν φοράει μαντήλα.

Η δίωξη για **επειδή μια γυναίκα ανήκει σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα**, είναι από τα αιτήματα που σχετίζονται με το φύλο τα οποία έχουν αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια και σταδιακά έχουν αποκτήσει διεθνή υποστήριξη. Κάποιες γυναίκες μπορούν να αναγνωριστούν ως μέλη συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας στη χώρα καταγωγής τους, με το σκεπτικό ότι μοιράζονται ένα κοινό έμφυτο, αμετάβλητο ή κατά τα άλλα θεμελιώδες χαρακτηριστικό, πέραν της κοινής εμπειρίας της διαφυγής από δίωξη. Θα πρέπει να υπάρχει κάποιο επίπεδο διακρίσεων εναντίον των γυναικών είτε σε σχέση με το σχετικό χαρακτηριστικό, που μπορεί να περιλαμβάνει το φύλο, είτε σε σχέση με την παροχή προστασίας ως συνέπεια αυτού.

Για παράδειγμα στις περιπτώσεις αυτές περιλαμβάνονται γυναίκες οι οποίες διαφεύγουν από ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων, καταναγκαστικό γάμο, ενδοοικογενειακή βία, αρνούνται να συμμορφωθούν με τον αναμενόμενο κοινωνικό τους ρόλο, παραμένουν άγαμες και συχνά θεωρούνται λεσβίες· δεν έχουν παιδιά, έχουν πολλά παιδιά, παιδιά με αναπηρίες ή παιδιά συγκεκριμένου φύλου, επιδιώκουν να έχουν πρόσβαση στα παιδιά τους μετά από διάλυση του γάμου ή της σχέσης, είναι λεσβίες, αμφιφυλόφιλες ή τρανς μπορεί επίσης να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες μορφές δίωξης και βίας με βάση το φύλο και συνήθως θεωρούνται μέλη συγκεκριμένης κοινωνικής

ομάδας, αν και μπορεί να κινδυνεύουν και για άλλους λόγους βάσει της Σύμβασης (CoE, 2019a: 29-32).

Προκειμένου να διασφαλιστεί μια ερμηνεία της προσφυγικής ιδιότητας με ευαισθησία ως προς το φύλο, τα Συμβαλλόμενα Μέρη μπορούν να ανατρέξουν στις Κατευθυντήριες Γραμμές της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για την Προστασία των Προσφύγων: Δίωξη που Σχετίζεται με το Φύλο στο πλαίσιο του Άρθρου 1Α(2) της Σύμβασης του 1951 (UNHCR, 2022). Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Μέρη μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να επεκτείνουν την ερμηνεία αυτή και σε άτομα που είναι ομοφυλόφιλα, λεσβίες, αμφιφυλόφιλα ή τρανς, τα οποία επίσης ενδέχεται να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες μορφές δίωξης και βίας σχετιζόμενες με το φύλο (CoE, 2011:53-52, par. 313).

Άρθρο 60, παράγραφος 3: Διαδικασίες υποδοχής και υποστήριξης με ευαισθησία ως προς το φύλο, διαδικασίες ασύλου και κατευθυντήριες γραμμές με βάση το φύλο

Οι διατάξεις της παραγράφου 3, έχουν σχεδιαστεί για να μειώσουν τον κίνδυνο περαιτέρω βίας κατά των γυναικών και να τις υποστηρίξουν σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου. Για την εφαρμογή τους συνοριοφύλακες, υπάλληλοι μετανάστευσης, αστυνομία, κοινωνικοί λειτουργοί κ.α. άλλοι αρμόδιοι πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι/-νες ώστε να αναγνωρίζουν τις έμφυλες διαστάσεις των αναγκών προστασίας των γυναικών και των αιτημάτων ασύλου τους. Η παράγραφος 3, επιδιώκει επίσης να ενισχύσει την ικανότητα των γυναικών να έχουν πρόσβαση στο σύστημα ασύλου, να λαμβάνουν κατάλληλη υποστήριξη και να βελτιώσουν την πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη (CoE, 2019a: 32). Παράλληλα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη την Οδηγία 2013/33/ΕΕ, η οποία θεσπίζει τα πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία.⁵¹

⁵¹ Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033>

Το Άρθρο 60, παράγραφος 3, πιο συγκεκριμένα, απαιτεί από τα κράτη την **ανάπτυξη διαδικασιών υποδοχής με ευαισθησία ως προς το φύλο**, οι οποίες να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών όσον αφορά τις εμπειρίες τους και τις ειδικές ανάγκες προστασίας τους, προκειμένου να διασφαλιστεί το δικαίωμά τους στην ασφάλεια κατά την εξέταση των προτύπων μεταχείρισης για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Οι διαδικασίες υποδοχής δεν περιορίζονται μόνο στον αρχικό έλεγχο των αιτούντων/αιτουσών, αλλά αποτελούν και μια καλή ευκαιρία για την αναγνώριση ιδιαίτερα ευάλωτων ατόμων, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και κοριτσιών που έχουν υποστεί βία λόγω φύλου και συναφή τραύματα στις χώρες καταγωγής τους ή κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και, κατά συνέπεια, χρήζουν αυξημένων επιπέδων στήριξης και προστασίας. Η παροχή κατάλληλων υπηρεσιών υποδοχής και υποστήριξης θα πρέπει να συμβάλλει στην πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, να διευκολύνει τη δυνατότητα των γυναικών να παρουσιάσουν τα αιτήματα προστασίας τους και να αποτρέψει τον κίνδυνο επαναπροώθησης (*refoulement*). Γι' αυτό και η παράγραφος 3 περιλαμβάνει σειρά υποχρεώσεων. Η πρώτη αφορά την **ανάπτυξη διαδικασιών υποδοχής με ευαισθησία ως προς το φύλο**, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές στις εμπειρίες και τις ειδικές ανάγκες προστασίας ανδρών και γυναικών, προκειμένου να διασφαλιστεί το δικαίωμά τους στην ασφάλεια κατά την εξέταση των προτύπων μεταχείρισης για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Παραδείγματα τέτοιων διαδικασιών μπορεί να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- όσο το δυνατόν πιο έγκαιρη ταυτοποίηση των θυμάτων έμφυλης βίας,
 - χωριστό χώρο διαμονής για άγαμους άνδρες και γυναίκες,
 - φύλαξη και εκπαιδευμένους φρουρούς
 - κατάρτιση του προσωπικού των κέντρων υποδοχής,
 - επίσημες διαδικασίες παρέμβασης και προστασίας σε περιπτώσεις έμφυλης βίας,
- (CoE, 2011: 54, par. 314).

Επιπλέον έχει ουσιώδη σημασία να διασφαλιστεί ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, κατανοούν τη διαδικασία και γνωρίζουν πώς να

αναζητήσουν και να λάβουν υποστηρικτικές πληροφορίες και συμβουλές σε γλώσσα που κατανοούν (όπως προβλέπεται και στο Άρθρο 19 Σύμβασης Κωνσταντινούπολης). Θα πρέπει επίσης να παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τη διαθεσιμότητα μηχανισμών αναφοράς και υποβολής παραπόνων, ενώ οι πληροφορίες που παρέχονται σχετικά με την έμφυλη βία θα πρέπει να επικοινωνούνται με πολιτισμικά και έμφυλα ευαίσθητο τρόπο, ενώ θα πρέπει να προβλέπεται να παρέχονται και προφορικά σε περιπτώσεις που τα άτομα είναι αναλφάβητα.

Λόγω της δεδομένης ευαλωτότητας των γυναικών και κοριτσιών που διαμένουν σε δομές υποδοχής και της έλλειψης πρόσβασης στις συνήθεις κρατικές υπηρεσίες προστασίας, έχει ουσιώδη σημασία όταν συμβαίνουν περιστατικά έμφυλης βίας εντός των δομών υποδοχής ή στέγασης —συμπεριλαμβανομένων εκείνων που λειτουργούν από ιδιωτικούς παρόχους— οι γυναίκες και τα κορίτσια να έχουν τη δυνατότητα **να προσφύγουν σε ένδικο μέσο**. Προκειμένου να διασφαλιστεί επαρκώς η προστασία των γυναικών και κοριτσιών από την έμφυλη βία, θα πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί για την αναφορά θεμάτων και ανησυχιών σχετικών με την ασφάλεια των διαμενουσών και να θεσπιστούν επίσημες διαδικασίες παρέμβασης και προστασίας.

Η παράγραφος 3 προβλέπει επίσης την υποχρέωση ανάπτυξης υπηρεσιών υποστήριξης για αιτούντες άσυλο που παρέχουν βοήθεια με τρόπο ευαίσθητο ως προς το φύλο και ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων, όπως η παροχή επιπλέον ψυχοκοινωνικής και κρίσιμης συμβουλευτικής υποστήριξης, καθώς και ιατρικής περίθαλψης για επιζώσες/επιζώντες τραύματος, δεδομένου ότι, για παράδειγμα, πολλές αιτούσες άσυλο έχουν υποστεί σεξουαλική ή άλλη μορφή κακοποίησης και, συνεπώς, είναι ιδιαίτερα ευάλωτες.

Επίσης, πέρα από την ανάγκη ανίχνευσης και θεραπείας παθήσεων, η ύπαρξη τραύματος έχει σημαντικό αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να αντιμετωπίζονται οι γυναίκες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της συνέντευξης και της αξιολόγησης της κατάθεσής τους. Οι προσφύγισες που

παρουσιάζουν συμπτώματα μετατραυματικού στρες ενδέχεται να χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα και προσοχή. Θα πρέπει να καταρτιστούν κλινικά πρωτόκολλα για να διευκολυνθεί το έργο των επαγγελματιών που εργάζονται με γυναίκες πρόσφυγες ώστε να τις υποστηρίξουν κατάλληλα. Για να διασφαλιστεί ότι οι γυναίκες έχουν σωστή και επαρκή πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα και συμβουλευτική υποστήριξη, ώστε να μπορέσουν να αναρρώσουν από τη βία λόγω φύλου και να είναι σε θέση να παρουσιάσουν σωστά τα αιτήματά τους για προστασία, θα πρέπει:

- να παρέχεται συμβουλευτική, ψυχολογική υποστήριξη και ιατρική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγειονομικής φροντίδας και ειδικής φροντίδας μετά από βιασμό, σε όλες τις δομές φιλοξενίας.
- να εξασφαλίζεται ίση πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και κατάλληλες υπηρεσίες υγείας για όλες τις προσφύγισσες/ αιτούσες άσυλο.
- να διασφαλίζεται ότι τα κορίτσια μπορούν να αποφασίζουν ελεύθερα και μόνα τους, ότι η συγκατάθεσή τους είναι πάντα εθελούσια και ενσυνείδητη, και ότι δεν απαιτείται άδεια συζύγου, γονέα, κηδεμόνα ή υγειονομικής αρχής για την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας (CoE, 2019a: 36-37).

Επειδή η έμφυλη βία είναι βαθιά ριζωμένη στις κοινωνικές και πολιτισμικές δομές, συχνά αναπαράγεται μέσω μιας κουλτούρας άρνησης και σιωπής η οποία μπορεί να προκαλέσει ιδιαίτερες δυσκολίες στις αιτούσες άσυλο, όταν προσπαθούν να παρουσιάσουν το αίτημα στο σύστημα ασύλου. Οι διαδικασίες ασύλου με ευαισθησία στο φύλο αποσκοπούν στο να υποστηρίξουν τις επιζώσες να αποκαλύψουν τις εμπειρίες και τους φόβους τους και κυρίως στο να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο δευτερογενούς θυματοποίησης. Στόχος θα πρέπει να είναι η πλήρης και ανεξάρτητη πρόσβαση των γυναικών στο δικαίωμα προστασίας, και όχι η εξάρτησή τους από σύζυγο, σύντροφο ή άνδρα συγγενή για την ασφάλεια, την προστασία και το νομικό τους καθεστώς. Στο πλαίσιο αυτό, για την ορθή εξέταση των αιτημάτων ασύλου από γυναίκες/ κορίτσια που είναι θύματα βίας λόγω φύλου, η παράγραφος 3 προβλέπει την υποχρέωση ανάπτυξης

διαδικασιών ασύλου με ευαισθησία στο φύλο, οι οποίες περιλαμβάνουν τις διαδικασίες αναγνώρισης του καθεστώτος πρόσφυγα και τις αιτήσεις για διεθνή προστασία.

Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων:

- παροχή πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου,
- δυνατότητα της αιτούσας να εκφράσει προτίμηση για το φύλο του/της συνεντευκτή/τριας και του/της διερμηνέα, και η ικανοποίηση αυτής της προτίμησης, όπου είναι εφικτό,
- σεβασμό του απορρήτου των πληροφοριών που συλλέγονται κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων,
- δυνατότητα για τις γυναίκες να προβάλλουν ανεξάρτητες ανάγκες προστασίας και έμφυλους λόγους που οδηγούν σε ξεχωριστή αίτηση για διεθνή προστασία,
- εκπόνηση κατευθυντηρίων οδηγιών/ γραμμών για την εκδίκαση αιτημάτων ασύλου με βάση το φύλο.

Στο πλαίσιο των διαδικασιών ασύλου με ευαισθησία ως προς το φύλο θα πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη **η αργοπορημένη αποκάλυψη πληροφοριών σχετικών με την υπόθεση και η ακαταλληλότητα των μη ανασταλτικών ή επιταχυνμένων διαδικασιών**. Συγκεκριμένα, είναι σύνηθες οι αρμόδιοι/-ες για τη λήψη αποφάσεων στο άσυλο και τα δικαστήρια να αντιμετωπίζουν τα στοιχεία που αποκαλύπτονται σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας ασύλου ως λιγότερο αξιόπιστα. Αυτό έχει αρνητική επίδραση στις επιζώσες έμφυλης βίας, οι οποίες συχνά δεν μπορούν να αποκαλύψουν τη φύση και/ή το εύρος της βίας που έχουν υποστεί εξ αρχής για μια σειρά λόγους (π.χ. λόγω του φόβου για τις συνέπειες, εσωτερικευμένων αισθημάτων ντροπής, μετατραυματικού στρες, κλπ.). Γι' αυτό και το Συμβούλιο της Ευρώπης συστήνει να κατευθύνονται οι γυναίκες σε υπηρεσίες υποστήριξης ή συμβουλευτικής, ώστε να διασφαλίζεται ότι η πίεση του χρόνου δεν εμποδίζει την αποκάλυψη των σχετικών πληροφοριών (CoE, 2019a: 38-39).

Οι **κατευθυντήριες οδηγίες ως προς το φύλο** αποτελούν βασικό σημείο αναφοράς για τους αρμόδιους φορείς, ώστε να κατανοήσουν πώς να υιοθετήσουν μια ευαίσθητη στο φύλο προσέγγιση που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες προστασίας των αιτουσών άσυλο που είναι θύματα ή διατρέχουν κίνδυνο έμφυλης βίας, είτε στη χώρα υποδοχής είτε σε περίπτωση επαναπροώθησης (CoE, 2011: 54-55, par. 317). Είναι σημαντικό όλη η διαδικασία ασύλου, από την άφιξη στα σύνορα μέχρι την παροχή προστασίας ή την απομάκρυνση, να είναι ευαίσθητη στο φύλο.

Οι **κατευθυντήριες οδηγίες ως προς το φύλο** θα πρέπει να καλύπτουν:

- ευαίσθητες στο φύλο διαδικασίες υποδοχής,
- αναγνώριση ιδιαίτερων ευαλωτοτήτων,
- εκπαίδευση των συνοριακών αρχών, του προσωπικού υποδοχής και των αρμόδιων για λήψη αποφάσεων, ώστε να αναγνωρίζουν το τραύμα και τις επιπτώσεις του και διασφάλιση της πρόσβασής τους στις οδηγίες,
- διατάξεις για προστασία και παραπομπές σε πρόσθετη υποστήριξη,
- εθνικά και διεθνή πρότυπα για την προστασία των επιζωσών και την εκτίμηση των αιτημάτων τους,
- ανάλυση ευαίσθητη στο φύλο της Σύμβασης της Γενεύης για τους Πρόσφυγες,
- τη διαδικασία συνέντευξης και τα αιτήματα για συνεντευκτρίες/ συνεντευκτές και διερμηνείς συγκεκριμένου φύλου,
- την πρόληψη της έμφυλης βίας κατά τη διαδικασία ασύλου και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν αν συμβεί .

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 60

Οι συστάσεις της Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 60 αφορούν **α) την ευαίσθητη ως προς τη διάσταση του φύλου διαδικασία για τον καθορισμό του προσφυγικού καθεστώτος** (3 συστάσεις), και **β) τη διαμονή** (1 σύσταση με πέντε σημεία). Συγκεκριμένα, με **κατεπείγουσα σύσταση** η GREVIO, καλεί τις ελληνικές αρχές να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές συνέπειες της εφαρμογής της Κοινής Υπουργικής

Απόφασης,⁵² για τις γυναίκες και τα κορίτσια που ζητούν άσυλο και είναι θύματα έμφυλης βίας και να διασφαλίσουν ότι δεν θα εκτεθούν σε περαιτέρω βία και επανατραυματισμό.⁵³ Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να εξασφαλίσουν αποτελεσματική πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου για τις γυναίκες και τα κορίτσια που ζητούν διεθνή προστασία στην Ελλάδα, μεταξύ άλλων με την άρση του διοικητικού τέλους που απαιτείται για την υποβολή μεταγενέστερων αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Επιπλέον, οι Ελληνικές Αρχές θα πρέπει να λάβουν επείγοντως μέτρα για την επαρκή κάλυψη των αναγκών στέγασης και υποστήριξης των γυναικών και κοριτσιών θυμάτων βίας που κρίνονται απαράδεκτες για διεθνή προστασία σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση.

Επίσης η GREVIO με **επείγουσα σύσταση** ενθαρρύνει έντονα τις ελληνικές αρχές καταρχάς να διασφαλίσουν ότι οι επαγγελματίες που ασχολούνται με τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας υποστηρίζονται ώστε να εφαρμόζουν επαρκώς τις σχετικές νομικές διατάξεις στις αιτήσεις διεθνούς προστασίας για λόγους βίας λόγω φύλου και ότι εκπαιδεύονται σε μια ευαίσθητη προς τη διάσταση το φύλου ερμηνεία όλων των λόγων δίωξης που προβλέπονται στο άρθρο 1Α(2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Κατά δεύτερον τις ενθαρρύνει έντονα να λάβουν μέτρα για να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια που ζητούν άσυλο θα λάβουν την καλύτερη δυνατή υποστήριξη κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, ώστε να έχουν την ευκαιρία να αποκαλύψουν όλους τους λόγους για τους οποίους ζητούν διεθνή προστασία, ότι οι υφιστάμενες, ευαίσθητες ως προς το φύλο, διαδικαστικές εγγυήσεις

⁵² Πρόκειται για την ΚΥΑ 42799/2021 – ΦΕΚ 2425/Β/7-6-2021, με την οποία η Ελλάδα χαρακτήρισε μονομερώς την Τουρκία ως ασφαλή τρίτη χώρα για τους/τις αιτούντες/αιτούσες άσυλο που προέρχονται τόσο από τη Συρία, όσο και από το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν και τη Σομαλία. Βλ. αναλυτικότερα: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosphuges-politiko-asulo/koine-upourgike-apophase-42799-2021.html>. Τον Μάρτιο του 2025, με [απόφαση](#) της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) ακυρώθηκε η Κοινή Υπουργική Απόφαση.

⁵³ Αντιδρώντας στην ΚΥΑ αυτή, σαράντα (40) οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, συνυπέγραψαν κοινό Δελτίο Τύπου με τίτλο « “Ασφαλής” η Τουρκία, ανασφαλείς οι πρόσφυγες: Η ουσιαστική εξέταση των αιτήσεων ασύλου είναι η μόνη ασφαλής λύση για άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας». <https://diotima.org.gr/asfalis-i-toyrkia-anasfaleis-oi-prosfyges/>

εφαρμόζονται αποτελεσματικά και ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια που ζητούν άσυλο έχουν πρόσβαση σε ποιοτική διερμηνεία και νομική βοήθεια (GREVIO, 2024: 74, par. 336-338).

Για το ζήτημα της **διαμονής**, η Επιτροπή GREVIO **με κατεπείγουσα σύσταση** καλεί τις ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν τα εξής πέντε δικαιώματα για όλες τις αιτούσες άσυλο: α) ασφαλή και επαρκή στέγαση , για παράδειγμα με την παροχή χώρων φιλοξενίας μόνο για γυναίκες, και επαρκή υποστήριξη για την κάλυψη βασικών αναγκών, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, β) αποτελεσματικό σύστημα ανίχνευσης των ευάλωτων σημείων κατά την άφιξη ή αμέσως μετά, με σκοπό τον εντοπισμό των αναγκών υποδοχής και των διαδικαστικών αναγκών που απορρέουν από εμπειρίες έμφυλης βίας ή κίνδυνο να εκτεθούν σε αυτήν, γ) αποτελεσματικές διόδους παραπομπής και ειδικά σημεία εστίασης/αναφοράς (focal points) για τη σεξουαλική και έμφυλη βία σε όλα τα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης, δ) πλήρως τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας ή κατευθυντήριες γραμμές για την ευαίσθητη ως προς το φύλο υποδοχή των αιτούντων άσυλο και για την πρόληψη της έμφυλης βίας στους χώρους φιλοξενίας για την παροχή ασύλου, και ε) άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι επιζώσες έμφυλης βίας για να αποκτήσουν πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης και σε εξειδικευμένες ΜΚΟ με εμπειρία στην παροχή βοήθειας σε θύματα έμφυλης βίας, παρέχοντας σε όλες τις γυναίκες που ζητούν άσυλο σχετικές πληροφορίες για τα δικαιώματά τους και τα υφιστάμενα ένδικα μέσα για περιπτώσεις έμφυλης βίας (GREVIO, 2024: 77, par. 354).

2.3. Μη επαναπροώθηση – Άρθρο 61

2.3.1. Τι σημαίνει η αρχή της μη επαναπροώθησης (non-refoulement)

Αποτελεί θεμελιώδη αρχή του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ότι ένα κράτος υποχρεούται να αναγνωρίζει, να διασφαλίζει και να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα κάθε προσώπου που βρίσκεται εντός της δικαιοδοσίας του. Η αρχή της μη

επαναπροώθησης είναι κατοχυρωμένη στο Άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων,⁵⁴ και αποτελεί θεμέλιο του ασύλου και της διεθνούς προστασίας των προσφύγων και έχει αποκτήσει το καθεστώς του εθιμικού διεθνούς δικαίου. Αυτό σημαίνει ότι η αρχή ισχύει για όλα τα κράτη, ανεξαρτήτως του αν δεσμεύονται ή όχι από τη Σύμβαση του 1951. Όταν η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ενδέχεται να ακολουθήσει την απομάκρυνση ή την απέλαση από ένα κράτος συνιστά παραβίαση απόλυτου δικαιώματος, για παράδειγμα, του δικαιώματος στη ζωή, της ελευθερίας από βασανιστήρια, απάνθρωπη και/ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, ή της ελευθερίας από τη δουλεία, η αρχή της μη επαναπροώθησης είναι απόλυτη και δεν υπόκειται σε καμία εξαίρεση, είτε νομική είτε πρακτική (Coe, 2019a: 43-44).

Σύμφωνα με αυτήν την αρχή, και υπό ορισμένες εξαιρέσεις και περιορισμούς όπως ορίζονται στη Σύμβαση του 1951, τα κράτη δεν επιτρέπεται να απελαύνουν ή να επιστρέφουν αιτούντες/αιτούσες άσυλο ή πρόσφυγες/προσφύγισες σε οποιαδήποτε χώρα όπου η ζωή ή η ελευθερία τους θα κινδύνευε. Το Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ),⁵⁵ απαγορεύει επίσης την επιστροφή προσώπου σε τόπο όπου υπάρχει πραγματικός κίνδυνος να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Η απέλαση ή η επιστροφή προσώπου σε δίωξη παραβιάζει τη δέσμευση της διεθνούς κοινότητας για τη διασφάλιση της απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των προσώπων. Η αρχή της μη επαναπροώθησης περιλαμβάνει επίσης την απαγόρευση παρεμπόδισης της πρόσβασης στο έδαφος μιας χώρας για αιτούντες άσυλο που έχουν φτάσει στα σύνορά της ή που εμποδίζονται να φτάσουν στα σύνορά της.

Η προστασία από την επαναπροώθηση ισχύει για κάθε πρόσωπο που θεωρείται πρόσφυγας σύμφωνα με τους όρους της Σύμβασης του 1951. Ισχύει επίσης για αιτούσες/αιτούντες άσυλο των οποίων το καθεστώς δεν έχει ακόμα επίσημα

⁵⁴ https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/geneva_convention_el.pdf

⁵⁵ https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ell

αναγνωριστεί και οι οποίοι ενδέχεται να υποστούν δίωξη αν επιστραφούν στη χώρα καταγωγής ή της συνήθους διαμονής τους (CoE, 2011: 55, par. 319-321).

2.3.2. Άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση

Η επαναπροώθηση μπορεί να είναι άμεση προς τη χώρα καταγωγής ή έμμεση, εάν μια γυναίκα μεταφερθεί σε τρίτη χώρα, η οποία στη συνέχεια την απομακρύνει προς τον τόπο όπου διατρέχει κίνδυνο. Στην περίπτωση των γυναικών, αυτό μπορεί πράγματι να προκύψει στο πλαίσιο διαδικασιών ασφαλούς τρίτης χώρας, εάν η γυναίκα κινδυνεύει να μεταφερθεί σε τόπο όπου δεν θα έχει πρόσβαση σε ασφαλή στέγαση ή δεν θα τύχει προστασίας από σεξουαλικές επιθέσεις σε χώρους φιλοξενίας, κέντρα υποδοχής ή καταυλισμούς.

Ο κίνδυνος επαναπροώθησης είναι αυξημένος στο πλαίσιο επιταχυνόμενων διαδικασιών ή διαδικασιών χωρίς ανασταλτικό αποτέλεσμα. Όταν ένα κράτος προτείνει την επιστροφή μιας αιτούσας σε «ασφαλή» χώρα, το Δικαστήριο έχει επιβεβαιώσει ότι η ευθύνη βαρύνει το αποστέλλον κράτος να αξιολογήσει τους κινδύνους που αντιμετωπίζει ο αιτών στο κράτος υποδοχής όσον αφορά ενδεχόμενη περαιτέρω επαναπροώθηση.

Η παράγραφος 1 του Άρθρου 61 συνεπάγεται την υποχρέωση των κρατών, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, να σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης σε σχέση με θύματα έμφυλης βίας που ενδέχεται να φοβούνται δίωξη σε περίπτωση επιστροφής. Συμπληρώνοντας την πρώτη παράγραφο, η παράγραφος 2 επιβεβαιώνει ότι η υποχρέωση σεβασμού της αρχής της μη επαναπροώθησης ισχύει εξίσου και για τα θύματα έμφυλης βίας που χρειάζονται προστασία. Πιο συγκεκριμένα, η παράγραφος 2 επαναλαμβάνει την υποχρέωση των Συμβαλλομένων Μερών να λάβουν τα αναγκαία νομικά ή άλλα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί ότι τα θύματα βίας κατά των γυναικών, τα οποία χρειάζονται προστασία, δεν θα επιστρέφονται υπό οποιεσδήποτε συνθήκες εάν υπάρχει πραγματικός κίνδυνος – όπως η αυθαίρετη στέρηση της ζωής, τα βασανιστήρια, η απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ως τιμωρία που είναι αποτέλεσμα αυτής της επιστροφής.

Οι υποχρεώσεις αυτές τηρούνται ανεξαρτήτως της κατάστασης ή της άδειας παραμονής των θυμάτων έμφυλης βίας και επομένως η προστασία από την επιστροφή ισχύει για όλα τα θύματα έμφυλης βίας, των οποίων η αίτηση ασύλου δεν έχει ακόμη κριθεί στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951, ανεξαρτήτως χώρας καταγωγής ή καθεστώτος διαμονής. Μάλιστα, ακόμη και αν η αίτησή τους για άσυλο απορριφθεί, τα κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι αυτά τα πρόσωπα δεν θα απελαθούν/επιστραφούν σε χώρα όπου υπάρχει πραγματικός κίνδυνος να υποστούν βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία (CoE, 2011: 55, par. 322).

Σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Γενεύης για τους Πρόσφυγες, η αρχή της μη επαναπροώθησης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις απέλασης, ανεξαρτήτως ζητημάτων εθνικής ασφάλειας.

Στην περίπτωση των γυναικών ο κίνδυνος επαναπροώθησης μπορεί να προκύψει στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- όταν δεν μπορούν να αποδείξουν λόγο αναγνώρισης προσφυγικού καθεστώτος για τη βλάβη που φοβούνται,
- όταν είναι προσφύγισσες αλλά εξαιρούνται από την προστασία της Σύμβασης της Γενεύης δυνάμει του Άρθρου 1F (π.χ. είναι εγκληματίες πολέμου, άτομα που έχουν διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός χώρας καταγωγής πριν γίνουν πρόσφυγες, κ.λπ.),
- όταν είναι προσφύγισσες που βρίσκονται νόμιμα σε μία χώρα αλλά απειλούνται με απέλαση για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης (Άρθρο 32 της Σύμβασης της Γενεύης),
- όταν είναι προσφύγισσες, που βρίσκονται είτε νόμιμα είτε παράνομα στο έδαφος μιας χώρας, αλλά δεν προστατεύονται από την επαναπροώθηση λόγω του Άρθρου 33 της Σύμβασης (εάν αποτελούν κίνδυνο για την ασφάλεια της χώρας ή έχουν

- καταδικαστεί για ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα και αποτελούν κίνδυνο για την κοινωνία της χώρας),
- όταν δεν έχουν δίκαιη πρόσβαση σε διαδικασίες αναγνώρισης προσφυγικού καθεστώτος, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν σημαντικές διαδικαστικές ελλείψεις,
 - σε καταστάσεις μαζικής εισροής εκτοπισθέντων.

Η Οδηγία 2001/55/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ της 20ής Ιουλίου 2001 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων καθορίζει τι υποχρεούνται να κάνουν τα κράτη μέλη της ΕΕ.⁵⁶

Ένα κράτος ενδέχεται να μπορεί να απελάσει έναν/μία αιτούντα/αιτούσα άσυλο σε τρίτη χώρα χωρίς εξέταση της αίτησής του/της, εφόσον υπάρχει ασφαλής τρίτη χώρα που είναι υπεύθυνη για την εξέταση της αίτησης.⁵⁷ Σε κάθε περίπτωση, ένα κράτος οφείλει να εξετάζει αν η απομάκρυνση δημιουργεί κίνδυνο άμεσης ή έμμεσης επαναπροώθησης κατά παράβαση του Άρθρου 61 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις εξής περιπτώσεις που αφορούν γυναίκες:

- όταν έχουν διαφύγει από βίαιο σύζυγο, σύντροφο ή άλλο μέλος της οικογένειας που βρίσκεται ή ζητάει άσυλο στο κράτος στο οποίο προτείνεται να επιστραφούν,
- όταν είναι μέρος οικογενειακής μονάδας και υφίστανται ενδοοικογενειακή βία, και προτείνεται η μεταφορά ολόκληρης της οικογένειας,

⁵⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055>

⁵⁷ Όταν τα εμπλεκόμενα κράτη είναι και τα δύο **μέλη της ΕΕ**, η **μεταφορά** ρυθμίζεται μέσω του **Κανονισμού του Δουβλίνου**, σύμφωνα με τον οποίο το κράτος υποδοχής είναι **ήδη υπεύθυνο** για την αίτηση ή οφείλει να αναλάβει την ευθύνη με βάση τα **κριτήρια ιεραρχίας**. Τα κριτήρια αυτά περιλαμβάνουν **ανθρωπιστικούς σκοπούς**, την προστασία του **δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή** και την **επανασύνδεση παιδιών με την οικογένειά τους**, όπου είναι δυνατόν. Όταν το ένα ή και τα δύο κράτη **δεν είναι μέλη της ΕΕ**, μπορεί να υπάρξουν διμερείς ρυθμίσεις με χώρες που θεωρούνται «ασφαλείς», όπως για παράδειγμα η **Δήλωση ΕΕ – Τουρκίας**, που υπεγράφη τον Μάρτιο του 2016, και η οποία προβλέπει ότι οι άνθρωποι που περνούν παράτυπα στα ελληνικά νησιά από την Τουρκία θα επιστρέφονται εκεί.

- όταν είναι θύματα έμφυλης βίας στο κράτος αποστολής·
- όταν υπάρχουν ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου ή άρνηση πρόσβασης σε αποτελεσματική διαδικασία ασύλου, γενικά ή ειδικά σε σχέση με το φύλο, με αποτέλεσμα κίνδυνο βλάβης στο κράτος υποδοχής ή έμμεση επαναπροώθηση.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ οφείλουν επίσης να γνωρίζουν και να εφαρμόζουν την Οδηγία 2011/99/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2011 περί της ευρωπαϊκής εντολής προστασίας (*Protection Directive*),⁵⁸ η οποία καθορίζει κανόνες ώστε μέτρα προστασίας που έχουν ήδη ληφθεί να συνεχίσουν να ισχύουν και σε άλλα κράτη μέλη, καθώς και την Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας (*Victims' Rights Directive*),⁵⁹ για τα δικαιώματα των θυμάτων έμφυλης βίας.

Συστάσεις Επιτροπής GREVIO για το Άρθρο 61

Παρότι η αρχή της μη επαναπροώθησης είναι κατοχυρωμένη στο ελληνικό δίκαιο με το Άρθρο 86 του Ν. 4636/2019 Περί διεθνούς προστασίας,⁶⁰ η GREVIO έλαβε πολλές ανησυχητικές καταγγελίες για βίαιες επαναπροωθήσεις γυναικών και κοριτσιών που ζητούν άσυλο στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας. Γι' αυτό, με κατεπείγουσα σύσταση καλεί τις ελληνικές αρχές να τηρήσουν την υποχρέωσή τους για σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης των θυμάτων βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων των αιτουσών άσυλο γυναικών και κοριτσιών μεταξύ άλλων που

⁵⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0099>

⁵⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029>

⁶⁰ Βλ. Άρθρο 86 - Ασφαλείς τρίτες χώρες, του Ν. 4636/2019, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία η Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση) <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/%CE%9D.-4636.2019-%CE%A6%CE%95%CE%9A-169.%CE%91.1.11.2019.pdf>

φθάνουν διά θαλάσσης. Επιπλέον καλεί τις ελληνικές αρχές να λάβουν αποφασιστικά μέτρα για την πρόληψη πράξεων έμφυλης βίας κατά γυναικών και κοριτσιών που ζητούν διεθνή προστασία στην Ελλάδα και να διερευνούν κάθε τέτοια καταγγελία (GREVIO, 2024: 78, par. 359).

3. Προτεινόμενη εκπαιδευτική δραστηριότητα

Aisha, ένα σύστημα που κωφεύει στην έμφυλη βία

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να αναγνωρίσουν οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες τις έμφυλες διαστάσεις των αιτημάτων ασύλου, τις θεσμικές ελλείψεις και προκαταλήψεις στο σύστημα ασύλου, την ανάγκη για πιο ανθρώπινη και δίκαιη προσέγγιση στην εξέταση αιτημάτων ασύλου που βασίζονται σε έμφυλη βία. Επίσης στόχος της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν τις νομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αιτούσες άσυλο που είναι θύματα έμφυλης βίας στην Ελλάδα μέσα σε ένα σύστημα που δυσχεραίνει την πρόσβασή τους στα δικαιώματα που κατοχυρώνει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.

Διάρκεια: 25-30 λεπτά

- Ζητούμε από συμμετέχουσες και συμμετέχοντες να παρακολουθήσουν το βίντεο, διάρκειας 6:09 λεπτών, που είναι παραγωγή του Ιδρύματος Χάινριχ Μπελ (Γραφείο Θεσσαλονίκης) σε συνεργασία με την Equal Legal Aid και σε σκηνοθεσία Σιδέρη Νανούδη.
- <https://www.youtube.com/watch?v=72u7ZiqcHPE>
- Στη συνέχεια ζητούμε από την ομάδα να συζητήσει για τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

A. Συζήτηση μετά την προβολή:

- Τι σας συγκίνησε περισσότερο στην ιστορία της Aisha;
- Ποια εμπόδια συνάντησε στο νομικό σύστημα;
- Πιστεύετε ότι το φύλο επηρέασε την απόρριψη του αιτήματός της;

- Τι ρόλο παίζει η άγνοια ή αδιαφορία των αρχών για την πολιτισμική και έμφυλη διάσταση της υπόθεσης;
- Πώς μπορεί ένα σύστημα να “κωφεύει” και γιατί είναι πρόβλημα αυτό;

Β. Ομαδική εργασία και προτάσεις. Χωριστείτε σε ομάδες και συζητήστε τα παρακάτω:

- Δείτε την ιστορία της Aisha από διαφορετικές οπτικές:
 - ο Νομικού/δικηγόρου
 - ο Υπαλλήλου Υπηρεσίας Ασύλου
 - ο Ακτιβίστριας για τα δικαιώματα των γυναικών
 - ο Της ίδιας της Aisha
- Κάθε ομάδα προτείνει:
 - ο Μια αλλαγή στο νομικό ή διοικητικό πλαίσιο που θα μπορούσε να προστατεύσει καλύτερα τις γυναίκες σαν την Aisha
 - ο Έναν τρόπο ευαισθητοποίησης της κοινωνίας ή/και των αρχών

Γ. Κλείσιμο και αναστοχασμός

- Τι κρατάμε από την ιστορία της Aisha;
- Ποιες ευθύνες έχουμε ως κοινωνία και ως επαγγελματίες;
- Πώς μπορούμε να δράσουμε ατομικά ή συλλογικά;

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Vergès Fr., (2025). *Μια φεμινιστική θεωρία της βίας. Για μια αντιρατσιστική πολιτική της προστασίας*. Μτφ. Α. Μοσχονά. Αθήνα: Εκδόσεις Εκτός Γραμμής.
- Βουγιούκα, Α., (2024). «Προστασία και υποστήριξη επιζώσων συντροφικής βίας.» Εισήγηση στην πρώτη πανελλαδική εκδήλωση του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΙΜΔΑ) με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Γυναικών με θέμα: «Η Έκθεση Αξιολόγησης της GREVIO για την Ελλάδα». ΕΚΠΑ, 8 Μαρτίου 2024.
- ΓΠ / Γενική Γραμματεία Ισότητας, (2009). Εθνικό Πρόγραμμα για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών (2009-2013). Αθήνα: Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- ΓΠΔΑ/Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025. <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/12/ΕΣΔΙΦ-2021-2025.pdf>
- ΓΠΔΑ/Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, (2024). 5^η Έκθεση για τη Βία κατά των Γυναικών. Αθήνα: Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας. <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2024/11/5%CE%B7-etisia-ekthesi-gia-ti-via-kata-twn-gynaikwn.pdf>
- ΓΠΦ / Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, (2017). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016-2020. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών.
- ΓΠΦ / Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, (2010). Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.
- ΓΠΦ/Παρατηρητήριο (2024). Μελέτη για το προφίλ των δραστών ενδοοικογενειακής βίας, αξιολόγηση των θεραπευτικών προγραμμάτων για τους δράστες, προτάσεις βελτίωσης των θεραπευτικών προγραμμάτων με στόχο την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας . [DE1](#), [DE2](#), [DE3-4](#)
- ΕΔΔΑ (2022) Απόφαση ΕΔΔΑ «G.M. κ.α. κατά Δημοκρατίας της Μολδαβίας της 22.11.2022 (αρ. προσφ. 44394/15)», ECHR CaseLaw.com <https://www.echrcaselaw.com/apofaseis-edda/oi-anagkastikes-amvloseis-xoris-ti-ugkatathesi-ton-prosfegouson-pou-eixan-noitiki-isterisi-kai-i-mi-apotelesmatiki-erevna-ton-arxon-sinistoun-apanthropi-kai-ekseftelistiki-metaxeirisi/>
- ΕΕ (2013) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την εξάλειψη του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων

ΕΕΔΑ (2024) Έκθεση Αναφοράς για την κατάσταση των γυναικών στην Ελλάδα https://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/isothta_fullwn/KATASTASI_GYNAIKON.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR0o1J6LMRkBN4_VOIw2tRO-fgSW5rC8ojvGsUT8oYG_J4nPkjlsQqpgy14_aem_btfk2QmnTtXnJQ5BVofXNw

Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης — ΙΝΕΠ. (n.d.). [*Κατάλογος προγραμμάτων / Επιμόρφωση στο ΙΝΕΠ*](#) (σελίδα καταλόγου/περιγραφών).

Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας/ ΕΟΔΥ, (2023). Πρωτόκολλο Διαχείρισης Περιστατικών Έμφυλης Βίας στο Μεταναστευτικό – Προσφυγικό Περιβάλλον. https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2023/06/protokollo-emfylis-vias_gr-4.pdf

ΕΚΚΑ (2024). *Απολογισμός Δράσεων 2024*. ekka.org.gr

ΕΚΚΕ (2023) Έμφυλη βία κατά των γυναικών και άλλες μορφές διαπροσωπικής βίας στην Ελλάδα (GBV-EL). 2022-2023. Τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας <https://www.ekke.gr/research/outcomes/deliverables-files/42%20>

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου - Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ell

[Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας \(2023\)](#). Πιστή μετάφραση τριών ενοτήτων που περιλαμβάνει η «Έκθεση αξιολόγησης (βάσης) της GREVIO για τα νομοθετικά και άλλα μέτρα που θέτουν σε εφαρμογή τις διατάξεις της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) – ΕΛΛΑΔΑ»

EUROSTAT/FRA/EIGE Δελτίο τύπου (25-11-2024) «Μία στις τρεις γυναίκες στην ΕΕ έχει υποστεί βία» https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pr-2024-eu-gender-based-violence-survey_el.pdf

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) (2021–2024). Εργαστήρια Δεξιοτήτων (θεματικές ισότητες/ασφαλούς διαδικτύου/ανθρώπινων δικαιωμάτων) <https://iep.edu.gr> & <https://www.minedu.gov.gr>

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 606/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 2013 για την αμοιβαία αναγνώριση μέτρων προστασίας σε αστικές υποθέσεις <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0606>

Κατσιβαρδάκου Δ., τ. Διευθύντρια ΓΓΙΦ, μέλος της Επιτροπής CAHVIO (2018) [«Η διαδρομή για τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης»](#), ομιλία στην ημερίδα της ΓΓΙΦ «Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης: Από τη θεωρία στην πράξη», Αθήνα, 10-10-2018

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας. <https://www.kethi.gr/>

Οδηγία 2011/99/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 περί της ευρωπαϊκής εντολής προστασίας <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:338:0002:0018:el:PDF>

Papadopoulos, A., Capella, A., Kondyli, D., Linardis, A., Papadoudis, G., Hadjiyanni, A., & Theofili, A. (2024). Έμφυλη βία κατά των γυναικών και άλλες μορφές διαπροσωπικής βίας στην Ελλάδα (GBV-EL). ΕΚΚΕ. https://www.researchgate.net/publication/378333590_Emphyle_bia_kata_ton_gynaikon_kai_alles_morphes_diaprosopikes_bias_sten_Ellada_GBV-EL

Ρεθυμιωτάκη Ελ., Μαροπούλου Μ., Τσακιστράκη Χρ. (2015) Φεμινισμός και Δίκαιο, εκδ. ΣΕΑΒ (Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών)

Σύλλογος Γυναικών Ρομά Δενδροποτάμου, προφορική επικοινωνία, Ιανουάριος 2022.

Τσακιστράκη, Χρ., (2022). *Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Το ανθρώπινο δικαίωμα των γυναικών σε μια ζωή χωρίς βία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος.

Φυτράκης Ευτ. (2025) Ενδοοικογενειακή Βία. Θεσμικό Πλαίσιο, εκδ. Σάκκουλα

Ξενόγλωσση

Abraham, M., & Tastsoglou, E. (2016). Addressing domestic violence in Canada and the United States: The uneasy co-habitation of women and the state. *Current Sociology*, 64(4), 568-585. <https://doi.org/10.1177/0011392116639221>

Addis, S. (2023). What works to prevent violence against women, domestic abuse and sexual violence. *Canadian Social Work Review*, xx(xx), xx-xx. <https://www.journalcswb.ca/index.php/cswb/article/view/318/927>

Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men (2023/2024). Opinion – Violence against women; administrative data and indicators. <https://commission.europa.eu/system/files/202401/Opinion%20violence%20adopted.pdf>

Alsinai A, Reygers M, DiMascolo L, Kafka J, Rowhani-Rahbar A, Adhia A, Bowen D, Shanahan S, Dalve K and Ellyson AM (2023) Use of immigration status for coercive control in domestic violence protection orders. *Front. Sociol.* 8:1146102. doi: 10.3389/fsoc.2023.1146102 *Homelessness*, 24(3), 116–139. <https://doi.org/10.1179/1053078915Z.00000000017>

- Amnesty International. (2021). Here's why the Istanbul Convention saves lives. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/05/heres-why-the-istanbul-convention-saves-lives/>
- Amnesty International, (2016). Female refugees face physical assault, exploitation and sexual harassment on their journey through Europe. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/01/female-refugees-face-physical-assault-exploitation-and-sexual-harassment-on-their-journey-through-europe/>
- Amnesty International, (2011). Time to take a stand. Amnesty International opposes amendments that will weaken the Council of Europe Treaty on Violence Against Women. Amnesty International, International Secretariat, United Kingdom. <https://www.amnesty.org/en/documents/IOR61/004/2011/en/>
- Babcock, J. C., Gallagher, M. W., Richardson, A., Godfrey, D. A., Reeves, V. E., & D'Souza, J. (2024). *Which battering interventions work? An updated meta-analytic review of intimate partner violence treatment outcome research*. Clin Psychol Rev. DOI:10.1016/j.cpr.2024.102437. PubMed: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38810357/>.
- Baldry, A. C., & Duban, E. (2016). *Improving the effectiveness of law enforcement and justice officers in combating violence against women and domestic violence: Training of trainers manual*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/16807016f3>
- Bancroft, L. (2002). *Why does he do that? Inside the minds of angry and controlling men*. Berkley Books.
- Bancroft, L., Silverman, J., & Ritchie, D. (2012). *The batterer as parent: Addressing the impact of domestic violence on family dynamics*. Sage.
- Bauer, N. S., Gilbert, A. L., Carroll, A. E., & Downs, S. M. (2013). Associations of early exposure to intimate partner violence and parental depression with subsequent mental health outcomes. *JAMA Pediatrics*, 167(4), 341–347. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2013.780>
- Berthet, V. (2022). Norm under fire: Support for and opposition to the Istanbul Convention. *International Journal of Comparative Sociology*. Διαθέσιμο στο <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616742.2022.2034510>
- Bewley, S., & Gibbs, A. (1992). *Obstetric consequences of domestic violence*. London: Royal College of Obstetricians and Gynaecologists.
- Biderman, A. D. (1972). *The manipulation of human behavior*. Transaction Publishers.
- Black, M. C., Basile, K. C., Breiding, M. J., Smith, S. G., Walters, M. L., Merrick, M. T., Chen, J., & Stevens, M. R. (2011). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey*

- (NISVS): 2010 summary report. National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Briddick, C., (2025). 'The Istanbul Convention, an Alternative Approach?', *Violence against Women and Regimes of Exception: Undoing Discrimination in Migration Law* (Oxford, 2025; online edn, Oxford Academic, 28 July 2025), <https://doi.org/10.1093/9780191959899.003.0009>
- Bristol, Hester, M., & Lilley, S-J. (2014). Preventing Violence Against Women: Article 12 of the Istanbul Convention [A collection of papers]. Strasbourg: Council of Europe. Διαθέσιμο στο <http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/publications>
- CAHVIO Negotiations <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/cahvio>
- CAHVIO, (2009). Typology on preventing and combating violence against women and domestic violence. Council of Europe. Strasbourg. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680593fc5>
- Callaghan, J. E. M., Alexander, J. H., Fellin, L. C., & Sixsmith, J. (2018). *Beyond 'witnessing': Children's experiences of coercive control in domestic violence and abuse*. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(10), 1551–1581. <https://doi.org/10.1177/0886260515618946>
- Calton, J. M., Cattaneo, L. B., & Gebhard, K. T. (2016). Barriers to help seeking for lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer survivors of intimate partner violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(5), 585–600. <https://doi.org/10.1177/1524838015595428>
- Carvalho, A. F., Lewis, R. J., Derlega, V. J., Winstead, B. A., & Viggiano, C. (2011). Internalized sexual minority stressors and same-sex intimate partner violence. *Journal of Family Violence*, 26(7), 501–509. <https://doi.org/10.1007/s10896-011-9384-2>
- Consilium of Europe. (2022). Εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Retrieved August 31, 2025, from Consilium website: <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/figures-gender-based-violence/>
- Copel, L. C. (2006). Partner abuse in physically disabled women: A proposed model for understanding intimate partner violence. *Perspectives in Psychiatric Care*, 42(2), 114–129. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6163.2006.00056.x>
- Council of Europe, (2024). Supporting the implementation of the Istanbul Convention in the Hellenic Republic. Report aimed at assisting the Greek government in providing assistance to victims of sexual violence. Prepared as part of the Council of Europe's "Ending Violence against Women: Multi-Country Programme", by Pavlou, Susana, and Lesta Stalo, international consultants, Mediterranean Institute of Gender Studies. <https://rm.coe.int/prems-043425-gbr-2573-programme-greece-2025-flyer-web-a5-with-link/1680b516ba>

- Council of Europe. (2024). Guidance for safe and effective perpetrator programmes: Article 16 of the Istanbul Convention. (Guidance report, 2024). <https://rm.coe.int/guidance-for-safe-and-effective-perpetrator-programmes-article-16-of-t/1680b00524>
- Council of Europe, (2023). Country monitoring. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>
- Council of Europe, (2023). Setting up coordinating bodies responsible for policies on violence against women: article 10 of the Istanbul Convention <https://rm.coe.int/setting-up-coordinating-bodies-responsible-for-policies-on-violence-a/1680add884>
- Council of Europe. (2023). Thematic evaluation report on the implementation of the Istanbul Convention. <https://rm.coe.int/thematic-evaluation-report-on-the-implementation-of-the-istanbul-conve/1680ab8593>
- Council of Europe, (2022). Ensuring the non-discriminatory implementation of measures against violence against women and domestic violence: Article 4, paragraph 3 of the Istanbul Convention <https://rm.coe.int/paper-on-article-4-paragraph-3-of-the-istanbul-convention/1680a5d92e>
- Council of Europe (2021). Paper on the role of formal and informal education in preventing violence against women (Article 14). [PDF]. <https://rm.coe.int/paper-on-the-role-of-formal-and-informal-education-in-preventing-viole/1680a5c70d> (rm.coe.int)
- Council of Europe, (2021). Istanbul Convention: a decade of action – Conference Report <https://rm.coe.int/final-prems-rapport-de-berlin-may-2021/1680a3d7fd>
- Council of Europe, (2021). Monitoring mechanism <https://rm.coe.int/istanbul-convention-monitoring-mechanism-grevio/16809ece42>
- Council of Europe, (2021). Protecting Women and Girls from violence in the digital age. The relevance of the Istanbul Convention and the Budapest Convention on Cybercrime in addressing online and technology-facilitated violence against women <https://rm.coe.int/the-relevance-of-the-ic-and-the-budapest-convention-on-cybercrime-in-a/1680a5eba3>
- Council of Europe, (2021). The Four Pillars of the Istanbul Convention <https://rm.coe.int/coe-istanbulconvention-infographic-en-r04-v01/1680a06d0d>
- Council of Europe, (2021). Why do we need the Istanbul Convention? <https://rm.coe.int/methodological-package-for-ngos-brochure-on-the-istanbul-convention/1680a6eadb>
- Council of Europe, (2021). GREVIO General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

- Council of Europe (2019). Recommendation CM/Rec(2019)1 on preventing and combating sexism. <https://rm.coe.int/cmrec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism/168094d894>
- Council of Europe, (2019a). Gender-based asylum claims and non-refoulement: Articles 60 and 61 of the Istanbul Convention. A collection of papers on the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Prepared by L., Louise Hooper, Barrister, Garden Court Chambers, United Kingdom. <https://edoc.coe.int/en/violence-against-women/8301-gender-based-asylum-claims-and-non-refoulement-articles-60-and-61-of-the-istanbul-convention.html>
- Council of Europe, (2019b). Gender matters. A manual on addressing gender-based violence affecting young people. Second edition. <https://rm.coe.int/gender-matters-a-manual-on-addressing-gender-based-violence-affecting-/16809e1c34>
- Council of Europe, (2017). Emergency barring orders in situations of domestic violence: Article 52 of the Istanbul Convention – A collection of papers <https://rm.coe.int/article-52-convention-istanbul-english-version/168073cae6>
- Council of Europe (2016). Raising awareness of violence against women: Article 13 of the Istanbul Convention. <https://edoc.coe.int/en/violence-against-women/7142-raising-awareness-of-violence-against-women-article-13-of-the-istanbul-convention.html>
- Council of Europe, (2016). *Preventing and combating domestic violence against women: A learning resource for training law-enforcement and justice officers.* <https://rm.coe.int/16805970c1>
- Council of Europe, (2011). Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Council of
- Council of Europe. (2011). Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention) – Article 12 and Explanatory Report. Strasbourg: Council of Europe. Διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/ic-and-explanatory-report/16808d24c6>
- Council of Europe, (2008). Administrative data collection on domestic violence in Council of Europe member states [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-DC\(2008\)Study_en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-DC(2008)Study_en.pdf)
- Council of Europe - Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence (EG-TFV) (2008). Final Activity Report. Gender Equality and Anti-Trafficking Division Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Strasbourg, September 2008. https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/source/final_activity_report.pdf

- Council of Europe / WAVE / UN Women (2024). Methodology and toolkit to help civil society organisations run awareness-raising campaigns on the Istanbul Convention. <https://www.coe.int/en/web/genderequality/methodology-and-toolkit-to-help-civil-society-organisations-run-awareness-raising-campaigns-on-the-istanbul-convention>
- Cox, C. E., Kotch, J. B., & Everson, M. D. (2003). A longitudinal study of modifying influences in the relationship between domestic violence and child maltreatment. *Journal of Family Violence*, 18(1), 5–17.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299. <https://doi.org/10.2307/1229039>
- Cunningham, A., & Baker, L. (2007). *Little Eyes, Little Ears: How Violence Against a Mother Shapes Children as They Grow*. London, Ontario: Centre for Children and Families in the Justice System.
- Dasgupta, N., & Asgari, S. (2004). Seeing is believing: Exposure to counterstereotypic women leaders and its effect on the malleability of automatic gender stereotyping. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(5), 642–658. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2004.02.003>.
- De Vido, S. & Frulli, M. (2023). Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence. Edward Elgar Publishing. Retrieved from
- De Vido, Sara, The Ratification of the Council of Europe Istanbul Convention by the EU: A Step Forward in the Protection of Women from Violence in the European Legal System (November 29, 2016). *European Journal of Legal Studies*, European University Institute, Florence, Spring 2017, Issue 9 (2), p. 69. , Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2831593>
- Delaney-Black, V., Covington, C., Ondersma, S. J., Nordstrom-Klee, B., Templin, T., Ager, J., & Sokol, R. J. (2002). Violence exposure, trauma, and IQ and/or reading deficits among urban children. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 156(3), 280–285. <https://doi.org/10.1001/archpedi.156.3.280>
- Delsol, C., & Margolin, G. (2004). The role of family-of-origin violence in men's marital violence perpetration. *Clinical Psychology Review*, 24(1), 99–122.
- Department of Health. (2005). *Responding to Domestic Abuse: A Handbook for Health Professionals*. London: Department of Health Publications.
- Dutton, D. G. (1992). *The Domestic Assault of Women: Psychological and Criminal Justice Perspectives*. Vancouver: UBC Press.

- EIGE, (2025). Addressing gender-based violence in migration: How to strengthen national action plans on Women, Peace and Security across the EU. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/addressing-gender-based-violence-migration-how-strengthen-national-action-plans-women-peace-and-security-across-eu?language_content_entity=en
- EIGE. (2023,). Costs of gender-based violence in the European Union. Retrieved from European Institute for Gender Equality website: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/costs-of-gender-based-violence>
- EIGE (2021). Gender equality and education in the EU. <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-education-eu>
- EIGE (n.d.). Gender-sensitive communication and unconscious gender bias. https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/eige_gender-sensitive-communication_and_unconscious_gender_bias.pdf
- Ellsberg, M., Arango, D. J., Morton, M., Gennari, F., Kiplesund, S., Contreras, M., & Watts, C. (2015). Prevention of violence against women and girls: What does the evidence say? *The Lancet*, 385(9977), 1555–1566. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(14\)61703-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(14)61703-7)
- EPRS, Definitions of rape in the legislation of EU Member States, 2024, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/757618/EPRS_IDA\(2024\)757618_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/757618/EPRS_IDA(2024)757618_EN.pdf)
- European Union, Agency for Fundamental Rights. (2014). *Violence against women – An EU-wide survey: Results at a glance*. Publications Office of the European Union. <https://www.refworld.org/docid/54ee92214.html>
- European Union, European Union Agency for Fundamental Rights, European Institute for Gender Equality (2024) EU Gender-Based Violence Survey – Key results https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender_based_violence_survey_key_results.pdf
- Eurostat (2024) Gender-based violence statistics <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/133594.pdf>
- Fraser, N. (1990). Rethinking the public sphere: A contribution to the critique of actually existing democracy. *Social Text*, 25/26, 56–80. <https://doi.org/10.2307/466240>
- Garcia-Moreno, C., Zimmerman, C., Morris-Gehring, A., Heise, L., Amin, A., Abrahams, N., & Watts, C. (2015). Addressing violence against women: A call to action. *The Lancet*, 385(9978), 1685–1695. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(14\)61830-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(14)61830-4)

- Gielen, A. C., O'Campo, P. J., Faden, R. R., Kass, N. E., & Xue, X. (1994). Interpersonal conflict and physical violence during the childbearing year. *Social Science & Medicine*, 39(6), 781–787.
- GREVIO, (2024). *General and baseline reports; GREVIO activity reports* (see 5th General Report on GREVIO's Activities, Oct 2024). <https://rm.coe.int/5th-general-report-on-grevio-s-activities/1680b1f78f>.
- GREVIO, (2023). Baseline Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) – [GREVIO/Inf\(2023\)23, GREECE](https://rm.coe.int/GREVIO/Inf(2023)23_GREECE).
- GREVIO, (2021). General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women. Διαθέσιμο: <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>
- GREVIO, (2022). Baseline Evaluation Report: Greece. <https://rm.coe.int/grevio-baseline-evaluation-report-on-greece/1680a6f1e0>
- Halpern, C. T., Young, M. L., Waller, M. W., Martin, S. L., & Kupper, L. L. (2004). Prevalence of partner violence in same-sex romantic and sexual relationships in a national sample of adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 35(2), 124–131. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2003.11.003>
- Heise, L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence Against Women*, 4(3), 262–290. <https://doi.org/10.1177/1077801298004003002> (Original work published 1998)
- Heise, L. (2011). What works to prevent partner violence? An evidence overview. London: STRIVE/DFID. <https://www.oecd.org/derec/49872444.pdf>
- Hester, M., & Lilley S-J., (2014). A collection of papers on the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence PREVENTING VIOLENCE AGAINST WOMEN: ARTICLE 12 OF THE
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32(8), 797–810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Hughes, H. M. (1992). Impact of spouse abuse on children and youth: Research findings. In R. J. Gelles & D. R. Loseke (Eds.), *Current controversies on family violence* (pp. 261–281). Newbury Park, CA: Sage.
- Human Rights Watch, (2024). Human Rights Watch Submission to the UN Human Rights Committee in advance of its review of the United Kingdom of Great Britain and Northern

- Ireland. February 2024.
https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2024/02/HRW%20Submission%20to%20UN%20Human%20Rights%20Committee%20Review%20of%20United%20Kingdom.pdf
- Katz, E. (2016). Beyond the physical incident model: How children living with domestic violence are harmed by and resist regimes of coercive control. *Child Abuse Review*, 25(1), 46–59. <https://doi.org/10.1002/car.2422>
- Kernic, M. A., Holt, V. L., Wolf, M. E., McKnight, B., Huebner, C. E., & Rivara, F. P. (2002). Academic and school health issues among children exposed to maternal intimate partner abuse. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 156(6), 549–555.
- Kirkwood, C. (1993). *Leaving Abusive Partners: From the Scars of Survival to the Wisdom for Change*. London: Sage Publications.
- Koenen, K. C., Moffitt, T. E., Caspi, A., Taylor, A., & Purcell, S. (2003). Domestic violence is associated with environmental suppression of IQ in young children. *Development and Psychopathology*, 15(2), 297–311. <https://doi.org/10.1017/S0954579403000166>
- Krizsán, A., Roggeband, C., & Zeller, M. C. (2024). Who is Afraid of the Istanbul Convention? Explaining Opposition to and Support for Gender Equality. *Comparative Political Studies*, 58(10), 2161–2201. <https://doi.org/10.1177/00104140241290205>
- Laskey, P., & Bolam, L. T. (2019). Barriers to support in LGBTQ+ populations. In E. A. Bates & J. C. Taylor (Eds.), *Intimate partner violence: New perspectives in research and practice* (pp. 73–86). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Lee, S. J., Kotch, J. B., & Cox, C. E. (2004). Child maltreatment and risk behaviors: A longitudinal study of protective factors in low-income children. *Child Abuse & Neglect*, 28(12), 1435–1448.
- Malley-Morrison, K., & Hines, D. A. (2007). Attending to the role of race/ethnicity in family violence research. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(8), 943–972. <https://doi.org/10.1177/0886260507303060>
- Martin, S. L., Ray, N., Sotres-Alvarez, D., Kupper, L. L., Moracco, K. E., Dickens, P. A., Scandlin, D., & Gizlice, Z. (2006). Physical and sexual assault of women with disabilities. *Violence Against Women*, 12(9), 823–837. <https://doi.org/10.1177/1077801206293324>
- Messing, J. T., Vega, S., & Durfee, A. (2017). Protection Order Use Among Latina Survivors of Intimate Partner Violence. *Feminist Criminology*, 12(3), 199–223. <https://doi.org/10.1177/1557085116678924> (Original work published 2017)

- Michau L, Horn J, Bank A, Dutt M, Zimmerman C. Prevention of violence against women and girls: lessons from practice. *Lancet*. 2015 Apr 25;385(9978):1672-84. doi: 10.1016/S0140-6736(14)61797-9. Epub 2014 Nov 21. PMID: 25467577.
- Mullen, P. E., Pathé, M. T., & Purcell, R. (2009). *Stalkers and their victims* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Murrell, A. R., Christoff, K. A., & Henning, K. R. (2007). Characteristics of domestic violence offenders: Associations with childhood exposure to violence. *Journal of Family Violence*, 22(7), 523–532.
- Nardocci, C. (2025). The Istanbul Convention: yes and nos. *ERA Forum* 26, 127–147 (2025). <https://doi.org/10.1007/s12027-025-00831-1>
- Noble-Carr D., Moore T., McArthur M. (2019). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*. doi:10.1111/cfs.12645
- Okun, L. E. (1986). *Woman abuse: Facts replacing myths*. State University of New York Press.
- Parliamentary Assembly of Council of Europe (2008) Combating violence against women: towards a Council of Europe convention <https://pace.coe.int/pdf/24d1d53f76edba6a731b8056555e58f7a8122c3bc54b26359a6d605b36e23f/rec.%201847.pdf>
- Peroni, L., (2016). *Violence Against Migrant Women: The Istanbul Convention Through a Postcolonial Feminist Lens. Feminist Legal Studies*. 24. 10.1007/s10691-016-9316-x.
- Pitman, L. (2017). *Living with Coercive Control: Trapped within a Complex Web of Double Standards, Double Binds and Boundary Violations. British Journal of Social Work*, 47(1), 143–161. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw002>
- Plummer, S.-B., & Findley, P. A. (2011). Women with disabilities' experience with physical and sexual abuse. *Trauma, Violence, & Abuse*, 13(1), 15–29. <https://doi.org/10.1177/1524838010386813>
- Rumm, P. D., Cummings, P., Kraus, J. F., Bell, M. A., & Rivara, F. P. (2000). Identified spouse abuse as a risk factor for child abuse. *Child Abuse & Neglect*, 24(11), 1375–1381.
- Scottish Human Rights Commission. (2024). Victim-survivors of gender-based violence: In our words. <https://www.scottishhumanrights.com/media/2599/istanbul-convention-lived-experience-report.pdf>
- Śledzińska-Simon, A. (2013). Making progress in elimination of gender stereotypes in the Istanbul Convention. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 16(1), 69–73. https://www.aup-online.com/content/journals/10.5117/TV_GEND2013.1.SLED

- Sokoloff N., Dupont I. (2006). "Domestic violence: examining the intersections of race, class, and gender - an introduction," in *Domestic Violence at the Margins: Readings on Race, Class, Gender, and Culture*, eds Sokoloff N. J., Pratt C. (Piscataway, NJ: Rutgers University Press;), 1–13.
- Sosa, L. (2020). The Istanbul Convention in the context of feminist claims. In N. Niemi, L. Peroni, & V. Stoyanova (Eds.), *International law and violence against women: Europe and the Istanbul Convention* (pp. 25–42). Routledge.
- Sousa, M., et al. (2024). *The Effectiveness of Intervention Programs for Perpetrators...* (systematic review). PubMed/PMC: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11545215/>
- Stoyanova, V.I., (2018). A stark choice: Domestic violence or deportation? The immigration status of victims of domestic violence under the Istanbul Convention. 20(1) *European Journal of Migration and Law* (2018) 53-82, <https://ssrn.com/abstract=3049681>
- UNHCR (2022). Guideline on international protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees. Distr. GENERAL HCR/GIP/02/017 May 2002. <https://www.unhcr.org/media/guidelines-international-protection-no-1-gender-related-persecution-within-context-article-1a>
- United Nations. (2024). *Femicides in 2023: Global estimates of intimate partner/family member femicides*. <https://www.un.org/en/desa/femicides-2023-global-estimates>
- Villalon, R. (2015). Violence against immigrants in a context of crisis: A critical migration feminist of color analysis. *Journal of Social Distress and Homelessness*, 24(3), 116–139. <https://doi.org/10.1179/1053078915Z.00000000017>
- Walby, S., & Allen, J. (2004). *Domestic violence, sexual assault and stalking: Findings from the British Crime Survey*. Home Office Research Study 276. London: Home Office.
- Wydall, S. (2021). Intimate partner violence: Transforming the response to older victim-survivors in later life. In *The Routledge international handbook of domestic violence and abuse* (pp. 184–200). Routledge.

Παραρτήματα

(σε διακριτό αρχείο PDF)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Κατάλογος προτάσεων και εισηγήσεων της GREVIO για την Ελλάδα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Συστάσεις της Επιτροπής των Μερών της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης για την Ελλάδα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: Πίνακας τροποποιήσεων Ν. 3500/2006

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV: Πίνακας τροποποιήσεων ΠΚ